



เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ
“เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒”

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่
สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ จัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย
ครั้งที่ 2

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)



ด่วนที่สุด บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะมนุษยศาสตร์ (หน่วยการเจ้าหน้าที่ โทร. 3210, 3227)

ที่ ศธ 0515(07)/ 3056

วันที่ ๗ กรกฎาคม 2548

เรื่อง ขออนุมัติจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ขออนุมัติเบิกค่าใช้จ่าย

กองการเจ้าหน้าที่
ที่ 7845
วันที่ 6 ก.ค. 2548
เวลา 15.15 น.

เรียน อธิการบดี

ด้วย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีความประสงค์ขออนุมัติจัดโครงการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ 2 ในระหว่างวันที่ 10 - 11 สิงหาคม 2548 ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเวทีเสนอผลงานวิจัย/วิชาการทางมนุษยศาสตร์ของไทย และเพื่อพัฒนาแนวทางการศึกษา วิจัย วิจัยวิทยาที่เน้นสหสาขาวิชาและบูรณาการตามรายละเอียดโครงการที่แนบมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ภาควิชาภาษาไทยจะเป็นผู้รับผิดชอบ และดำเนินการในส่วนของงบประมาณ และการเบิกจ่ายของโครงการ

ในการนี้ คณะมนุษยศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการจัดโครงการฯ ดังกล่าว จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เสนอผลงาน นักศึกษา และผู้สนใจ จึงประสงค์ขออนุมัติดำเนินการดังนี้

1. ขออนุมัติให้ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ จัดการ โครงการฯ ดังกล่าว
2. ขออนุมัติเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายจากงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3. ขออนุมัตินำค่าลงทะเบียนจากผู้เข้าร่วมประชุม มาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
4. ให้ข้าราชการจากส่วนราชการต่างๆ ที่ได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชา เข้าร่วมสัมมนาได้ โดยมีสิทธิเบิกค่าลงทะเบียน และค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามระเบียบของทางราชการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและโปรดพิจารณาอนุมัติด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียน อธิการบดี

กองการเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้ว
เห็นว่าถูกต้องตามระเบียบฯ เห็นสมควร
อนุมัติตามที่เสนอได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

11 ก.ค. 48 / [Signature]

16
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประภา สุขเกษม)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

อนุมัติ

11 ก.ค. 2548
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์ชำนาญ อนุตตร)
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
รักษาการคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โครงการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒
ภายใต้ ชุดโครงการเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย
เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (กลุ่มงานมนุษยศาสตร์)

ชื่อโครงการ โครงการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒
The 2nd Humanities Research Forum in Thailand

คำสำคัญ วิจัยมนุษยศาสตร์ไทย
Keywords Humanities Research Forum

หัวหน้าโครงการ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ วิทยาคัดพันธ์
Associate Professor Sompong Witayasakpan, Ph.D.
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
โทรศัพท์ ๐ ๕๓๙๔ ๓๒๔๔-๕
โทรสาร ๐ ๕๓๙๔ ๓๒๔๔
E-mail sompong@chiangmai.ac.th

๑. หลักการและเหตุผล

สังคมไทยในรอบ ๔ – ๕ ทศวรรษที่ผ่านมา ได้เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ศีลธรรม และจิตวิญญาณ ซึ่งดำเนินไปท่ามกลางอำนาจการกำหนดทิศทางประเทศของพลังทางเศรษฐกิจ การเมืองในระดับชาติ ภูมิภาค และระดับโลก การนำเข้าความรู้ การกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศ การเลือกนำเข้าเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ที่ยังขาดการสื่อสาร สันทนาการอย่างจริงจังกับรากฐานทางภูมิธรรมของสังคมในวงกว้าง ได้นำมาซึ่งความเดือดร้อนทุกข์ยาก ความรุนแรงทางกายภาพและวัฒนธรรม การขาดจินตนาการทางเลือก ความไม่สมดุลในมิติต่างๆ ของชีวิต สภาพการณ์ปัญหาเหล่านี้มิใช่จะแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น หรือโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่ต้องพัฒนาแนวทางซึ่งนำเชิงวิชาการ การวิเคราะห์วิจารณ์ และการสร้างสำนึกในปัญหาร่วมกันของประชาคมชาวไทยทั่วไป

โครงการ "จัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒" หวังจะเป็นเวทีแห่งหนึ่งที่เปิดพื้นที่ให้มีการสื่อสารสันทนาการอย่างจริงจังระหว่างงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์กับปัญหาสังคมร่วมสมัย ด้วยความเชื่อว่าวิถีวิทยาทางมนุษยศาสตร์ ความเชื่อมโยงระหว่าง

มนุษยศาสตร์กับศาสตร์สาขาอื่นๆ จะช่วยเสนอมุมมอง แนวการวิเคราะห์ ที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาและเชื่อมโยงภูมิธรรมดังกล่าวกับปัญหาสังคม ให้มีกระบวนการที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นต่อไป

มนุษยศาสตร์ในฐานะวิทยาการที่เก่าแก่ ซึ่งได้พัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนวิธีวิทยาอันหลากหลายซับซ้อน สามารถตั้งคำถามอันทรงพลัง สามารถท้าทายวิธีมองที่คับแคบลดทอนชีวิต ให้เหลือมิติกายภาพภาพ-บริบท สามารถวิเคราะห์ปัญหาจากประสบการณ์มนุษย์ในฐานะมนุษย์ สามารถชี้ให้เห็นรากเหง้าของปัญหาของชีวิตและสังคมได้เป็นอย่างดี การมองปัญหาและประสบการณ์ชีวิตร่วมสมัยด้วยมุมมองทางมนุษยศาสตร์และมนุษยศาสตร์สหสาขาวิชา น่าจะเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเสริมสร้างพัฒนาคุณค่าและคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมไทยได้ต่อไป

อนึ่ง ในการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๖ - ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ ที่ผ่านมา มีจุดเน้นอยู่ที่การวิเคราะห์เรื่องกระบวนการหาความจริงทางมนุษยศาสตร์ การชี้ให้เห็นพลังเชิงจินตนาการ การแสวงหาสังคมอุดมคติของมนุษย์ อีกทั้งเป็นการเปิดเวทีให้แก่ผลงานทางมนุษยศาสตร์หลากหลายสาขาที่บุกเบิกแนววิเคราะห์ใหม่ในแง่มุมต่างๆ ในการจัดประชุมฯ ครั้งที่ ๒ นี้ ทางโครงการเห็นควรเน้นมนุษยศาสตร์ที่เชื่อมโยงคาบเกี่ยวกับศาสตร์สาขาอื่นๆ มากขึ้น เช่น การศึกษาวิเคราะห์ "สาร" จากสื่อมวลชนจากมุมมองทางมนุษยศาสตร์ การศึกษากระบวนการต่อรองความหมายระหว่างกระแสโลกกับกระแสท้องถิ่น การศึกษาพัฒนาการการก่อรูป "ความเป็นไทย" ในประวัติศาสตร์สังคมไทยร่วมสมัย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษาในสื่อระดับต่างๆ การแยกแยะมิติความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์ในงานวรรณกรรม เป็นต้น ผลงานมนุษยศาสตร์ และมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ เหล่านี้ น่าจะมีเวทีวิชาการระดับชาติ เพื่อเสนอผลงาน พัฒนาแนววิเคราะห์ให้ชัดเจน ลึกซึ้ง และเพื่อเผยแพร่สู่วงวิชาการและสู่สาธารณชนให้กว้างขวางขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาแนวการมองปัญหาและหาทางออกแก่สังคมไทยที่มีมุมมองเชิงมนุษยศาสตร์มากขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

- . เพื่อเปิดเวทีเสนอผลงานวิจัย/วิชาการทางมนุษยศาสตร์ของไทย
- . เพื่อพัฒนาแนวการศึกษา วิธีคิด วิธีวิทยา ที่เน้นสหสาขาวิชาและบูรณาการ
- . เพื่อเชื่อมโยงมนุษยศาสตร์กับศาสตร์อื่นทั้งในเชิงองค์ความรู้และการเสริมสร้างเครือข่ายนักวิจัยจากหลายสาขาวิชา
- . เพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของการเข้าใจปัญหาสังคมร่วมสมัยและการแสวงหาทางออกโดยไม่ละเลยมิติทางมนุษยศาสตร์

๓. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- สามารถพัฒนาเครือข่ายนักวิจัย นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจทางมนุษยศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- พัฒนาเชื่อมโยงมนุษยศาสตร์กับศาสตร์สาขาอื่นๆ เช่น สังคมศาสตร์ เพื่อพัฒนาแนวการวิเคราะห์เชิงบูรณาการมากขึ้น
- สังคมตระหนัก มองเห็นศักยภาพและพลังของมนุษยศาสตร์มากยิ่งขึ้น

๔. ลักษณะกิจกรรม

- การอภิปรายเชิงวิชาการ "วิกฤตโลก วิกฤตมนุษยศาสตร์"
- ปาฐกถาและเสวนา "พหุวัฒนธรรมกับเอกภาพแห่งรัฐประชาธิปไตย"
- การเสนอบทความวิจัย รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ๕ หัวข้อหลัก

๓.๑ ภาษา สื่อ จินตนาการ อำนาจ

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสื่อและการใช้ภาษาในบริบทต่างๆ ภาพลักษณ์และจินตนาการเกี่ยวกับชีวิตร่วมสมัยในสื่อมวลชน

๓.๒ ความเป็นไทย ความเป็นอื่น

การสร้าง "ความเป็นไทย" และ "ความเป็นอื่น" ในงานปัญญาชนไทยสมัยรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมมุสลิม วรรณกรรมเพื่อชีวิตในประวัติศาสตร์ไทย

๓.๓ ศิลปะและวรรณกรรมขัดขึ้น ศิลปะและวรรณกรรมเย้ยหยัน

ศิลปะและวรรณกรรมแนวต่อต้านขัดขึ้น การต่อรองความหมายระหว่างกระแสโลกและกระแสท้องถิ่นในศิลปะและวรรณกรรม วรรณกรรมสื่อนิเวศน์ล้ำลึก ภาพยนตร์กับพลังปีศาจไทย

๓.๔ ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์ (Poetic justice)

มิติความเป็นธรรมในงานวรรณกรรม กวีในฐานะ "ผู้พิพากษา" ชีวิตและชะตากรรมของตัวละคร จินตนาการเกี่ยวกับความเป็นธรรมของชีวิตและสังคมในงานวรรณกรรมตะวันตก – ตะวันออก

๓.๕ มนุษยศาสตร์กับปัญหาความรุนแรง

ความกลัว ความโกรธ ความโลภ กับความรุนแรงทางวัฒนธรรม การศึกษากับความรุนแรง ความรุนแรงต่อเรือนร่างผู้หญิง

- การอภิปราย "มนุษยศาสตร์ต้องห้าม"
- รายการ "สนุกกับมนุษยศาสตร์"
- การเสวนาโต๊ะกลมหัวข้อ "มนุษยศาสตร์ปลายเปิด"

๕. ผู้รับผิดชอบโครงการ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ และคณะ
๖. ระยะเวลาของโครงการ ๑๒ เดือน (๑ มีนาคม ๒๕๔๘ – ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙)
(การประชุมเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทยครั้งที่ ๒ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘)
๗. สถานที่จัดประชุม โรงแรมปางสวนแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
๘. การเก็บค่าลงทะเบียน (คาดว่าจะมีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ ๒๐๐ คน)
- | | |
|------------------------|---------|
| คณาจารย์และบุคคลทั่วไป | ๘๐๐ บาท |
| นิสิตนักศึกษา | ๕๐๐ บาท |
๙. แผนการดำเนินงาน
- งวด ๖ เดือนที่ ๑
- | | |
|-------------------------|--|
| กุมภาพันธ์-พฤษภาคม ๒๕๔๘ | คัดเลือกบทความและเชิญวิทยากร ผู้นำการวิจารณ์
ผู้เสนอบทความ และผู้นำการเสวนา |
| เมษายน-กรกฎาคม ๒๕๔๘ | ประชาสัมพันธ์และเชิญเข้าร่วมประชุม |
| กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๔๘ | เตรียมการและจัดประชุม |
- งวด ๖ เดือนที่ ๒
- รวบรวม คัดเลือก และทำบรรณานุกรมบทความ
(จำนวน ๘-๑๐ บทความ)

หมายเหตุ: ในกรณีที่ไม่มีบทความที่เหมาะสมเป็นจำนวนมากพอสำหรับรวบรวมเป็นเล่ม จะใช้วิธี
รวบรวมบทความทั้งหมดที่เสนอในการประชุมเป็น Proceedings เท่านั้น



สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ร่วมกับภาควิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ขอเชิญเข้าร่วมประชุม

โครงการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒
(The 2nd Humanities Research Forum in Thailand)

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

๑. หลักการและเหตุผล

สังคมไทยในรอบ ๔ - ๕ ทศวรรษที่ผ่านมา ได้เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ศิลธรรม และจิตวิญญาณ ซึ่งดำเนินไปท่ามกลางอำนาจการกำหนดทิศทาง ประเทศของพลังทางเศรษฐกิจ การเมืองในระดับชาติ ภูมิภาค และระดับโลก การนำเข้าความรู้ การกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศ การเลือกนำเข้าเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ที่ยังขาดการสื่อสาร สนทนาอย่างจริงจังกับรากฐานทางภูมิธรรมของสังคมในวงกว้าง ได้นำมาซึ่งความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ความรุนแรงทางกายภาพและวัฒนธรรม การขาดจินตนาการทางเลือก ความไม่สมดุล ในมิติต่างๆ ของชีวิต สภาพการณ์ปัญหาเหล่านี้มิใช่จะแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น หรือโดยคน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่ต้องพัฒนาแนวทางขึ้นาเชิงวิชาการ การวิเคราะห์วิจารณ์ และการสร้าง สำนึกในปัญหา ร่วมกันของประชาคมชาวไทยทั่วไป

โครงการ "จัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒" โดยการ สนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หวังจะเป็นเวทีแห่งหนึ่งที่เปิดพื้นที่ให้มีการสื่อ สารสนทนาอย่างจริงจังระหว่างงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์กับปัญหาสังคมร่วมสมัย ด้วยความ เชื่อว่าวิธีวิทยาทางมนุษยศาสตร์ ความเชื่อมโยงระหว่างมนุษยศาสตร์กับศาสตร์สาขาอื่นๆ จะ ช่วยเสนอมุมมอง แนวการวิเคราะห์ ที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาและเชื่อมโยงภูมิธรรมดัง กล่าวกับปัญหาสังคมให้มีกระบวนการที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นต่อไป

มนุษยศาสตร์ในฐานะวิทยาการที่เก่าแก่ ซึ่งได้พัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนวิธีวิทยาอัน หลากหลายซับซ้อน สามารถตั้งคำถามอันทรงพลัง สามารถท้าทายวิธีมองที่คับแคบลดทอน ชีวิตให้เหลือมิติกายภาพ-บริโภคนิยม สามารถวิเคราะห์ปัญหาจากประสบการณ์มนุษย์ในฐานะ มนุษย์ สามารถชี้ให้เห็นรากเหง้าของปัญหาของชีวิตและสังคมได้เป็นอย่างดี การมองปัญหา

และประสบการณ์ชีวิตร่วมสมัยด้วยมุมมองทางมนุษยศาสตร์และมนุษยศาสตร์สหสาขาวิชา น่าจะเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเสริมสร้างพัฒนาคุณค่าและคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมไทยได้ต่อไป

อนึ่ง ในการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๖ - ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ที่ผ่านมา มีจุดเน้นอยู่ที่การวิเคราะห์เรื่องกระบวนการหาความจริงทางมนุษยศาสตร์ การชี้ให้เห็นพลังเชิงจินตนาการ การแสวงหาสังคมอุดมคติของมนุษย์ อีกทั้งเป็นการเปิดเวทีให้แก่ผลงานทางมนุษยศาสตร์หลากหลายสาขาที่บุกเบิกแนววิเคราะห์ใหม่ในแง่มุมต่าง ๆ ในการจัดประชุมฯ ครั้งที่ ๒ นี้ ทางโครงการเห็นควรเน้นมนุษยศาสตร์ที่เชื่อมโยงคาบเกี่ยวกับศาสตร์สาขาอื่นๆ มากขึ้น เช่น การศึกษาวิเคราะห์ "สาร" จากสื่อมวลชนจากมุมมองทางมนุษยศาสตร์ การศึกษากระบวนการต่อรองความหมายระหว่างกระแสโลกกับกระแสท้องถิ่น การศึกษาพัฒนาการการก่อรูป "ความเป็นไทย" ในประวัติศาสตร์สังคมไทยร่วมสมัย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษาในสื่อระดับต่างๆ การแยกแยะมิติความเป็นธรรมชาติในวรรณศิลป์ในงานวรรณกรรม เป็นต้น ผลงานมนุษยศาสตร์ และมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ เหล่านี้ น่าจะมีเวทีวิชาการระดับชาติ เพื่อเสนอผลงาน พัฒนาแนววิเคราะห์ให้ชัดเจน ลึกซึ้ง และเพื่อ เผยแพร่สู่วิชาการและสู่สาธารณชนให้กว้างขวางขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาแนวการมองปัญหาและหาทางออกแก่สังคมไทยที่มีมุมมองเชิงมนุษยศาสตร์มากขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อเปิดเวทีเสนอผลงานวิจัย/วิชาการทางมนุษยศาสตร์ของไทย
- ๒.๒ เพื่อพัฒนาแนวการศึกษา วิชิต วิวิธยา ที่เน้นสหสาขาวิชาและบูรณาการ
- ๒.๓ เพื่อเชื่อมโยงมนุษยศาสตร์กับศาสตร์อื่น ทั้งในเชิงองค์ความรู้และการเสริมสร้างเครือข่ายนักวิจัยจากหลายสาขาวิชา
- ๒.๔ เพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของการเข้าใจปัญหาสังคมร่วมสมัยและการแสวงหาทางออกโดยไม่ละเลยมิติทางมนุษยศาสตร์

๓. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๓.๑ สามารถพัฒนาเครือข่ายนักวิจัย นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจทางมนุษยศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- ๓.๒ พัฒนาเชื่อมโยงมนุษยศาสตร์กับศาสตร์สาขาอื่นๆ เช่น สังคมศาสตร์ เพื่อพัฒนาแนวการวิเคราะห์เชิงบูรณาการมากขึ้น
- ๓.๓ สังคมตระหนัก มองเห็นศักยภาพและพลังของมนุษยศาสตร์มากยิ่งขึ้น

๕. ผู้รับผิดชอบโครงการ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ วิทิตศักดิ์พันธุ์ และคณะ

๖. สถานที่และเวลาจัดประชุม

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘ ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๗. วิทยากร จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ประมาณ ๕๐ คน

๘. ผู้เข้าร่วมสัมมนา

๗.๒ ผู้เสนอผลงาน ประมาณ ๒๐ คน

๗.๓ อาจารย์ นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจ ประมาณ ๒๐๐ คน

๙. ค่าลงทะเบียน

คณาจารย์และบุคคลทั่วไป ๘๐๐ บาท

นิสิตนักศึกษา ๕๐๐ บาท

ส่งทางธนาคารดีเอสจีจ่าย ปท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

หรือโอนเงินเข้าธนาคารกรุงไทย สาขานนทบุรี ชื่อบัญชี PDG48H0002 สมพงศ์

วิทยศักดิ์พันธุ์ หมายเลขบัญชี 521-0-02717-1

๑๐. การจองที่พัก ที่โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว โปรดแจ้งความจำนงค์เพื่อผู้จัดการประชุมฯ จะได้ดำเนินการจองให้ ต่อไป

๘.๑ อัตราค่าห้องพัก (รวมอาหารเช้า)

อาคารห้วยแก้ววิง (Deluxe Room)

ห้องพักเดี่ยว ๘๐๐ บาท/คืน

ห้องพักคู่ ๘๐๐ บาท/คืน

ข. อาคารสุเทพวิง (Superior Room)

ห้องพักเดี่ยว ๘๐๐ บาท/คืน

ห้องพักคู่ ๑,๑๐๐ บาท/คืน

๑๑. ใบตอบรับการเข้าร่วมการสัมมนาเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทยครั้งที่ ๒

ข้าพเจ้า.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail Address

สนใจสมัครเข้าร่วมการสัมมนาครั้งนี้

☐ ขอเข้าเป็นผู้เข้าร่วมสัมมนา

ขอจองที่พักโรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว

☐ ห้องพักเดี่ยว ☐ อาคารห้วยแก้ววิง (๘๐๐/คืน) ☐ อาคารสุเทพวิง (๘๐๐/คืน)

☐ ห้องพักคู่ ☐ อาคารห้วยแก้ววิง (๘๐๐/คืน) ☐ อาคารสุเทพวิง (๑,๑๐๐/คืน)

กรุณาส่งใบตอบรับ ดังนี้

รศ. ดร. สมพงษ์ วิทยาคัดดีพันธ์ุ

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

E-mail: sompong@chiangmai.ac.th

โทรศัพท์ ๐๕๓ ๙๔ ๓๒๔๔-๕

โทรสาร ๐๕๓ ๙๔ ๓๒๔๔

โทรศัพท์มือถือ ๐๑ ๘๘๔ ๑๙๐๓

กำหนดการประชุม
โครงการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒
วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว ห้องบ้านแสนตอ

วันอังคารที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

๑๙.๐๐-๒๑.๓๐ น. รายการ "สนุกกับมนุษยศาสตร์" (ภาพยนตร์และการเสวนา)
(ห้องบ้านแสนตอ)

ผู้ดำเนินรายการ รองศาสตราจารย์สมเกียรติ ตั้งนโม

วันพุธที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๘

๘.๓๐-๘.๕๕ น. ลงทะเบียน (ห้องบ้านแสนตอ)

๘.๕๕-๙.๐๐ น. พิธีเปิด

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ กล่าวรายงาน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวต้อนรับ
ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กล่าวเปิดงาน

๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. **อภิปรายเชิงวิชาการเรื่อง "วิกฤตโลก วิกฤตมนุษยศาสตร์" (ห้องบ้านแสนตอ)**

วิทยากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ รัชชกุล
ดร.วิระ สมบูรณ์
ดร.เดือนเด่น นิคมบริรักษ์
คุณสุภิญญา กลางณรงค์

ผู้ดำเนินรายการ รองศาสตราจารย์สมเกียรติ ตั้งนโม

๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. อาหารกลางวัน

ห้อง ๑ การเสนอบทความวิจัย "ภาษา สื่อบุคคล จินตนาการ อำนาจ" (ห้องบ้านแสนตอ)

ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริรักษ์ ศิวารมย์

๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. **สื่อบุคคล จินตนาการ ศิลปะ และกฎหมาย (ศึกษาเฉพาะกรณีร่างกายของผู้หญิง)**

รองศาสตราจารย์สมเกียรติ ตั้งนโม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ปรีชากุล
อาจารย์ ดร.จิรพร วิทย์ศักดิ์พันธุ์

- ๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. ภาษา: พลังในการสร้างและธำรงอำนาจทางการเมือง
อาจารย์ ดร.อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล
- ๑๔.๓๐-๑๕.๐๐ น. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สรณี วงศ์เปี่ยมล้ำ
อาจารย์หทัยา จันทรมังกร
อาจารย์ศตวรรษ เปี่ยมบุญทา
- ๑๕.๐๐-๑๕.๑๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๕.๑๕-๑๕.๔๕ น. Positive Law and Folktales in Far-eastern Asian Law Context
Alexander Shytov
- ๑๕.๔๕-๑๖.๑๕ น. ชักถาม อภิปรายทั่วไป
- ห้อง ๒ การเสนอบทความวิจัย “ความเป็นไทย ความเป็นอื่น” (ห้องห้วยสัมปอຍ)
ผู้ดำเนินรายการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ
- ๑๓.๐๐-๑๓.๓๐ น. การสร้างความเป็นไทย กระแสหลัก และ “ความจริง” ที่ “ความเป็นไทย” สร้าง
รองศาสตราจารย์สายชล สัตยานุรักษ์
- ๑๓.๓๐-๑๔.๐๐ น. การเปลี่ยนแปลงพรมแดน “ความเป็นชาติและชาติพันธุ์”
คุณศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ
- ๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. การสร้างความเป็น : “ไทยอีสาน” ต้นแบบการพัฒนาอีสาน
คุณอุศนา นาศรีเคน
- ๑๔.๓๐-๑๕.๐๐ น. ศิลปะสั้น ชีวิตยืนยาว: กำเนิดศิลปะและศิลปิน “ไทย”
คุณชำนาญ แสงศิริโฮม
- ๑๕.๐๐-๑๕.๑๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง
- ๑๕.๑๕-๑๕.๔๕ น. วิทยากร :รองศาสตราจารย์ ดร. เกษียร เตชะพีระ วิจารณ์ผลงาน รอง
ศาสตราจารย์ สายชล สัตยานุรักษ์
- ๑๕.๔๕-๑๖.๑๕ น. อภิปราย ชักถาม

ห้อง ๓ การเสนอบทความวิจัย “มนุษยศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ กับสังคม”
(ห้องห้วยน้ำขาว ๑)

ผู้ดำเนินรายการ: อาจารย์ ดร.อภิญา เพ็ญพัสกุล

๑๓.๐๐-๑๓.๓๐ น. กระบวนการต่อรองและสร้างความหมายของนักเรียนชายขอบ
พระภาดล ปิยสีโล

๑๓.๓๐-๑๔.๐๐ น. ตำนานพระเจ้าเลียบโลก: วรรณกรรมทางศาสนาที่วาดด้วยภูมิภาค
และท้องถิ่นศึกษา

อาจารย์เจียรชาย อักษรดิษฐ์

๑๔.๐๐-๑๔.๓๐ น. กุหลาบ สายประดิษฐ์ แลไปข้างหน้า และการปฏิวัติ ๒๔๗๕
อาจารย์สุธาสัย ยิ้มประเสริฐ

๑๔.๓๐-๑๕.๐๐ น. “ศิลปะเพื่อชีวิต” ในช่วงทศวรรษ ๒๔๙๒-๒๕๐๑
คุณสมิทธ ถนอมศาสนะ

๑๕.๐๐-๑๕.๑๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง

๑๕.๑๕-๑๕.๔๕ น. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จากวีรบุรุษจาริตสูวีรบุรุษแบบลัทธิเสรีภาพ
อาจารย์บาหยัน อิ่มสำราญ

๑๕.๔๕-๑๖.๑๕ น. อภิปราย ชักถาม

ห้อง ๔ การเสวนาโต๊ะกลม “มนุษยศาสตร์ปลายเปิด” (ห้องห้วยน้ำขาว ๓)

๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น. “วิธีคิดและวิธีวิทยาของมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์:
อดีต ปัจจุบัน อนาคต”

ผู้ดำเนินรายการและวิทยากร ดร. ประมวล เพ็งจันทร์

อาจารย์ชัชวาล บุญบัน

รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว

ภาคค่ำ

๑๙.๐๐-๒๑.๓๐ น. รายการ “สนุกกับมนุษยศาสตร์: คุณเฟื่องเรื่อง “อ่าน” (ไม่) เอาเรื่อง”
(ห้องบ้านแสนตอ)

ผู้ร่วมสนทนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาตุรี ดิงศภัทัย

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ห้อง ๑ การเสนอบทความวิจัย “มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่น ความรุนแรง และทางออก”
(ห้องห้วยส้มป่อย ๑)

ผู้ดำเนินรายการ: รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์

๙.๐๐-๙.๓๐ น.

ความรุนแรงในสถาบันการศึกษาไทย

คุณชวลิต ว่องวาริทิพย์

๙.๓๐-๑๐.๐๐ น.

บทบาทของสื่อมวลชนไทยในการรายงานข่าว ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

คุณคมสัน รัตนสิมากุล

๑๐.๐๐-๑๐.๑๕ น.

พักรับประทานอาหารว่าง

๑๐.๑๕-๑๐.๔๕ น.

สังคมนิยมหัตถกรรมในวรรณกรรมไทยกับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น

อาจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธุ์

๑๐.๔๕-๑๑.๑๕ น.

นิเวศสำนึกแบบองค์รวมในนวนิยายของจอห์น สไตน์เบ็ค

คุณวศินรัฐ นวลศิริ

๑๑.๑๕-๑๑.๔๕ น.

วิทยาการวิจารณ์ และชักถาม อภิปราย

๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.

อาหารกลางวัน

ห้อง ๒ การเสนอบทความวิจัย “ศิลปะและวรรณกรรมขัดขึ้น ศิลปะและวรรณกรรมเยียวยา”
(ห้องห้วยน้ำขาว)

ผู้ดำเนินรายการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรวณีย์ สุขุมวาท

๙.๐๐-๙.๓๐ น.

การใช้สรีระเป็นตัวแทนของการต่อต้านผ่านภาพแทนของสรีระผู้หญิงและประเทศ ฟิลิปปินส์ในนวนิยายของเจสสิก้า แฮกเดอร์น เรื่อง ดีอกอีทเตอร์ (Text of Resistance: Jessica Hagedorn's Representations of the Female Body and the Philippines in Dogeaters)

อาจารย์ ดร.ชลธิป วสุวัต

๙.๓๐-๑๐.๐๐ น.

Amy Tan's The Joy Luck Club: A Break from Convention, a Resistance in Writing

คุณวรรณพรรณ์ สุรนนท์

๑๐.๐๐-๑๐.๑๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง

๑๐.๑๕-๑๑.๔๕ น. Kincaid's Annie John: A Search of Independence
(แอนน์ จอห์น เสี่ยงเพรียกแห่งอิสรภาพ)

คุณกอบปรพร มณีรัตน์

๑๑.๔๕-๑๒.๑๕ น. The Suspension of Time in Short Stories of Gabriel Garcia Marquez
คุณเมธาวิ ไหละสุด

ห้อง ๓ การเสนอบทความวิจัย "ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์" (ห้องบ้านแสนตอ)

ผู้ดำเนินรายการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศน์

๙.๐๐-๙.๓๐ น. ภาพลักษณ์พ่อค้ายวบทะเลครุฑคอลลีซาปีอัน

รองศาสตราจารย์ ดร.พจี ยุวชิต

๙.๓๐-๑๐.๐๐ น. บ้าหรือดี: จิตวิทยากับความเป็นธรรมในวรรณกรรมอังกฤษยุคศตวรรษที่ ๒๐

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คารินา โชติทวี

๑๐.๐๐-๑๐.๑๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง

๑๐.๑๕-๑๐.๔๕ น. มุมปากโลก "ปาก" ของใคร: ขมขื่นในวรรณกรรมสตรีร่วมสมัย

อาจารย์ ดร.สุติมา ประกาศุฒิสาร

๑๐.๔๕-๑๑.๑๕ น. วรรณกรรมกับความเป็นธรรม: การศึกษาเรื่องสั้นเวียดนามยุคหลังสงคราม

อาจารย์ ดร.มนธิรา ราโท

๑๑.๑๕-๑๒.๐๐ น. วิทยาการวิจารณ์ และอภิปรายซักถาม

๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. อาหารกลางวัน

๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น. การอภิปราย "มนุษยศาสตร์ต้องห้าม" (ห้องบ้านแสนตอ)

วิทยากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธเนศ วงศ์ยานนาวา

คุณมุกหอม วงษ์เทศ

ดร.เกษม เพ็ญภินันท์

ผู้ดำเนินรายการ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา สถาอานันท์

๑๕.๐๐-๑๖.๓๐ น. ปาฐกถาและเสวนา “พหุวัฒนธรรมกับเอกภาพแห่งรัฐประชาธิปไตย”
(ห้องบ้านแสนตอ)

วิทยากร	รองศาสตราจารย์ ดร.มารค ตามไท
ผู้ดำเนินรายการและวิทยากร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไยยันต์ รัชชกุล

๑๖.๓๐-๑๖.๔๕ น. ผู้อำนวยการสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัยกล่าวปิดงาน

สารบัญ ชุดที่ ๒

หนังสืออนุมัติจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ "เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒"

โครงการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ "เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒"

กำหนดการประชุมวิชาการ "เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒"

ชุดที่ ๑

จำนวนหน้า

มนุษยศาสตร์ต้องห้าม

๑. ความรู้ต้อง (ไม่) ห้าม : จักรยานนิยม ๑๙'
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธเนศ วงศ์ยานนาวา
๒. มนุษย์ต้อง(ถูก)ห้าม ๘
คุณมุกหอม วงษ์เทศ

ภาษา สื่อ จินตนาการ อำนาจ

๑. สื่อ จินตนาการ ศิลปะ และกฎหมาย (ศึกษาเฉพาะกรณีร่างกายของผู้หญิง) ๑๒
รองศาสตราจารย์สมเกียรติ ตั้งมโน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ปรีชากุล
อาจารย์ ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์
๒. ภาษา: พลังในการสร้างและอ้างอำนาจทางการเมือง (ยังไม่เสร็จ)
อาจารย์ ดร. อนันต์เหล่าเลิศวรกุล
๓. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กไทย ๑๙'
รองศาสตราจารย์ ดร. สรณี วงศ์เปี่ยมล้ำ
อาจารย์หทัยา จันทรมังกร
อาจารย์ศตวรรษ เปี่ยมบุญทา
๔. Positive Law and Folktales in Far-eastern Asian Law Context ๑๒
Alexander Shytov

ความเป็นไทย ความเป็นอื่น

๑. การสร้างความเป็นไทย กระแสหลัก และ "ความจริง" ที่ "ความเป็นไทย" สร้าง
รองศาสตราจารย์สายชล สัตยานุรักษ์ ๓๙
- บทวิจารณ์** การสร้างความเป็นไทย กระแสหลัก และ "ความจริง" ที่ "ความเป็นไทย" สร้าง
รองศาสตราจารย์ ดร. เกษียร เตชะพีระ ๑๙
๒. การเปลี่ยนแปลงพรมแดน "ความเป็นชาติและชาติพันธุ์"
คุณศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ ๓๐
๓. การสร้างความเป็น : "ไทยอีสาน" ต้นแบบการพัฒนาอีสาน"
คุณอุศนา นาคริเคน ๒๔
๔. ศิลปะสั้น ชีวิตยืนยาว: กำเนิดศิลปะและศิลปิน "ไทย"
คุณชำนาญ แสนศิริโฮม ๑๗

มนุษยศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ กับสังคม

๑. กระบวนการต่อรองและสร้างความหมายของนักเรียนชายขอบ
พระภุชงค์ ปิยสีโล ๘
๒. ตำนานพระเจ้าเลียบโลก: วรรณกรรมทางศาสนาที่ว่าด้วยภูมิภาคและท้องถิ่นศึกษา
อาจารย์เอียรชวย อักษรดิษฐ์ ๑๖
๓. กุหลาบ สายประดิษฐ์ กับอุดมการณ์ปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕
อาจารย์สุธาสัย ยิ้มประเสริฐ ๒๒
๔. แนวคิด "ศิลปะเพื่อชีวิต" ในทศวรรษ ๒๔๙๐ กับ การวิจารณ์วรรณกรรม
คุณสมิทธ ถนอมศาสนะ ๒๗
๕. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จากวีรบุรุษราชสำนักสู่วีรบุรุษแบบราชาชาตินิยม
อาจารย์บำหยัน อิ่มสำราญ ๒๖

ชุดที่ ๒

มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่น ความรุนแรง และทางออก

๑. ความรุนแรงในสถาบันการศึกษาไทย ๑๗
คุณชวลิต ว่องวาริทิพย์
๒. สัจนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมไทยกับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น ๑๘
อาจารย์ ดร. สุรเดช โชติอุดมพันธุ์
๓. นิเวศสำนึกแบบองค์รวมในนวนิยาย To God Unknown ของจอห์น สไตน์เบ็ค ๒๐
คุณวศินรัฐ นวลศิริ
๔. บทบาทของสื่อมวลชนไทยในการรายงานข่าวความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ๒๐
คุณคมสัน รัตนสิมากุล

ศิลปะและวรรณกรรมחדขิ่น ศิลปะและวรรณกรรมเยียวยา

๑. การใช้สรีระเป็นตัวบทของการต่อต้านผ่านภาพแทนของสรีระผู้หญิงและประเทศ ๒๓
ฟิลิปปินส์ในนวนิยายของเจสสิก้า แอกดอร์น เรื่อง ด็อกอิทเตอร์
อาจารย์ ดร. ชลาธิป วสุวัต
๒. Amy Tan's The Joy Luck Club: A Break from Convention, a Resistance ๑๑
in Writing
คุณวรรณพรรรธ สุรนนท์
๓. แอนน์ จอห์น เสียงเพรียกแห่งอิสรภาพ (Kincaid's Annie John: A search of ๓๘
Independence)
คุณกอบปรพร มณีรัตน์
๔. การหยุดนิ่งของเวลาในเรื่องสั้นของเกเบรียล การ์เซีย มาเกซ ๒๓
คุณเมธาวิ ไหละสุด

๓. มุมปากโลก "ปาก" ของใคร: ขมขื่นในวรรณกรรมสตรีร่วมสมัย ๒๖
 อาจารย์ ดร. ชุตินา ประภาศวุฒินสาร
๔. วรรณกรรมกับความเป็นธรรม: การศึกษาเรื่องสั้นเวียดนามยุคหลังสงคราม ๑๕
 อาจารย์ ดร. มณิศา ราโท

ภาคผนวก

แบบสรุปและประเมินผลการประชุมวิชาการ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒

- หัวข้อ "วิกฤตโลก วิกฤตมนุษยศาสตร์" ๓
- หัวข้อ "มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่นและความรุนแรง" ๒
- หัวข้อ "อ่าน (ไม่)เอาเรื่อง และ พหุวัฒนธรรมกับเอกภาพแห่งรัฐ
 ประชาธิปไตย" ๒
- หัวข้อ "ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์" ๒
- หัวข้อ "มนุษยศาสตร์ต้องห้าม" ๓
- หัวข้อ "ศิลปะและวรรณกรรมชัดขึ้น ศิลปะและวรรณกรรมเยียวยา"
 "วิธีคิดและวิธีวิทยาของมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และ
 วิทยาศาสตร์ : อดีต ปัจจุบัน อนาคต
 "ภาษา สื่อ จินตนาการ อำนาจ "
 "ความเป็นไทย ความเป็นอื่น"
- สรุปภาพรวมการประชุมฯ ๕

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒ ๙



ชุดที่ ๕ “มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่น ความรุนแรงและทางออก”

ความรุนแรงในสถาบันการศึกษาไทย

ชวลิต ว่องวาริทิพย์

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ ไทย ครั้งที่๒

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

ความรุนแรงในสถาบันการศึกษาไทย

Violence in Educational Institution

ชวลิต ว่องวาริทธิย์*

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างทรัพยากรบุคคลในประเทศ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ ที่สร้างวาทกรรมและเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการส่งผ่านอุดมการณ์ และผลิตบุคลากรอันเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต เป็นที่ที่หลักสูตรการศึกษาของชาติ กำหนดลงไปว่า นักเรียน นักศึกษา ต้องเรียนอะไรและอย่างไรบ้าง นักเรียน นักศึกษาจึงต้องศึกษาให้ครบ ตามหลักสูตรที่กำหนดมาจากเบื้องบน หากศึกษาไม่ครบ ก็ไม่สำเร็จการศึกษาได้

ในสถาบันการศึกษามีความรุนแรงแฝงอยู่ ทั้งที่นักเรียน นักศึกษารู้ตัวและไม่รู้ตัว ความรุนแรง ไม่จำเป็นต้องทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่มีทางโครงสร้างและวัฒนธรรมด้วย

Abstract

It is believed that schooling is one of the important processes to produce human resources. Yet, educational institutions has also been regarded as sites of contested discourses that the state and other parties imposing certain ideologies to people. This is because many rigid conditions in educational curriculums, which do not open so much space for individuals. One has to follow the rules, or else he or she would not fulfil as a graduate. All the above-mentioned is what this paper calls 'violence'. Such violence can be hidden silently without any awareness of the individuals, particularly those structural violence and cultural violence.

*บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภูมิภาควิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.) โลกาภิวัตน์และวาทกรรม

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างทรัพยากรบุคคลในประเทศ สิ่งนี้เป็นที่ยอมรับในหลักการโดยทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันระบบการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาได้แฝงความรุนแรงเอาไว้ ทั้งโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงต่อตัวผู้ศึกษาเองหรือแม้แต่ความรุนแรงจากผู้ทำการสอน ทั้งนี้ไม่เฉพาะแต่ประเทศไทยเท่านั้นแต่ความรุนแรงในระบบการศึกษานี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแทบทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อระบบทุนเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้นกับการจัดการศึกษา จนสามารถกำหนดทิศทางของหลักสูตรการศึกษาได้

สิ่งที่เรียกว่าระบบทุนในยุคปัจจุบันนี้ เราไม่สามารถที่จะแยกออกจากคำว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) และวาทกรรม (Discourse) ได้ ทั้งนี้คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน ได้ตกลงที่จะใช้คำว่า "โลกาภิวัตน์" อันเป็นรากศัพท์ภาษาสันสกฤต หมายถึง การแผ่ถึงกันทั่วโลก การเข้าถึงโลก การเอาชนะโลก¹

ในกรณีของระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษา นอกจากจะเกี่ยวข้องกับคำว่า โลกาภิวัตน์แล้ว ยังมีอีกคำหนึ่งที่น่าสนใจ คือ วาทกรรม โดยคำว่า "วาทกรรม" หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้สรรพสิ่งต่างๆ ในสังคม ที่ห่อหุ้มเราอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่เราสร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง² (นอกจาก วาทกรรมจะ 1.) ผลิต 2.) ตรึงสิ่งที่มีอยู่ในกระแสหลัก แล้ว ยังมีอีกข้อคือ 3.) เก็บกด ปิดกั้นอัตลักษณ์บางชุด) วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าเรื่องภาษา หรือคำพูดแต่มีภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (Discourse Practices) ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด คุณค่า และสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ด้วย

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) เป็นบุคคลแรกๆ ที่ใช้คำว่าวาทกรรม โดยเขาพบว่ายุคระหว่างคริสต์ศตวรรษ 17 และ 18 ร่างกายมนุษย์ถูกค้นพบว่าเป็นวัตถุ และเป้าหมายของอำนาจ สามารถถูกจัดแต่งให้เคารพ เชื่อฟัง ตอบสนอง จนไปถึงการว่านอนสอนง่าย³ และจากการค้นพบดังกล่าวได้ขยายผลไปยังส่วนอื่นๆ ซึ่งจะอยู่ในรูปของ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่นำไปปฏิบัติในหน่วยทหาร โรงเรียน หรือแม้แต่โรงพยาบาล สิ่งที่ฟูโกต์กำลังบอกกับเราก็คือความรู้ที่เรามีอยู่ (อันเกิดจากอำนาจของวาทกรรม) ทำให้เกิดอำนาจ ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้ สามารถพัฒนาต่อไปเพื่อจะควบคุมร่างกาย และความคิดต่างๆ ได้

จากที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้วว่า ความรู้ยังก่อให้เกิดอำนาจ ซึ่งเป็นผลพวงจากวาทกรรมต่างๆ กันทำให้มนุษย์ถูกควบคุมทั้งทางร่างกายและความคิดนั้น มีกรณีตัวอย่างบางประการที่น่าสนใจเช่น วาทกรรมว่าด้วยการพัฒนา โดยการให้ความหมายกับคำว่าพัฒนาหรือด้อยพัฒนาก่อนหน้ายุคแห่งการ

¹ เสน่ห์ จามริก, *ฐานคิดสู่ทางเลือกใหม่ของสังคมไทย* (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินตติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2544), หน้า 34.

² ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, *วาทกรรมการพัฒนา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2543), หน้า 20.

³ มิเชล ฟูโกต์, *ร่างกายใต้บังคับ* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2547), หน้า 5.

พัฒนาไม่เคยปรากฏว่ามีการจำแนกว่าประเทศนี้พัฒนาหรือด้อยพัฒนา มีแต่เพียงประเทศยากจนและประเทศร่ำรวย ทั้งหลายต่าง ๆ นี้เป็นผลสืบเนื่องจากวาทกรรมว่าด้วยการพัฒนายุคหลังสงคราม โลกครั้งที่สอง เป็นตัวกำหนด⁴

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง ทั้งสหภาพโซเวียต และสหรัฐอเมริกา ต่างก็ก้าวขึ้นมาเป็นอภิมหาอำนาจของโลก ทั้งสองชาติได้ก้าวเข้าสู่ยุคสงครามเย็นและต่างยึดมั่นในอุดมการณ์คนละขั้ว คือขั้วเสรีนิยม(ในทัศนะของสหรัฐอเมริกา) และสังคมนิยม(ในทัศนะของสหภาพโซเวียต) ทั้งนี้สหรัฐฯ ได้เสาะหาพันธมิตรร่วมอุดมการณ์ ไม่ว่าจะเป็นละตินอเมริกา, เอเชีย, แอฟริกา หรือแม้แต่ในยุโรปเอง เพื่อสกัดกั้นอุดมการณ์สังคมนิยมที่กำลังไหลบ่ามาอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือประเทศโลกที่สาม ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาในกลุ่มประเทศโลกที่สาม เพื่อไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา ซึ่ง"วาทกรรมทางวิชาการ"ของสหรัฐฯ ได้ถูกปลูกฝังไว้ในร่างกายและความคิดของนักศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาสตร์ของเศรษฐกิจ ว่าด้วยแนวคิดเสรีนิยม เสรีภาพทางเศรษฐกิจ และตัวนักศึกษาเองก็ได้ส่งผ่านวาทกรรมดังกล่าวมายังประเทศบ้านเกิดของตนเองโดยไม่รู้ตัว ซึ่งในกรณีของประเทศไทยกลุ่มขุนนางนักวิชาการ (Technocrat) โดยเฉพาะนักเศรษฐศาสตร์ที่กลับมารับราชการในสภาพัฒน์ฯ ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่ได้รับการศึกษามาจากสหรัฐฯ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศจนถึงปัจจุบัน

ส่วนทางด้านเสรีภาพทางเศรษฐกิจ(อันเป็นหลักการพื้นฐานของระบบการค้าเสรีและมีทุนเป็นปัจจัยสำคัญ)ยังหมายถึง การสามารถกระจายข่าวสารอย่างเสรีซึ่งโยงใยไปถึงนโยบายของสหรัฐฯ ทั้งนี้ก่อนหน้าที่สงครามโลกครั้งที่สองจะสงบลง นาย William Benton รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศสหรัฐฯ คือผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องการวางและอธิบายเกี่ยวกับนโยบายของสหรัฐฯ ภายหลังจากสงคราม เขาได้กล่าวถึงจุดยืน ของสหรัฐฯ ในการกระจายเสียงของกระทรวงต่างประเทศ ในเดือน มกราคม ค.ศ. 1945 ใจความว่า

กระทรวงการต่างประเทศมีนโยบายที่จะดำเนินการทุกอย่างภายในขอบเขตแห่งอำนาจของกระทรวงทั้งในด้านการเมืองและการทูตในอันที่จะทำลายมาตรฐานที่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของสำนักข่าวอเมริกัน นิตยสาร ภาพยนตร์ และสื่อสารมวลชนไปทั่วโลก..... เสรีภาพหนังสือพิมพ์ และเสรีภาพในการแลกเปลี่ยนข่าวสารโดยทั่วไป เป็นหัวใจสำคัญของนโยบายการต่างประเทศของเรา⁵

⁴ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์, *วาทกรรมการพัฒนา*, หน้า 22.

⁵ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, *การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: โครงการสื่อสันติ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 58.

จวบจนกระทั่งสิ้นสุดยุคสงครามเย็น สหภาพโซเวียตล่มสลายไปอันเป็นผลให้สหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจแต่เพียงผู้เดียว ทั้งทางเศรษฐกิจและทางทหาร วาทกรรมโลกาภิวัตน์จึงได้ถูกนำมาใช้ และผลักดันให้กระจายแพร่หลายไปทั่วโลก โดยมีสหรัฐฯเป็นผู้นำ

วาทกรรมโลกาภิวัตน์ เพิ่งจะเติบโตในช่วง 20 ปีมานี้เอง ไม่ว่าจะเป็นกระแสการถดถอยของเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศสังคมนิยม โดยเฉพาะในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก โดยแนวคิดนี้เริ่มพัฒนาและเติบโตในมหาวิทยาลัยลอนดอน และมหาวิทยาลัยชิคาโก และได้เรียกกันต่อมาภายหลังว่า ลัทธิแอดเซอร์ และลัทธิเรแกน⁶ ต่อมาลัทธิเรแกนนี้ภายหลังได้พัฒนากลายเป็น จันทามติวอชิงตัน (Washington consensus) โดยที่จันทามติวอชิงตันนั้น จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลักดันให้ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายปฏิบัติตาม โดยใช้แนวคิดเสรีนิยมใหม่ ซึ่งอาจสรุปได้ ดังนี้

- 1) การแข่งขันเป็นธรรมชาติและคุณธรรมซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง
- 2) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (Privatization) ทำรัฐให้เล็กลง (ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาในสังกัดของรัฐด้วย)
- 3) การปรับโครงสร้างเพื่อให้เกิดเสรีทางการค้า การเงินและการลงทุน
- 4) การเปิดเสรีทางการเงิน และการค้า (เช่น BIBE, FTA เป็นต้น)
- 5) การสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ
- 6) มีตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่น เช่น บอกลูกจ้างง่าย⁷

การประกาศจันทามติวอชิงตันดังกล่าว ยังสอดคล้องกับหนังสือของนักเขียนแบบอนาคตศาสตร์อีกหลายท่าน ซึ่งเป็นหนังสือที่ขายดีติดอันดับโลก (โดยที่หนังสือของหลายๆท่านได้ถูกนำมาใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบในสถาบันอุดมศึกษาของไทยเป็นจำนวนมาก) อาทิเช่น

Francis Fukuyama ได้เขียนงานอันโด่งดังเรื่อง The End of History ว่า

“การต่อสู้ทางชนชั้นหมดไปแล้ว โลกทั้งหมดจะถูกดึงมาสู่ระบบเศรษฐกิจโลก”

Alvin Toffler ได้เขียนหนังสือชื่อ The Third wave ว่า

“ยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคคลื่นลูกที่สาม คือยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ยุคของข้อมูลข่าวสาร”

Peter Drucker ผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็น ปรมจารย์ ด้านการจัดการ ได้กล่าวว่า

“พัฒนาการแบบทุนนิยมไร้พรมแดน กำลังนำมนุษย์สู่ระบบอารยธรรมใหม่ ที่สูงกว่ายุคอุตสาหกรรม นั่นคือสังคมแห่งวิทยาการ”⁸

จากแนวคิดของวาทกรรมทางวิชาการดังกล่าวผสมผสานกับการเป็นเจ้าแห่งสื่อโลกของสหรัฐอเมริกาเอง ได้เป็นช่องทางให้สามารถเผยแพร่และครอบงำทางความคิดเกี่ยวกับการทำให้เป็นอเมริกัน

⁶ อนุช อภาภิรม, *โลกมีเวลาโลกาภิวัตน์* (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2544), หน้า 2.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

⁸ ยุค ศรีอารยะ, *มายาโลกาภิวัตน์* (กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2544), หน้า 50.

(Americanization) ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบอเมริกัน (Lifestyle) รวมไปถึงค่านิยมต่างๆ เช่น เรื่องเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน ระบอบประชาธิปไตย ทำให้คนทั่วโลกเห็นว่าวิถีชีวิตแบบอเมริกันนั้นดีไม่มีที่ติ

แต่อุปสรรคสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ วัฒนธรรมแบบอิสลามซึ่งมีรากฐานที่ค่อนข้างแข็งแกร่งในการคานอำนาจและวัฒนธรรมของตะวันตก ในขณะเดียวกันภูมิภาคตะวันออกกลางเป็นแหล่งทรัพยากรอันมีค่าคือ น้ำมัน

น้ำมันเป็นทรัพยากรทางพลังงานที่สำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลก และในภูมิภาคตะวันออกกลางเป็นแหล่งน้ำมันที่สำคัญของโลก สหรัฐจึงต้องสร้างศัตรูตัวใหม่ขึ้นมาแทนลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ล่มสลายไป ซึ่งก็คือผู้ก่อการร้ายเชื้อสายมุสลิมขึ้นมา ภาพข่าวทางสื่อจากฝั่งสหรัฐฯ ได้ให้ภาพของชาวมุสลิมว่าชอบใช้ความรุนแรง ปาเถื่อน ซึ่งก็ได้ผลในระดับที่ดีพอสมควร ไม่เพียงแต่ชาวโลกเท่านั้นที่ถูกโน้มน้าวโดยสื่อจากสหรัฐฯ แม้แต่ชาวอเมริกันเอง ก็ถูกสื่อของสหรัฐฯ ครอบงำทางความคิดให้เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น

เกี่ยวกับความคิดเรื่องการครอบงำและครอบครองทางความคิด (Hegemony) จากชนชั้นปกครองของสังคมหนึ่งๆ อันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ได้เคยเสนอว่า

ชนชั้นผู้ปกครอง จะชักจูงใจให้ประชาชน ยอมรับว่าค่านิยมทางวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการใช้อำนาจบังคับ เช่น ทหาร ตำรวจ คุกตะราง ทำให้ประชาชนสมยอม (Consent) เป็นผู้อยู่ใต้ปกครองที่มียาทุนมีอำนาจอยู่เบื้องหลัง และมันคงยิ่งกว่าการใช้ อำนาจบังคับอย่างเดียว⁹

ซึ่งก็คือทำให้ผู้ถูกปกครองยอมรับว่าสิ่งที่อำนาจรัฐบอกมานั้น เป็นสิ่งที่ดี (คือการครอบครองทางความคิด) ประชาชนยินยอมพร้อมใจ โดยไม่ต้องขอสงสัย (เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้ว) โดยที่หลักการทำให้ประชาชนถูกครอบงำด้วยความเต็มใจนั้น ได้ผลมากกว่าที่จะใช้กำลังบังคับ ดังเหตุการณ์การโจมตีตึกแฝด World Trade Center รัฐบาลสหรัฐฯ สามารถใช้วาทกรรมจากสื่อและวาทกรรมโลกาภิวัตน์ (อันประกอบด้วยสำนักข่าว CNN และความฉับไวของกระแสข่าวในยุคข้อมูลข่าวสาร) โน้มน้าวให้ประชาชนสนับสนุนรัฐบาลในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายและยังสามารถปลุกเร้ากระแสความรักชาติ และเกลียดชังมุสลิม ขึ้นมาในจิตใจของชาวอเมริกันอย่างได้ผล

คำว่า "โลกาภิวัตน์" หรือ "วาทกรรม" จึงเป็นสิ่งที่ส่งผ่านความรุนแรง โดยที่บางครั้งทุกๆ คนไม่เคยคิดที่จะตั้งคำถามกับมันเนื่องจากการครอบงำทางความคิด จากความรู้ จากอำนาจ จากสถาบันทางสังคม

⁹ วิทยากร เชียงกูล, "แนวคิดของกรัมสกีและลู่ทางนำมาใช้ศึกษาเรื่องปัญญาชนไทย," วารสารปาจารยสาร 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2528): 103.

ต่าง ๆ จนเราไม่เคยรู้สึกเลยว่ามันคือความรุนแรงในรูปแบบหนึ่ง และผลพวงจากวาทกรรมดังกล่าวได้ส่ง ผลมาถึงสถาบันการศึกษาด้วย

2.) ความรุนแรงในระบบการศึกษาไทย: สิ่งที่ไม่เห็น/วาระซ่อนเร้น

ความรุนแรงไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นแก่ร่างกายโดยตรงเท่านั้น กรณีของระบบการศึกษาและสถาบัน การศึกษาก็มีความรุนแรงแฝงอยู่ ทั้งนี้สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่บรรจุคุณสมบัติของผู้ที่จะศึกษาต่อ ว่า คุณสมบัติของผู้ที่จะศึกษาต่อเป็นเช่นไร มีกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้นักเรียน นักศึกษา ปฏิบัติตามกฎหมาย เกณฑ์ที่ได้ร่างขึ้นมา สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ที่สร้างความรู้ และความรู้ที่เราถืออยู่ ยังก่อให้เกิดอำนาจ ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้ สามารถพัฒนาต่อไปเพื่อจะควบคุมร่างกายและความคิดต่างๆ ได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ ชัดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจและความรู้ในสถาบันการศึกษา คือคุณครู หรืออาจารย์ผู้สอน เป็น “ผู้ที่ทรงไว้ซึ่งความรู้” นักเรียน นักศึกษาต้องให้ความเคารพนับถือ คุณครูเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่นัก เรียน แต่มีใช้ว่าครูหรืออาจารย์ทุกท่านจะมีคุณลักษณะที่ดีทุกคน(เช่นกรณีที่อาจารย์ใช้แปรงลบกระดาน หรือชอล์ก ขว้างใส่ศีรษะนักเรียนที่คุยเล่นกันในห้อง เป็นต้น)

นอกจากนั้นยังมีระบบโครงสร้างของวัฒนธรรมไทยที่ว่า ผู้น้อยควรเชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่ควรขึ้น เสียงกับผู้ใหญ่ เหล่านี้เป็นสิ่งที่สนับสนุน เสริมความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง ครูบา อาจารย์ และลูก ศิษย์ ให้คงอยู่ต่อไป ร่างกายของนักเรียนยังเป็นเวทีแห่งการใส่คุณค่าที่คุณครูใส่ความคิดโลกทัศน์ไปยัง ตัวนักเรียนด้วย เช่น ทรงผมนักเรียนชายที่ดี ต้องยาวทั้งสามด้าน (ด้านหลังศีรษะและด้านข้างศีรษะต้องโก ให้เกลี้ยงเหมือนกับทหารเกณฑ์)ผมด้านบนศีรษะห้ามยาวเกิน 1 เซนติเมตร เครื่องแบบนักเรียนที่ดี เช่น กระโปรงนักเรียนหญิงห้ามสูงกว่าหัวเข่าเกินหนึ่งฝ่ามือ

เหล่านี้เป็นความรุนแรง ที่มีอยู่ในระบบการศึกษา แต่ด้วยอำนาจของวาทกรรม ไม่ว่าจะเป็นจาก ชนชั้นปกครอง ครูบาอาจารย์ หรือจากวัฒนธรรมไทย นักเรียนจึงไม่รู้สึกว่าเป็นความรุนแรง แต่เขาจะรู้สึก ว่าเป็นหน้าที่ ที่จะต้องทำเมื่ออยู่ในสถานภาพของนักเรียนหรือนักศึกษา คือถูกทำให้ยินยอม(Consent)ให้ ยอมรับความรุนแรงนั้นโดยสมัครใจ

เราสามารถแบ่งประเภทของความรุนแรงออกเป็น 3 ประเภท อันได้แก่

-ความรุนแรงทางตรง(Direct violence)คือ การประทุษร้ายแก่ร่างกายโดยตรงต่อเหยื่อผู้ ถูกกระทำ

-ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง(Structural violence)คือ โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่สนับสนุนให้เกิดความรุนแรงขึ้น

-ความรุนแรงทางวัฒนธรรม(Culture violence)คือ ส่วนที่อยู่ลึกที่สุด ไม่ว่าในแง่ศาสนา วัฒนธรรม ยกแก่การเปลี่ยนแปลง มีส่วนอย่างสำคัญในการสนับสนุนความรุนแรงอีกสอง ประเภท คือ ความรุนแรงทางตรงและทางโครงสร้าง โดยความรุนแรงดังกล่าวไม่ใช่ความรุนแรง

ทางตรง แต่เป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรม (Cultural violence) โดยที่ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้เสนอเอาไว้ว่า

วัฒนธรรมในทัศน์ ของ Galtung หมายถึงความถึงปริมาณพลเชิงสัญลักษณ์ในการดำรงชีวิต ตัวอย่างเช่น ศาสนาและอุดมการณ์ ภาษาและศิลปะ วิทยาศาสตร์เชิงประจักษ์และตรรกศาสตร์/คณิตศาสตร์ ส่วนความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมหมายถึงส่วนเสี้ยวของปริมาณพลดังกล่าวที่ทำหน้าที่สนับสนุนรองรับความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นชนิดทางตรงหรือเชิงโครงสร้างก็ตามส่วนเสี้ยวของวัฒนธรรมที่ทำให้ความรุนแรงทั้งสองประเภทใหญ่กลายเป็นหรือทำให้รู้สึกว่าเป็น สิ่งถูกต้องหรืออย่างน้อยก็ไม่ใช่ว่าเรื่องผิดร้ายแรงอะไรที่เป็นเช่นนั้น เพราะ Galtung เห็นว่า การศึกษาเรื่องความรุนแรงนั้นประกอบด้วยมิติสำคัญสองด้านคือว่าด้วยการใช้ความรุนแรงและ กระบวนการให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรงดังกล่าว¹⁰

นอกจากนี้แล้ว ยังมีความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic violence) อยู่ ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ไม่ได้กระทำกับร่างกายโดยตรง แต่จะเป็นในแง่ของการพูดจาเปรียบเปรย หรือการพูดจาเสียดสี หรือแม้แต่การกระทำหรือแสดงออกทางสีหน้าของครูผู้สอนบางอย่างให้ผู้ที่ถูกกระทำเกิดสำนึกผิดหรือเกิดความรู้สึกอับอาย เช่น การที่อาจารย์ส่งสายตาเขม่นมองนักศึกษาที่กำลังคุยกันอยู่ หรือการเลียนเสียงที่พูดไม่ชัดของชาวเขา หรือการล้อเลียนนักเรียนในชั้นเรียนที่ทำอะไรเซี่ยๆ ไม่เหมือนคนอื่นว่า ทำตัวแบบลาวๆ ซึ่งคำว่า "ลาว" นี้ในทัศนะของคนไทย(กรุงเทพฯ)เป็นคำดูถูกชาวอีสาน รวมไปถึงชาวลาวด้วย

ผลกระทบของวาทกรรมโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลความรุนแรงไปยังระบบการศึกษาด้วย โดยวาทกรรมดังกล่าวผลักดันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตต่อโลกอุตสาหกรรมเก่าของตะวันตก อันได้แก่ สหรัฐฯและอังกฤษ โดยได้เปลี่ยนภาคการผลิตในแนวคิดแบบเศรษฐศาสตร์ จากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ(แนวคิดดังกล่าวมีหลักว่า ประเทศแต่ละประเทศสามารถผลิตสินค้าได้ไม่เหมือนกัน ดังนั้นแต่ละประเทศจึงควรผลิตแต่สินค้าที่ตนเองถนัด แล้วจึงนำสินค้าที่ตนผลิตได้มาแลกเปลี่ยนซื้อขายกันในตลาด) มาเน้นการผลิตแบบภาคบริการ และการศึกษา ซึ่งการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของภาคบริการ ดังนั้น ภาคการศึกษาไทยจำเป็นต้องปรับตัวสนองตอบต่อกระแสโลกาภิวัตน์ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิตในประเทศอุตสาหกรรมเก่าซึ่งมีผลผลักดันให้ภาคการศึกษาไทยแปรสภาพ เป็นการศึกษาที่มีการเปิดกว้างมากขึ้น กล่าวคือความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าของโลกอุตสาหกรรมเก่าลดลง โดยเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตไปสู่สังคมเศรษฐกิจและบริการ

ดังนั้นประเทศอุตสาหกรรมเก่าจึงพยายามผลักดันให้จัดระเบียบการค้าระหว่างประเทศใหม่เพื่อให้มีการค้า บริการ โดยเสรี บริการการศึกษาเป็นประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญในโครงสร้างของการส่งออก

¹⁰ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, *อาวุธมีชีวิต* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2546), หน้า 51.

¹¹ นอกจากนี้ ในช่วงยุคนี้ (นายกรัฐมนตรีชาติชาย) เป็นยุคที่เศรษฐกิจไทยเฟื่องฟูอย่างเต็มที่ และเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจฟองสบู่เป็นเวลานานนับปี (กระทั่งแตกตอนปี พ.ศ. 2540) มีการเก็งกำไรต่างๆจนเกินจริง ไม่ว่าจะเป็นการเล่นหุ้นหรือปั่นที่ดินให้ราคาสูงเกินความเป็นจริง รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ตั้งข้อสังเกตว่า

กระแสการจัดตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยนานาชาติในสังคมไทย.....เมื่อกระทรวงศึกษาธิการลดการควบคุมกำกับโรงเรียนนานาชาติ แผนการจัดตั้งโรงเรียนนานาชาติผุดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยที่ทั้งโรงเรียนที่เพิ่งแต่จัดการสอนเป็นภาษาอังกฤษ และโรงเรียนที่จัดหลักสูตรแบบตะวันตก.....โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนานาชาติเกือบทั้งหมดดำเนินการโดยกลุ่มทุนอสังหาริมทรัพย์.....ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีได้เกิดจากปัจจัยผลักดันจากประเทศมหาอำนาจเท่านั้นกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตในประเทศมหาอำนาจไม่เพียงพอที่จะอธิบายกระแสการจัดตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยนานาชาติที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสังคมไทยได้ทั้งหมด หากแต่ยังมีปัจจัยดูภายในประเทศด้วยไม่เพียงแต่ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจจะเพิ่มพูนอำนาจในการซื้อบริการการศึกษาต่างชาติเท่านั้น ความพยายามในการแสวงหากำไรของกลุ่มอสังหาริมทรัพย์มีส่วนสำคัญในการดึงดูด มหาวิทยาลัยต่างชาติเข้ามาร่วมประสบการณ์ในไทย¹²

ในขณะที่กลุ่มทุนอสังหาริมทรัพย์กำลังยึดกุมพื้นที่ในภาคการศึกษา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ จะมีผลให้กลุ่มทุนอสังหาและกลุ่มทุนสื่อสาร ประสานความร่วมมือ ในการเลือกหาผลประโยชน์จากการศึกษาร่วมกัน ไม่เพียงแต่นโยบายการถ่ายโอนการผลิต บริการการศึกษา ให้แก่ภาคเอกชน(Privatization)จะผลักดันให้ลักษณะความเป็นสินค้าของบริการการศึกษามีมากขึ้นเท่านั้น นโยบายการจำกัดกำลังคนของภาครัฐ ประกอบกับนโยบายการจำกัดทรัพยากรทางการคลัง มีผลทำให้มหาวิทยาลัยของรัฐต้องขายสินค้าด้วย มหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งจำต้องแสวงหารายได้ด้วยการขายบริการอุดมศึกษามากขึ้น (เช่น การก่อตั้งคณะบริหารธุรกิจหรือหลักสูตร Mini MBA) ความเป็นสินค้าของบริการการศึกษา จึงไม่ได้เป็นผลจากการเติบโตของพลังเศรษฐกิจทุนนิยมเท่านั้น หากยังเป็นผลจากนโยบายของรัฐด้วย และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในโลกที่สามในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในละตินอเมริกา และเอเชียแปซิฟิกมีส่วนสำคัญในการเพิ่มอุปสงค์ การศึกษาต่อในประเทศอุตสาหกรรมเก่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ ไม่ว่าจะเป็น สหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, แคนาดา, ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

¹¹ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, *การศึกษา ทุนนิยมและโลกาภิวัตน์*(กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544), หน้า 22.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

กระบวนการโลกาภิวัตน์ ทำให้ภาษาอังกฤษมีความเป็นสากลมากกว่าภาษาอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มประเทศดังกล่าวจึงสามารถส่งออกบริการการศึกษาได้มากกว่าประเทศอื่น ไม่ว่าจะเป็น ฝรั่งเศส, เยอรมัน, เนเธอร์แลนด์, โปรตุเกส, ญี่ปุ่น, สเปน เพราะกลุ่มประเทศดังกล่าวมีฐานลูกค้ากว้างขวางมากกว่า ในขณะที่ประเทศที่ได้ใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาหลักส่วนใหญ่ต้องพึ่งลูกค้าจากประเทศอาณานิคมดั้งเดิม การเติบโตของเอเชียแปซิฟิก ทำให้ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์มีตลาดสำหรับส่งออกบริการการศึกษาในการศึกษา¹³

ส่วนประชาชนที่เป็นกลุ่มชายขอบ หรือด้อยอำนาจทางเศรษฐกิจก็อาจเข้าถึงบริการการศึกษาได้เท่าที่ควรและการพัฒนาของระบบการศึกษามีได้พัฒนาไปในระดับเดียวกันกับกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความต้องการที่จะไล่กวตให้ทันประเทศที่เหนือกว่า และวังหนีประเทศที่ด้อยกว่าไทย ทำให้รัฐเลือกใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ไม่สมดุล ด้วยการให้มาตรการกีดราคาสินค้าเกษตร(เพื่อให้ค่าจ้างแรงงานมีราคาถูกและเสริมด้วยมาตรการการส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรม)

ระบบเศรษฐกิจไทยจึงเปรียบเสมือนรถด่วนทางเศรษฐกิจและเพื่อที่จะให้การไล่กวตทางเศรษฐกิจบรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องมีการคัดคนเพื่อขึ้นรถด่วนเฉพาะกลุ่มชนที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ (ฐานะ-ชนชั้น) เท่านั้น ราษฎรจำนวนมากจึงถูกกีดกันไม่ให้ขึ้นรถด่วน ถูกทอดทิ้ง ให้เผชิญชะตากรรมทางเศรษฐกิจอย่างเดียวดาย ประชาชนจำนวนมากต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดโดยปราศจากการเหลียวแล ในทัศนะของประชาชนที่ยากจน การศึกษาเป็นสินค้าที่ฟุ่มเฟือยและมีใช้เรื่องที่น่าประหลาดใจที่ประชาชนกลุ่มนี้ไม่สามารถบริโภคหรือลงทุนด้านการศึกษาได้¹⁴ ผู้เขียนขอแยกย่อยความรุนแรงในระบบการศึกษาของไทยออกเป็น 3 หัวข้อดังนี้

2.1)ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์

ในกรณีของสถานศึกษา อาจารย์อาจจะใช้คำพูดเสียดสี ให้นักเรียน นักศึกษา เกิดความอับอาย กรณีที่ผู้เขียนประสบด้วยตนเองในชั้นเรียนเช่น

“ไอ้พวกเจ๊กคิดว่าตัวเองใหญ่” (คุณครูพูดขณะที่กำลังเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้าน)

“ไม่เอาหรอกขนมของพวกเจ๊ก ไม่อยากกิน” (หมายถึงขนม บ๊ะจ่าง ที่นักเรียนนำไปฝากคุณครูที่โรงเรียนในช่วงเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง)

“อ้ายตาย ทำไมนักเรียนลาวคนนี้ หน้าตาดีกว่าคนไทยในห้องนี้” (อาจารย์กล่าวขึ้นในวิชาหนึ่ง ขณะที่ผู้เขียนกำลังศึกษาในชั้นอุดมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่มีนักศึกษาจากต่างชาติมาศึกษาด้วย)

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีเรื่องของเชื้อชาติเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น และไม่ใช่ว่าครูบาอาจารย์ทุกท่านที่มีวุฒิภาวะเท่ากันหมด ซึ่งไม่เพียงแต่นักเรียนจะอับอายเท่านั้นในกรณีของนักศึกษาจากลาวก็รู้สึกได้เช่นกันว่า อาจารย์ท่านนี้กำลังดูถูกคนลาวว่า

“ถึงแม้คุณจะเป็นคนลาว(ซึ่งต่ำต้อยกว่าคนไทย) แต่คุณก็น่าตาดีกว่าคนไทยหลายๆคนในห้องเรียนนี่ละ”

อาจารย์ท่านที่พูดออกไป อาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็แล้วแต่ ได้สะท้อนให้เห็นถึงอคติทางเชื้อชาติซึ่งอาจจะได้รับมาจากสถาบันที่ท่านเหล่านั้นได้ศึกษามาอย่างไม่รู้ตัว ที่กล่าวมานี้เป็นตัวอย่างหนึ่งตามแนวคิดความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic violence) ของ บูร์ดิเยอ (Pierre Boudieu)

นอกจากนี้บูร์ดิเยอ ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของร่างกาย ในสังคมทุนนิยม ซึ่งให้ความสำคัญแก่ร่างกายในฐานะที่เป็นแหล่งบรรจุคุณค่าทางสัญลักษณ์ แนวคิดของเขาเป็นเรื่องของการสร้างทุนทางกายภาพ และทุนทางกายภาพ มักถูกเปลี่ยนไปเป็นทุนทางเศรษฐกิจ (เงิน สินค้า และบริการ) ทุนทางวัฒนธรรม (การศึกษา) และทุนทางสังคม¹⁵ ในแง่ของการศึกษา บุคคลผู้มีโอกาสที่จะศึกษา ย่อมมีฐานะที่บุพการีสามารถส่งเสียได้ แต่หากเป็นคนชายขอบ คนไร้สัญชาติ (เช่น ชาวเขา) ไม่ใช่ทุกคนมีโอกาสเข้ามาศึกษาในระบบการศึกษาของไทยได้ ระบบการศึกษาของไทย จึงเป็นระบบหนึ่ง ที่กีดกันโอกาส (คนไร้สัญชาติในสายตาของชนชั้นปกครองเป็นปัญหาเรื่องความมั่นคงเป็นด้านหลัก) ของคนด้อยโอกาสทางการศึกษา เช่นคนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษา นอกจากนี้การผลิตกำลังคนเพื่อสนองความต้องการของภาคเศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ ได้กลายเป็นบทบาทและเป้าหมายหลักแต่ด้านเดียวของระบบการศึกษา และในประการสำคัญได้กลายมาเป็นค่านิยมครอบงำประชาชน ทั้งนี้ภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่เน้นในเรื่องเศรษฐกิจ การทำธุรกรรมทางการเงิน การบริการ การค้าเสรี ยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร เป็นกระแสหลัก ดังนั้นจึงทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจศึกษาต่อในสาขาทางวิทยาศาสตร์ และการจัดการทางธุรกิจ บริหารธุรกิจ เพื่อยกสถานะของตนในอนาคตข้างหน้า โดยที่คนไทยต่างพากันมุ่งอาศัยใช้ระบบการศึกษาเป็นบันได ใต้เท้าฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ผลก็คือ การศึกษามีคุณค่าเป็นเพียงเรื่องของการแข่งขันเอาแพ้เอาชนะ คือเป็นระบบแพ้คัดออก¹⁶

2.2) ความรุนแรงในหลักสูตรทางการศึกษา

แน่นอนว่าหลักสูตรทางการศึกษาได้รับการกำหนดทิศทางการจากภาครัฐ ในการ

¹⁵ สายพิน ศุภุทธมมงคลและคณะ, "สำรวจทฤษฎีร่างกาย," ใน *เมयर่าง-พรางกาย*, ปรีติตา เจริญเผ่า กอนันตกุล, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2541), หน้า 34.

¹⁶ เสน่ห์ จามริก, *แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยบทวิเคราะห์เบื้องต้น* (กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2537), หน้า 7.

กำหนดว่าเยาวชนของชาติ ควรจะศึกษาอะไร และอย่างไร มีการใส่อุดมการณ์ของรัฐเข้าไปในแบบเรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และในประวัติศาสตร์ไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความรุนแรงแฝงอยู่ ประสบการณ์จากที่ผู้เขียนได้ประสบในการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ไทย¹⁷ ก็คือ ในตำราเรียนจะเน้นย้ำถึงแต่เหตุการณ์ที่ไทยต้องถูกพม่าเข้าตี ต้องเสียกรุงให้แก่พม่าถึง 2 ครั้ง 2 ครา แต่ในขณะเดียวกัน ไทยเองได้กล่าวหา เจ้าอนุวงศ์ของลาว ว่าเป็นกบฏต่อไทย และได้ทำการปราบเจ้าอนุวงศ์ เผาทำลายนครเวียงจันทน์ กวาดต้อนผู้คนจากลาวมาเป็นเชลย หรือแม้แต่กรณีที่อยู่ภายใต้เมืองพระนครของอาณาจักรขอมแตก ได้ทำลายบ้านเมืองของขอม ปล้นสดมภ์สมบัติของอาณาจักรขอมเข้ามายังอยุธยา(เหล่านี้ในประวัติศาสตร์ไทยได้ละเลยที่จะกล่าวถึง) ทั้งนี้ยังไม่รวมไปถึงการที่รัฐไทยเห็นว่าคนเหล่านี้(ลาว, กัมพูชา)ต่ำต้อยกว่าตนเพราะไทยพิชิตดินแดนดังกล่าวได้ แต่มีกล่าวถูกพม่า(เนื่องจากอยุธยาถูกพม่าพิชิตถึงสองครา)รัฐไทยจึงต้องสร้างพม่าให้เป็นศัตรูผู้รุกราน(เพื่อปลอบใจตนเองที่พ่ายแพ้แก่พม่า) ใส่ความคิดแก่เยาวชนให้เกลียดชังพม่า มรดกตกทอดจากรัฐไทยนี้ยังส่งผลมาจนปัจจุบันนี้ อาทิ เช่นแรงงานพม่าที่ถูกปฏิบัติไม่ดีจากเจ้าหน้าที่ไทย คนไทยจำนวนมากรู้สึกสะใจที่เห็นเงื้อมมือจากฝั่งพม่าถูกหลอกลวงมาเป็นโสเภณีที่ฝั่งไทยโดยนำความรู้สึกแค้นเคืองในอดีตมาเกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังมีเรื่องของแบบเรียนของไทย ที่กล่าวถึงการเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงและดินแดนในกัมพูชา ลาว ให้แก่ฝรั่งเศสไป(ฝรั่งเศสเข้าอารักขากัมพูชาใน พ.ศ.2410 และได้ดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงทั้งหมดในปี พ.ศ.2436) เกี่ยวกับเรื่องนี้ สมเกียรติ วันทะนะได้เคยเขียนไว้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ว่าไม่เพียงแต่ไทยไม่เสียดินแดนเท่านั้น (เนื่องจากว่า ทั้งลาวและกัมพูชา ไม่ใช่ดินแดนของไทยอยู่แล้ว) แต่กลับได้อาณาเขตของตนเพิ่มขึ้นด้วยการรวมอาณาจักรล้านนาและมณฑลปัตตานีเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของสยามด้วย¹⁸ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า รัฐ สามารถสร้างวาทกรรมทางวิชา

¹⁷ กรณีนี้มีความรุนแรงทั้งทางวัฒนธรรม(Culture violence)และทางสัญลักษณ์(Symbolic violence)เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยทางวัฒนธรรมได้ปรากฏอยู่ในแบบเรียนของทางการไทย เช่น พม่าเผาบ้านเมือง ยกทัพมาอย่างกองโจร ขูดหลอกทองจากองค์พระ หรือแม้แต่ทองที่ระดับบนเจดีย์ชเวดากองก็ยังมีคนไทยบางกลุ่มบอกว่าเป็นทองที่ปล้นมาจากอยุธยาบ้าง ในขณะที่เดียวกันถ้าทางการลาวจะทวงคืนพระแก้วมรกตที่ประดิษฐานที่วัดพระแก้วที่กรุงเทพฯจากไทยบ้าง คนไทยกลุ่มดังกล่าวจะตอบอย่างไร? ดังนั้นเมื่อแบบเรียนออกมากล่อมเกลายาวชนในรูปแบบนี้แล้ว ในจิตสำนึกเยาวชนย่อมต้องเกลียดชังพม่าทุกรูปแบบ ทั้งทางร่างกายไม่ว่าจะใช้แรงงานพม่า และการกดขี่ค่าแรงต่างๆ ขาดตามหน้าหนังสือพิมพ์ก็มักจะเสนอภาพว่าแรงงานพม่าลักขโมย สิ่งของ ของชาวบ้าน หรือกรณีเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจของไทย เมื่อปี 2540 ได้เกิดกระแสให้ส่งแรงงานต่างชาติ(แน่นอนว่าแรงงานพม่าย่อมตกเป็นเหยื่อ)กลับไป เพื่อให้คนไทยได้ทำงานแทน ซึ่งเป็นการส่งผ่านความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ที่คนไทยอัดอั้นมานานจากแบบเรียนที่ถูกปลูกฝัง

¹⁸ สมเกียรติ วันทะนะ, "เมืองไทยยุคใหม่: สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประวัติศาสตร์สำนึก," ใน *อยู่เมืองไทย*, สมบัติ จันทรวงศ์และชัยวัฒน์ สถาอานันท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า

การ เพื่อให้เยาวชนของชาติรู้ในเรื่องที่ควรรู้ และไม่รู้ในเรื่องที่ไม่ควรจะได้ เพื่อผลประโยชน์ในการควบคุม จักรเย็บความเรียบร้อยในสังคมโดยรวมได้

กรณีของเหตุการณ์ความวุ่นวายในจังหวัดชายแดนทางภาคใต้เช่นกัน กระบอกเสียงของรัฐมักจะ ออกมาตอกย้ำอยู่เสมอว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นดินแดนไทย แบ่งแยกมิได้ จากจุดนี้เองคือจุดบกพร่องของ แบบเรียนของไทยอย่างฉกรรจ์ โดยไม่ได้พิจารณาพื้นฐานทางประวัติศาสตร์เลย ในแง่ที่ว่าภาคพื้นทวีปเอเชียอาคเนย์แต่โบราณกาล ไม่ได้มีแนวคิดเรื่องดินแดน, เขตแดนในความคิด(แผนที่ประเทศสยามเสร็จ เรียบร้อยพิมพ์เผยแพร่ได้เมื่อ พ.ศ. 2440 โดยก่อนหน้านั้นเราไม่มีแนวคิดเรื่อง เส้นกันอาณาเขต)เป็นเพียง แต่ว่ามีอาณาจักรต่างๆหลายอาณาจักร แต่ละอาณาจักรมีเจ้าผู้ครองอาณาจักร มีการรบพุ่งเพื่อแสดง บารมีของกษัตริย์ อันเป็นธรรมเนียมแต่โบราณว่าด้วยแนวคิดแบบจักรพรรดิราช การผนวกดินแดนภาคใต้ ของไทยมีอย่างช้าที่สุดก็ในราวรัชกาลที่ 1 แห่ง กรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีอาจสรุปได้อย่างเด็ดขาดว่าดินแดน ดังกล่าวเป็นของไทย แต่เข้ามาอยู่ในดินแดนของไทยโดยอำนาจทางทหารที่สยามมีเหนือกว่าเท่านั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ เขียนไว้ว่า

มีปัจจัย หลายอย่างในประวัติศาสตร์ที่ทำให้สำนึกถึงความเป็นชาติ
เช่นนี้ เพื่อผู้ขึ้น และหนึ่งในปัจจัยหลายอย่างซึ่งเกิดขึ้นในพัฒนาการของจินตนาการ
ถึงชุมชนที่เรียกว่าชาติ นี่เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง¹⁹

นอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ยังเขียนอีกด้วยว่า จินตนาการในเรื่องชาติก็คือจินตนาการที่ ก่อให้เกิด "พวกเรา" และก่อให้เกิด "พวกเขา" ²⁰ ดังนั้น แบบเรียนที่มีประสิทธิภาพถึงขนาดที่สร้างโลกทัศน์ ของคนได้บริบูรณ์ นักเรียนที่ใช้แบบเรียนเหล่านี้ จะมองการเรียกร้องค่าแรงของกรรมกร, กระประท้วงของ ชาวนา เพื่อปกป้องผืนนาของตนว่าอย่างไร เป็นการทำให้ชาติแตกสามัคคี? เป็นการทำลายความเป็น ระเบียบและสงบของสังคม? เป็นการนำเอาความลับของชาติออกประจาน?²¹ เมื่อคิดกลับกัน ในกรณีของ สถานการณ์ภาคใต้ กรอบวิธีคิดของรัฐบาลก็คิดแบบเดียวกันคือ เป็นการทำให้ชาติแตกสามัคคี? เป็นการ ทำลายความเป็นระเบียบและสงบของสังคม? เป็นการนำเอาความลับของชาติออกประจาน? คนที่คิดแบ่ง แยกดินแดน จึงไม่สมควรมีชีวิตอยู่ต่อไป กระแสดังกล่าวได้รับการตอบรับจากคนไทยผู้ "รักชาติ" ทั้งหลาย รวมไปถึงคนไทยผู้ "คลั่งชาติ" นับได้ว่าตำราแบบเรียนของรัฐบาลทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่ง

¹⁹ นิธิ เอียวศรีวงศ์, *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2538), หน้า 48.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

แผนการจัดการเรียนรู้ก็เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา โดยใส่อุดมการณ์เยาวชนที่ดีของชาติควรเป็นอย่างไร²² โดยมีผังความคิด (Mind Mapping) เช่น คนดีควรเป็นอย่างไร มีใบความรู้เพื่ออธิบายนิยาม ความหมายต่างๆ ตามอุดมการณ์ที่รัฐต้องการ นอกจากนี้ยังมีรูปภาพแสดงให้นักเรียนที่ดูฟังพิจารณาว่า การเคารพแบบไทยที่ดีเป็นอย่างไร แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แม้มีการอบรมอย่างไรก็ตาม มักจะมีนักเรียนที่ชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบอยู่เสมอ สิ่งนี้หมายถึงอะไร? สะท้อนถึงความล้มเหลวของระบบหลักสูตรการศึกษาหรือไม่?

หลักสูตรการศึกษามีเรื่องของชนชั้น สถานภาพเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นความรุนแรงที่แฝงอยู่โดยที่เราอาจจะไม่ทันสังเกต บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) ได้ยกตัวอย่างว่า

...ชนชั้นที่มีอำนาจจะสามารถผลิตร่างกายที่มีคุณค่าทางสัญลักษณ์สูงที่สุด คนเหล่านี้มีฐานะร่ำรวยพอที่จะส่งลูกเรียนในสถานศึกษาชั้นดีได้ เป็นเวลายาวนาน ทำให้พวกเขาปลอดจากภาวะที่ต้องทำงานเลี้ยงชีพ และได้รับการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมที่จะนำไปสู่การเพิ่มคุณค่าให้ร่างกาย เช่นการส่งลูกเข้าโรงเรียน อบรมวิธีใช้ชีวิตของผู้ดีที่เรียกว่า *Fishing School* เรียนบัลเล่ต์, เทนนิส, ซิมา่า รู้จักการพูดจา การวางตัวในการเข้าสังคม เป็นต้น.... โดยสรุปแล้ว ชนชั้นจึงมีอิทธิพลอย่างมหาศาลต่อการที่แต่ละบุคคลจะพัฒนาร่างกายของเขา และต่อคุณค่าทางสัญลักษณ์ที่จะติดอยู่กับร่างกายบางอย่าง นี่คือการสนับสนุนทางกายภาพ ซึ่งจะมีผลให้ร่างแต่ละประเภทมีความเหมาะสมสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน²³

ชนชั้นที่กุมอำนาจในสังคมมักจะได้อิทธิพลที่จะเปลี่ยนทุนทางกายภาพของพวกเขาไปเป็นอย่างอื่น ตัวอย่างเช่น การเล่นกีฬาของคนชั้นสูง สามารถทำหน้าที่เป็น "ตลาดเนื้อคู่" ซึ่งจะเป็นการรักษาทรัพยากรทางเศรษฐกิจให้อยู่ภายในกลุ่มเดียวกัน จากรุ่นหนึ่งถึงรุ่นหนึ่งได้ ตัวอย่างทำนองนี้ อาจเห็นได้ในกีฬาของชนชั้นสูงในอังกฤษ ซึ่งจะเกี่ยวกับม้า เช่นแข่งม้า, แข่งกีฬาโปโล และอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้อัตราการแต่งงานกันเองภายในชนชั้นผู้ดีอังกฤษมีสูงมาก²⁴

²² วัฒนธรรมไทยที่ดีควรแสดงกิริยาที่ดีสุภาพอ่อนน้อม การใช้ภาษาไทยถูกต้อง พลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย หน้าที่พลเมืองที่ดีของชาติ การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การขัดเกลาทางสังคม อุดมการณ์ของชาติในรูปของสัญลักษณ์ เช่นเพลงชาติ อำนาจอธิปไตย เขตแดนที่ชัดเจน ซึ่งเป็นวาทกรรมรูปแบบหนึ่งที่รัฐพยายามใส่เข้าไปในเยาวชน ดังที่ได้กล่าวในชั้นต้นแล้วเกี่ยวกับแนวคิดของฟูโกต์ เกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ ที่ถูกค้นพบว่าเป็นวัตถุและเป้าหมายของอำนาจ

²³ สายพิน ศุพุทธรมงคลและคณะ, "สำรวจทฤษฎีร่างกาย," หน้า 36.

²⁴ สายพิน ศุพุทธรมงคลและคณะ, "สำรวจทฤษฎีร่างกาย," หน้า 37.

เกี่ยวกับร่างกายและอำนาจในการควบคุมร่างกายดังกล่าว ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว เกี่ยวกับแนวคิดของฟูโกต์ เขาได้ยกตัวอย่างกรณีของแนวคิดในการสร้างเรือนจำที่เรียกว่า Panopticon โดยเรือนจำดังกล่าวจะเป็นทรงสูงส่วนตรงกลางของเรือนจำจะสร้างเป็นหอสูงให้ผู้คุมอยู่และสามารถมองได้โดยรอบ 360 องศา โดยห้องของนักโทษจะต่อล้อมรอบหอสูง จุดนี้จะทำให้นักโทษจะต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลาว่าผู้คุมจะสังเกตเห็นอยู่ตลอดเวลา(ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงอาจจะไม่มีผู้คุมเฝ้าอยู่เลยก็ตาม) ซึ่งเป็นการควบคุมร่างกายของมนุษย์วิธีหนึ่ง และประเด็นนี้ ยังขยายไปใช้ในส่วนอื่นๆด้วย ไม่ว่าจะเป็นโรงงาน, โรงเรียน, โรงพยาบาล²⁵ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร เขียนไว้ว่า

บทบาทหน้าที่ของพื้นที่ในการสร้างและตอกย้ำคุณค่า ความเชื่อ
อุดมการณ์ในสังคมจะเห็นได้จากตัวอย่างรูปธรรมหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา
ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในพื้นที่บริเวณที่เรียกว่าอังกฤษใหม่ (New England)
กล่าวคือ ในพื้นที่เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน หรือโรงงาน มักจะมีการสร้าง
ตัวอาคารในรูปของโดม และภายในอาคารจะมีระฆังขนาดใหญ่คล้ายกับ
สถาปัตยกรรมของโบสถ์ คำถามเกิดขึ้นว่า ทำไมต้องมีการสร้างสถาปัตย
กรรมแบบนี้ คำตอบหนึ่งก็คือว่า เพื่อส่งสารถึงนักเรียน/คนงานว่า
ต้องปฏิบัติตัวเหมือนอยู่ในโบสถ์ คือเงียบ สงบ และสยบ²⁶

ในกรณีของไทย หากเป็นสถาบันการศึกษา มักจะมีหอพระ, พระพุทธรูปตั้งไว้ เป็นจุดเด่นให้นักเรียน นักศึกษา ต้องสงบเสียงมเี่ยมตัวและเตือนให้ระลึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังอยู่ในสถานที่ใด ควรวางตัวต่อสถานที่นั้นๆอย่างไร

2.3) ความรุนแรงในโรงเรียน

Peter McLaren ได้หยิบยกคำพูดเกี่ยวกับว่า ในสหรัฐอเมริกา ชนสีผิวและคนพื้นเมืองอินเดียแดงถูกครอบงำให้ต้องทำตัวอย่างคนขาวและต้องลืมอัตลักษณ์ของตนว่าตนเป็นคนเชื้อชาติใด ต้องทำตนและรับวัฒนธรรมแบบอเมริกันให้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของตน²⁷ กรณีของไทยก็เช่นกัน ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่ได้มีโอกาสได้ศึกษาในสถาบันต่างๆในไทย ได้รับการศึกษาภาษาไทย วิถีชีวิต วัฒนธรรมแบบไทย แต่ในท้ายที่สุดหลาย ๆ กรณี กลุ่มคนเหล่านี้ยังมิได้รับสัญชาติไทยอย่างสมบูรณ์ ทำให้ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ ส่วนทางด้านของตำราเรียนของไทยได้พร่ำสอนว่า ไม่ว่าชนไหนๆ ไม่ว่าจะอยู่ในส่วน

²⁵ Lydia Alix Fillingham, *Foucault for beginners* (New York: Routledge, 1993), pp. 126.

²⁶ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, *วาทกรรมการพัฒนา*, หน้า 187.

²⁷ Peter McLaren, *Life in Schools* (New York: Longman, 1998), pp. 202.

ใดๆของไทยก็เป็นไทยด้วยกันทุกคนทั้งนั้น ความคิดดังกล่าวมาจากชนชั้นปกครองที่ไม่ได้ลงไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของชนกลุ่มต่างๆ ที่ดำรงชีวิตอยู่ และไม่รู้ตัวว่าได้ยึดยึดวัฒนธรรมบางอย่างของไทยอันจะไปขัดต่อความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมต่างๆของเขาหรือไม่ นอกจากนี้ นักการศึกษาอีกท่านหนึ่งคือ Michael W. Apple ได้กล่าวเอาไว้ว่า

"ตำรานั้นเป็นสื่อไปยังอนาคต เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร มีส่วนร่วมในการสร้างว่าสังคมควรเป็นอย่างไร ความรู้ ความเชื่อในสังคมควรเป็นเช่นไร" ซึ่งเขายกตัวอย่างอิทธิพลของกลุ่มอนุรักษนิยมในสหรัฐให้ต่อต้านหนังสือแบบเรียนของ Harold Rugg และเพื่อนๆ ที่ชื่อว่า Man and His Changing World โดยกล่าวหาว่า เป็นหนังสือของพวกสังคมนิยมต่อต้านอเมริกา ต่อต้านธุรกิจ ทำให้ยอดขายหนังสือตกจาก 300,000 เล่ม เหลือเพียง 20,000 เล่ม²⁶

จะเห็นได้ว่าตำราความรู้มีอิทธิพลอย่างมหาศาลในการกำหนดความเป็นมาและเป็นไปโดยชนชั้นนำทางอำนาจและกลุ่มผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองและทางเศรษฐกิจ รวมถึงกลุ่มอนุรักษนิยมด้วย กรณีของไทย ยังมีความรู้เป็นจำนวนมากที่ถูกสร้างเพื่อสนองอุดมการณ์ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนเป็นพื้นฐานในการบ่มเพาะนักเรียนให้เป็นไปตามแนวทางที่รัฐกำหนด ตามที่รัฐต้องการ อย่างเช่น ประวัติศาสตร์ของไทยนั้น ถ้าจะวิเคราะห์ลงให้ถึงที่สุดแล้ว รัฐได้ใช้วิธีที่ไม่ต่างจากแนวคิดที่กรัมสเคย์เสนอ เกี่ยวกับการครอบงำและครอบครองทางความคิด โดยสายสกุลประวัติศาสตร์ชาตินิยมที่ใช้กันมาในอดีตจนอาจจะถึงปัจจุบันก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นสายสกุลดำรงราชานุภาพหรือสายวิจิตรวาทการ เช่น การสร้างวาทกรรมต่างๆ เช่นว่า ประเทศไทยเป็นที่อยู่ของคนเชื้อชาติไทย ดังเพลงชาติไทยที่เราได้ฟังในปัจจุบัน ยังขึ้นต้นด้วย "ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย" แต่ถ้าได้มาพิจารณาดูสักครั้ง จะเกิดคำถามที่ว่าจริงหรือประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทยเพียงเชื้อชาติเดียว และความเป็นเชื้อชาติไทยพิสูจน์จากอะไร ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือไม่?

การเคารพธงชาติทุกเช้าก็เช่นกัน จะมีนักเรียน นักศึกษาสักกี่คนที่สามารถตระหนักได้ว่าความรักชาติเป็นเช่นไร? การเคารพธงชาติเป็นเพียงรูปแบบเดียวหรือไม่ในการแสดงความรักชาติ สิ่งที่เป็นข้อบกพร่องของการศึกษาของไทยอีกอย่างคือ การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของไทย จะเน้นแต่การท่องจำว่าปีพ.ศ.นี้ได้เกิดอะไรขึ้นบ้าง โดยที่ระบบการศึกษาไม่ได้สอนให้ผู้เรียนได้เชื่อมความรู้ต่างๆออกไป ดังนั้นจึงทำให้นักเรียน นักศึกษา จึงเรียนได้อย่างนกแก้วนกขุนทอง หาได้ที่จะคิดต่อยอดทางความรู้เพิ่มเติมออกไป การเรียนจากตำราของส่วนกลางเป็นที่สุดแล้วของความถูกต้อง และการที่นักเรียนจะได้เพียงข้อคิดเห็นที่แตกต่างจากอาจารย์เป็นไม่มี เนื่องจากความหวาดกลัวต่อการทำทนายอำนาจของครูบาอาจารย์ "ผู้ทรงไว้ซึ่งความรู้" และอำนาจในการให้คะแนนว่าจะสอบได้หรือสอบตก เด็กนักเรียนจึงเป็นเด็กที่เรียนไปแบบเชื่องๆ ทั้งนี้ยังไม่รวมไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยที่ รัฐบาลเน้นการใช้วิทยาศาสตร์ และ

²⁶ Michael W. Apple, *Official Knowledge* (New York: Routledge, 1993), pp. 49.

เทคโนโลยีเป็นฐานในการศึกษา นักเรียนจึงหันไปทุ่มให้กับการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ส่วนทางด้านสายสังคมศาสตร์มีผู้สนใจศึกษาน้อย

นอกจากนั้นทุกคนหาเฉลี่ยใจไม่ว่าการเรียนและตำราเรียนต่าง ๆ นั้น มาจากประเทศตะวันตกทั้งสิ้น โดยเฉพาะวิชาของการจัดการ การบริหารธุรกิจจากสหรัฐอเมริกา ทำให้ผู้ศึกษาตกเป็นทาสทางความคิดโดยไม่รู้ตัวในการต่อยอดผลประโยชน์ให้กับบริษัทข้ามชาติ โดยเป็นลูกจ้างให้กับต่างชาติอีกต่อหนึ่ง วาทกรรมโลกาภิวัตน์ เป็นสิ่งที่น่าวิตกอย่างยิ่ง กับการเข้ามาครอบงำทางความคิด ละเลยภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทย การเน้นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารทำให้สื่อต่างๆ จากตะวันตกหลั่งไหลเข้ามาได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง นอกจากนี้การให้สถาบันอุดมศึกษาต้องออกจากระบบราชการเป็นวาระซ่อนเร้นอันเลวร้ายของกลุ่มทุน(แน่นอนว่าเป็นผลจากวาทกรรมโลกาภิวัตน์ด้วย) ในการเข้ามาแทรกซึมกำหนดหลักสูตร และเนื้อหาให้เป็นไปตามที่กลุ่มของตนต้องการในการได้แรงงานเพื่อรองรับธุรกิจของกลุ่มตน

นอกจากนี้กลุ่มทุนที่อยู่เบื้องหลังรัฐบาลไทย ยังเชื่อมโยงกับกลุ่มทุนต่างชาติ แบ่งปันผลประโยชน์ในการกอบโกยสัมปทานทรัพยากรของประเทศไทย กรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกันคือวิชาภูมิศาสตร์ ที่นักเรียนต้องเรียนเกี่ยวกับ พรมแดนทางธรรมชาติว่ามีอะไรบ้างเช่น ภูเขา ป่าไม้ แต่สภาพของประเทศมีทรัพยากรที่เด่นๆ อะไรบ้าง เด็กนักเรียนทุกคนจะถูกสอนให้ท่องจำโดยมิได้เฉลี่ยใจ แต่ถ้าพิจารณากันอย่างถ่องแท้แล้วสิ่งต่างๆ ที่ท่องจำกัน มีพัฒนาการจากประเทศเจ้าอาณานิคมของยุโรปที่ใช้การสำรวจทางภูมิศาสตร์มาค้นหา และกอบโกยทรัพยากรทางธรรมชาติจากประเทศที่ตกอยู่ใต้การปกครองของประเทศแม่ โดยที่ผู้เรียนเองก็ไม่ได้รู้ตัวและในปัจจุบันปรากฏการณ์ดังกล่าวได้เปลี่ยนรูปแบบมาในรูปของระบบการค้าเสรี ข้อมูลข่าวสารเสรี สิทธิมนุษยชน โดยที่คนไทยโดยส่วนใหญ่ถูกทำให้เป็นคนเชื่องๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างวาทกรรมจากสื่อของรัฐเองและสื่อของภาคเอกชน ระบบการศึกษาของไทยจึงทำให้เด็กไม่สามารถคิดเป็น(เนื่องจากแนวข้อสอบจะเน้นแต่ปรนัยโดยส่วนใหญ่) ทำให้การวิเคราะห์ของเยาวชนไทยไม่สามารถเข้าถึงเหตุและผลของปัญหานั้นๆ ได้

บทสรุป

จะเห็นได้ว่าผลพวงจากโลกาภิวัตน์และอำนาจของวาทกรรม ได้ส่งผ่านความรุนแรงต่างๆ ไปยังทุกส่วนเสี้ยวของสังคม โดยที่ผู้คนในสังคมอาจจะไม่รู้ตัว ไม่ว่าจะจากอำนาจรัฐ อำนาจทุน อำนาจจากสื่อหรือแม้แต่มหาอำนาจของโลกเอง และที่สำคัญก็คือสถาบันการศึกษา ที่ที่เป็นสถานที่ปรุงแต่งเยาวชนของชาติให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ของโครงสร้างและวัฒนธรรมของสังคม สิ่งเหล่านี้จึงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้เยาวชนและผู้คนในสังคมได้รู้เท่าทันต่อวาระซ่อนเร้นและเล็งเห็นถึงภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง แต่ท้ายที่สุดเป็นหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงมิได้ของรัฐบาลที่จะต้องมีความสำนึกและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ในการที่จะชี้ช่องทางให้คนในชาติเห็นวาระซ่อนเร้นที่มีอยู่ในยุคปัจจุบัน โดยที่ไม่ยึดผลประโยชน์ของพวกพ้องและกลุ่มทุนของตนเอง

บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. *อาวุธมีชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2546.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. *วาทกรรมการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2543.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. *ชาติไทย,เมืองไทย,แบบเรียนและอนุสาวรีย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2538.
- มิเชล ฟูกูเกต์. *ร่างกายได้บงการ*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2547.
- ยุค ศรีอาริยะ. *มายาโลกาภิวัดน์*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2544.
- รังสรรค์ ธาระพรพันธุ์. *การศึกษา ทุนนิยม ละโลกาภิวัดน์*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544.
- วิทยากร เชียงกูร. แนวคิดของกริมซีและลู่ทางนำมาใช้ศึกษาเรื่องปัญญาชนไทย. *วารสารปวาราย* **สาร 6**(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2528): 98-109.
- สมเกียรติ วันทะนะ. เมืองไทยยุคใหม่: สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประวัติศาสตร์สำนัก. ใน สมบัติ จันทรวงศ์และชัยวัฒน์ สถาอานันท์(บรรณาธิการ), *อยู่เมืองไทย*, หน้า 71-128. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- สายพิน ศุภุทธมงคลและคณะ. สำนวญทฤษฎีร่างกาย, ใน ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล (บรรณาธิการ), *เผยแพร่-พรางกาย*, หน้า 14-50. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2541.
- เสน่ห์ จามริก. *แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยบทวิเคราะห์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2537.
- เสน่ห์ จามริก. *ฐานคิดสู่ทางเลือกใหม่ของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2544.
- อนุช อาภาภิรม. *ใบกมื่อลาโลกาภิวัดน์*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2544.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. *การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการสื่อสันติ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- Apple, Michael W. *Official Knowledge*. New York: Routledge, 1993.
- Fillingham, Lydia Alix. *Foucault for beginners*. New York: Routledge, 1993.
- Mclaren, Peter. *Life in Schools*. New York: Longman, 1998.



ชุดที่ ๔ "มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่น ความรุนแรงและทางออก"

สัจนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมไทย กับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น

สุรเดช โชติอุดมพันธ์

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่๒
สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

สัจนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมไทยกับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น

Magical Realism in Thai Literature and the Discourse of the Other

สุรเดช โชติอุดมพันธ์¹

บทคัดย่อ

ในวงการวรรณกรรมไทยนั้น รูปแบบการประพันธ์แนวสัจนิยมมหัศจรรย์นับว่าได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นักเขียนในวงการไม่ว่าจะเป็นกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เรวัต พันธุ์พิพัฒน์ สิริวร แก้วกาญจน์ ประชาคม ลุนาชัย และอุเทน พรหมแดง ต่างสร้างสรรค์งานเขียนที่มีกลิ่นอายของสัจนิยมมหัศจรรย์ ทำให้มีการกล่าวขวัญถึงวรรณกรรมแนวนี้อย่างต่อเนื่อง เป็นที่ทราบกันดีว่าสัจนิยมมหัศจรรย์เป็นรูปแบบการประพันธ์ที่มีต้นกำเนิดจากต่างประเทศและมีชุดแนวคิดและอุดมการณ์รองรับชัดเจน ในแง่หนึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าสัจนิยมมหัศจรรย์เป็นวาทกรรมที่มีกรอบและขอบเขต มีพัฒนาการที่ตอบโต้กับวาทกรรมสัจนิยมที่พยายามนำเสนอว่าอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์และเรื่องราวที่อยู่นอกกรอบเหตุผลเป็น “ความเป็นอื่น” ที่ไม่สมควรให้ความสำคัญ บทความนี้จึงมุ่งศึกษาการนำรูปแบบการประพันธ์สัจนิยมมหัศจรรย์มาใช้ในบริบทวรรณกรรมไทย เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างในเชิงวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น โดยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมไทย 3 เรื่อง คือ *โลกที่กระจัดกระจาย* ของสิริวร แก้วกาญจน์ “แม่มดแห่งหุบเขา” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ และ *หมานคร* ของคายนุช

Abstract

Magical realism can be regarded as a trend to be reckoned with in the contemporary Thai literary scene. Various writers, including Kanokpong Songsompane, Rewat Panpipat, Siriworn Kaewkarn, Prachakom Lunachai, and Uthen Promdaeng, have tried their hand at this dynamic genre, popularizing it to the extent that the application of the genre in the local context has been a subject of continuing debate. It has been known that magical realism originates in other parts of the world and has its own well-theorized, complex ideologies, resulting in its discursive implications that have developed in opposition to those of realism. It criticizes how realism downplays the occurrence of supernatural and supranational events, the act of which forms part of the discursive practice of realism to turn this more arcane side of nature into “the other” that should not be taken seriously. This essay is aimed to analyze the transference of the genre of magical realism from its foreign origins to Thailand, as well as its similarities and differences in terms of the discourse of “the other”, by using as examples three literary works: *The Scattered World* by Siriworn Kaewkarn, “The Witch of the Valley” by Kanokpong Songsompane, and *Citizen Dog* by Koynuch.

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัจนิยมมหัศจรรย์ หรือ magical realism เป็นรูปแบบการประพันธ์ที่มีประวัติสืบย้อนไปไม่นานมากนักเมื่อเทียบกับรูปแบบการประพันธ์รูปแบบอื่นๆ เช่น จินตนิมิต หรือสัจนิยม ถึงแม้ว่าวรรณกรรมสัจนิยมมหัศจรรย์จะเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นเสมือนอัตลักษณ์ทางวรรณศิลป์ของทวีปละตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะเป็นรูปแบบงานประพันธ์ของนักเขียนที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ เช่น จูลิโอ กอร์ตาซาร์ (Julio Cortázar) นักเขียนชาวอาร์เจนตินา กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ (Gabriel García Márquez) นักเขียนชาวโคลัมเบีย อิซาเบล อเลนเด (Isabel Allende) นักเขียนชาวชิลี งานเขียนรูปแบบสัจนิยมมหัศจรรย์นั้นเริ่มปรากฏขึ้นเห็นเด่นชัดใน ยุค "บูม" (El Boom)² ประมาณตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 ถึงปี ค.ศ. 1970 ซึ่งนับว่าเป็นยุคทองของนวนิยายละตินอเมริกา และเป็นช่วงที่นักเขียนพยายามนำเสนอแนวเขียนแบบทดลองหลายรูปแบบด้วยกัน สัจนิยมมหัศจรรย์เป็นรูปแบบหนึ่งที่นักเขียนละตินอเมริกาในช่วงนั้นได้ทดลองประยุกต์และได้รับผลสำเร็จอย่างสูง งานเขียนที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้คือ **หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว (Cien años de soledad)** ของการ์เซีย มาร์เกซ ซึ่งได้รับการยกย่องนับถือให้เป็นคัมภีร์ของนวนิยายสัจนิยมมหัศจรรย์และเป็นต้นแบบให้กับนักเขียนรุ่นต่อมา ไม่ว่าจะเป็นอเลนเดหรือเลอรา เอสกิบเล (Laura Esquivel) นักเขียนเม็กซิกัน

เมื่อพิจารณาทางด้านประวัติแล้ว สัจนิยมมหัศจรรย์เป็นกระแสทางศิลปะที่เกิดขึ้นประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงที่ประวัติศาสตร์ยุโรปมีความผกผันอันเนื่องมาจากภาวะสงครามและวิถีชีวิตในมหานครที่ทวีความซับซ้อนมากขึ้น สัจนิยมมหัศจรรย์เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับสภาพสังคมในประเทศเยอรมนีในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงที่ประชาชนตกทุกข์ได้ยากในภาวะข้าวยากหยาบแพง รัฐบาลประสบปัญหาที่ต้องฟื้นฟูประเทศและเสียด่างปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมากให้แก่ฝ่ายพันธมิตร จึงได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมองและพิจารณาการณรอบข้างอย่างตรงไปตรงมา สัจนิยมมหัศจรรย์จึงเกิดขึ้นจากการที่ข้อตระหนักดังกล่าวปะทะกันกับอิทธิพลของแนวคิดที่เน้นจินตนาการและการแสดงออกในสมัยนั้น ไม่ว่าจะเป็นกระแสอภิสัจนิยม (surrealism) และพัฒนาการของสาขาวิชาจิตวิเคราะห์ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในช่วงเวลาเดียวกันนั่นเอง³

สัจนิยมมหัศจรรย์ได้อุบัติขึ้นเป็นครั้งแรกในรูปแบบของการนำเสนอในเชิงทัศนศิลป์ เป็นการนำเสนอความจริงที่แฝงเร้นไปด้วยความลึกลับ เป็นภาพชีวิตของคนในเมืองที่มีลักษณะบางอย่างที่ดูเหนือ

² ดูเพิ่มเติม Gerald Martin, *Journeys through the Labyrinth: Latin American Fiction in the Twentieth Century* (London: Verso, 1989), pp. 197-235; Louis Harss, and Barbara Dohmann, *Into the Mainstream: Conversations with Latin American Writers* (New York: Harper Colophon, 1967).

³ สำหรับประวัติของสัจนิยมมหัศจรรย์ ดูเพิ่มเติม Seymour Menton, *Magical Realism Rediscovered 1918-1981* (London and Toronto: Associated University Press, 1983).

จริง ฟรันทซ์ โรห์ (Franz Roh) ได้นิยามแนวโน้มนการวาดภาพดังกล่าวว่า **สัจนิยมมหัศจรรย์** (Magischer Realismus)⁴ เมื่อพิจารณาจากจุดกำเนิดทางด้านทัศนศิลป์ สัจนิยมมหัศจรรย์จึงเป็นรูปแบบผสมผสานที่นำเสนอองค์ประกอบที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันไว้ด้วยกันอย่างลงตัว การนำเสนอเรื่องราวต่างๆ อย่างตรงไปตรงมาและความสำคัญของจิตใจและจินตนาการมีการผสมผสานกันเป็นอย่างดี

สัจนิยมมหัศจรรย์กับวาทกรรมความเป็นอื่น

หลังจากที่หนังสือเกี่ยวกับสัจนิยมมหัศจรรย์ทางทัศนศิลป์ของโรห์ได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1925 แล้ว⁵ อีกเพียงแค่สองปีต่อมา หนังสือของเขาได้รับการแปลเป็นภาษาสเปนและตีพิมพ์ในวารสาร *Revista de Occidente*⁶ ซึ่งเป็นวารสารวิชาการที่มีผู้อ่านจากทวีปละตินอเมริกาเป็นจำนวนมาก จึงเป็นไปได้ว่าอเลโฆ การ์เเปนเตียร์ (Alejo Carpentier) ซึ่งเป็นนักเขียนชาวคิวบา ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของโรห์ และนำมาใช้อธิบายลักษณะงานเขียนโดยประกาศว่าสัจนิยมมหัศจรรย์เป็นอัตลักษณ์ทางวรรณศิลป์ของทวีปละตินอเมริกา วรรณกรรมของการ์เเปนเตียร์หลายๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็น *อาณาจักรแห่งโลกนี้* (*El reino de este mundo*) และ *ย่างก้าวที่หายไป* (*Los pasos perdidos*) ต่างเป็นงานเขียนที่ทดลองประยุกต์ใช้แนวสัจนิยมมหัศจรรย์อย่างเห็นได้ชัด⁷ อย่างไรก็ตาม แทนที่การ์เเปนเตียร์จะใช้คำว่า *el realismo mágico* ซึ่งเป็นการแปลตรงตัวจากชื่อสัจนิยมมหัศจรรย์ของโรห์ การ์เเปนเตียร์กลับเลือกที่จะใช้ชื่อว่า *lo real*

⁴ นักประวัติศาสตร์ศิลปะเยอรมันอีกท่านหนึ่งคือ กุสตาฟ ฮาร์ทเลาเบ (Gustav Hartlaub) ได้ตั้งชื่อแนวโน้มนดังกล่าวว่า **ปรีวิสัยแนวใหม่** (Neue Sachlichkeit) อันแสดงให้เห็นแนวโน้มนที่ศิลปินพยายามนำเสนอความจริงตามแบบปรีวิสัย แต่แฝงเร้นด้วยปริศนาและความลึกลับในเวลาเดียวกัน เพื่อสื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงความซับซ้อนของความจริงสำหรับประวัติของสัจนิยมมหัศจรรย์ทางทัศนศิลป์ ดูเพิ่มเติม Irene Guenther, 'Magical Realism, New Objectivity, and the Arts during the Weimar Republic', in Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community* (Durham and London: Duke University Press, 1995), pp. 33-73; Serguizs Michalski, *New Objectivity: Neue Sachlichkeit – Paintings in Germany in the 1920s* (Köln: Taschen, 2003).

⁵ Franz Roh, *Nach-Expressionismus, magischer Realismus: Probleme der neuesten Europäischen Malerei* (Leipzig: Klinkhardt and Biermann, 1925).

⁶ Roh, 'Realismo mágico. Problemas de la pintura europea más reciente', *Revista de Occidente* 16 (1927), pp. 274-301.

⁷ ดูเพิ่มเติม Edwin Williamson, 'Coming to Terms with Modernity: Magical Realism and the Historical Process in the Novels of Alejo Carpentier', in John King (ed.), *Modern Latin American Fiction: A Survey* (London: Faber and Faber, 1987), pp. 78-100.

maravilloso (ความจริงอันมหัศจรรย์)⁸ ในการตั้งชื่อตามแบบดังกล่าว การ์เปเนเตียร์อาจต้องการจะแยกแยะความแตกต่างระหว่าง ลัทธินิยม (el realismo) และ ความจริง (lo real) ในขณะที่ลัทธินิยมเป็นรูปแบบการประพันธ์ชนิดหนึ่งที่มีวาทกรรมและลักษณะเฉพาะรองรับ ความจริงเป็นสิ่งที่กว้างและซับซ้อนมากกว่า เนื่องจากเป็นสิ่งที่วาทกรรมลัทธินิยมต้องการจะนำเสนอ เหตุที่การ์เปเนเตียร์ต้องการที่จะเน้นถึงความจริงมากกว่าลัทธินิยมนั้น อาจจะเนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าทวีปละตินอเมริกามี "ความจริง" ที่แตกต่างออกไป ไม่เฉพาะเพียงแค่ "รูปแบบการนำเสนอ" เพราะฉะนั้น การใช้ชื่อลัทธินิยายมหัศจรรย์ตามวิธีอาจจะทำให้หลงคิดไปว่า "ความจริง" ที่ทั้งทวีปยุโรปและละตินอเมริกาต้องการนำเสนอ นั้นเป็นความจริงแบบเดียวกัน ดังที่การ์เปเนเตียร์กล่าวไว้ว่า

Because of the virginity of the land, our upbringing, our ontology, the Faustian presence of the Indian and the black man, the revelation constituted by its recent discovery, its fecund racial mixing [*mestizaje*], America is far from using up its wealth of mythologies. After all, what is the entire history of America if not a chronicle of the marvelous real?⁹

[เพราะความบริสุทธิ์ของแผ่นดิน แบบอย่างการเลี้ยงดู ภาวะความเป็นจริงของพวกเขาและการปรากฏตัวแบบเฟาสต์ของพวกเขาอินเดียแดงและพวกผิวดำ การเปิดเผยการค้นพบใหม่ๆ การผสมข้ามสายพันธุ์อันดกด้น อเมริกาจึงไม่น่าจะใช้หมดตำนานมหัศจรรย์อย่างง่ายๆ ใดๆก็ตาม ประวัติศาสตร์ของอเมริกาจะเป็นสิ่งใดถ้าไม่ใช่ปูมบันทึกรวมของความจริงอันมหัศจรรย์]

การมุ่งชี้ให้เห็น "ความจริง" ที่แตกต่างออกไปเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพัฒนาการของลัทธินิยายมหัศจรรย์ เนื่องจากรูปแบบการประพันธ์ตามทัศนคติดังกล่าวต้องการชี้ให้เห็นขีดจำกัดของการมองโลกแบบยุโรปที่มักพิจารณาว่าทุกสิ่งทุกอย่างสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล ในขณะที่ผู้คนในทวีปละตินอเมริกาอาจจะมีทัศนคติในการมองโลกที่แตกต่างออกไป เนื่องจากมีภูมิหลังและสภาพสังคมที่ไม่เหมือนกับผู้คนในยุโรป ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เทพปกรณัมและตำนานพื้นบ้าน ซึ่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบความคิดของผู้คน ลักษณะดังกล่าวทำให้ชาวละตินอเมริกามีทัศนคติต่อความจริงที่แตกต่างและไม่

⁸ ดูเพิ่มเติม Alejo Carpentier, 'On the Marvelous Real in America', in Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community* (Durham and London: Duke University Press, 1995), pp. 75-88. ส่วนหนึ่งของบทความนี้เคยตีพิมพ์เป็นคำนำของนวนิยาย *อาณาจักรแห่งโลกนี้* ของการ์เปเนเตียร์เอง

⁹ Carpentier, 'On the Marvelous Real in America', p. 88.

เห็นด้วยว่าเหตุผลสามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้เข้าใจความจริงได้อย่างสมบูรณ์ หากแต่ความจริงอาจจะประกอบไปด้วยสิ่งที่อยู่เหนือระบบเหตุผล หรือเป็นสิ่งที่ต้องใช้เทพนิยายหรือตำนานพื้นบ้านอธิบายประกอบจึงจะเข้าใจก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดแจ้งว่าการเพิกเฉยได้นำเอาแนวคิดสัจนิยมหัตถ์จรรยมาจากยุโรปซึ่งเป็นทวีปที่มีพัฒนาการทางวรรณศิลป์เป็นเวลาหลายร้อยปี สัจนิยมหัตถ์จรรยในยุโรปไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ หากแต่เป็นวาทกรรมที่ได้แย้งกับวาทกรรมอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด รูปแบบการประพันธ์รูปแบบหนึ่งที่สัจนิยมหัตถ์จรรยวิพากษ์วิจารณ์คือ **สัจนิยม (realism)** อาจจะกล่าวได้ว่าสัจนิยมไม่ได้เป็นเพียงแค่วิธีการประพันธ์ แต่เป็นวาทกรรมที่มีแนวความคิดและอุดมการณ์รองรับ สัจนิยมเป็นรูปแบบการมองความจริงด้วยความเชื่อที่ว่าระบบเหตุผลและตรรกะสามารถอธิบายการคลี่คลายของความจริง สัจนิยมได้รับอิทธิพลจากมุมมองทางวิทยาศาสตร์ที่มีแนวคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างสามารถวิเคราะห์ออกมาได้เป็นส่วนย่อยๆ และส่วนต่างๆ นั้นเชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบ เหตุการณ์ในชีวิตจริงก็เช่นกัน สามารถวิเคราะห์ออกมาได้เป็นเหตุการณ์ย่อยและแต่ละเหตุการณ์ย่อยมีการเชื่อมโยงกันด้วยระบบเหตุและผลอย่างชัดเจน วาทกรรมสัจนิยมเกิดขึ้นมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นการพยายามล้มล้างมโนคติเกี่ยวกับการนำเสนอความจริงในแบบฟุ้งฝันหรือแบบที่เน้นจินตนาการเป็นหลักในกระแส **จินตนิยม (romanticism)** วาทกรรมสัจนิยมพยายามครอบงำการมองโลกตามแบบเหตุผลนิยมและพยายามสร้างความเป็นอื่นให้แก่ชั่วคราวข้ามกับเหตุผล ซึ่งก็คือจินตนาการและสิ่งเร้นลับต่างๆ ที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล¹⁰

เมื่อพิจารณาได้ดังนี้ สัจนิยมหัตถ์จรรยจึงเป็นการวิพากษ์วิจารณ์วาทกรรมสัจนิยมโดยตรง เนื่องจากมุ่งนำเสนอข้อจำกัดการนำเสนอความจริงตามแบบสัจนิยมที่หลีกเลี่ยงองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุผลโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม วาทกรรมสัจนิยมหัตถ์จรรยไม่ได้ย้อนกลับไปฟื้นฟูวาทกรรมจินตนิยมที่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเรื่องราวในจินตนาการและต่อต้านระบบเหตุผลโดยตรง หากแต่สัจนิยมหัตถ์จรรยเป็นการสร้าง **วาทกรรมผสมผสาน (hybridized discourse)** ที่มีโลกของเหตุผลเป็นพื้นฐาน แต่บนพื้นฐานนั้นกลับมีองค์ประกอบที่เป็นอื่นผสมอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภูติผีปิศาจ เรื่องราวเร้นลับ อำนาจศักดิ์สิทธิ์ และอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆ องค์ประกอบแห่ง “ความเป็นอื่น” เหล่านี้ไม่ได้มีความพยายามที่จะอธิบายหรือหาเหตุผลมารับ เนื่องจากปฏิบัติการดังกล่าวเป็นเสมือนการตกหลุมพรางของสัจนิยมที่ต้องการหาเหตุผลมาอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ในสัจนิยมหัตถ์จรรย สิ่ง “เหนือจริง” กลายเป็นสิ่งที่อยู่ “เหนือระบบเหตุผล” และสิ่งที่อยู่ “เหนือระบบเหตุผล” สามารถดำรงอยู่ได้กับสิ่งที่อยู่ “ภายใต้

¹⁰ ดูเพิ่มเติม Damian Grant, *Realism* (London: Methuen, 1970); Pam Morris, *Realism* (London: Routledge, 2003).

ระบบเหตุผล” ผลกระทบที่สำคัญของการดำรงอยู่ร่วมกันขององค์ประกอบทั้งสองคือ การพยายามขยายขอบเขตของความจริง สังนิยมนิพนธ์จึงเป็นวาทกรรมที่ตอบโต้วาทกรรมสังนิยม แต่สังนิยมนิพนธ์ก็เกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดวาทกรรมสังนิยม เนื่องจากสังนิยมนิพนธ์ยอมรับว่าวาทกรรมสังนิยมมีอิทธิพลต่อโลกทัศน์และการสร้างมโนคติของมนุษย์ในปัจจุบันเป็นอย่างมากจนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่สังนิยมนิพนธ์ก็ทำหน้าที่เป็นเสมือนวาทกรรมขยายขอบที่คอยกระตุ้นเตือนให้คนตระหนักถึงความเป็นอื่นของวาทกรรมหลักและพยายามที่จะตั้งคำถามโต้แย้งกับขีดจำกัดดังกล่าว

เมื่อโรแบร์พัฒนาแนวคิดสังนิยมนิพนธ์ขึ้นมาในช่วงต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้น วงการทัศนศิลป์ของเยอรมนีเริ่มตระหนักถึงขีดจำกัดของการนำเสนอความจริงของวาทกรรมสังนิยมและเล็งเห็นถึงความสำคัญของจิตใจและจินตนาการที่มีบทบาทในการรับรู้และสร้างสรรค์ความจริง สังนิยมนิพนธ์จึงมุ่งโจมตีวาทกรรมสังนิยมซึ่งเป็นสถาบันทางความคิดและปัญญาที่มั่นคงสถาบันหนึ่งในโลกเก่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรป อย่างไรก็ตาม เมื่อสังนิยมนิพนธ์พัฒนามาขึ้นในทวีปละตินอเมริกานั้น วาทกรรมสังนิยมเป็นเพียงแค่ทางเลือกหนึ่งของแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะที่ไม่สามารถตอบสนองการนำเสนอความจริงตามแบบของคนในท้องถิ่นขึ้นมาได้ วาทกรรมสังนิยมเป็นเสมือนการนำเข้าชุดความคิดจากต่างถิ่น เป็นการครอบงำทางระบบความคิดจากศูนย์กลางคือยุโรป สังนิยมนิพนธ์จึงเป็นเสมือนการตอบโต้ของทวีปละตินอเมริกาในการที่จะสร้างภาวะความเป็นอื่นให้กับวาทกรรมหลักและในขณะเดียวกันก็ได้พยายามสร้างอัตลักษณ์ทางวรรณศิลป์ให้กับตนเองอีกทางหนึ่ง ในการสร้างสรรค์งานเขียนนั้น สัญลักษณ์ของวาทกรรมสังนิยมคือความก้าวหน้าที่วิทยาการจากยุโรปและอเมริกาเหนือกลายเป็น “ความเป็นอื่น” เนื่องจากวิทยาการความก้าวหน้าดังกล่าวนั้นเป็นการรุกรานของอารยธรรมกระแสหลักเข้ามาสู่อารยธรรมพื้นถิ่น ซึ่งมักจะถูกพิจารณาว่าเป็นวัฒนธรรมรองที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นเหมือนกับอารยธรรมกระแสหลัก กล่าวในอีกแง่หนึ่ง เหตุผลนิยมหรือชุดความคิดของวาทกรรมสังนิยมซึ่งเป็นสาระสำคัญของกระแสวิทยาการและความก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางวิทยาศาสตร์ มักจะถูกเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับประเด็นโลกานุวัตร ซึ่งเป็นความพยายามของประเทศมหาอำนาจที่จะกระจายแนวความคิดของตนไปสู่ประเทศที่มีอำนาจต่อน้อยกว่าและมีแนวความคิดที่แตกต่าง

ในนวนิยาย *หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว* ความแปลกประหลาดนิพนธ์สังนิยมมักจะเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะหรือกระทบกันระหว่างความเจริญและประเพณีหรือภูมิปัญญาพื้นถิ่น เนื่องจากความขัดแย้งของโลกทัศน์ที่ทำหน้าที่เป็นกรอบของกระแสทั้งสองนั้นแตกต่างกัน การที่โสมเซ อาร์คาดีโอ บูเอนดิยาพาถูก

ของตนไปชมละครสัตว์ของคนยิบซีเพื่อที่จะให้เด็กๆ ได้มีโอกาสชมน้ำแข็งเป็นครั้งแรก¹¹ นับว่าเป็นตัวอย่างของการปะทะกันระหว่างกระแสความคิดสองแบบอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ การที่เด็กๆ เห็นน้ำแข็งเป็นเพชรที่ใหญ่ที่สุดในโลกอาจจะเป็นการพยายามอธิบายสิ่งที่ไม่เคยมีอยู่ในสังคมแต่เดิมด้วยชุดความคิดเก่า เด็กอาจจะเคยรู้จักเพชรแต่ไม่รู้จักน้ำแข็ง แต่ด้วยรูปแบบที่คล้ายคลึงกันจึงทำให้เด็กพิจารณาว่าทั้งสองสิ่งเหมือนกัน นอกจากนั้น การที่เด็กๆ พยายามจับต้องน้ำแข็งและคิดว่าเพชรกำลังเดือด สะท้อนให้เห็นมุมมองพื้นถิ่นที่ไม่มีชุดมโนทัศน์ของความเย็นสะท้อนรองรับ เมื่อมองในทางกลับกัน เมื่อเกิดสิ่งๆ ที่เรียกว่าอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ คนที่มีความเชื่อตามแบบยุโรปและอเมริกาเหนืออาจจะต้องพยายามอธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยกลไกทางวิทยาศาสตร์และระบบเหตุผลตามที่ตนเชื่อถือ ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ก็ตาม

สำนันิมมัทศกรรยัในวรรณกรรรมไทย

ถึงแม้ว่าสำนันิมมัทศกรรยัจะเป็นรูปแบบการประพันธ์ที่ค่อนข้างใหม่ในวงการวรรณกรรรมไทย แต่ในช่วงเวลาเพียงแค่หนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา งานเขียนแนวนี้ได้ปรากฏขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระแสความนิยมของวรรณกรรรมแนวนี้อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นด้วยเหตุผลเพียงแค่ความบันเทิงที่ผู้อ่านได้รับจากเนื้อหาที่แปลกใหม่เกินจริง แต่อาจจะมิประเด็นเรื่องวาทกรรรมเกี่ยวพันอยู่ด้วย กล่าวคือ นักเขียนไทยบางคนนำรูปแบบสำนันิมมัทศกรรยัมาใช้ในวรรณกรรรมไทยเพื่อสนับสนุนแนวความคิดเรื่องความเป็นอื่น ซึ่งเชื่อมโยงกับความขัดแย้งระหว่างกระแสวัฒนธรรมสองกระแสคือ กระแสพัฒนาการของโลกตะวันตกและกระแสความเชื่อในภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม อาจจะพิจารณาได้ว่าในการยืมรูปแบบสำนันิมมัทศกรรยัมาใช้เป็นวาทกรรรมนำเสนอความจริงนั้น วรรณกรรรมไทยมีความคล้ายคลึงกับวรรณกรรรมละตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ที่ว่าวรรณกรรรมของชุมชนทั้งสองแห่งต่างรู้สึกวาทกรรรมที่โลกตะวันตกมอบให้นั้นไม่สามารถตอบสนองความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ สิ่งที่น่าสนใจในกรณีนี้คือการพยายามสร้างความเป็นอื่นให้กับชุดความคิดจากตะวันตกและกระบวนการสรรหาสิ่งที่เรียกว่าอัตลักษณ์แท้ของตน ถ้าวาทกรรรมสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องอำนาจ วาทกรรรมของสำนันิมมัทศกรรยัเป็นตัวอย่างที่ดีที่ทำให้เห็นถึงความพยายามของประเทศชายขอบ ไม่ว่าจะเป็นประเทศไทยหรือบรรดาประเทศในทวีปละตินอเมริกา ที่แสวงหาชุดเครื่องมือหรือความคิดมาประกอบกันเป็นวาทกรรรมต่อต้าน แม้ว่าแท้จริงแล้วสำนันิมมัทศกรรยัจะเป็นวาทกรรรมที่ไม่ได้เกิดขึ้นในภูมิภาคแต่เดิมก็ตาม

¹¹ กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ, *หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว*, แปลโดย ปณิธาน-ว.จันเสน (กรุงเทพมหานคร: สามีญชน, 2547), หน้า 44-45.

ตัวอย่างที่น่าสนใจตัวอย่างหนึ่งของวรรณกรรมไทยที่ใช้รูปแบบสังคมนิยมสังคมนิยมคือ **โลกที่กระจัดกระจาย** ของศิริวร แก้วกาญจน์ ซึ่งเป็นนวนิยายขนาดสั้นนำเสนอชีวิตของครอบครัวหนึ่งในภูมิภาคทางใต้ของประเทศไทย ตัวละครเอกของนวนิยายเรื่องนี้คืออับดุลฮามิด ชาวไทยเชื้อสายมุสลิม เรื่องราวของครอบครัวของอับดุลฮามิดนับว่าแปลกประหลาดเกินจริง ถ้าจะมองในสายตาของคนที่อยู่ภายในกรอบของวาทกรรมสังคมนิยม กล่าวคือ จันทรแก้ว ปู่ของอับดุลฮามิด เป็นผู้ที่สามารถสร้างปาฏิหาริย์เดินบนน้ำได้และดูเหมือนจะมีชีวิตที่เป็นอมตะ ช่างฝ่ายย่าอับดุลฮามิดเมื่อตายจากความเป็นมนุษย์ก็ได้แปลงร่างตัวเองเป็นปลา เมื่อตอนที่อะมีนซึ่งเป็นมารดาของอับดุลฮามิดรู้ว่าตนเองตั้งครรภ์นั้น มีฝูงผีเสื้อหลากสีสลับนับแสนตัวบินวนล้อมรอบ นอกจากนั้นเธอยังรู้สึกอยากรับประทานดินเหนียวจากทะเลสาบ อับดุลฮามิดเองเคยเสียชีวิตมาแล้วครั้งหนึ่งแต่ได้ปู่ทวดในร่างของเสื้อโคร่งช่วยให้ฟื้นคืนขึ้นมาใหม่ ความแปลกประหลาดและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นในนวนิยายเรื่องนี้ขัดแย้งกับโลกทัศน์ใหม่ที่กำลังก่อตัวขึ้นและเริ่มมีอิทธิพลต่อคนในท้องถิ่น โลกทัศน์ใหม่นี้เป็นผลพวงของกระแสความเจริญซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามของรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมตะวันตก อาจจะพิจารณาได้ว่าความต้องการที่จะพัฒนาให้เท่าเทียมตะวันตกนี้เองกลายเป็นเหตุผลที่ประเทศหนึ่งต้องยอมรับวาทกรรมหรือกรอบความคิดตามแบบตะวันตก ซึ่งหมายถึงการเชิดชูคุณค่าของเหตุผลและความพยายามที่จะลดทอนความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องภูตผีปิศาจและเวทมนตร์คุณไสยต่างๆ

ความขัดแย้งของกระแสวัฒนธรรมทั้งสองกระแสถูกสะท้อนให้เห็นในประเด็นของพื้นที่ กล่าวคือ ในขณะที่โลกเก่าหรือโลกของปู่จันทรแก้วนั้นถูกจำกัดขอบเขตให้เป็นเพียงแค่ว่าที่พยายามจะรักษาความเป็นเอกเทศไว้ การคุกคามของโลกใหม่นั้นเกิดขึ้นที่หมู่บ้านแถบอันดามัน ซึ่งเริ่มปรากฏสิ่งก่อสร้างและวิถีชีวิตใหม่อันเป็นผลกระทบส่วนหนึ่งจากกระแสความเจริญตามแบบโลกาภิวัตน์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระแสวัฒนธรรมทั้งสองไม่ได้ทำให้หมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี หากแต่ประสบกับปัญหาทางสังคมและจริยธรรม การก่อสร้างโรงแรมและสถานบริการหลากหลายรูปแบบทำให้คนในหมู่บ้านเริ่มกลายเป็นทาสลัทธิวัตถุนิยม หญิงสาวจากหมู่บ้านจำเป็นต้องขายบริการทางเพศเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตรา คนในหมู่บ้านต้องออกไปทำงานตามโรงแรมและโรงงานที่เกิดขึ้นมาใหม่ นอกจากนั้นการปะทะกันของทั้งสองกระแสทำให้ทองอินทร์ บิดาของอับดุลฮามิดซึ่งเป็นคนไทยพุทธเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามและเปลี่ยนชื่อตนเองเป็นมุฮัมหมัด เพื่อที่จะสร้างและธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนไม่ให้สูญสลายไปตามกระแสพัฒนาการของโลกใหม่ เกาะซึ่งอยู่กลางทะเลสาบจึงเป็นเสมือนสถานที่สุดท้ายที่พยายามรักษาไว้ซึ่งค่านิยมและความเชื่อถือตามแบบโลกเก่า

อย่างไรก็ตาม สิ่งที **โลกที่กระจัดกระจาย** เสนอให้เห็นอย่างชัดเจนคือ แม้กระทั่งเกาะที่แยกจากแผ่นดินแม้ออกไปอย่างโดดเดี่ยวก็ไม่สามารถต่อต้านกระแสแห่งการพัฒนาได้ ดังจะเห็นได้จากการก่อสร้างทางรถไฟเข้าสู่เกาะซึ่งเป็นชนวนหลักของการเปลี่ยนแปลง การเสียชีวิตลงของปู่จันทร์แก้วซึ่งเกิดขึ้นช่วงเวลาเดียวกันกับการเข้ามาของรถไฟ อาจจะเป็นสัญลักษณ์หมายถึงการล่มสลายของโลกเก่าและการเข้ามาแทนที่ของโลกใหม่ เนื่องจากรถไฟเป็นตัวแปรที่สำคัญในการนำอารยธรรมจากภายนอกเข้ามาสู่ภายในเกาะ¹² ผู้คนที่เคยอยู่บนเกาะต่างอพยพพร้อมเรือออกไปหางานทำในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเริ่มเดินทางเข้ามาชมเกาะมากขึ้น ถึงแม้ว่าการปะทะของวัฒนธรรมสองกระแสจะทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อระบบสังคมและศีลธรรม แต่ดูเหมือนว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดและไม่มีใครสามารถหยุดยั้งได้ ภาพลักษณ์หนึ่งที่สำคัญของนวนิยายเรื่องนี้คือ สายน้ำที่ไม่มีใครรู้ว่าจุดเริ่มต้นและตอนปลายอยู่ ณ ที่ใด ดังที่ผู้เขียนพรรณนาไว้ว่า

... แม่น้ำสายนี้หรือที่นำปูมาจากหมู่บ้านคนถือดาบ แม่น้ำสายนี้หรือที่นำยามาสู่หมู่บ้านอันดามัน แม่น้ำสายนี้หรือที่ร้อยรัดหัวใจพวกเราไว้ในห้วงแห่งอดีต ... และแม่น้ำสายเดียวกันนี้หรือ ที่พัดพาพวกเรากระจัดกระจายไปคนละทิศละทาง¹³

เมื่อพิจารณาในระดับของสัญลักษณ์ สายน้ำอาจจะหมายถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ไม่มีใครสามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยว สายน้ำอาจจะเปรียบเหมือนวิถีแห่งโลกที่ไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองหรือเข้าไปก้าวภายในความขัดแย้งของกระแสวัฒนธรรมที่แตกต่าง อาจจะวิเคราะห์ได้ว่า **โลกที่กระจัดกระจาย** เป็นนวนิยายที่มองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นกฎธรรมชาติ มนุษย์ไม่มีสิทธิไปหยุดยั้งกระแสการเปลี่ยนแปลงได้ แม้กระทั่งอับดุลฮามิดซึ่งมองเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในช่วงชีวิตและเป็นประจักษ์พยานต่อการก้าวล้ำของกระแสการพัฒนาที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์และจารีตสังคมท้องถิ่น กลับต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นโดยดุษณี การที่อับดุลฮามิดสิ้นสุดชีวิตความเป็นมนุษย์และกลายร่างเป็นเต่ากลับสู่ท้องทะเลอาจจะเป็นทางออกทางเดียวที่เขามี

¹² รถไฟใน **หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว** เป็นสัญลักษณ์ของกระแสความเจริญเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นว่าเมื่อรถไฟแล่นเข้ามาคอนโด มีผู้ลงทุนเดินทางเข้ามาชักชวนให้ชาวบ้านทำงานในสวนกล้วยเพื่อส่งออก ก่อให้เกิดกระแสความเจริญทางวัตถุในหมู่บ้าน ดังที่ผู้เขียนบรรยายไว้ว่า “รถไฟสี่ล้อบรรทุกสิ่งที่จะนำมาทั้งความสงสัยและความแน่นอนใจมากมาย ช่วงเวลาอันแสนสุขและวันเวลาแห่งความทุกข์อีกเหลือคณานับ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงอีกมากมาย ความหายนะ และความรู้สึกท้อแท้ถึงอดีต ที่มีจะต่อมากอนโด” การเขียน มาร์เกซ, **หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว**, หน้า 360.

¹³ ศิริวร แก้วกาญจน์, **โลกที่กระจัดกระจาย** (กรุงเทพมหานคร: หนังสือใต้ดิน, 2544), หน้า 105.

เมื่อมองในภาพรวม อาจจะพิจารณาได้ว่า *โลกที่กระจัดกระจาย* เลือกที่จะใช้รูปแบบสังคมนิยมสังคมนิยมเพื่อนำเสนอการปะทะกันระหว่างโลกเก่าและโลกใหม่ การที่ผู้แต่งเลือกใช้อุปมาที่เกินจริงโดยใช้ตำนานเกี่ยวกับท้องทะเลนั้นเป็นเสมือนการย้อนกลับไปแสวงหาภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนสภาพชีวิตแบบเก่าที่กำลังจะสูญสลายไปท่ามกลางกระแสความเจริญและสภาพสังคมตามแบบโลกาภิวัตน์ที่เน้นค่านิยมทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ การเลือกใช้รูปแบบสังคมนิยมสังคมนิยมจึงสอดคล้องกับการปะทะกันของกระแสวัฒนธรรมสองขั้วและพยายามโต้ตอบวาทกรรมสังคมนิยมที่พยายามสร้างความเป็นอื่นให้กับเรื่องของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ซึ่งบางครั้งเกี่ยวพันกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง การที่ *โลกที่กระจัดกระจาย* เลือกใช้รูปแบบสังคมนิยมสังคมนิยมสะท้อนแนวคิดที่ว่าวาทกรรมสังคมนิยมอาจจะไม่ใช่รูปแบบเพียงแค่วิธีแบบเดียวที่สามารถใช้เพื่อนำเสนอความจริงในภาวะสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ซับซ้อนระหว่างกระแสวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

นอกจากนวนิยาย *โลกที่กระจัดกระจาย* แล้ว เรื่องสั้น "แม่ดแห่งหุบเขา" ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นับได้ว่าเป็นวรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่งที่ใช้รูปแบบสังคมนิยมสังคมนิยมเพื่อเสนอปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ความขัดแย้งหลักในเรื่องเป็นการปะทะกันระหว่างกระแสการพัฒนาและความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งตำนานและภูมิปัญญาท้องถิ่น ถ้าปูจันท์แก้วและเกาะใน *โลกที่กระจัดกระจาย* เป็นสัญลักษณ์แทนอารยธรรมท้องถิ่นที่กำลังจะสูญสลาย ใน "แม่ดแห่งหุบเขา" ตัวแม่ดหมาและเด็กสาวที่อาศัยในบ้านบนแท่งดินคงเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งเดียวกัน แม่ดหมาเปรียบเสมือนศูนย์รวมของความเชื่อและไสยศาสตร์ในหมู่บ้านเล็กๆ หมู่บ้านหนึ่งที่ความเจริญกำลังจะเข้าไปถึง คนในหมู่บ้านเชื่อว่าแม่ดหมาเคยสร้างอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์หลายอย่างขึ้นในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยชีวิตผู้ที่ถูกยิงโดยเขานี้วกดรูกระสุนหรือสามารถอยู่ในกองไฟได้ แม้กระทั่งชื่อของแม่ดหมาก็เป็นสัญลักษณ์ของโลกเก่า:

ชื่อ “หมา” นั้นให้ความหมายไปในทางที่น่ารัก น่าเอ็นดู เป็นชื่อของคนเก่าแก่ในช่วงศตวรรษที่แล้ว คงไม่เหลือชื่อนี้อยู่ในคนสมัยปัจจุบันอีก¹⁴

นอกจากนั้น ถ้าเกาะใน *โลกที่กระจัดกระจาย* เป็นสถานที่ที่ถูกคุกคามโดยกระแสการพัฒนา บ้านบนแท่งดินใน “แม่ดแห่งหุบเขา” ก็เป็นสถานที่ที่กำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เนื่องจากกำลังจะถูกปรับถมที่เพื่อรองรับการก่อสร้าง

¹⁴ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, “แม่ดแห่งหุบเขา”, *แผ่นดินอื่น*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (ปทุมธานี: นาคร, 2540), หน้า 249-279 (หน้า 250).

กลิ่นอายของสัจนิยมมหัศจรรย์เริ่มตั้งแต่เปิดเรื่อง เมื่อผู้เล่าเรื่องนำเสนอความแตกต่างระหว่าง ต้นไม้สองชนิดคือ ต้นตะเคียนหินและต้นยางพารา ในขณะที่ต้นยางพารามีผลประโยชน์ทางการค้า และเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้มีช่วงชีวิตที่ยาวนาน ต้นตะเคียนหินนั้นเป็นต้นไม้ที่คงทนถาวรมากกว่าและ เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแนบแน่น กล่าวคือ ชาวบ้านเชื่อว่าในต้นตะเคียนหินนั้นมีนางพรายสิงสถิตอยู่ ภาพนางพรายที่ร้องไห้กระซิกอยู่บนต้นไม้ในขณะที่รถบรรทุกขึงขับผ่านไป นับว่าเป็นภาพ สัญลักษณ์ของสัจนิยมมหัศจรรย์อย่างแท้จริงที่นำเสนอความขัดแย้งระหว่างโลกเก่าและโลกใหม่ นอกจากนี้ เรื่องของความขัดแย้งดังกล่าวที่เห็นเด่นชัดแล้ว ความขัดแย้งของตัวละครหลักสองตัวคือ มัดและเล็ก นับว่าเป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง ในขณะที่เล็กหลงใหลอยู่กับโลกของแม่เฒ่าหมาและเด็กสาวและพยายามที่จะช่วยพวกเขารักษาแหล่งที่พำนักไม่ให้ถูกกระแสความเจริญทำลายไปนั้น มัดซึ่งเป็นคนที่มีอายุมากกว่าและผ่านประสบการณ์ของชีวิตมากกว่า กลับไม่เห็นด้วยที่เล็กจะพยายามเข้าไปยุ่งเกี่ยวในสถานการณ์นั้น กล่าวคือ มัดเห็นว่าเป็นสิ่งไร้ประโยชน์ที่เล็กจะพยายามจะเข้าไปสกัดกั้นกระแสการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ความขัดแย้งระหว่างมัดและเล็กเป็นการจุดชนวนให้คิดต่อไปถึงความแตกต่างของอุดมการณ์สองแบบในหมู่บ้านเล็กๆ ที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่เล็กนั้นเชื่อถือในอุดมการณ์ของตัวเองที่จะรักษาภูมิปัญญาเก่าอย่างแน่นแฟ้น ถึงกับยอมไปช่วยขว้างก้อนหินสกัดรถบรรทุกจนกระทั่งถูกแค้นในเวลาต่อมา มัดกลับพยายามแยกตัวออกห่างจากความขัดแย้งทั้งหมดและใช้ชีวิตอยู่เหนือความขัดแย้งอย่างสันโดษ ในสายตาของผู้เล่าเรื่องแล้ว การที่เล็กเลือกที่จะยึดถือในอุดมการณ์หนึ่งอย่างแน่วแน้นับเป็นการมอบความหมายให้กับชีวิตและทำให้ชีวิตมีคุณค่า ต่างจากมัดที่ไม่ยึดติดกับความเชื่อในภูมิปัญญาท้องถิ่น หากแต่คิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล

จะเห็นได้ว่า เรื่องสั้น "แม่มดแห่งหุบเขา" นอกจากจะนำเสนอความขัดแย้งระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระแสความเจริญเยี่ยงตะวันตกแล้ว ยังเสนอแนวความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันสองตัวของคนที่เผชิญกับการปะทะกันของกระแสวัฒนธรรมสองกระแสอีกด้วย ในสายตาของผู้เล่าเรื่องแล้ว มัดเองที่พยายามไม่ยึดติดกับความเชื่อในแบบใดๆ หากแต่เชื่อมั่นในเหตุผลหรือแนวคิดปฏิบัตินิยมก็เป็น “พ่อมด” คนหนึ่งไม่ต่างไปจากแม่เฒ่าหมา ดังที่เขาบรรยายว่า:

มัดบอกว่ากำเนิดของแม่มดก็เหมือนกำเนิดของศาสดา คือ เริ่มจากความเชื่อเพื่อนำไปสู่ ศรัทธา และเรื่องราวปาฏิหาริย์ก็เป็นสิ่งเดียวที่จะตอกหมุดความเชื่อให้ฝังแน่นลงสู่ศรัทธาได้ง่ายที่สุด แต่มัดไม่เคยเชื่อเรื่องราวปาฏิหาริย์ใดๆ เขาจึงเสมือนเป็นคนไร้ศาสนา ดำเนินชีวิตไปตามวิถีนักคิดของตน ชีวิตของมัดไม่ถึงกับปาฏิหาริย์ แต่ก็ถือได้ว่ามหัศจรรย์¹⁵

¹⁵ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, “แม่มดแห่งหุบเขา”, หน้า 262.

ความมหัศจรรย์ของมดอาจอยู่ที่ "ศรัทธา" ในการเลือกที่จะปฏิเสธความเชื่อทั้งมวลและอธิบายทุกสิ่งทุกอย่างตามระบบเหตุผล สิ่งที่สามารถพิจารณาต่อไปได้คือ ทั้งเหตุผลนิยมและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างก็เป็นความเชื่อ ดังนั้น จากการนำเสนอเปรียบเทียบตัวละครมดและเล็ก สัจนิยมมหัศจรรย์สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างโลกเก่าและโลกใหม่ แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นรากฐานของความเชื่อทั้งสองแบบว่ามีความมหัศจรรย์เท่าเทียมกัน เมื่อเปรียบเทียบกับ **โลกที่กระจัดกระจาย** จะเห็นได้ว่า "แม่มดแห่งหุบเขา" นอกจากจะนำเสนอความขัดแย้งแล้ว ยังวิพากษ์วิจารณ์วาทกรรมสัจนิยมที่พยายามสร้างความเป็นอื่นให้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย "แม่มดแห่งหุบเขา" ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่าแท้จริงแล้ววาทกรรมสัจนิยมก็เป็นเพียงแค่วาทกรรมหนึ่งที่พยายามจะทำให้ผู้คนเชื่อปฏิบัติตาม ไม่ได้เป็นสิ่งที่เป็นสากลคู่อยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริง ถ้ามองในกรอบของการวิเคราะห์โดยรวมแล้ว สิ่งที่นำเสนอใน "แม่มดแห่งหุบเขา" อาจจะเป็นการโต้กลับของวาทสัจนิยมมหัศจรรย์ที่มองเห็นว่าแท้จริงแล้ววาทกรรมสัจนิยมซึ่งดูเป็นวาทกรรมสากลอาจจะเป็นวาทกรรมแห่งความเป็นอื่นในบางบริบทก็เป็นได้

จากกระแสวัฒนธรรมที่แตกต่างสู่มุมมองอันมหัศจรรย์

ในขณะที่ **โลกที่กระจัดกระจาย** และ "แม่มดแห่งหุบเขา" นั้นมีทัศนคติในเชิงลบต่อการเปลี่ยนแปลงเนื่องด้วยอิทธิพลของกระแสความเจริญแบบตะวันตก **หมานคร** นวนิยายของคยองซุกกลับเป็นการเสนอเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก การใช้รูปแบบสัจนิยมมหัศจรรย์ใน **หมานคร** รองรับความแตกต่างระหว่างโลกเก่าและโลกใหม่เช่นกัน แต่ในขณะที่สองเรื่องแรกเป็นการบุกรุกของกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้าไปสู่ท้องถิ่นที่มีการยึดถือภูมิปัญญาดั้งเดิมอย่างแนบแน่น **หมานคร** กลับเป็นเรื่องราวของตัวละครจากชนบทที่ตัดสินใจเดินทางเข้ามายังมหานครเพื่อหางานทำและเพื่ออนาคตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความขัดแย้งหลักที่เกิดขึ้นคือการปะทะกันระหว่างมโนทัศน์ของคนต่างจังหวัดและสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมือง การสร้างองค์ประกอบที่มหัศจรรย์ในเรื่องนี้ไม่ได้เน้นความเชื่อหรือค่านิยมพื้นถิ่น หากแต่เป็นการจ้องใจสร้างโครงเรื่องที่เหนือจริงเพื่อนำเสนอปฏิสัมพันธ์ของคนชนบทกับพื้นที่เมือง กล่าวคือ พัฒนาการของโครงเรื่องเกี่ยวพันกับสมมติฐานที่ว่าคนที่อยู่เมืองจะมีทางสุนัขและคนที่มาจากชนบทต่างอยากจะมีทางสุนัขเหมือนคนเมือง ดังที่ตัวละครตัวหนึ่งกล่าวว่า

คนที่จะมีหางที่กินได้ต้องเป็นระดับคนที่มีชื่อเสียง ดารา นักร้อง นักเขียน หรือคนรวยที่มีหน้ามีตาเท่านั้น เพราะหางจะมีไว้ยกกระดับบอกความไม่ธรรมดา¹⁶

¹⁶ คยองซุก, **หมานคร**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: แพร่สำนักพิมพ์, 2546), หน้า 30.

สิ่งที่น่าสนใจใน *หมานคร* เป็นการนำเสนอความมหัศจรรย์ที่พลิกความคาดหมาย กล่าวคือนอกจากชนบทจะเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยสิ่งที่อยู่เหนือระบบเหตุผลแต่ในเมืองก็มีปรากฏการณ์ที่ก้าวข้ามระบบเหตุผลเช่นเดียวกัน ในแง่นี้ทางสุน์อาจจะเป็นสัญลักษณ์ของความมหัศจรรย์ของคนเมืองก็ได้ ตัวละครเอกในเรื่องคือจินกับป๊อดเป็นตัวแทนของคนชนบทที่เดินทางเข้ามาทำงานในเมือง อย่างไรก็ตามโนทัศน์จากต่างถิ่นของทั้งคู่ทำให้หมานครกลายเป็นสถานที่แห่งเวทมนตร์และความมหัศจรรย์ ความแตกต่างระหว่างจินกับป๊อดในการเดินทางเข้ามาเมืองหลวงนั้นคือความฝัน ในขณะที่จินเดินทางเข้ามาเพราะต้องการจะตามหาคนที่สามารถช่วยเธออ่านหนังสือภาษาต่างประเทศปกลีขาวเล่มหนึ่งที่เธอเชื่อว่าจะให้ความหมายกับชีวิต ป๊อดไม่ได้มีเหตุจูงใจแน่ชัด แต่หลังจากที่เขาพบจินและตกหลุมรักเธอในทันที ความฝันเดียวของเขาที่เกิดขึ้นและไม่เปลี่ยนแปลงไปคือความหวังที่จะได้เธอมาเป็นคู่วิต ตัวละครทั้งสองต่างพยายามสานต่อความฝันของตนให้เป็นจริงและในขณะเดียวกันได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างโลกชนบทและโลกหมานคร ได้รู้จักกับตัวละครที่แปลก แต่ในการพรรณนาความแปลกและมหัศจรรย์นั้นแฝงไว้ซึ่งการเสียดสีลักษณะคนในเมือง ไม่ว่าจะเป็น หมวย สาวไทยลูกครึ่งจีนที่เชื่อว่าตัวเองเป็นลูกสาวจักรพรรดิแต่ชีวิตจริงเป็นพนักงานเสิร์ฟที่ภัตตาคารจีน ดิก ผู้ชายความจำเสื่อมที่ขบถนั้งแท็กซี่แต่กลับไม่รู้ว่ตนเองต้องการจะไปที่ไหน หรือน้องเหม่ม เด็กหญิงอายุแปดขวบแต่ชอบแต่งหน้าเหมือนผู้หญิงวัยทำงานและมีนิสัยชอบสูบบุหรี่ เหม่มตัดสินใจที่จะไม่โตขึ้นเพื่อประท้วงพ่อแม่ที่ไม่เอาใจใส่ดูแลหรือพิจารณาว่าเธอเป็นผู้ใหญ่ ในประเด็นนี้ สัจนิยมมหัศจรรย์ไม่ได้เป็นการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น หากเป็นการจงใจเล่าให้เกินจริงเพื่อสื่อให้เห็นถึงลักษณะแปลกพิสดารของคนในหมานครจากมุมมองของคนที่ไม่ได้เกิดหรือเติบโตในเมือง

ประเด็นสำคัญของ *หมานคร* คือความเปลี่ยนแปลง การที่จินค้นพบว่าหนังสือปกลีขาวที่ตนเองต้องการจะอ่านออกนั้นไม่ได้เป็นเรื่องราวทางปรัชญาที่จะให้ความหมายแก่ชีวิตหากแต่เป็นเรื่องเร้าอารมณ์ ทำให้จินรู้สึกว่ความหมายในการดำรงอยู่ของตนเองสูญสิ้น จึงปล่อยชีวิตให้โลดแล่นไปตามวิถีแห่งเมืองและเป็นเหตุให้มีหางอกในที่สุด ในทางกลับกัน ป๊อดกลับไม่เปลี่ยนแปลงไปและยังคงตั้งมั่นสานฝันของตนที่จะพยายามทำให้จินหลงรัก การถือนั่นในความฝันของป๊อดคงจะไม่ต่างไปจากการที่เลิกใน “แม่ผดแห่งหุบเขา” ยึดถือในอุดมการณ์ซึ่งเป็นการให้ความหมายแก่ชีวิต แต่ในขณะที่เลิกถูกแค้นเนื่องจากยึดมั่นในอุดมการณ์ของตน ป๊อดกลับได้รับผลในเชิงบวก กล่าวคือ เขากลายเป็นคนที่ไม่มีหางเพียงคนเดียวในหมานครแต่การไม่มีหางกลับทำให้เขามีชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม ป๊อดไม่ได้สนใจชื่อเสียงหรือความนิยมชมชอบหากแต่ยังต้องการความรักจากจิน หลังจากที่พบจินอีกครั้ง ป๊อดตัดสินใจยอมมีหางในที่สุดเพื่อที่จะสามารถแต่งงานกับจินซึ่งมีหางแล้ว หากประเด็นสำคัญใน *โลกที่กระจัดกระจาย* และ “แม่ผดแห่งหุบเขา” คือกระแสพัฒนาหรือความเจริญอย่างตะวันตกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบที่ยากแก่การหยุดยั้ง ใน *หมานคร* ทศนคติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงคล้ายคลึงกันเพียงแค่ว่าในประเด็นของการ

ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหยุดยั้งได้ แต่ความแตกต่างของ *หมานคร* คือความพยายามที่จะมองกระแสความเจริญในเชิงบวกมากขึ้น กล่าวคือ สิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์อยู่รอดการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งคือความรักในความเป็นมนุษย์และความเข้าใจในสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าใน *โลกที่กระจัดกระจาย* ทางออกคือการแปลงกายเป็นสัตว์และหลีกเลี่ยงจากภาวะการเปลี่ยนแปลงและหันเหออกจากสังคมมนุษย์และใน “แม่ดแห่งหุบเขา” ทางออกอาจจะเป็นศรัทธาในเหตุผลนิยมและปฏิบัตินิยมแบบมัดที่ต้องยอมปฏิเสศความเชื่อพื้นฐานเพื่อให้ชีวิตตนเองรอด ทางออกใน *หมานคร* ไม่ได้เป็นการหนีสถานการณ์ที่เป็นอยู่ หากแต่เป็นความพยายามที่จะสร้างทัศนคติใหม่ต่อการมองโลกและต่อการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีใครสามารถยับยั้ง สัจนิยมหัตถ์จริยใน *หมานคร* จึงแปรเปลี่ยนจากสถานการณ์แห่งความขัดแย้งมาเป็นมุมมองและโลกทัศน์ใหม่

ในขณะที่ความเป็นอื่นใน *โลกที่กระจัดกระจาย* และ “แม่ดแห่งหุบเขา” เกิดขึ้นในปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างวาทกรรมสัจนิยมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นอื่นใน *หมานคร* เชื่อมโยงกับประเด็นของมุมมอง กล่าวคือ มุมมองสัจนิยมหัตถ์จริยใน *หมานคร* เป็นผลกระทบที่เกิดจากวาทกรรมของคนในสังคมพหุนิยม กล่าวคือ ทั้งจินและป๊อดเป็นคนที่มีมโนทัศน์ผสมผสานระหว่างชนบทกับเมือง ยกตัวอย่างเช่น เมื่อป๊อดกลับไปชนบทอีกครั้งทุกสิ่งทุกอย่างกลับดูไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงช้าลงอย่างเห็นได้ชัด

พอมองหน้าตาที่ประหลาดใจของป๊อดแล้วยิ้มเหมือนเห็นเป็นเรื่องปกติ ก่อนจะบอกป๊อดว่าความจริงแล้วสำหรับพ่อแม่และผู้คนที่บ้านนอก ป๊อดเพิ่งจากบ้านไปได้เพียงไม่กี่นาที่เท่านั้น แต่ที่ป๊อดรู้สึกวุ่นวายก็เพราะนาฬิกาที่กรุงเทพฯ และเวลาที่กรุงเทพฯ มักจะเดินเร็วและผ่านไปเร็วกว่าเวลาที่บ้านนอก ที่บ้านนอกทุกสิ่งทุกอย่างจะผ่านไปอย่างช้าๆ จนเหมือนว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย¹⁷

ป๊อดและจินไม่ได้เป็นคนในชนบทอีกต่อไป หากแต่เป็นคนที่อยู่ระหว่างสองกระแสวัฒนธรรม ทำให้มุมมองที่มีโลกชนบทและโลกเมืองเป็นมุมมองที่ผสมผสานอย่างแท้จริง ต่างจากตัวละครใน *โลกที่กระจัดกระจาย* และ “แม่ดแห่งหุบเขา” ที่สามารถจำแนกเป็นสัญลักษณ์ของโลกเก่าหรือโลกใหม่ได้อย่างชัดเจน

เมื่อเปรียบเทียบกันทั้งหมดแล้ว สัจนิยมหัตถ์จริยใน *หมานคร* อาจจะมีคุณสมบัติผสมผสานมากกว่า กล่าวคือ นอกจากจะเป็นการประสานในระดับของรูปแบบที่ความจริงตามแนวเหตุผลนิยมและความจริง

¹⁷ คอยนุช, *หมานคร*, หน้า 177.

ตามแนวนวทัศน์ที่ดำรงอยู่ด้วยกันแล้ว สัจนิยมมหัศจรรย์ยังแสดงออกในระดับของจิตสำนึกของตัวละครอีกด้วย ที่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ต่างจาก **โลกที่กระจัดกระจาย** และ “แม่มดแห่งหุบเขา” ที่ตอกย้ำให้เห็นถึงความร้าวฉานของสังคมจากการปะทะกันของ วัฒนธรรมสองชั่ว จากการเปรียบเทียบวรรณกรรมทั้งสามชิ้น สามารถพิจารณาได้ว่าสัจนิยมมหัศจรรย์ทำให้ “ความเป็นอื่น” กลายเป็นศัตรูที่ลึนโหลและแปรเปลี่ยนไปตามบริบทและมโนคติของผู้มอง ถ้าภูมิปัญญาพื้นบ้านคือ “ความเป็นอื่น” ใน **โลกที่กระจัดกระจาย** “แม่มดแห่งหุบเขา” เริ่มทำให้เราถูกคิดว่าแท้จริงแล้ววาทกรรมสัจนิยมอาจจะเป็น “วาทกรรมแห่งความเป็นอื่น” ได้เช่นกัน **หมานครคง** จะเป็นข้อสรุปที่ดีว่าแนวคิดเรื่อง “ความเป็นอื่น” อาจจะเกี่ยวพันกับมุมมองโดยเสียมมิได้

สัจนิยมมหัศจรรย์เป็นรูปแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการที่จะนำเสนอความขัดแย้งระหว่าง วัฒนธรรมสองกระแสและเป็นการต่อต้านการนำเสนอตามแบบวาทกรรมสัจนิยม ในขณะที่วาทกรรมสัจนิยมพยายามทำให้เรื่องราวที่เกินจริงหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เป็นเรื่อง “ความเป็นอื่น” ที่ไม่น่าสนใจหรือไร้สาระ สัจนิยมมหัศจรรย์เป็นรูปแบบที่พยายามนำเรื่องราวดังกล่าวกลับมานำเสนอในกรอบของสัจนิยมอีกครั้งเพื่อตั้งคำถามและนำเสนอข้อจำกัดของกรอบวาทกรรมสัจนิยม เมื่อพิจารณา วรรณกรรมทั้งสามเรื่องประกอบกัน จะเห็นได้ว่าสัจนิยมมหัศจรรย์มีการประยุกต์ใช้ที่แตกต่างกันตามแต่ แก่นเรื่องของวรรณกรรม แต่พื้นฐานของสัจนิยมมหัศจรรย์ยังคงอยู่ที่ประเด็นการเปลี่ยนแปลงท่ามกลาง ความขัดแย้งระหว่างกระแสความเจริญและกระแสภูมิปัญญาท้องถิ่น อันนำไปสู่การตั้งคำถามกับแนวคิด เรื่องความเป็นอื่นนั่นเอง

บรรณานุกรม

- กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. แม่มดแห่งหุบเขา. ใน กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, *แผ่นดินอื่น*, หน้า 249-279. พิมพ์ครั้งที่ 6. ปทุมธานี: นาค, 2540.
- กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ. *หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว*. แปลโดย ปณิธาน-ว.จันเสน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, 2547.
- คายนุช. *หมานคร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: แพร่สำนักพิมพ์, 2546.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช, และคนอื่นๆ. *จุดจบโลกาวินาศ?* กรุงเทพมหานคร: โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค, 2545.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. วรรณกรรมสัจนิยมมหัศจรรย์. ใน ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, *อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง*, หน้า 341-351. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, 2545.
- ศิริวรรณ แก้วกาญจน์. *โลกที่กระจัดกระจาย*. กรุงเทพมหานคร: หนังสือใต้ดิน, 2544.
- Anderson Imbert, Enrique. *El realismo mágico y otros ensayos*. Caracas: Monte Ávila, 1976.
- Angulo, María-Elena. *Magic Realism: Social Context and Discourse*. New York and London: Garland, 1995.
- Barella, Julia. El realismo mágico: Un fantasma de la imaginación barroca. *Cuadernos Hispanoamericanos* 481 (1990): 69-78.
- Bowers, Maggie Ann. *Magic(al) Realism*. London: Routledge, 2004.
- Carpentier, Alejo. On the Marvelous Real in America. Translated by Tanya Huntington and Lois Parkinson Zamora. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 75-88. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Carpentier, Alejo. The Baroque and the Marvelous Real. Translated by Tanya Huntington and Lois Parkinson Zamora. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 89-108. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Chanady, Amaryll. *Magical Realism and the Fantastic: Resolved versus Unresolved Antimony*. New York and London: Garland, 1985.
- Chanady, Amaryll. The Territorialization of the Imaginary in Latin America: Self-Affirmation and Resistance to Metropolitan Paradigms. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 125-144. Durham and London: Duke University Press, 1995.

- Chotiudompant, Suradech. Decolonization and Demystification: *One Hundred Years of Solitude* and Nationhood. *Manusya* 5 (2003): 68-87.
- Chotiudompant, Suradech. Thai Magical Realism and Globalization. Paper presented at the Conference on Cultural Globalization, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 8 June 2004.
- Danow, David K. *The Spirit of Carnival: Magical Realism and the Grotesque*. Kentucky: University Press of Kentucky, 1995.
- Faris, Wendy B. Scheherazade's Children: Magical Realism and Postmodern Fiction. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 163-190. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Faris, Wendy B. *Ordinary Enchantments: Magical Realism and the Remystification of Narrative*. Nashville: Vanderbilt University Press, 2004.
- Flores, Angel. Magical Realism in Spanish American Fiction. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 109-117. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- García Márquez, Gabriel. The Solitude of Latin America: Nobel Address 1982. In Bernard McGuirk and Richard Cardwell (eds), *Gabriel García Márquez: New Readings*. Cambridge: Cambridge University Press, 1982.
- García Márquez, Gabriel. *One Hundred Years of Solitude*. Translated by Gregory Rabassa. London: Everyman's Library, 1995.
- García Márquez, Gabriel. *Cien años de soledad*. Madrid: Cátedra, 1999.
- Grant, Damian. *Realism*. London: Methuen, 1970.
- Guenther, Irene. Magic Realism, New Objectivity, and the Arts during the Weimar Republic. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 33-73. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Harss, Louis, and Barbara Dohmann. *Into the Mainstream: Conversations with Latin American Writers*. New York: Harper Colophon, 1967.
- Leal, Luis. Magical Realism in Spanish American Literature. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 119-124. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Martin, Gerald. *Journeys through the Labyrinth: Latin American Fiction in the Twentieth Century*. London: Verso, 1989.
- Menton, Seymour. *Magic Realism Rediscovered, 1918-1981*. London and Toronto: Associated University Press, 1983.

- Menton, Seymour. *Historia verdadera del realismo mágico*. Mexico: Fondo de Cultura Económica, 1998.
- Michalski, Sergiusz. *New Objectivity: Neue Sachlichkeit – Paintings in Germany in the 1920s*. Köln: Taschen, 2003.
- Morris, Pam. *Realism*. London: Methuen, 2003.
- Roh, Franz. Realismo mágico. Problemas de la pintura europea más reciente. *Revista de Occidente* 16 (1927): 274-301.
- Roh, Franz. Magic Realism: Post-Expressionism. Translated by Wendy B. Faris. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical realism: Theory, History, Community*, pp. 15-31. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Simpkins, Scott. Sources of Magic Realism/ Supplements to Realism in Contemporary Latin American Literature. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 145-159. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Slemon, Stephen. Magic Realism as Postcolonial Discourse. In Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris (eds), *Magical Realism: Theory, History, Community*, pp. 407-426. Durham and London: Duke University Press, 1995.
- Spindler, William. Magic Realism: A Typology. *Forum for Modern Language Studies* 29 (1993): 73-85.
- Uslar-Pietri, Arturo. *Letras y hombres de Venezuela*. Madrid: Editorial Mediterraneo, 1978.
- Williamson, Edwin. Coming to Terms with Modernity: Magical Realism and the Historical Process in the Novels of Alejo Carpentier. In John King (ed.), *Modern Latin American Fiction: A Survey*, pp. 78-100. London: Faber and Faber.



ชุดที่ ๔ "มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่น ความรุนแรงและทางออก"

นิเวศสำนักแบบองค์รวมใน นวนิยาย
To a God Unknown ของ จอห์น สไตน์เบ็ค

วศินรัฐ นวลศิริ

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒
สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

นิเวศสำนึกแบบองค์รวม ในนวนิยาย *To a God Unknown* ของจอห์น สไตน์เบ็ค

Ecological Holism in John Steinbeck's *To a God Unknown*

วศินรัฐ นวลศิริ*

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์นวนิยายของจอห์น สไตน์เบ็คเรื่อง *To a God Unknown* (1933) เพื่อศึกษามุมมองของนักเขียนที่มีต่อสภาวะแวดล้อม บทความนี้พิจารณากระบวนการเรียนรู้ของตัวละครเอกสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ โดยสำนักแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของตัวละครเอกกับธรรมชาติเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการเข้าใจในความเป็นหนึ่งเดียวของมนุษย์กับสังคม ดังเห็นได้จากการรับรู้ของตัวละครเอกที่ไร้ซึ่งการแบ่งแยกในประเด็นทางศาสนาและเพศสถานะ บทความนี้เสนอความคิดว่า สไตน์เบ็คสร้างสำนึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเป็นแบบองค์รวมเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวของมนุษย์กับโลกธรรมชาติและมนุษย์กับสังคม

Abstract

This paper analyzes John Steinbeck's *To a God Unknown* (1933) from an ecocritical standpoint in order to examine his environmental vision. This paper focuses on the development of the protagonist's oneness with nature. This parallels his gradual understanding of the oneness between humans and their social environment, for he has adopted a non-discriminatory attitude with respect to religion and gender. I will argue that Steinbeck forms this notion of "ecological holism" to establish the harmonious co-existence between humans and the natural world as well as among individuals in society.

*วศินรัฐ นวลศิริ สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันเป็นนิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยนเรศวร บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา

Each figure is a population and the stones, the trees and the muscled mountains are the world--but not the world apart from man--the world and man--the one inseparable unit man plus his environment. Why they should ever have been understood as being separate I do not know (qtd. in Shillinglaw 8).¹

จอห์น สไตน์เบ็ค แสดงทัศนคติที่มีต่อสถานะแวดล้อมเป็นแบบองค์รวมในนวนิยายที่เขียนในปี 1933 เรื่อง *To a God Unknown* ไว้ที่น่าสนใจ นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนภาพความสัมพันธ์แบบอุดมคติของมนุษย์ทั้งต่อโลกธรรมชาติและต่อสังคมมนุษย์ โดยนำเสนอภาพความสัมพันธ์นั้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ชีวิตของชายคนหนึ่ง ผู้มีความใกล้ชิดและผูกพันกับผืนแผ่นดิน ตัวละครเอกผู้นี้ได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากมลรัฐเวอร์มอนต์ไปยังแคลิฟอร์เนียเพื่อตั้งรกรากและสร้างครอบครัวในท้องที่แถบตะวันตก บทความนี้วิเคราะห์พัฒนาการของตัวละครดังกล่าวเพื่อศึกษามุมมองของสไตน์เบ็คที่มีต่อสถานะแวดล้อม โดยเสนอความคิดว่า สไตน์เบ็คสร้างแนวคิดที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเป็นแบบองค์รวม เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับสังคมได้อย่างกลมกลืน ในการวิเคราะห์มุมมองนิเวศสำนึกแบบองค์รวมของสไตน์เบ็คนั้น บทความนี้จะชี้ให้เห็นสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของตัวละครเอกกับธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่ไปกับสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของตัวละครเอกที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม

บทความนี้พิจารณากระบวนการเรียนรู้ของตัวละครเอกสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ พัฒนาการของตัวละครเอกเริ่มตั้งแต่ความไม่เข้าใจในโลกธรรมชาติ จนเมื่อได้เข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติอย่างถ่องแท้จึงก่อให้เกิดปัญญาที่ตระหนักถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของตนเองกับสถานะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน สิ่งทีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของตัวละครเอกที่มีต่อธรรมชาติคือ ประสบการณ์จากการเข้าไปสัมผัสโลกธรรมชาติที่ทำให้เขาเรียนรู้ว่าธรรมชาติมิได้มีลักษณะตายตัว หากแต่ประกอบด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ ที่หลากหลายและมีความสลับซับซ้อนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ สิ่งทีก่อให้เกิดการเรียนรู้ของตัวละครเอกอีกประการหนึ่งคือ ความสามารถในการเข้าใจโลกธรรมชาติได้โดยอาศัยการรับรู้จากญาณทัศนะพิเศษ และประการสุดท้ายคือ ความพยายามของตัวละครเอกในการต่อสู้เพื่อเข้ามาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่แห่งใหม่ รวมไปถึงการเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่มีความผูกพันกับผืนแผ่นดิน ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้ส่งผลให้ตัวละครเอกค้นพบความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัย และการเป็นผู้ดูแลโลกธรรมชาติได้อย่างประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ บทความมุ่งศึกษาอีกแง่มุมหนึ่งของความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและ

¹ ข้อความจากบันทึกที่สไตน์เบ็คเขียนถึงเพื่อนในช่วงที่เขาแต่งนวนิยายเรื่อง *To a God Unknown* ในปี 1930 ซึ่งต่อมาบันทึกและจดหมายต่าง ๆ ได้รับการรวบรวมโดย Elaine Steinbeck และ Robert Wallsten ตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ *Steinbeck: A Life in Letters* (1979)

สังคมมนุษย์ โดยสำนักแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของตัวละครเอกกับธรรมชาติเชื้อต่อความเข้าใจในความเป็นหนึ่งเดียวของมนุษย์กับสังคม ดังเห็นได้จากการรับรู้ของตัวละครเอกที่ไร้ซึ่งมุมมองแห่งการแบ่งแยกทั้งในประเด็นทางศาสนาและเพศสถานะ

สโตนีเบ็คเสนอภาพตัวละครหลักคือ โจเซฟ เวย์น (Joseph Wayne) โดยเริ่มจากมุมมองของตัวละครผู้นี้ ในเบื้องต้นที่เห็นว่าโลกธรรมชาติเป็นสิ่งที่ตนพึงมีสิทธิ์ในการเข้าไปครอบครองได้อย่างชอบธรรม และเป็นทรัพย์สินที่ตนสามารถถือเป็นกรรมสิทธิ์ได้ ในฉากเริ่มต้นของเรื่อง โจเซฟแสดงความต้องการในการจับจองผืนแผ่นดินเป็นของตนเองเพื่อเข้าไปทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์และสร้างครอบครัวใหม่ โจเซฟขออนุญาตพ่อเพื่อย้ายไปตั้งถิ่นฐานในท้องที่เขตตะวันตก: "I have a hunger for land of my own, sir. I have been reading about the West and the good cheap land there. . . . You have only to live a year on the land and build a house and plough a bit and the land is yours. No one can ever take it away" (176). ความปรารถนาที่จะครอบครองพื้นที่ของโจเซฟในช่วงก่อนเดินทางไปยังแผ่นดินใหม่สะท้อนความหวังเรื่องการอพยพไปสู่ดินแดนตะวันตกของชาวอเมริกันในต้นศตวรรษที่ยี่สิบ ซึ่งเวลานั้นเป็นช่วงที่มีการเข้าไปสำรวจแผ่นดินทางภาคตะวันตก รัฐบาลเปิดเสรีให้กับประชาชนผู้ที่เข้าไปอาศัยอยู่ ทำฟาร์มและสร้างครอบครัวได้เป็นเจ้าของพื้นที่โดยสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมาย การเข้าไปถือครองอำนาจที่มีต่อแผ่นดินนี้สะท้อนมุมมองของมนุษย์ที่เห็นว่าโลกธรรมชาติเป็นสิ่งที่ตนสามารถมีสิทธิ์อันชอบธรรมในการบุกรุกเข้าไปบริหารจัดการได้ (Barry 30)

เมื่อโจเซฟได้รับอนุญาตจากพ่อ จึงเดินทางไปจับจองพื้นที่ตอนกลางของเขตแคลิฟอร์เนียเพื่อตั้งถิ่นฐาน ทั้งนี้สังเกตได้ว่าความปรารถนาของโจเซฟที่จะย้ายไปท้องที่แห่งใหม่เกิดจากความรักที่เขามีต่อแผ่นดิน หากแต่เป็นความรักอย่างเข้าใจผิด โดยมุมมองของโจเซฟเมื่อเข้ามาถึงผืนดินแห่งใหม่เป็นครั้งแรกแสดงถึงอำนาจในการครอบครองอย่างเต็มเปี่ยมดังที่ได้ปรารถนาไว้เมื่อตอนต้น: "The hunger in his eyes became rapaciousness as he looked down the long green valley. His possessiveness became a passion. 'It's mine,' he chanted" (182). สโตนีเบ็คเปรียบเทียบความรู้สึกรักแผ่นดินของโจเซฟในรูปแบบของการเป็นเจ้าของ เขกเช่นชายหัวหน้าครอบครัวผู้รักภรรยาและลูก หากแต่มองว่าภรรยาและลูกเป็นทรัพย์สินส่วนตัว โดยผู้เล่าบรรยายความรู้สึกของโจเซฟไว้ว่า: "For a moment the land had been his wife" (183) และ "he felt that the trees were his children and the land his child" (181). โจเซฟคือสามีและพ่อผู้มีหน้าที่ดูแลแผ่นดินซึ่งเปรียบเสมือนทั้งภรรยาและลูกในเวลาเดียวกัน ทศนคติของโจเซฟในการครอบครองโลกธรรมชาติพร้อมกับความรู้สึกถึงหน้าที่ในการปกป้องดูแล แสดงมุมมองที่มนุษย์มักเห็นว่าตนเองมีสถานะที่เหนือกว่าโลกธรรมชาติ และมีความสามารถในการจัดการดูแลธรรมชาติได้ (Attfield 21) ในความรักแผ่นดินของโจเซฟและความคิดที่จะปกป้องดูแลธรรมชาติในเบื้องต้นนี้ อาจมองได้ว่าเขาพยายามปกป้องธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดของตนเองเป็นหลัก การเปรียบเทียบธรรมชาติว่าเป็นสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันเล็กที่สุดในสังคม ได้แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ในการดูแลในมุมมองของโจเซฟที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด

ทัศนคติของโจเซฟในการถือครองกรรมสิทธิ์ในผืนแผ่นดิน ก่อให้เกิดมุมมองที่ว่าธรรมชาติเป็นเพียงสภาวะแวดล้อมซึ่งมีลักษณะแบบคงที่ตายตัวและจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง เมื่อครั้งโจเซฟได้เข้าไปในท้องที่ใหม่ของประเทศอียิปต์ เขาได้รับการบอกเล่าจากเพื่อนชาวอเมริกันดั้งเดิมว่าแผ่นดินแห่งนี้มักเกิดภัยพิบัติจากความแห้งแล้งเป็นประจำในรอบสิบปี ซึ่งยังผลให้สัตว์เลี้ยงต้องล้มตายเนื่องจากขาดอาหารและน้ำ และทำให้ผู้คนต้องมีการอพยพย้ายถิ่นไปยังแหล่งอื่นเพื่อลี้ภัยธรรมชาติดังกล่าว แต่ทว่าโจเซฟไม่เชื่อว่าความแห้งแล้งจะหวนกลับมาเกิดขึ้นได้อีกครั้ง เขากล่าวว่า: "I don't like to think about it. It won't come again, surely. Feel how tall the grass is already" (188). โจเซฟเชื่อในสิ่งที่ตาของตนเองเห็นมากกว่าคำบอกเล่าของคนในพื้นที่ เพราะเห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะเชื่อว่าท้องที่อันอุดมสมบูรณ์ของ The Valley of Our Lady จะกลายเป็นพื้นที่ที่แห้งแล้งจนทำให้สัตว์เลี้ยงล้มตายและผู้คนต้องอดอยาก การที่โจเซฟมองว่าแผ่นดินจะรักษาสภาพที่เป็นอยู่ให้คงที่ตลอดไปไม่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ สะท้อนมุมมองของมนุษย์ที่มีแนวโน้มในการเชื่อว่าโลกธรรมชาติเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาเพื่อเอื้อต่อการดำรงชีวิตของตน ดังนั้น มนุษย์จึงตีกรอบความคิดให้กับภาพของโลกรธรรมชาติที่มีแต่ความสมบูรณ์ รวบรวมว่าธรรมชาติถูกสร้างขึ้นมาเพื่อยังประโยชน์ให้แก่มนุษย์แต่เพียงฝ่ายเดียว ปัญหานี้มีความสอดคล้องกับคำอธิบายปัญหาทางจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อมของ Joseph Desjardins ที่ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า มนุษย์มักวาดภาพโลกธรรมชาติให้เป็นสถานที่ที่สวยงาม อุดมสมบูรณ์ และเอื้อต่อการดำรงชีวิตของตน ทั้งที่ในความเป็นจริงสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติมีการแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา และอาจแฝงไว้ด้วยอุปสรรคที่จะขัดขวางต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (174)

เมื่อโจเซฟมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมต่อโลกธรรมชาติ ทั้งที่เห็นว่าตนเป็นผู้ครอบครองผืนแผ่นดิน และที่มองว่าธรรมชาติเป็นสภาวะคงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เขาจึงเข้าใจพรที่ได้รับตกทอดมาจากพ่อเพียงคนเดียวในจำนวนพี่น้องผู้ชายทั้งสี่อย่างผิดพลาดและคลาดเคลื่อนไป ทั้งนี้โจเซฟเข้าใจผิดคิดว่าพรที่พ่อให้เขาก่อนที่เขาจะออกเดินทางไปยังอียิปต์มีความสอดคล้องกับพระคัมภีร์ไบเบิล โดยโจเซฟนำพรดังกล่าวไปเชื่อมโยงกับเรื่องราวของ Abraham ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองเปรียบเสมือน Abraham ผู้ได้รับคำอวยพรจากพระเจ้าเพื่อส่งเสริมให้ตนมีอำนาจในฐานะผู้ปกครองแผ่นดินและเป็นผู้สร้างสิ่งมีชีวิตให้กับโลกธรรมชาติ ผู้เล่าบรรยายความรู้สึกของโจเซฟไว้ว่า: "as he notched the ears of the first young calves, he felt the joy that Abraham must have felt when the huge promise bore fruit, when his tribes men and his goats began to increase" (199). เวลานั้นโจเซฟรู้สึกถึงอำนาจในการเป็นผู้ให้กำเนิดสิ่งมีชีวิตในแผ่นดินอย่างเต็มเปี่ยม เขากล่าวกับโทมัสผู้เป็นพี่ชาย: "Our father gave me a blessing before I came out here, an old blessing, the kind it tells about in the bible, I think" (205). เป็นที่น่าสังเกตว่าพรดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ตอนพระเจ้าอวยพรแก่อับราฮัมก่อนออกเดินทางไปยังผืนดินแห่งใหม่: "The Lord said to Abram, 'As for you, leave your land, your relatives and your father's household for a land which I will show you, and I will make you into a great nation. I will bless you and make your name famous and you shall be a blessing' " (Genesis 12: 1). โจเซฟเข้าใจว่าพ่อซึ่งเป็นเสมือนพระเจ้าในชีวิต

ของเขาได้มอบแผ่นดินไว้ให้เป็นกรรมสิทธิ์ครอบครอง ทั้งนี้เราอาจพิจารณาได้ว่าวิถีคิดของโจเซฟเกิดจากการตีความพระคัมภีร์ไบเบิลในลักษณะที่ส่งผลให้ตนเองมีอำนาจและสถานะที่เหนือกว่าโลกธรรมชาติ ดังที่ Lynn White, Jr. ได้วิเคราะห์ต้นตอของปัญหาสิ่งแวดล้อมไว้ในบทความชื่อ "The Historical Roots of Our Ecologic Crisis" (1967) ว่าการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติในทางแสวงหาผลประโยชน์นั้น แท้จริงแล้วเกิดจากการตีความพระคัมภีร์ไบเบิลในลักษณะที่มนุษย์มองความสัมพันธ์กับธรรมชาติแบบมีการแบ่งแยก โดยเห็นว่าตนเองได้รับการอวยพรจากพระเจ้าให้มีสถานะเปรียบเสมือนเจ้านายผู้ปกครองธรรมชาติ ในขณะที่พระเจ้าได้มอบแผ่นดินไว้ให้เป็นทรัพยากรที่ตนพึงหาผลประโยชน์ได้อย่างชอบธรรม White อธิบายว่ามุมมองแบบนี้ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์อย่างปราศจากศีลธรรมโดยสิ้นเชิง (9-10)

ในการนำเสนอมุมมองของโจเซฟที่มีต่อโลกธรรมชาตินั้น การพัฒนาของตัวละครนี้ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบเฉียบพลัน หากแต่เริ่มจากทัศนคติเบื้องต้นที่โจเซฟมีต่อสภาวะแวดล้อมอย่างไม่เหมาะสมผสมผสานกับความรักในผืนแผ่นดินที่มีอยู่มาแต่เดิมเป็นพื้นฐาน และสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของตัวละครและการทำความเข้าใจต่อโลกธรรมชาติอย่างเหมาะสมมีปัจจัยสำคัญประการแรกคือ เมื่อตัวละครเอกได้เข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติแล้วพบว่าธรรมชาติมีคุณลักษณะที่หลากหลาย ประกอบด้วยภาพลักษณ์และความเปรียบที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะที่แตกต่างหลากหลายซ้อนทับกันอยู่ในสถานที่แห่งเดียว จนไม่สามารถระบุเจาะจงลงไปได้ว่าธรรมชาติมีสถานะเป็นเช่นใด ตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดคือฉากที่บรรยายประสบการณ์ครั้งแรกของโจเซฟที่ได้เข้าไปยังท้องที่แห่งใหม่ที่มีชื่อว่า "Nuestra Senora" ในเวลานั้นเขารู้สึกราวกับว่าตนเองเป็นชายหนุ่มผู้อ่อนประสบการณ์ ผู้ที่เข้าไปในเผชิญหน้ากับโลกธรรมชาติที่ถูกเปรียบว่าเป็นหญิงสาว โดยผู้เล่าบรรยายความรู้สึกของโจเซฟในตอนนั้นว่า: "As he rode, Joseph became timid and yet eager, as a young man is who slips out to a rendezvous with a wise and beautiful woman. He was half-drugged and overwhelmed by the forest of Our Lady" (179). สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ภาพหญิงสาวที่ตัวละครเอกเข้าไปพบนั้น ได้แสดงถึงบุคลิกลักษณะที่มีความหลากหลายขัดแย้งกันอยู่ในตัวเธอเอง กล่าวคือ ภาพแรกเป็นหญิงสาวบริสุทธิ์ผู้ให้กำเนิดพระเยซู โดยคำเรียก "Our Lady" หรือ พระแม่มารีย์ในบริบทของศาสนาคริสต์ สื่อให้เห็นถึงลักษณะของบุคคลที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาและความเป็นแม่ผู้ให้ ส่วนภาพหญิงสาวอีกลักษณะหนึ่งได้แสดงถึงภาพที่ตรงกันข้ามกับพระแม่มารีย์โดยสิ้นเชิง เธอเป็นเสมือน "Femme fatale" ที่มีพลังอำนาจในการครอบงำสะกดจิตใจ ทำให้โจเซฟรู้สึกมีเมามาและเคลิบเคลิ้ม ธรรมชาติที่ถูกวาดภาพให้เป็นหญิงสาวได้แสดงอำนาจของเธอให้แพร่ขยายทั่วผืนแผ่นดิน โดยพลังดังกล่าวมีอำนาจภาพที่เหนือกว่าโจเซฟโดยสิ้นเชิง ผู้เล่ากล่าวถึงความรู้สึกของโจเซฟว่า: "This land might possess all of him if he were not careful" (179).

ในความรู้สึกของโจเซฟเมื่อครั้งแรกที่เข้าไปในแผ่นดิน นอกจากธรรมชาติจะมีลักษณะเป็นผู้หญิงแล้ว ก็ยังมีภาพความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาต่าง ๆ ซ้อนทับกันอยู่ในสถานที่แห่งเดียวกันนี้ ภาพที่โจเซฟเห็นอยู่ในป่าเบื้องหน้าราวกับว่าตนเองเดินเข้าไปในโบสถ์ ซึ่งบรรยากาศของโบสถ์โดยทั่วไปคือสถานที่อันสงบ

สำหรับประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวคริสต์ แต่ทว่าโจเซฟกลับสัมผัสถึงพลังบางอย่างที่ไม่ได้ให้ความสงบอย่างที่เข้าไปในโบสถ์แล้วจะสัมผัสได้: "The endless green halls and aisles and alcoves seemed to have meanings as obscure and promising as the symbols of an ancient religion" (179). ภาพของต้นไม้ในป่าที่ยืนต้นเรียงเป็นแถวอยู่สองข้างทางเปรียบเสมือนทางเดินตรงกลางระหว่างที่นั่งในตัวโบสถ์ ทำให้โจเซฟรู้สึกได้ถึงความน่าสะพรึงกลัวตลอดจนสัญลักษณ์ที่แฝงอำนาจแห่งความลึกลับของสถานที่แห่งนี้ ซึ่งเขาไม่สามารถเข้าใจได้ว่าพลังดังกล่าวคือสิ่งใด จนทำให้รู้สึกกลัวกับว่าตนเองอยู่ในฝันร้ายที่ไม่สามารถรับรู้ได้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว: "As he rode on and on the fear came upon him that this land might be the figure of a dream which would dissolve into a dry and dusty morning" (179). เหตุการณ์นี้ทำให้โจเซฟเริ่มตระหนักว่าตนเองไม่ได้มีอำนาจและความสามารถที่จะเข้าใจธรรมชาติได้แม้แต่เพียงภาพอันหลากหลายซ้อนทับกันอยู่ในสถานที่แห่งนี้ทำให้มุมมองในเบื้องต้นที่โจเซฟเห็นว่าแผ่นดินเป็นสภาวะตายตัวที่เขาเข้าไปครอบครองได้เริ่มจางหายไป

จากที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่าพัฒนาการของตัวละครเอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป การวิเคราะห์ตัวละครจึงจำเป็นต้องพิจารณาประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าไปเรียนรู้โลกธรรมชาติโดยตลอดทั้งเรื่อง จึงจะสามารถมองเห็นภาพความเปลี่ยนแปลงในแนวคิดของตัวละครที่มีความละเอียดซับซ้อนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เหตุการณ์ที่ตัวละครเอกเข้าไปพบความหลากหลายของธรรมชาติก็เช่นเดียวกัน การเข้าไปเรียนรู้ครั้งแรกไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนมุมมองอย่างปัจจุบันทันที ภาพอันหลากหลายของธรรมชาติเกิดขึ้นในมโนภาพของโจเซฟอีกหลายครั้ง ยกตัวอย่างเช่น ภาพของธรรมชาติเมื่อความแห้งแล้งเข้ามาครอบคลุมนั้นเป็นภาพที่โจเซฟไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นได้ในตอนแรกที่เข้ามายังท้องที่นี้ ดังนั้นเมื่อแผ่นดินเกิดภัยพิบัติแห้งแล้งขึ้นมาจริง ๆ โจเซฟจึงได้มีโอกาสเรียนรู้ว่าความสัมพันธ์ที่ตนเคยคิดว่ามีสถานะเป็นสามัญ ผู้มองภรรยาหรือธรรมชาติว่าเป็นทรัพย์สินนั้นถือเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง ความเข้าใจถึงสถานะที่แท้จริงของตนเองและแผ่นดิน เห็นได้จากตอนที่โจเซฟเข้าไปในป่ากับโทมัสผู้เป็นพี่ชาย แล้วพบว่าแผ่นดินเกิดความแห้งแล้งขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้แล้ว ภาพของแผ่นดินในเวลานี้คือผู้หญิงที่โจเซฟไม่สามารถเข้าใจถึงตัวตนที่แท้จริงของเธอได้: " 'It isn't ours, Thomas,' he said. 'It's like a beautiful woman, and she isn't ours' " (338). โจเซฟพบว่าธรรมชาติไม่ใช่หญิงสาวที่ตนจะสามารถครอบครองและเป็นเจ้าของได้อีกต่อไป แล้วการมองว่าตนเองเป็นผู้นำของครอบครัวที่เป็นโลกธรรมชาตีก็นำมาซึ่งการสั่นคลอน คงเหลือไว้แต่ความไม่แน่ใจในความสามารถของตนในการดูแลปกป้องผืนแผ่นดิน: "My knowledge has failed" (337). โจเซฟกล่าวอย่างผิดหวังกับชายแก่ที่บังเอิญไปพบระหว่างทางกับพี่ชายว่าความเชื่อของตนที่มีมาแต่เดิมนั้นไม่ถูกต้อง โดยในกระบวนการเรียนรู้โลกธรรมชาติซึ่งปรากฏผ่านภาพลักษณ์และความเปรียบให้มีคุณลักษณะเป็นเพศหญิงนั้น นักวิจารณ์ชื่อ Lorelei Cederstrom ได้ให้ความเห็นไว้ว่า โจเซฟต้องอาศัยเวลาและประสบการณ์ตลอดชีวิตของเขาในการทำความเข้าใจถึงตัวตนที่แท้จริงของผู้หญิงคนดังกล่าวเลยทีเดียว (78)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของตัวละครเอกประการที่สองคือ ความสามารถในการเข้าใจโลกธรรมชาติได้โดยอาศัยญาณทัศนะพิเศษ ซึ่งเกิดจากการที่ตัวละครได้เข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องได้รับการสั่งสอนจากบุคคลใด ดังเช่นเมื่อครั้งแรกที่โจเซฟได้เดินทางเข้ามาถึงท้องที่ Nuestra Senora เขารู้สึกรากับว่าพลังในธรรมชาติมีอำนาจทำลายล้างตน ดังนั้นจึงระลึกถึงพ่อผู้ซึ่งโจเซฟเชื่อว่ามีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถเอาชนะพลังที่ตนกำลังเผชิญหน้าอยู่ได้: "To combat the land a little, he thought of his father, of the calm and peace, the strength and eternal rightness of his father" (180). ความคิดของโจเซฟในช่วงเวลานี้มีแต่ความต้องการอยากได้รับชัยชนะเหนืออำนาจในธรรมชาติ แต่ทันใดนั้นเขาได้เรียนรู้ว่าพลังที่มีแต่สงบของพ่อได้รวมกันเป็นหนึ่งเดียวกับพลังของแผ่นดิน "then in his thought the difference ended and he knew that there was no quarrel, for his father and this new land were one" (180). ประสบการณ์นี้นับเป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ของโจเซฟด้านสำนึกในความเป็นหนึ่งเดียวของมนุษย์กับธรรมชาติ ทำให้เริ่มมองโลกธรรมชาติในแนวคิดใหม่ คือ จากความปรารถนาที่จะเอาชนะโลกธรรมชาติ ไปสู่แนวคิดที่ว่าแท้จริงแล้วพ่อกับแผ่นดินคือสิ่งเดียวกัน อีกทั้งสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวดังกล่าวยังส่งผลให้โจเซฟค้นพบและตระหนักว่าต้นไม้ที่ยืนต้นแผ่กิ่งก้านในบริเวณบ้านของตนเป็นที่สถิตแห่งวิญญาณของพ่อ: "My father is in that tree. My father is that tree!" (193) ญาณทัศนะที่เกิดจากการหยั่งรู้สำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของพ่อกับธรรมชาตินี้ นักวิจารณ์ชื่อ James Kelley ผู้ศึกษานวนิยายเรื่องนี้ได้อธิบายไว้ว่า เป็นการสัมผัสได้ของตัวละครที่มาจากญาณทัศนะพิเศษ โดยไม่ต้องใช้ความเข้าใจระดับเหตุผล ซึ่งจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าทึ่งให้ตัวละครเอกได้ค้นพบความเป็นหนึ่งเดียวของตนเองและธรรมชาติ (33)

สำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของตัวละครเอกเริ่มมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ โดยอาศัยญาณทัศนะพิเศษในการหยั่งรู้ปัญหาที่เกิดจากการเข้าไปสัมผัสกับโลกธรรมชาติอย่างถ่องแท้ ซึ่งยังส่งผลให้โจเซฟสามารถค้นพบความหมายที่แท้จริงของพรที่ได้รับมาจากพ่อ เดิมทีเคยมองเห็นว่าพรนั้นส่งเสริมให้ตนได้เป็นผู้ปกครองโลกธรรมชาติ พัฒนาไปสู่ความเข้าใจว่าสิ่งที่พ่อถ่ายทอดมาถึงตน คือสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของทุกสรรพสิ่งซึ่งพ่อได้รับมาจากธรรมชาติ เมื่อเบนจี้ผู้เป็นน้องชายของโจเซฟเสียชีวิตเนื่องจากถูกเพื่อนชาวอเมริกันพื้นเมืองเข้าใจผิดคิดว่าเป็นขโมยจึงแทงถึงแก่ชีวิต โจเซฟได้ใช้สำนึกและปัญญาแห่งความเป็นหนึ่งเดียวนี้ในการพิจารณาความตายของน้อง: "Benjy is dead, and I am neither glad nor sorry. There is no reason for it to me. It is just so. I know now, my father, what you were--lonely beyond feeling loneliness, calm because you had no contact" (242). โจเซฟเรียนรู้คุณสมบัติพิเศษซึ่งพ่อได้ถ่ายทอดให้ตนว่าเป็นกลางหรือความสมดุลทางอารมณ์ที่ปราศจากความรู้สึกสุขหรือทุกข์ และดีหรือเลว: "Even a pure true feeling of the difference between pleasure and pain is denied me. All things are one, and all a part of me" (242). เขาค้นพบว่าโดยแท้จริงแล้วความดีใจหรือเศร้าโศกก็คือคนละด้านของสิ่งเดียวกัน พรของพ่อคือสภาวะทางจิตใจที่พิเศษทำให้โจเซฟเข้าใจสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวอย่างไรซึ่งความ

แตกต่าง จากประสบการณ์นี้โจเซฟเรียนรู้พัฒนาการทางอารมณ์สู่สำนักแห่งความเป็นหนึ่งเดียวที่ก่อให้เกิดความสงบขึ้นภายในจิตใจอย่างแท้จริง

โจเซฟเริ่มพัฒนาลำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของตนเองกับแผ่นดิน จากเหตุการณ์ที่ได้เข้าไปพิจารณาสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติ จนทำให้รับรู้ได้ด้วยญาณทัศนะพิเศษ และเล็งเห็นลักษณะความเหมือนกันที่มีอยู่ในตัวเองกับสภาวะแวดล้อม เหตุการณ์ในครั้งที่เข้าไปพบเพื่อนชาวอเมริกันพื้นเมืองในป่าสนหลังน้องชายเสียชีวิต ทำให้โจเซฟได้เรียนรู้ด้วยญาณทัศนะพิเศษว่าโชดหินที่ปกคลุมไปด้วยต้นมอส คือ จุดศูนย์กลางและหัวใจสำคัญของทุกสรรพสิ่งในโลกธรรมชาติ: "Out of the center of the world" และย้ำอีกว่า "Out of the heart of the world" (253). เป็นไปได้ว่า ณ บริเวณที่มีโชดหินในลำธาร คือ ตำนานหรือต้นกำเนิดของแหล่งน้ำที่มีโอกาสพัฒนาไปเป็นแม่น้ำอันกว้างใหญ่ให้ความสมบูรณ์แก่สิ่งมีชีวิตต่อไป และลำธารซึ่งเป็นจุดกำเนิดของชีวิตทั้งปวงในผืนแผ่นดินนี้ ทำให้โจเซฟค้นพบความเป็นหนึ่งเดียวของตนเองกับธรรมชาติ: "Joseph felt very glad now, for within him there was arising the knowledge that his nature and the nature of the land were the same" (253). การค้นพบว่าตนเองเป็นสิ่งเดียวกับธรรมชาตินี้ โจเซฟได้นำมาอธิบายและถ่ายทอดให้กับภรรยา: "And this is harder to say: While I sat there I went into the rock. The little stream was flowing out of me and I was the rock" (307). โจเซฟมองเห็นภาพหัวใจของตนเองเป็นสิ่งเดียวกับโชดหิน ซึ่งภาพโดยรวมของโลกธรรมชาติเวลานี้ก็คือร่างกายของมนุษย์ผู้มีหัวใจเป็นอวัยวะที่มีความสำคัญในการช่วยสูบฉีดโลหิตเพื่อนำอาหาร และออกซิเจนไปเลี้ยงตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และโชดหินนั้นก็ทำหน้าที่เดียวกับหัวใจคือเป็นแหล่งกำเนิดชีวิต สร้างอาหารและน้ำเพื่อหล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตให้สามารถเจริญเติบโตได้ต่อไป การมองเห็นความเป็นหนึ่งเดียวกันของตนเองกับธรรมชาตินี้ ช่วยให้โจเซฟเกิดความรู้สึกรักและผูกพันกับโลกธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เขากล่าวกับภรรยาว่า: "I loved the rock. It's hard to describe. I loved the rock more than you or the baby or myself. . . . and the rock was--I don't know--the rock was the strongest dearest thing in the world" (307). ความรักที่มีให้กับธรรมชาติอย่างไม่มีที่สิ้นสุดของโจเซฟในเวลานี้ แสดงให้เห็นพัฒนาการในด้านมุมมองที่มีต่อโลกธรรมชาติ จากตอนที่เข้ามายังแผ่นดินครั้งแรกโจเซฟเคยมีความรักต่อแผ่นดิน ที่เปรียบเสมือนความรักที่มีให้อย่างจำกัดเฉพาะแต่กับสมาชิกภายในครอบครัว แต่ในเวลานี้ความรู้สึกรักผืนแผ่นดินและธรรมชาติทั้งมวลของโจเซฟเพิ่มขึ้นมากกว่าความรักที่ตนมีให้กับทั้งภรรยาและลูก

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของตัวละครเอกประการที่สามคือ การย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้ามาตั้งหลักแหล่งในภูมิประเทศแถบตะวันตก ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องที่แถบนี้ว่ามีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดกับโลกธรรมชาติ ซึ่งนับเป็นการเปิดโอกาสให้โจเซฟผู้มีทัศนคติแต่เดิมที่ไม่เหมาะสมต่อธรรมชาติ ได้ทำความเข้าใจต่อความสัมพันธ์ของตนเองกับแผ่นดินให้เพิ่มมากขึ้น โดยโจเซฟเรียนรู้ว่าผู้คนในชุมชนมีคติ ความเชื่อ และพิธีกรรมที่ล้วนเอื้อต่อการดำรงชีวิตให้เกิดความสมดุลในธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างของการเรียนรู้จากการเข้ามาอยู่ในท้องที่นี้และได้เห็นวิถีชีวิตของคนที่นี่ ได้แก่ การเรียนรู้

ความศรัทธาของชาวอินเดียนแดงเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อครั้งแรกที่โจเซฟได้เข้ามายังผืนดินแห่งใหม่ เขาได้รับการบอกเล่าจาก Juanito ถึงความเชื่อดังกล่าว: "My mother said how the earth is our mother, and how everything that lives has life from the mother and goes back into the mother" (194). ประสบการณ์นี้ทำให้โจเซฟเกิดสำนึกถึงคุณค่าของแผ่นดินซึ่งเปรียบเสมือนแม่ผู้ให้กำเนิด การที่วงจรชีวิตของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับแม่ธรณีมาโดยตลอด แสดงให้เห็นว่าชีวิตของคนในชุมชนมีความผูกพันกับแผ่นดินอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ ซึ่งสามารถสะท้อนความเชื่อหรือมุมมองแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของมนุษย์กับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เมื่อครั้งที่โจเซฟได้เข้าไปบริเวณลำธารในป่าสนพร้อมกับ Juanito เขาได้รับการบอกเล่าถึงเรื่องราวเมื่อตอนที่แม่ของ Juanito กำลังตั้งครรภ์ ซึ่งตอนนั้นนางได้เดินทางเข้ามาสัมผัสกับโชดหินบริเวณลำธาร คล้ายกับเป็นการพิจารณาถึงการกำเนิดของชีวิตใหม่ ประสบการณ์นี้ทำให้โจเซฟได้เรียนรู้ถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ที่ชาวอินเดียนแดงเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษเมื่อตายแล้วจะย้อนกลับไปสู่แม่ธรณีจนกว่าจะกลับมาเกิดใหม่ เมื่อได้ฟังดังนั้นโทมัสผู้เป็นพี่ชายก็เกิดความกลัวหลังลึกลับในสถานที่แห่งนั้น แต่โจเซฟกลับกล่าวว่า: "There's something strong and sweet and good in there. There's something like food in there, and like cool water. . . . maybe sometime when we have need, we'll go back again--and be fed" (208). คำพูดนี้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านมุมมองที่มีต่อธรรมชาติของโจเซฟว่าแผ่นดินคือสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจให้แก่มนุษย์ พร้อมกับตระหนักว่าธรรมชาติมีพลังที่สามารถผ่อนคลายจิตใจเมื่อคราวที่เกิดความวิตกกังวล ดังเช่นที่หญิงชาวอินเดียนแดงได้เข้ามาบรรเทาความกังวลในช่วงเวลาที่นางกำลังตั้งครรภ์ (Marks 38)

จากนั้น โจเซฟได้เรียนรู้ถึงความเชื่อและพิธีกรรมของคนในท้องถิ่น ได้แก่ การเดินรำซึ่งผู้คนในชุมชนถือปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยจัดขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นยังท้องที่ ในงานเทศกาล Fiesta ของหมู่บ้าน โจเซฟมีโอกาสนชมพิธีดังกล่าวโดยเขาสังเกตเห็นผู้เดินหมุนตัวเองไปรอบ ๆ จนเสียการทรงตัว จังหวะที่การเดินดำเนินไปอย่างรวดเร็ว นั้น ผู้เดินทุกคนดูราวกับว่ากลายสภาพเป็นหนึ่งเดียวกัน อีกทั้งมองดูเป็นสภาวะเดียวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ การเดินรำแบบนี้มีนัยสำคัญที่โยงใยไปถึงวิถีแห่งความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ โดยโจเซฟกล่าวกับตนเองว่า: "We have found something here, all of us. In some way we've come closer to the earth for a moment" (269). โจเซฟเรียนรู้ว่าพิธีการเดินรำนี้ช่วยให้ผู้คนสามารถสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับโลกธรรมชาติจนสามารถสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดแก่ผืนแผ่นดินได้ ดังเช่นเมื่อการเดินรำเสร็จสิ้นสุดลงเขารู้สึกอัศจรรย์ใจว่าพิธีดังกล่าวดลบันดาลให้ฝนตกลงมายังผืนดินได้จริง: "When he looked at the western hills and saw a black cloud-head, high and ominous, coming over from the sea, he knew what was to come. 'Of course,' he said, 'it will bring the rain. Something must happen when such a charge of prayer is let loose' " (269).

การเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ ทำให้โจเซฟได้เรียนรู้ว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกธรรมชาติล้วนมีวงจรชีวิตและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในรูปแบบห่วงโซ่อาหาร ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีความผูกพันกับโลกธรรมชาติเพิ่มมากยิ่งขึ้น เมื่อครั้งที่ได้เข้าไปในป่าสนกับพี่ชาย เขาเรียนรู้พฤติกรรมของสัตว์ว่ามีการกินต่อกันเป็นทอด ๆ เริ่มต้นด้วยหมาป่าผู้หิวโหยสองตัวแย่งกันกินปลาไหลตัวเดียว และหนึ่งในหมาป่าก็ถูกสิงโตกินต่อในช่วงเวลาจากนั้นไม่นาน เมื่อโจเซฟมองเห็นภาพเหตุการณ์นี้แล้วเกิดความคิดในเบื้องต้นว่าหากตนมีปืนก็จะช่วยสัตว์ที่กำลังถูกกินให้รอดพ้นจากการฆ่า แต่เขากลับได้เรียนรู้ว่าประสบการณ์นี้ทำให้ตนเองมีความใกล้ชิดกับวงจรชีวิตในธรรมชาติมากยิ่งขึ้น: "He thought how a new bond tied him to the earth, and how this land of his was closer now" (316). เวลาที่ช่องว่างระหว่างแผ่นดินกับโจเซฟลดน้อยลงไปอีกจากการเรียนรู้ชีวิตในธรรมชาติ ซึ่งความเข้าใจถึงวงจรชีวิตนี้ Joseph Desjardins นักวิชาการในสาขาจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมได้อธิบายไว้ว่าเป็นแนวทางให้นุชนเกิดความรัก ความเคารพ และความชื่นชมที่มีต่อโลกธรรมชาติเพิ่มมากยิ่งขึ้น (200) ซึ่งอาจพิจารณาต่อไปได้ว่า การมองเห็นคุณค่าของห่วงโซ่อาหารนี้ สามารถสะท้อนแนวคิดเรื่องคุณค่าของธรรมชาติที่มาจากหน้าที่ในการทำให้เกิดความสมดุลในห่วงโซ่อาหาร โดยแนวคิดดังกล่าวนับเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองและพฤติกรรมของโจเซฟ จากเดิมที่อาจเคยมองว่าคุณค่าของธรรมชาติเกิดจากหน้าที่ในการให้ประโยชน์แก่มนุษย์เท่านั้น เป็นการตระหนักถึงคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเองของโลกธรรมชาติที่มาจากการเอื้อต่อการทำให้วงจรชีวิตสมบูรณ์ หรือคุณค่าที่สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ (Attfield 11)

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเวลาที่โลกธรรมชาติต้องประสบภัยพิบัติจากความแห้งแล้งอย่างแสนสาหัส ทำให้โจเซฟพยายามอย่างเต็มกำลังความสามารถในการรักษาผืนแผ่นดินให้อยู่รอด ยกตัวอย่างเช่น เขาตัดสินใจย้ายเข้าไปอาศัยบริเวณลำธารในป่าสน เพื่อดูแลความชุ่มชื้นให้กับต้นมอสบนโขดหิน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เขาเรียนรู้ว่าแผ่นดินมีหัวใจซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการมีชีวิตอยู่ของโลกธรรมชาติ: "Here is the seed that will stay alive until the rain comes again. This is the heart of the land, and the heart is still beating" (345). โจเซฟพยายามอย่างสุดความสามารถเพื่อที่จะปกป้องจุดศูนย์กลางนี้ให้รอดชีวิตจากความแห้งแล้ง และความพยายามนี้ส่งผลให้เขาสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ในรูปแบบของความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติได้ โดยเขาดูแลรักษาชีวิตของแผ่นดินที่นี้เหมือนกับชีวิตของตนเอง: "As he worked. He knew the rock no longer as a thing separated from him. He had no more feeling of affection for it than he had for his own body. He protected it against death as he would have saved his own life" (345). โจเซฟสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผืนแผ่นดินในรูปแบบของผู้ดูแลโลกธรรมชาติจนสามารถมองเห็นตนเองและโขดหินเป็นสิ่งเดียวกัน แต่ทว่ามุมมองดังกล่าวยังต้องอาศัยความเข้าใจในระดับที่ลึกซึ้งและถ่องแท้ จึงจะทำให้เขาสามารถปกป้องแผ่นดินจากความแห้งแล้งได้สำเร็จและสมบูรณ์

จนในที่สุด โจเซฟได้ค้นพบว่าการสละชีวิตของตนเองน่าจะเป็นวิธีการเดียวที่ตนสามารถจะช่วยเหลือแผ่นดินไว้ได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งการค้นพบดังกล่าวนี้เกิดจากการที่เขาได้เรียนรู้และมองเห็น

ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติได้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ทั้งสภาวะทางร่างกายและจิตใจ อันจะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ของตนเองกับแผ่นดินในฐานะผู้ดูแลโลกธรรมชาติได้อย่างสำเร็จ ในฉากการสละชีวิตของโจเซฟเพื่อหวังจะรักษาแผ่นดินให้รอดพ้นจากความแห้งแล้ง แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ว่าตัวตนที่แท้จริงของเขาคือสิ่งเดียวกับโลกธรรมชาติอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ ซึ่งภาพเหตุการณ์ตอนจบนี้ สไตน์เบ็คอธิบายไว้อย่างละเอียดน่าประทับใจสมควรยกมาพิจารณาดังต้วบทที่ปรากฏในเรื่อง:

he took out his knife again and carefully, gently opened the vessels of his wrist.

The pain was sharp at first, but in a moment its sharpness dulled. He watched the bright blood cascading over the moss, and he heard the shouting of the wind around the grove. The sky was growing grey. And time passed and Joseph grew grey too. He lay on his side with his wrist outstretched and looked down the long black mountain range of his body. Then his body grew huge and light. It arose into the sky, and out of it came the streaking rain. "I should have known," he whispered. "I am the rain". And yet he looked dully down the mountains of his body where the hills fell to an abyss, He felt the driving rain, and heard it whipping down, pattering on the ground. He saw his hills grow dark with moisture. Then a lancing pain shot through the heart of the world. "I am the land" he said, "and I am the rain. The grass will grow out of me in a little while" (366).

นวนิยายเรื่องนี้ได้ดำเนินมาถึงตอนสำคัญที่สุด ที่โจเซฟสามารถค้นพบสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ ในการบรรยายมุมมองและความรู้สึกของโจเซฟในช่วงเวลานี้แสดงภาพลักษณ์ทั้งจิตวิญญาณและร่างกายของเขาสานรวมเป็นหนึ่งเดียวกับโลกธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน โจเซฟเชือดข้อมือเพื่อให้โลหิตไหลพรกลงบนต้นมอสที่กำลังจะแห้งตายหวังจะให้รอดพ้นจากความแห้งแล้ง และในช่วงเวลาที่เขา กำลังจะหมดลมหายใจนั้น ก็ได้พบว่าจิตวิญญาณล่องลอยขึ้นไปเหนือท้องฟ้า เมื่อมองลงมาเห็นร่างของตนได้ละลายเป็นหนึ่งเดียวกับหุบเขาที่กว้างใหญ่ไพศาลจรดขอบฟ้าที่สวຍงามราวกับสวรรค์ ทันใดนั้นฝนก็เริ่มพร้มลงมายังพื้นผิวของแผ่นดิน ทำให้โจเซฟเกิดจินตนาการว่าในเวลาไม่ช้าต้นหญ้าก็จะเติบโตขึ้น ณ บริเวณที่เขาได้ล้มตัวลงนอนแห่งนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมุมมองแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของตนเองกับแผ่นดินได้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ โดยแท้จริงแล้วร่างกายของมนุษย์กับธรรมชาติก็คือสิ่งเดียวกันประกอบขึ้นมาด้วยอินทรีย์วัตถุชนิดเดียวกัน เมื่อโจเซฟตายไปร่างของเขาไปก็ย้อนกลับไปสู่ผืนดินเพื่อกลายเป็นแหล่งอาหารให้กับสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นในโลกธรรมชาติต่อไป ดังนั้น การสละชีวิตของตัวละครนี้ ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่า คือการที่มนุษย์หวนกลับคืนไปสู่โลกธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ทั้งภาวะจิตวิญญาณและร่างกาย

ความเสียสละของโจเซฟเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินแสดงภาพความสัมพันธ์ในรูปแบบอุดมคติของมนุษย์กับโลกธรรมชาติ การที่โจเซฟจะสามารถสร้างความสัมพันธ์แบบปกป้องผืนแผ่นดินไว้ได้นั้น ความเข้าใจว่าตนเองเป็นสิ่งเดียวกับโลกธรรมชาติคือปัจจัยสำคัญที่สุด ดังจะเห็นได้จากการเรียนรู้สุนิเวศสำนึกแบบองค์รวมของเขาเองในขั้นสุดท้าย คือการมองเห็นตนเองเป็นสิ่งเดียวกับธรรมชาติอย่างแยกออกจากกันมิได้ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้โจเซฟสามารถดูแลและปกป้องผืนแผ่นดินที่ตนเองรักได้สำเร็จ นอกจากนี้การเป็นผู้ดูแลธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนคติของสไตน์เบ็ค ยังนำไปสู่การเป็นผู้ดูแลผืนดินในแนวทางใหม่คือการที่มนุษย์ดูแลผืนดินในฐานะสมาชิกของโลกธรรมชาติที่เท่าเทียมและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มิใช่ดังเช่นแนวคิดเดิม ที่โจเซฟเคยเข้าใจว่าตนเองเป็นผู้ปกครองที่ต้องดูแลโลกธรรมชาติในฐานะเป็นทรัพย์สินส่วนตัว และเมื่อเขาได้ผ่านการเรียนรู้สำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติซึ่งทำให้แนวคิดในความเป็นเจ้าของผืนดินละลายหายไป คงเหลือไว้แต่ความรู้สึกรัก รับผิดชอบ และอ่อนน้อมถ่อมตนต่อโลกธรรมชาติ สมกับเจตนารมณ์ที่สไตน์เบ็คได้แสดงไว้ในบันทึกกระหว่างที่เขาเขียนนวนิยายเรื่องนี้ว่า: "The new eyes is being opened here in the west--the new seeing" (qtd. in Benson 260). นับเป็นการเปิดโลกทัศน์และพัฒนาการทางด้านความคิดและจิตวิญญาณของมนุษย์ผู้ได้เข้าไปเรียนรู้ความสัมพันธ์ของตนเองกับโลกธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้งและถ่องแท้

เมื่อการวิเคราะห์ห้วงสัจทัศน์ทางสิ่งแวดล้อมของสไตน์เบ็คมาถึงจุดนี้ ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าสไตน์เบ็คมีมุมมองต่อสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมที่มีการผสมผสานกันของแนวคิดจากหลากหลายทฤษฎีที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ ดังเช่นที่ได้วิเคราะห์ไว้ถึงภาพลักษณ์อันหลากหลายของธรรมชาติอันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับสิ่งแวดล้อมที่มีความผันแปรตามคุณลักษณะของธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวโดยสรุปคือ ประการแรกมโนทัศน์ทางสิ่งแวดล้อมของสไตน์เบ็คสอดคล้องกันกับแนวคิดแบบโรแมนติก โดยเห็นได้จากการที่ตัวละครเอกสามารถรับรู้และเข้าใจธรรมชาติได้ด้วยญาณทัศนะพิเศษว่าธรรมชาติมีพลังในการรักษาความอ่อนล้าและเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ อีกทั้งตัวละครเอกยังสามารถสร้างความสัมพันธ์กับธรรมชาติในมิติทางจิตวิญญาณ ประการที่สอง มุมมองทางด้านสิ่งแวดล้อมของสไตน์เบ็คแสดงความเข้าใจในวิทยาศาสตร์สาขาชีววิทยาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะสมาชิกส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งในรูปแบบวงจรชีวิตและห่วงโซ่อาหาร และประการสุดท้าย มุมมองสิ่งแวดล้อมของสไตน์เบ็คมีความสอดคล้องกับแนวคิดแบบองค์รวมของ Aldo Leopold ในหนังสือ *A Sand County Almanac* (1968) โดยเฉพาะบทที่ชื่อ "The Land Ethic" ซึ่งว่าด้วยความอยู่รอดของโลกนิเวศโดยรวมเป็นหลักสำคัญ Leopold มีความเห็นว่าความสมดุลของระบบนิเวศในสถานะแวดล้อมทางธรรมชาติมีความสำคัญมากกว่าสิ่งมีชีวิตเพียงหน่วยเดียวในโลกชีวะ และเป็นการกระทำอันสมควรแก่เหตุ หากสิ่งมีชีวิต ๗ หนึ่งในรวมทั้งมนุษย์จำเป็นต้องสละชีวิตของตนเพื่อรักษาโลกธรรมชาติโดยรวมเอาไว้ ซึ่งถ้าเรานำเอาแนวคิดแบบองค์รวมดังกล่าวนี้มาอธิบายการสละชีวิตของตัวละครเอกเพื่อรักษาภาพแวดล้อมในนวนิยายเรื่องนี้ จึงมีความสอดคล้องกันอย่างเห็นได้ชัดกับนิเวศสำนึกแบบองค์รวม

ของสไตน์เบ็ค เนื่องจากตัวละครเอกมีความมุ่งมั่นที่จะรักษาความอยู่รอดของแผ่นดินโดยรวมเอาไว้พร้อมกันกับการค้นพบว่าตนเองมีความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า มุมมองนิเวศลัทธิแบบองค์รวมของสไตน์เบ็คที่มีการผสมผสานกันของแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ นอกจากปฏิเสธแนวโน้มในการที่มนุษย์มักมองความสัมพันธ์ของตนเองกับธรรมชาติในรูปแบบที่ตายตัวแล้ว ยังเป็นที่สังเกตว่า สไตน์เบ็คนำเสนอภาพความสัมพันธ์ที่หลากหลายดังกล่าวนั้น ให้เป็นไปในแนวทางที่มนุษย์มีหน้าที่ที่เป็นมิตรและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม อันช่วยสร้างจิตสำนึกในการห่วงใยและดูแลธรรมชาติของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

และที่น่าสนใจยิ่งไปกว่านั้น บทความฉบับนี้ต้องการเสนอต่อไปอีกว่า สไตน์เบ็คมีมุมมองต่อสิ่งแวดล้อมที่ไม่เฉพาะเจาะจงแต่โลกธรรมชาติ แต่ขยายความรวมไปถึงในลักษณะของสังคมมนุษย์ที่มีเพื่อนมนุษย์เป็นสิ่งแวดล้อมให้แกกัน ดังนั้น การแสวงหาความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างตัวละครเอกกับธรรมชาติจึงเกิดขึ้นสอดคล้องไปกับความเป็นหนึ่งเดียวของมุมมองที่ตัวละครมีต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคม และในส่วนต่อไปของบทความนี้ มุ่งวิเคราะห์มุมมองที่ไร้ซึ่งการแบ่งแยกของตัวละครเอกทั้งในด้านศาสนาและเพศสถานะ เพื่อนำมาอธิบายขยายความนิเวศลัทธิแบบองค์รวมของสไตน์เบ็คเพื่อให้เกิดความครบถ้วนชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ตัวละครเอกมีสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะสังคมมนุษย์ประการแรก คือ มุมมองแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของศาสนาคริสต์และความเชื่อรูปแบบอื่น ๆ จากประสบการณ์ที่โจเซฟได้สัมผัสกับบุคคลรอบข้างที่นับถือศาสนาคริสต์ เขาพบว่าคริสตชนมักมีแนวโน้มในการแบ่งแยกและมองหลักปฏิบัติที่นอกเหนือจากของตนว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ยกตัวอย่างเช่น เบอร์ตันผู้เป็นพี่ชายของโจเซฟซึ่งเคร่งครัดต่อลัทธิโปรเตสแตนต์ เขาเกิดความไม่พอใจอย่างรุนแรงต่อพิธีเต้นรำที่ชุมชนจัดขึ้นในเทศกาล Fiesta ของหมู่บ้าน โดยเบอร์ตันกล่าวกับโจเซฟว่า "It's devil-worship, I tell you! It's horrible! On our own place! . . . It reminds me of witchcraft and the Black Sabbath. It reminds me of all the devilish heathen practices in the world" (270). แท้จริงแล้วการเต้นรำมีขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการบูชาพระเจ้าในธรรมชาติเพื่อก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในท้องที่ แต่เบอร์ตันกลับเห็นว่าพิธีดังกล่าวเป็นการบูชาภูตผีปีศาจที่อยู่ในโลกธรรมชาติ อีกทั้งยังเปรียบเสมือนพิธีกรรมของเหล่าแม่มดซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม และหลังจากงานเลิก เขาสังเกตเห็นโจเซฟนำเนื้อย่างบูชาต้นไม้ซึ่งโจเซฟเชื่อว่าวิญญาณของพ่อสถิตอยู่ เบอร์ตันกล่าวโทษน้องชายว่า: "I've seen you make offerings to the tree. I've seen the pagan growth in you, and I come to warn you. . . . You have left God, and his wrath will strike you down" (275). การที่โจเซฟบูชาต้นไม้ก็เพื่อหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกธรรมชาติปกป้องแผ่นดินให้รอดพ้นจากความแห้งแล้ง แต่การกระทำนี้เบอร์ตันเห็นว่าเป็นการทำทลายอำนาจของพระเจ้าซึ่งโจเซฟสมควรได้รับการลงโทษ สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการแสดงความเคารพต่อโลกธรรมชาติของคนในชุมชนโดยเฉพาะโจเซฟ มักถูกมองว่าเป็นการปฏิบัติที่นอกกรอบและไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นไปได้ว่าการกล่าวหานี้สืบเนื่องมาจากมุมมองที่คริสตชนมองความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะที่มีระดับสูงต่ำ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้อธิบายได้

โดยข้อความจากพระคัมภีร์ไบเบิล ตอนที่พระเจ้าได้สร้างมนุษย์ขึ้นมาในพระฉายาของพระองค์: " 'Then God said, Let Us make man in Our image, after Our likeness, and let them bear rule over the fish of the sea, over the birds of the air, over the animals; over the whole earth and over all creeping things that crawl on the earth' " (Genesis 1: 26). ข้อความที่ยกมาสะท้อนความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติตามความเชื่อของศาสนาคริสต์ การที่มนุษย์มีภาพลักษณ์เช่นเดียวกันกับพระเจ้า และพระองค์ได้มอบสิทธิ์ในการปกครองโลกธรรมชาติให้แก่มนุษย์ ก่อให้เกิดแนวโน้มที่คริสตชนเข้าใจว่ามนุษย์มีสถานะที่เหนือกว่าธรรมชาติโดยชอบธรรม ดังนั้น การบูชาธรรมชาติตามความเชื่อรูปแบบอื่น ๆ จึงถือว่าเป็นอันตราย

นอกเหนือไปจากแนวโน้มของคริสตชนในการแบ่งแยกตนเองออกจากความเชื่อรูปแบบอื่น ๆ ความคิดและการกระทำของโจเซฟสื่อให้เห็นว่า ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมและการบูชาพระเจ้าเป็นหลักในการแสดงตนว่านับถือศาสนานั้น ไม่สามารถทำให้เขาเข้าถึงพระเจ้าหรือพลังที่ยิ่งใหญ่ได้อย่างแท้จริง ยกตัวอย่างเช่น พิธีแต่งงานของโจเซฟและภรรยาที่มีขึ้นในโบสถ์แห่งเมืองมอนเทอเรย์ โจเซฟมีความรู้สึกว้าปรีดังกล่าวประกอบขึ้นอย่างปราศจากความร่าเริงและเต็มไปด้วยความอึดอัด ซึ่งผู้เล่าเรื่องผ่านประสบการณ์ของโจเซฟและอลิซาเบธถึงบรรยากาศของงานในครั้งนี้ว่า: "The wedding was in Monterey, a sombre boding ceremony in a little Protestant chapel. The church had so often seen two ripe bodies die by the process of marriage that it seemed to celebrate a mystic double death with its ritual" (227). บรรยากาศที่เต็มไปด้วยความหมองหม่นจากการประกอบพิธีกรรม ทำให้สามารถมองดูคู่บ่าวสาวมีสภาพราวกับร่างไร้วิญญาณในพิธีศพ เมื่อเสร็จพิธีแต่งงานโจเซฟกล่าวกับภรรยาอย่างหมดความอดทนว่า: "There's a foulness here. . . . Here in the church I've thought there lay a beauty if a man could find it, but this is only a doddering kind of devil worship" (227). จากเดิมที่โจเซฟเคยมองว่าโบสถ์คือสถานที่ซึ่งมนุษย์สามารถแสวงหาความสงบแต่ประสบการณ์ดังกล่าวทำให้เขาต้องผิดหวัง เหตุการณ์นี้ทำให้โจเซฟได้เรียนรู้ว่าการนับถือศาสนาคริสต์ในรูปแบบที่เน้นการบูชาพระเจ้าด้วยการประกอบพิธีกรรมไม่ได้ทำให้เขาสามารถสื่อสารและเข้าถึงพระเจ้าได้เลย

โจเซฟค้นพบว่าโดยแท้จริงแล้วมิใช่การประกอบพิธีกรรม หากแต่เป็นโลกธรรมชาติที่ช่วยเป็นแนวทางให้เขาสามารถรับรู้ได้ถึงการปรากฏของพระเจ้าในวันแต่งงาน มุมมองดังกล่าวนี้สามารถแสดงให้เห็นการค้นพบสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของศาสนาคริสต์และความเชื่อที่มีต่อพลังในโลกธรรมชาติของโจเซฟได้เป็นอย่างดี โดยในพิธีแต่งงานที่เต็มไปด้วยความอึดอัดนั้น โจเซฟไม่คิดว่าตนเองและภรรยาจะได้รับการอวยพรจากพระเจ้าจนเมื่อได้ยินเสียงระฆังหลังเสร็จพิธี: "Here's God come late to the wedding. Here's the iron god at last. . . . This is my own thing and I know it. Beloved bells, pounding your bodies with your frantic hearts! It is the sun sticks, striking the bell of the sky in the morning; and it's the hollow beating of rain on the earth's full belly" (228). ความรู้สึกของโจเซฟในเวลานี้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและการค้นพบมุมมองแห่งความเป็นเอกภาพของทุกศาสนาได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือ เมื่อเขาได้ยินเสียง

ก้องกังวานของระฆัง ทำให้สามารถรับรู้ได้ถึงพลังอำนาจของทั้งสองศาสนาที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบเดียวกัน หรืออาจมองได้ว่าเป็นการปรากฏของพระเจ้าองค์เดียวกันผู้มาร่วมอวยพรและเป็นพยานให้กับตนและภรรยา ในการจัดงานครั้งนี้ อีกทั้งเสียงอันไพเราะสดใสของระฆังที่เกิดจากเหล็กกระทบกันยังทำให้เขาระลึกได้ว่า คือเสียงที่ตนเองคุ้นเคยเป็นอย่างดี โดยให้ภาพลักษณะราวกับเสียงพระอาทิตย์ผู้ตระหง่านของโมงยามเมื่อถึงเวลาเช้า และคือเสียงเดียวกับละอองฝนที่หล่นลงมากกระทบกับพื้นพสุธา สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ วิธีการที่โจเซฟสามารถเข้าถึงพระเจ้าผู้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทั้งสองศาสนาได้โดยอาศัยประสบการณ์จากธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นมุมมองของโจเซฟที่ว่าทุกสรรพสิ่งในโลกธรรมชาติล้วนเป็นส่วนหนึ่งของพระองค์ (Balaswamy 110) ในขณะที่พิธีกรรมกลายเป็นสิ่งที่บดบังความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าให้ลดน้อยลง และเป็นเพียงเปลือกนอกของศาสนาที่ไม่มีความสำคัญ

เมื่อโจเซฟได้ค้นพบว่าโลกธรรมชาติคือสิ่งที่ทำให้เขาสามารถรับรู้ได้ถึงพระเจ้าของทั้งสองศาสนาผู้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงส่งผลให้โจเซฟเบนความสนใจของตนเองไปที่โลกธรรมชาติ เมื่อเสร็จพิธีแต่งงานตามแบบแผนของคริสตชนที่บ้านเกิดของอลิซาเบธทั้งคู่จึงเดินทางกลับท้องที่ของพวกเขา โดยระหว่างทางกลับนั้นได้ผ่านหนทางที่รายล้อมไปด้วยผืนป่าท่ามกลางโลกธรรมชาติดันกว้างใหญ่ไพศาล และเมื่อเดินทางมาถึงทางเปิดระหว่างหุบเขา โจเซฟเอ่ยกับอลิซาเบธว่า: "Yesterday we were married and it was no marriage. This is our marriage--through the pass--entering the passage like sperm and egg that have become a single unit of pregnancy. This is a symbol of the undistorted real. I have a moment in my heart, different in shape, in texture, in duration from any other moment" (232). การเดินทางข้ามผ่านบริเวณทางเปิดที่ภูเขาแยกออกจากกัน ถือเป็นการแต่งงานที่แท้จริงสำหรับโจเซฟท่ามกลางธรรมชาติโดยที่เขาและภรรยามีต้องได้รับการกำหนดกฎเกณฑ์จากพิธีกรรมใด พิจารณาได้ว่า การที่โจเซฟเลือกให้ความสำคัญกับการแต่งงานท่ามกลางธรรมชาติมากกว่าพิธีการในโบสถ์ สะท้อนแนวคิดแบบโรแมนติคที่มนุษย์หันหน้าเข้าหาโลกธรรมชาติเพื่อเป็นที่พึ่ง ในการหลีกหนีอิทธิพลของสังคมที่มักครอบงำและตีกรอบให้มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตตามหลักเกณฑ์ จินตนาการน้อยสำคัญของการพัฒนาทางด้านความคิดและจิตใจ (Watson 2)

จากประสบการณ์เมื่อครั้งเดินทางผ่านช่องแคบระหว่างหุบเขาพร้อมกับอลิซาเบธ ทำให้ โจเซฟสามารถมองเห็นได้ว่าโดยแท้จริงแล้วทั้งศาสนาคริสต์และความเชื่อที่มีต่อพลังในโลกธรรมชาติมีแนวคิดพื้นฐานที่เป็นสิ่งเดียวกัน นั่นก็คือ การเป็นผู้เปี่ยมไปด้วยความรักและความเสียสละซึ่งสามารถแผ่แผ่ให้กับผู้อื่นได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในช่วงเวลาที่โจเซฟกำลังเดินทางผ่านหุบเขาอยู่นั้น เขาพยายามถ่ายทอดความเข้าใจดังกล่าวนี้ให้กับภรรยา: "I have thought without words. . . . Christ nailed up might be more than a symbol of all pain. He might in very truth contain all pain. And a man standing on a hilltop with his arms outstretched, a symbol of the symbol, he too might be a reservoir of all the pain that ever was" (232). ในมโนทัศน์ของโจเซฟ เขามองเห็นภาพลักษณะของพระเยซูผู้เจ็บปวดทรมานจากการถูกตรึง

ด้วยไม้กางเขน เป็นภาพเดียวกันกับชายผู้ยืนกางแขนอยู่บนภูเขาโดยแบกรับเอาความทุกข์ทรมานทั้งปวงไว้ที่ตนเอง กล่าวโดยอีกนัยหนึ่ง พระเยซูผู้เป็นตัวแทนของศาสนาคริสต์คืออีกด้านหนึ่งของชายผู้ยืนกางแขนอยู่บนยอดเขาซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อที่มีต่อพลังในโลกธรรมชาติอย่างกลมกลืน โจเซฟเล็งเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทั้งสองศาสนาว่าคือ บุคคลผู้แบกรับเอาความทุกข์ทรมานจากการเสียสละชีวิตเพื่อผู้อื่นและส่วนรวมได้อย่างไร้ข้อจำกัด ภาพลักษณะอันซ้อนทับของบุคคลทั้งสองนี้ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านแนวคิดของโจเซฟผู้สำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของทั้งสองศาสนาที่พัฒนาเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เขาได้ค้นพบแล้วว่าแก่นแท้ของทุกศาสนาก็คือความรัก ความดีงาม และความเสียสละที่บุคคลจะพึงมีให้กับผู้อื่นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งมุมมองดังกล่าวนี้ถือเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ทุกศาสนามีอยู่ร่วมกันอย่างมีเอกภาพ เป็นหนึ่งเดียว และแยกออกจากกันมิได้

ความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์ในฐานะผู้ดูแลโลกธรรมชาติของโจเซฟแสดงสำนึกแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของศาสนาคริสต์และความเชื่อที่มีต่อพลังในโลกธรรมชาติที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นทุกขณะ เมื่อครั้งที่แผ่นดินแห้งแล้งอย่างแสนสาหัส และโจเซฟย้ายเข้าไปอาศัยบนภูเขาเพื่อดูแลหัวใจของธรรมชาติ ในเวลานี้ ชายผู้ยืนกางแขนอยู่บนภูเขาในจินตนาการของโจเซฟ คือตัวของเขาเองผู้แบกรับความทุกข์ทรมานจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ ในฉากนี้ ผู้เล่าบรรยายภาพลักษณะที่ซ้อนทับกันของโจเซฟและพระเยซู ผู้มีคุณธรรมเปี่ยมไปด้วยความดีและความเสียสละโดยผ่านมุมมองของ Juanito เพื่อนชาวอเมริกันดั้งเดิมของโจเซฟไว้อย่างน่าประทับใจ:

while he looked at Joseph's face, Juanito thought of the old church in Nuestra Senora, with its thick adobe walls and mud floors. There was an open space at the eaves, and the birds flew in sometimes, during the mass. Often there were bird droppings on Saint Joseph's head, and on the blue mantle of Our Lady. The reason for his thought came slowly out of the picture. He saw the crucified Christ hanging on his cross, dead and stained with blood. There was no pain in his face, now he was dead, but only disappointment and perplexity, and over these, and infinite weariness. Jesus was dead and the Life was finished. Juanito built a tall blaze to see Joseph's face clearly, and the same things were there, the disappointment and the weariness. But Joseph was not dead. Even in his sleep his jaw was resistingly set (355).

ในมโนทัศน์ของ Juanito ภาพของโจเซฟผู้นอนอย่างอ่อนแรงจากการอุทิศชีวิตเพื่อพลิกฟื้นแผ่นดินอยู่บนภูเขาท่ามกลางโลกธรรมชาติ คือภาพเดียวกับรูปปั้นของพระเยซูภายในโบสถ์ผู้ทุกข์ทรมานจากการถูกตรึงด้วยไม้กางเขน หากแต่บรรยากาศแห่งความเสียสละมิได้ก่อให้เกิดความรู้สึกสงสารหรือเศร้าสร้อย กลับเปี่ยมไป

ด้วยน้ำเสียงของผู้เล่าที่แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณธรรมแห่งความดีงามของบุคคลทั้งสอง ที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานเพื่อไถ่บาปให้กับมวลมนุษยและปกป้องผืนแผ่นดินได้อย่างเข้มแข็ง สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ การสรรเสริญพระเยซูในศาสนาคริสต์ของผู้เล่าให้ความสำคัญไปที่คุณธรรมหรือสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งเกิดจากการเสียสละของพระเยซูมากกว่าที่จะเป็นการชื่นชมพิธีการของศาสนาหรือการบูชาพระเจ้าด้วยพิธีกรรม นอกจากนี้ภาพอันรุ่มร้อนของอาณานิคมบนภูเขายังเป็นภาพที่ซ้อนทับกันอยู่กับภาพของความสงบร่มเย็นภายในตัวโบสถ์ ซึ่งสามารถแสดงมุมมองแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของศาสนาคริสต์และความเชื่อที่มีต่อพลังในโลกธรรมชาติ โดยทั้งสองศาสนามีตัวแทนที่เป็นบุคคลเดียวกันอยู่ในสถานที่แห่งเดียวกัน และได้รับประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันคือการสละชีวิตของตนเพื่อช่วยเหลือเหล่านมนุษยชาติให้รอดพ้นจากความหายนะ (Lisca 76) ในขณะที่วีรกรรมอันน่ายกย่องในการสละชีวิตเพื่อไถ่บาปให้กับมวลมนุษยของพระเยซูได้เสร็จสิ้นลงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ความพยายามในการอุทิศตนเองของโจเซฟยังคงดำเนินต่อไปด้วยใจที่แข็งแกร่ง

มุมมองที่มีต่อโลกธรรมชาติแบบองค์รวมของสไตน์เบ็ค คือการที่มนุษย์มีความเป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมในลักษณะสังคมมนุษย์ที่มีเพื่อนมนุษย์เป็นสิ่งแวดล้อมให้แกกัน นวนิยายเรื่องนี้นอกเหนือจากนำเสนอสำนักแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของทุกศาสนาแล้ว ยังสื่อมุมมองแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของหญิงและชายไว้อย่างน่าสนใจ โดยพิจารณาจากการนำเสนอภาพธรรมชาติของสไตน์เบ็คซึ่งเปรียบเป็นผู้หญิง โดยตัวละครเอกชายเข้าไปเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์กับโลกธรรมชาติ การเสนอภาพธรรมชาติในลักษณะนี้สอดคล้องกับที่นักวิจารณ์ชื่อ Annette Kolodny² ได้เสนอความคิดไว้ในหนังสือ *The Lay of the Land: Metaphor as Experience and History in American Life and Letters* (1975) ว่า มุมมองที่มนุษย์เข้าใจว่าตนเองมีสิทธิในการเข้าไปครอบครองและแปรสภาพธรรมชาติให้เอื้อต่อประโยชน์ของตนได้อย่างชอบธรรม เกิดจากการสร้างภาพของธรรมชาติให้มีลักษณะเป็นผู้หญิง โดยเฉพาะในลักษณะการแสวงหาอาณานิคมของชาวตะวันตกที่นิยมความสำเร็จและความยิ่งใหญ่ของผู้ปกครองจากดินแดนที่สามารถพิชิตและยึดครองได้ (4,7) ซึ่งก่อให้เกิดมุมมองต่อธรรมชาติในแบบที่เป็นเพียงทรัพย์สิน โดยเปรียบเสมือนผู้หญิงที่มีสถานะเป็นวัตถุสนองความต้องการของชาย ทั้งธรรมชาติและผู้หญิงหมดทางสู้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการกระทำของอันโหดร้ายดังกล่าวได้ แต่หากนำแนวคิดของ Kolodny มาพิจารณากับนวนิยายของสไตน์เบ็ค พบว่าตัวละครเอกชายก็มีความปรารถนาในการครอบครองแผ่นดินที่มีลักษณะเป็นผู้หญิงเช่นเดียวกัน แต่ทว่าสิ่งที่แตกต่างอย่างเด่นชัดในมุมมองสิ่งแวดล้อมของสไตน์เบ็คคือ ภาพธรรมชาติที่เป็นหญิงสาวของสไตน์เบ็คไม่ใช่ภาพของผู้หญิงที่จะถูกผู้ชายแสดงอำนาจในการเข้ามาครอบครองได้ แต่ธรรมชาติหรือหญิงสาวผู้นั้นเธอมีพลังเหนือตัวละคร

² Kolodny ตั้งข้อสังเกตว่า วรรณคดีอเมริกันที่แต่งโดยนักเขียนชายมักมีแนวโน้มในการแสดงภาพลักษณ์ของธรรมชาติที่มีคุณลักษณะเป็นผู้หญิง ซึ่งการมองแบบนี้ส่งผลให้มนุษย์เข้ามานุกรน ทำลาย และเอาวัดเอาเปรียบธรรมชาติในลักษณะเดียวกันกับที่เพศชายกระทำต่อเพศหญิง

ชายโดยสิ้นเชิง ยกตัวอย่างเช่น เมื่อครั้งแรกที่โจเซฟมาถึงแผ่นดินแห่งใหม่ ผู้เล่าได้บรรยายคุณลักษณะของธรรมชาติที่เปรียบเป็นหญิงสาวว่า: "There was a curious femaleness about the interlacing boughs and twigs, about the long green cavern cut by the river through the trees and the brilliant underbrush" (179). ฉากนี้แสดงให้เห็นภาพธรรมชาติซึ่งมีเสน่ห์ดึงดูดใจราวกับหญิงสาว ซึ่งทำให้ตัวละครเอกผู้เป็นชายหนุ่มเข้ามาพบแล้วตกอยู่ใต้อำนาจดังกล่าวโดยสิ้นเชิง พลังของธรรมชาติหรือหญิงสาวผู้นี้ทำให้แนวโน้มที่โจเซฟเคยมองว่าตนเองมีสิทธิ์ครอบครองธรรมชาติได้ในลักษณะของสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ละลายหายไป และเป็นที่สังเกตว่า ธรรมชาติที่เป็นผู้หญิงของสไตน์เบ็คก็มีไชนะหญิงผู้มีสถานะเหนือกว่าชายในลักษณะครอบงำแต่อย่างใด เพราะเมื่อโจเซฟได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ที่แท้จริงของตนเองกับธรรมชาติ เขาพบว่าตัวเองและธรรมชาติมีสถานะที่เท่าเทียมต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน และธรรมชาติก็คือผู้หญิงที่เขาจะสามารถแสวงหาความเป็นหนึ่งเดียวได้อย่างไร้ซึ่งมุมมองแห่งการแบ่งแยก จึงกล่าวได้ว่า การค้นพบมุมมองแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นผู้หญิง ทำให้ตัวละครเอกสามารถเข้าใจและมองเห็นความเป็นหนึ่งเดียวของผู้หญิงและผู้ชายได้เป็นอย่างดีในเวลาเดียวกัน

สไตน์เบ็คนำเสนอมุมมองแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของหญิงและชาย ผ่านตัวละครเอกชายกับผู้หญิงซึ่งวาดภาพไว้ให้เป็นโลกธรรมชาติ พัฒนาการของโจเซฟสู่การค้นพบว่าตนเองเป็นทั้งน้ำฝนและแผ่นดินในวาระสุดท้ายของชีวิตซึ่งก่อให้เกิดชีวิตใหม่ขึ้นในโลกธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงการผสมรวมเป็นหนึ่งเดียวของความเป็นชายและหญิงในตัวโจเซฟ จึงกล่าวกำเนิดลูกคือต้นหญ้า: " 'I am the land' he said, 'and I am the rain'. The grass will grow out of me in a little while" (366). สามารถตีความเชิงสัญลักษณ์ได้ว่า ผืนดินและน้ำฝนคือคุณลักษณะที่บ่งชี้ความเป็นเพศหญิงและเพศชาย โดยฝนมีลักษณะที่เชื่อมโยงได้กับน้ำเชื้อซึ่งเป็นองค์ประกอบในการสืบพันธุ์ของผู้เป็นพ่อ ในขณะที่แผ่นดินสามารถมองได้ว่าเป็นครรภ์ของแม่ผู้โอบอุ้มเมล็ดพันธุ์หรือตัวอ่อนของชีวิตที่กำลังจะลืมตาขึ้นมาดูโลก การเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ หรือมนุษย์ล้วนต้องอาศัยพ่อและแม่ผู้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการให้ชีวิต ในการงอกของเมล็ดพืชซึ่งต้องอาศัยทั้งน้ำและดิน จึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการให้กำเนิดชีวิตทารกที่ต้องอาศัยทั้งน้ำเชื้อของบิดาและครรภ์ของมารดา โดยเมื่อครั้งแต่งงานโจเซฟกล่าวกับภรรยาว่า: "entering the passage like sperm and egg that have become a single unit of pregnancy" (232). ซึ่งชี้ให้เห็นมุมมองแห่งการผสมรวมเป็นหนึ่งเดียวของหญิงและชาย และแสดงให้เห็นการร่วมมือกันของทั้งสองเพศในการสร้างสรรชีวิตใหม่ให้เกิดขึ้นในโลกธรรมชาติ ดังนั้นจึงสามารถพิจารณาได้ว่า การค้นพบตัวตนที่แท้จริงของโจเซฟว่าเป็นทั้งน้ำฝนและแผ่นดินสะท้อนมุมมองแห่งความเป็นหนึ่งเดียวของชายและหญิงในฐานะผู้ให้กำเนิดได้เป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้สรุปได้ว่า มุมมองนิเวศสำนึกแบบองค์รวมในนวนิยายเรื่อง *To a God Unknown* ของจอห์น สไตน์เบ็ค คือ การที่มนุษย์มีความเป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจในความเป็นหนึ่งเดียวของมนุษย์ในสังคม ในขณะที่บทความนี้วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม

ล้อมของสไตน์เบ็คโดยแบ่งเป็นสองประเภทคือที่เป็นธรรมชาติและสังคมมนุษย์นั้น เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งจะเกิดความเข้าใจว่าแท้จริงแล้วทั้งสองสิ่งก็คือสภาวะแวดล้อมเดียวกัน โดยพิจารณาจากการที่ตัวละครเอกมองเห็นความเป็นหนึ่งเดียวของตนเองกับธรรมชาติแล้วเชื่อมต่อกับความเข้าใจในความเป็นหนึ่งเดียวของเพื่อนมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันการที่เขามองเห็นความเป็นเอกภาพของเพื่อนมนุษย์ก็เชื่อมต่อการค้นพบว่าตนเองเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติได้อย่างถ่องแท้ แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการนำเสนอของผู้วิจัยและความเข้าใจของผู้อ่านจึงจำเป็นต้องแยกทั้งสองสิ่งแวดล้อมออกจากกัน ทั้งที่จริงสำหรับสไตน์เบ็คแล้วทั้งสองสภาวะแวดล้อมคือสิ่งเดียวกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากแต่เป็นแนวโน้มในความเข้าใจของมนุษย์ที่มักมีมุมมองแห่งการแบ่งแยกว่าทั้งสองสภาวะนี้มีความแตกต่างกัน นอกเหนือไปจากนั้น ยังสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาของตัวละครเอกไปสู่สำนักดังกล่าวมีการเรียนรู้เป็นแบบองค์รวมที่ไม่มีการแยกส่วนขององค์ความรู้ ปัญญาที่ได้รับมาจากประสบการณ์ในชีวิตทุกรูปแบบ สามารถเชื่อมต่อการพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดแห่งความเป็นหนึ่งเดียว ที่มองทุกชีวิตในโลกธรรมชาติโดยปราศจากแนวคิดแห่งการแบ่งแยกหรือครอบงำ

นวนิยายเรื่องนี้ กล่าวได้ว่าเป็นมุมมองของสไตน์เบ็คต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมแบบอุดมคติ ซึ่งถ้าพิจารณาโดยผิวเผินอาจเป็นเพียงจินตนาการของนักเขียนที่มีความห่างไกลเกินกว่าความเป็นจริง หากแต่มุมมองที่ไร้ซึ่งการแบ่งแยกของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ความเท่าเทียมทางด้านศาสนาและเพศสถานะ แฝงไว้ด้วยข้อคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ วิธีคิดแบบองค์รวมของสไตน์เบ็คสามารถพิจารณาได้ว่า มีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับสังคม โดยถึงแม้ว่านวนิยายเรื่องนี้จะมีได้มุ่งเน้นไปที่การนำเสนอประเด็นปัญหาหรือความขัดแย้งโดยตรง แต่แนวคิดที่เป็นเอกลักษณ์ในการจัดการกับวิธีคิดของมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนความเข้าใจและการสร้างสำนึกที่ดีของมนุษย์ต่อทั้งธรรมชาติและสังคม นับเป็นวิธีการที่สามารถนำมาพิจารณาเพื่อบำบัดปัญหาที่ต้นตอได้อย่างแท้จริง และการที่สไตน์เบ็คเน้นกระบวนการเรียนรู้ของละครเอกในการแสวงหาและค้นพบความเป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ถือเป็นรูปแบบของการสร้างจิตสำนึกที่มีต่อโลกธรรมชาติและสังคมที่มีความมั่นคงและยั่งยืน เนื่องจากต้องอาศัยการสั่งสมของประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งระยะเวลาในการปลูกฝังอันยาวนาน

.....

บรรณานุกรม

เนื่องน้อย บุญเนตร. *จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

Attfield, Robin. *Environmental Ethics: An Overview for the Twenty-First Century*. Cambridge: Polity Press, 2003.

Balaswamy, P. Constant Symphonies: John Steinbeck in the Indus Valley. In Susan Shillinglaw and Kevin Hearle (eds.) *Beyond Boundaries: Rereading John Steinbeck*, pp.107-116.
Tuscaloosa: U of Alabama P, 2002.

Barry, John. *Environment and Social Theory*. New York: Routledge, 2002.

Beegel, Susan F., Susan Shillinglaw and Wesley N. Tiffney, Jr., eds. *Steinbeck and the Environment: Interdisciplinary Approaches*. Tuscaloosa: U of Alabama P, 1997.

Benson, Jackson J. *The True Adventures of John Steinbeck, Writer: A Biography*. London: Heinemann, 1984.

Bible, English. *Holy Bible*. Berkeley: The Gideons International, 1974.

Cederstrom, Lorelei. The Great Mother. In Susan Beegel, Susan Shillinglaw and Wesley N. Tiffney, Jr. (eds.) *Steinbeck and the Environment: Interdisciplinary Approaches*, pp. 76-91.
Tuscaloosa: U of Alabama P, 1997.

Desjardins, Joseph. *Environmental Ethics: An Introduction to Environmental Philosophy*.
California: Wadsworth, 1993.

Kelley, James. John Steinbeck and Ed Ricketts: Understanding Life in the Great Tide Pool. In Susan Beegel, Susan Shillinglaw and Wesley N. Tiffney, Jr. (eds.) *Steinbeck and the Environment: Interdisciplinary Approaches*, pp. 27-42. Tuscaloosa: U of Alabama P, 1997.

Kolodny, Annette. *The Lay of the Land: Metaphor as Experience and History in American Life and Letters*. Chapel Hill: U of North Carolina P, 1975.

Leopold, Aldo. *A Sand County Almanac*. New York: Oxford UP, 1968.

Lisca, Peter. *John Steinbeck, Nature and Myth*. New York: Crowell, 1978.

Marks, Lester. *Thematic Design in the Novels of John Steinbeck*. The Hague: Mouton, 1971.

Steinbeck, John. To a God Unknown. In Robert Demott and Elaine Steinbeck (eds.) *John Steinbeck: Novels and Stories, 1932-1937*, pp. 171-368. New York: The Library of America, 1994.

Watson, Richard. *English Poetry of the Romantic Period*. London: Longman, 1992

White, Lynn, Jr. The Historical Roots of Our Ecologic Crisis. In Cheryll Glotfelty and Harold Fromm (eds.), *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*, pp. 3-14. Athens: U of Georgia P, 1996.

หมายเหตุ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการเขียนบทความฉบับนี้เป็นอย่างสูง



ชุดที่ ๔ "มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่น ความรุนแรงและทางออก"

บทบาทของสื่อมวลชนไทย ในการรายงานความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

คมสัน รัตนะสีมากุล

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่๒

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

บทบาทของสื่อมวลชนไทยในการรายงานความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

คมสัน รัตนะสิมากุล

• บทนำ

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทย กล่าวคือ รัฐได้มีการดึงเอาทรัพยากรของประเทศไปใช้เป็นต้นทุนในการพัฒนาประเทศอย่างมากมาย ทั้งทรัพยากรที่ดิน น้ำ ป่าไม้ ชายฝั่งทะเล ฯลฯ โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐหลายโครงการ เช่น โครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าให้กับโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ หรือการเดินท่อก๊าซขนาดใหญ่ผ่านพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำกินของชาวบ้านได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ต้องพึ่งพิงทรัพยากรเหล่านั้นในการดำรงชีพ จนทำให้ชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวต้องลุกขึ้นมาต่อต้านโครงการต่างๆของรัฐที่จะเข้ามามาทำลายวิถีการดำเนินชีวิต

หากย้อนกลับไปในสมัยรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จะพบว่ามีกรณีชุมนุมประท้วงของชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนเฉลี่ย 2 วันต่อครั้ง และเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยถึงวันละ 2 ครั้งในรัฐบาลชวน หลีกภัย 1 และรัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา นอกจากนี้ยังพบอีกว่า การเดินบวนชุมนุมประท้วงส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องของทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า¹ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ชี้ให้เห็นว่าแนวโน้มของความขัดแย้งสาธารณะในสังคมไทยส่วนใหญ่มีศูนย์รวมอยู่ที่ประเด็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่หรือนโยบายสาธารณะ²

แม้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นผลมาจากลักษณะโครงสร้างของสังคมไทยเองที่มีทั้งความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจในการตัดสินใจ รวมถึงเป็นความขัดแย้งในเชิงอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อระหว่างรัฐและประชาชนมีความแตกต่างกัน³ แต่ส่วนหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งนั้นบานปลายไปสู่ความรุนแรงก็เป็นผลมาจากการสื่อ

¹ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, "การเมืองของขบวนการชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 4.

² วงศา คงดี และสุวิทย์ เลหาศิริวงศ์, การสังเคราะห์ประสบการณ์และงานเอกสารการวิจัยการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย (ขอนแก่น : สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539), หน้า 33-34.

³ ฉันทนา บรรพศิริโชติ "ความขัดแย้งในสังคมไทย: ช่องว่างของการรับรู้และความเข้าใจ," ใน ความขัดแย้งในสังคมไทย ยุควิกฤตเศรษฐกิจ, พัชร ลิ่วโรด, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปฟ, 2542), หน้า 25-32.

สาร เพราะถึงแม้ว่าความขัดแย้งนั้นจะเกิดมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างก็ตาม แต่การสื่อสารที่ก็สามารถบรรเทาหรือลดความรุนแรงของความขัดแย้งได้⁴ หลายครั้งเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นมารัฐมักจะเลือกใช้การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการใช้อำนาจผ่านสื่อ เพื่อใช้กลไกของสื่อมวลชนถ่ายทอดอุดมการณ์ความคิดครอบงำสาธารณชนเอาไว้⁵ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งรัฐได้ใช้พื้นที่ของสื่อมวลชนนิยามปัญหาความขัดแย้ง การกระทำต่างๆ เพื่อรักษาความชอบธรรมให้กับตัวเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในสังคมหน้าที่หลักของสื่อมวลชนประการหนึ่งก็คือ การประสานส่วนต่างๆ ของสังคมให้ร่วมมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือให้สังคมดำเนินต่อไปได้⁶ แต่การที่สื่อมวลชนเปิดโอกาสให้รัฐหรือชนชั้นปกครองได้เข้ามาใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในช่วงสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมจะยังทำให้สื่อมวลชนทำหน้าที่ดังกล่าวได้หรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งแทนที่สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ประสานหรือบรรเทาความขัดแย้งลงไปแต่สื่ออาจทำให้เกิดผลในทิศทางตรงกันข้ามหรือไม่

เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องระหว่างการต่อสู้เพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดของสาธารณชนกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเปิดพื้นที่นั้น รายงานการศึกษานี้จึงต้องการที่จะตรวจสอบการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยตอบคำถาม 2 ประการ คือ

- 1) สื่อเปิดพื้นที่การรายงานข่าวให้แต่ละฝ่ายในการนิยามความขัดแย้งอย่างไร
- 2) การรายงานข่าวลักษณะดังกล่าวก็นำไปสู่การประสาน(ลด) หรือเพิ่มความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร

โดยวิเคราะห์เนื้อหาข่าวหนังสือพิมพ์ในช่วงที่มีการรายงานข่าวความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรกับประชาชนใน 2 โครงการ คือ โครงการเชื่อมปากมูลและโครงการทอผ้าขุขันธ์-มาเลเซีย ซึ่งเป็นช่วงที่มีการใช้ความรุนแรงเข้าจัดการกับปัญหาในเวลาไล่เลี่ยกัน โดยใช้กรอบแนวคิดการครอบครองความเป็นเจ้าอุดมการณ์ (Hegemonic Ideology) ของอันโตนิโอ กรัมสกี และแนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) ของปีเตอร์ เบอร์กอร์

⁴ Robert M. Krauss and Ezequiel Morsella, "Communication and Conflict" in *The Handbook of conflict Resolution: Theory and Practice*, eds. Morton Deutsch and Peter T. Colman, (San Francisco: Jossey-Bass, 2000), p.143.

⁵ ตามแนวคิดของ Antonio Gramsci อ้างถึงใน Monica Stillo.2002. "The Life and Work of Antonio Gramsci". แหล่งที่มา <http://www.theory.org.uk/ctr-gram.htm>

⁶ เป็น 1 ใน 4 ข้อที่ลาสเวลล์(1948) กำหนดไว้ว่าเป็นหน้าที่หลักของสื่อมวลชน ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, บรรณาธิการ (2545) *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรมและสังคม* (โครงการสื่อสารสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 2-3.

และโทมัส ลัทธิแมนมาเป็นกรอบในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและในส่วนตอนท้ายของรายงานนี้ได้มีการนำข้อค้นพบไปตั้งข้อสังเกตกับการรายงานข่าวของสื่อในสถานการณ์ความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

• แนวคิดการครอบครองความเป็นเจ้าอุดมการณ์ (Hegemonic Ideology)

อันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) นักวิชาการชาวอิตาลีได้ปฏิเสธแนวคิดของมาร์กซ์ที่ว่า ชนชั้นใดเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตก็จะได้ควบคุมปัจจัยในการผลิตความคิดจิตสำนึกและวัฒนธรรมไปโดยปริยาย เขาได้สร้างทฤษฎีโดยให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและอุดมการณ์ โดยให้ความสำคัญการครอบครองความเป็นเจ้าอุดมการณ์ (Hegemony) ว่า หมายถึงการที่กลุ่มผู้มีอำนาจในสังคมรักษาสภาวะการครอบครองโดยสร้างระบบการเมืองและอุดมการณ์ครอบงำคน เป็นการทำให้ชนชั้นอื่นเห็นด้วย ด้วยวิธีการสถาปนาระบบคิด ระบบอุดมการณ์ ระบบวัฒนธรรมอันหนึ่งให้กลายมาเป็นระบบคิดหลักและวัฒนธรรมหลักของสังคม และกีดกันระบบคิดอื่นๆ วัฒนธรรมแบบอื่นๆให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรมไป⁷

กรัมสกี อธิบายว่า สังคมทุกวันนี้สามารถดำรงอยู่สืบทอดต่อไปได้ด้วยกลไก 2 ประเภท คือ กลไกด้านการปราบปราม (repressive apparatus) เช่น กฎหมาย ตำรวจ ศาล และ กลไกด้านอุดมการณ์ (ideological apparatus) เช่น โรงเรียน ครอบครัว ศาสนา และสื่อมวลชน กรัมสกีได้ให้ความสนใจกับกลไกทางด้านอุดมการณ์มากกว่าการปราบปราม เพราะเป็นกลไกที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน

กรัมสกี มีความเห็นว่า ภายใต้กลไกทางสังคมที่มีหลายรูปแบบ สื่อมวลชนถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายและการตอกย้ำการครอบครองความเป็นเจ้าไปยังสังคมพลเมือง ทำให้คนได้รับวัฒนธรรมและอุดมการณ์แบบเสรีนิยมประชาธิปไตย สังคมทุนนิยม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของจิตสำนึก (Common sense) โดยที่เราไม่รู้ตัวว่าถูกครอบงำ

กระบวนการทำงานของสื่อมวลชนมีลักษณะคล้ายหลักการทำงานของกลไกทางด้านอุดมการณ์อื่นๆ คือ จะสอดแทรกความคิดต่างๆ ให้แทรกซึมอยู่ตามส่วนต่างๆ ของเนื้อหาสื่อ ไม่ว่าจะเป็นการพาดหัวข่าว การบรรยายภาพ การสัมภาษณ์ในข่าว คำนิยม ตามรายการประเภทต่างๆ ของสื่อ

⁷ สรุปความจาก Monica Stillo. 2002. "The Life and Work of Antonio Gramsci". แหล่งที่มา <http://www.theory.org.uk/ctr-gram.htm>

⁸ กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 142-143.

มวลชน อันมีผลทำให้โครงสร้างทางอำนาจต่างๆและค่านิยมดังกล่าวของสังคมดูเป็นธรรมชาติและสามารถยอมรับได้โดยปริยาย การนำเสนอจะเป็นไปในลักษณะแบบที่ไม่ต้องมีการตั้งคำถามหรือเป็นที่ยอมรับกันโดยปริยายอยู่แล้ว สำหรับพวกที่ไม่เห็นด้วยก็จะกลายเป็นพวกผิดปกติ พวกมีปัญหาหรือเป็นพวกที่ไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม

กรัมซี มีความเห็นว่า การครอบครองทางอุดมการณ์ทางด้านวาทกรรม(Discourse)ที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนนั้นน่าจะทรงพลังมากกว่าการครอบครองเป็นเจ้าของอุดมการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองเสียอีก เพราะข้อความที่ปรากฏในสื่อมวลชนนั้นเป็นการให้คำนิยาม สังคม ชีวิต กลุ่มคน เหตุการณ์ ฯลฯ ซึ่งแม้ว่าตัวสื่อมวลชนเองอาจไม่ได้เป็นผู้กระทำโดยตรง หากทว่าในฐานะกลไกทางสังคม สื่อมวลชนก็มักเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจทางสังคมเข้ามาใช้เป็นส่วนใหญ่

ขณะเดียวกัน กรัมซียังเห็นว่า ที่ใดมีการครอบงำที่นั่นย่อมมีการต่อสู้ดิ้นรนเสมอ สื่อมวลชนจึงกลายเป็นเวทีที่กลุ่มต่อต้านการครอบงำใช้นำเสนออุดมการณ์ของตน

● แนวคิดการสร้างความเป็นจริงสังคม (Social Construction of Reality)⁹

แนวคิดนี้เริ่มมาจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ความเป็นจริง(Reality) นั้นมิใช่สิ่งที่มีอยู่แล้ว หากแต่ความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่สร้างขึ้น (construct) อัลเฟรด ชูทซ์ (Alfred Schutz) (1976,1970) นักสังคมวิทยาได้ตั้งคำถามว่า เราสร้างความหมายและทำความเข้าใจโลกรอบตัวเราได้อย่างไร เขาได้ใช้ทฤษฎีทางสังคมที่พัฒนามาจากสำนักปรากฏการณ์นิยมตอบคำถามนี้ว่า การที่เราสามารถดำเนินชีวิตของเราโดยรู้สึกว่าได้ใช้ความคิดหรือความพยายามน้อย ก็เพราะว่าเราได้สร้างและพัฒนา “คลังความรู้ทางสังคม” (stock of social knowledge) เอาไว้ใช้เพื่อทำความเข้าใจกับสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเราได้อย่างรวดเร็วและกำหนดว่าเราควรจะมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกต่อสิ่งนั้นอย่างไร

รูปแบบหนึ่งของคลังความรู้ที่เราสร้างขึ้นมาก็คือ การจัดกลุ่มภาพแบบฉบับ (Typication) ซึ่งกลุ่มภาพแบบฉบับนี้จะช่วยให้เราสามารถจำแนกสิ่งต่างๆและการกระทำต่างๆที่เราสังเกตเห็นและมีพฤติกรรมตอบกลับได้อย่างรวดเร็ว แต่ชูทซ์ก็ตั้งข้อสังเกตว่า แม้ว่าวิธีการเช่นนี้จะทำให้มนุษย์เราจะตีความประสบการณ์ต่างๆที่อยู่รอบตัวเราได้ง่าย แต่การตีความนั้นก็เสี่ยงต่อการที่จะบิดเบือนและเกิดอคติได้ง่ายเช่นกัน

ต่อมาปีเตอร์ เบร์เกอร์(Peter Berger) และ โทมัส ลัคแมน(Thomas Luckmann) (1967) ได้นำแนวคิดของชูทซ์ มาขยายรายละเอียดถึงวิธีการในหนังสือเรื่อง การสร้างความเป็นจริงสังคม (Social Construction of Reality) เขาได้อธิบายว่า กระบวนการสร้างความเป็นจริงของสิ่งใดๆก็ตาม

⁹ Stanley J. Baran and Dennis K Davis, Mass Communication Theory: foundation, ferment, and future (United states of America : Wadsworth, 1995), pp. 291-294 .

ต้องมีความหมายที่สอดคล้องกันระหว่างความหมายของ"เรา"เองกับความหมายของ"คนอื่น ๆ" ที่เราสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความเป็นจริงนั้น

แต่เบอร์เกอร์และลักคแมน ยังบอกว่ายังมีความหมายอีกลักษณะหนึ่งที่เราร่างขึ้นมาให้กับสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งความหมายลักษณะนี้จะเป็นนามธรรมมากกว่าความหมายในลักษณะแรก เช่น ผ้าสีแดง ขาว น้ำเงิน เมื่อนำมาเย็บเรียงต่อกันเป็น 5 แถบ มีความหมายถึง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เขาเรียกการที่คนในสังคมสร้างภาพความเป็นตัวแทนบางอย่างให้กับวัตถุ ซึ่งมีความหมายมากกว่าตัวของมันเองว่า การให้สัญลักษณ์ (sign)

ต่อมาแนวคิดของทั้งคู่ได้ถูกนำมาศึกษาทางด้านวัฒนธรรมและสื่อสารมวลชน ด้วยแนวคิดที่ว่าในสังคมปัจจุบันสื่อมวลชนเป็นสถาบันสำคัญในการจัดวางรูป(Structure) ความเป็นจริงทางสังคมรอบๆตัวเรา มีการศึกษาหลายชิ้นที่หาคำตอบว่า กรอบแห่งความเป็นจริงแบบไหนที่สื่อมวลชนได้วางล้อมรอบตัวคน เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อมวลชนว่าเห็นด้วยกับระเบียบสังคมที่มีอยู่(pro-social) หรือมีลักษณะต่อต้านสังคม(anti-social) ผลการวิเคราะห์ส่วนใหญ่ พบว่า สื่อมวลชนจะนำเสนอเนื้อหาในทิศทางที่เห็นด้วยมากกว่าต่อต้านสังคม เพื่อสร้างความเป็นจริงที่ว่า ถึงสังคมจะมีข้อบกพร่องหรือปัญหาอย่างไร แต่สังคมนี้ก็ยังสามารถรับได้

เมื่อนำแนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมมาใช้อธิบายกับการทำงานด้านข่าวของสื่อมวลชน ก็จะอธิบายได้ว่า สิ่งที่เราเรียกว่า "ข่าว" นั้นมิใช่การรายงานความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์ หากแต่เป็นการ "สร้าง" ความเป็นจริงจากเหตุการณ์นั้นขึ้นมา ขึ้นอยู่กับว่านักข่าวจะเลือกมุมมองหรือมิติใดมารายงาน ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อมวลชน เช่น การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ จะพบว่าเนื้อหาที่ถูกใช้สร้างคลังแห่งความรู้ของคนในสังคมนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เริ่มตั้งแต่เรื่องที่จะนำมาเสนอมักเป็นเรื่องเดียวกัน ให้แหล่งข่าวเดียวกัน เนื้อหาข่าวที่รายงานก็คล้ายๆกัน รวมทั้งวิธีการให้ข้อสรุปก็ยังคงคล้ายกันอีกด้วย ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดแบบแผนที่เป็นไปในทางเดียวกันหมด ที่เรียกว่า มโนคติเชิงโครงสร้าง (structure bias)

● ความเป็นมาและพัฒนาการกลุ่มผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล

เขื่อนปากมูลเริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ 2534 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ 2532 โดยที่ยังไม่มีการศึกษาผลกระทบและชาวบ้านยังไม่ได้รับรู้ข้อมูลใดๆ จนกระทั่งเขื่อนสร้างเสร็จแล้วเปิดใช้ในปี พ.ศ 2537 ท่ามกลางเสียงคัดค้านไม่เห็นด้วยตั้งแต่มีการก่อสร้างเขื่อนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ประเด็นของการคัดค้านก็คือว่า แม่น้ำมูล เป็นสายน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนในหลายจังหวัดในภาคอีสานเป็นเวลานาน โดยเฉพาะบริเวณปากน้ำมูล ชาวบ้านริมสองฝั่งแม่น้ำตั้งแต่อำเภอพิบูลมังสาหารจนถึงอำเภอโขงเจียมได้ประกอบอาชีพประมงโดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของ

เกาะแก่งกลางแม่น้ำซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของปลากว่า 200 ชนิด ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปีขบวนการเคลื่อนไหวและชุมนุมเรียกร้องของชาวบ้านลุ่มน้ำมูลมีพัฒนาการทั้งในเชิงกลุ่มคนที่เข้าร่วม เป้าหมายและประเด็นการเรียกร้องที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง นโยบายรัฐ และวิธีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นของรัฐ หากพิจารณาตามประเด็นหลักของการเรียกร้อง สามารถแบ่งพัฒนาการเคลื่อนไหวได้เป็น 6 ช่วงเวลา¹⁰ คือ

ช่วงที่ 1	2532-2533	คัดค้านการสร้างเขื่อน
ช่วงที่ 2	2534-2537	เกิดผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ทั้งกรณีน้ำท่วมและผลกระทบจากการก่อสร้าง
ช่วงที่ 3	2538-2539	การสูญเสียอาชีพประมงระหว่างการก่อสร้างเขื่อน (2534-2537)
ช่วงที่ 4	2540-2542	การสูญเสียอาชีพประมงถาวร
ช่วงที่ 5	2543-2544	คืนธรรมชาติลุ่มน้ำมูล เปิดประตูเขื่อน
ช่วงที่ 6	2 5 4 4	- สร้างความเข้าใจกับสังคม สร้างแนวร่วมปัจจุบัน

• สื่อหนังสือพิมพ์กับการนำเสนอข่าวความขัดแย้งเรื่องเขื่อนปากมูล

ความขัดแย้งกรณีเขื่อนปากมูลในช่วงรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรนี้ แต่ละฝ่ายทั้งรัฐบาลและกลุ่มที่ได้ผลกระทบจากเขื่อนปากมูลต่างพยายามใช้เนื้อที่ของสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์หรือชุดความคิด ความเชื่อของตนเองไปสู่สาธารณชน โดยที่หากวิเคราะห์จุดยืนของสื่อหนังสือพิมพ์แล้วจะพบว่า สื่อหนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ หนังสือพิมพ์กลุ่มที่ให้พื้นที่หรือนำหน้าในการนำเสนอข่าวของทั้งสองฝ่ายใกล้เคียงกันกับกลุ่มที่ไม่ให้ความสำคัญกับข่าวความขัดแย้งนี้เลย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพวงพนา คุณวัฒน์และอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ที่พบว่าหนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นสื่อที่มีการติดตามและนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวบ้านมาโดยตลอดและให้พื้นที่ข่าวกับชาวบ้านมากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆ ถึงแม้ว่าพื้นที่การนำเสนอของข่าวสดจะเน้นไปให้น้ำหนักกับแหล่งข่าวชาวบ้าน แต่ก็เปิดโอกาสให้กับฝ่ายอื่นๆ เช่น รัฐและกฟผ.ได้

¹⁰ พชรินทร์ ลาภานันท์และคณะ, “มือปากมูล” ขบวนการได้ตอบปัญหาของคนจน ใน พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา. ชลธิรา สัตยารัตนา, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546), หน้า 133-173.

เข้ามาใช้พื้นที่ในการนำเสนอข้อโต้แย้งของตนด้วย ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐแทบจะไม่มีการนำเสนอข่าวการชุมนุมของชาวบ้านเลย ซึ่งถ้าหากมีการนำเสนอก็จะเป็นการเน้นการนำเสนอข้อมูลจากฝ่ายรัฐและฝ่ายสนับสนุนมากกว่าชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ¹¹

สำหรับประเด็นความคิด ความเชื่อหรือการให้คำนิยามเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งในกรณีเชื่อนปากมูลของแต่ละฝ่ายที่สะท้อนผ่านออกมาจากสื่อหนังสือพิมพ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งความคิด ความเชื่อเหล่านี้ก็คือ การสร้างความเป็นจริงเกี่ยวกับความขัดแย้งของสื่อมวลชนนั่นเอง ประเด็นทางความคิดที่ปรากฏมีดังนี้

◆ เอ็นจีโอ: นายหน้าค้าความจนรับเงินจากต่างชาติมาสร้างสถานการณ์

ภายหลังคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ให้เปิดเขื่อนปีละ 4 เดือนและเปิดเขื่อน 8 เดือน นายกรัฐมนตรีก็ได้มีการเปิดประเด็นว่า เอ็นจีโอบางส่วนทำตัวเป็นนายหน้าค้าความจน รับเงินจากต่างชาติมาเพื่อสร้างสถานการณ์ ซึ่งเป็นเป็นแนวคิดที่นายกรัฐมนตรีสร้างความจริงให้เห็นว่า การที่ปัญหาเชื่อนปากมูลมีความยืดเยื้อทั้งๆที่รัฐบาลได้แก้ปัญหาอย่างเต็มที่แล้ว ล้วนแต่เป็นผลมาจากกลุ่มคนที่อยู่เบื้องหลังคอยยุยงส่งเสริมไม่ให้มาเจรจาหรือฟังรัฐบาล

"แต่ปรากฏว่ามีคนเข้าไปแทรก ไปยุ่ง วันนี้เรารู้ว่ากลุ่มนี้เอาค่าใช้จ่ายมาจากไหน ผมเสียดยคนไทยด้วยกัน เรื่องที่ชาวบ้านเดือดร้อนกันน่าจะเป็นเรื่องของชาวบ้าน รัฐบาลช่วยชาวบ้านและคนจนมากที่สุดตั้งแต่มีรัฐบาลมา แต่ผลสุดท้ายกลับมาเป็นเช่นนี้ ช่วยไม่ได้"

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ 17 ธันวาคม 2545)

ขณะที่นายกรัฐมนตรีก็ได้เชื่อมโยงให้เห็นว่ากลุ่มที่อยู่เบื้องหลังการชุมนุมประท้วงของชาวบ้านปากมูลก็คือ กลุ่มเอ็นจีโอ

"เอ็นจีโอที่มีอยู่มาก...มีเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้นทำงานเพื่อหวังให้มีข่าว และส่งผลงานไปต่างประเทศเพื่อให้มีผลงานจะได้รับเงินสนับสนุน โดยเอาประชาชนมาเป็นเกราะกำบัง นำมาเป็นข้ออ้าง ...ดังนั้นเอ็นจีโอด้วยกันต้องจัดการกันเองด้วย"

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 19 ธันวาคม 2545)

¹¹ พวงพนา คุณวัฒน์และอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, "กระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล," วารสารนิเทศศาสตร์ 21(กรกฎาคม-กันยายน 2546): 67-68.

คำกล่าวหาดังกล่าวของนายกรัฐมนตรีทำให้เอ็นจีโอกลุ่มต่างๆ เช่น นายสุริยะใส กตะศิลา นายภิภพ ธงไชย จากครป. และนางสาววนิดา ตันติวิทยาพิทักษ์ ฯลฯ ต่างออกมาตอบโต้คำกล่าวหาดังกล่าวกันอย่างกว้างขวางและเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า เอ็นจีโอทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาและให้ข้อมูลกับชาวบ้าน โดยเอาความเห็นความต้องการของชาวบ้านเป็นตัวตั้ง ส่วนคำกล่าวหาของนายกรัฐมนตรีกระทำไปก็เพื่อลดความน่าเชื่อถือของเอ็นจีโอและต้องการแบ่งแยกชาวบ้านให้โดดเดี่ยว

"ที่ผ่านมาเอ็นจีโอไม่เคยยอมให้ไปใช้กำลังหรือใช้ความรุนแรง เพียงแต่ให้ข้อมูลในการตัดสินใจ เพราะต้องยอมรับว่าคู่มือของชาวบ้านคือ หน่วยงานรัฐและรัฐบาล สิ่งที่ขัดแย้งคือ โครงการรัฐ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่คู่มือจะให้ข้อมูลและชาวบ้านก็ไม่มีทางหาข้อมูลได้ จึงต้องอาศัยเอ็นจีโอช่วย"

(จินตนา แก้วขาว ประธานกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
บ้านกรูด, หนังสือพิมพ์ข่าวสด 22 ธันวาคม 2545)

◆ เมื่อเสียงส่วนน้อยไม่ยอมรับมติเสียงส่วนใหญ่ของสังคมก็ต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย

ภายหลังจากสมัชชาคนจนจะสร้างหมู่บ้านแม่ขุนยังยืนบริเวณตรงกันข้ามกับท่าเทียบเรือราชการเพื่อประท้วงมติคณะรัฐมนตรีที่ให้เปิดเขื่อน 4 เดือนและปิดเขื่อน 8 เดือน โดยรัฐบาลอ้างว่าได้ทำการสำรวจข้อมูลชาวบ้านแล้วว่าร้อยละ 80 ต้องการให้ปิดเขื่อน 8 เดือน เหตุการณ์นี้ทำให้รัฐบาลหวั่นยกประเด็นหลักการกฎหมายมาสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลในการใช้ความรุนแรง โดยพยายามทำให้เห็นว่ากลุ่มสมัชชาคนจนไม่ยอมรับเสียงส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายขึ้นเด็ดขาดเข้าจัดการเพื่อให้การชุมนุมสลายตัวไป

"ผมรู้สึกหนักใจจริงๆ ที่ต้องบังคับใช้กฎหมายกับคนจน แต่ทุกอย่างต้องมีกติกา ถ้าไม่มีกติกา บ้านเมืองอยู่ไม่ได้ อันนี้ขอให้เข้าใจและเห็นใจจะมาเอาชนะคะคานกันในเรื่องที่ไม่มีเหตุผลไม่ได้ ไม่อย่างนั้นไม่รู้จะมีรัฐบาลไปทำไม"

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์มติชน 22 มกราคม 2546)

"ถ้าทำอะไรที่ไม่มีเหตุผล ทำตามอารมณ์ คนไทยจะเริ่มมีความรู้สึกเอือมระอา ถึงแม้ว่าเห็นใจคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส แต่ถ้าคนเหล่านั้นไม่รับฟังเหตุผลบ้าง ไม่ใช่แค่รัฐบาล พี่น้องประชาชนส่วนใหญ่อาจไม่เห็นด้วย ซึ่งเขาก็เป็นคนไทยคนหนึ่งเหมือนกัน ทำไมต้องไปดูแลคนเพียงบางส่วนหรือปล่อยให้คนบางส่วนทำผิดกฎหมาย"

(นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รมว.มหาตไทย, หนังสือพิมพ์มติชน 16 มกราคม 2546)

ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์หลายฉบับก็รายงานตรงกัน โดยตอกย้ำให้เห็นว่าการชุมนุมของกลุ่มสหประชาปากมุลได้สร้างความเดือดร้อนให้กับวัดและโรงเรียนวัดเบญจมบพิตร ต่อมาได้นำมาสู่มาตรการรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดน้ำ ตัดไฟ รวมถึงบริการสาธารณสุขประเภทต่างๆ ของกรุงเทพมหานครที่จัดให้กับผู้ชุมนุมประท้วง จนกระทั่งการรื้อถอนเต็นท์ที่พักของกลุ่มสหประชาคนจนหมู่บ้านแม่มน้อยยืน โดยนายสมัคร สุนทรเวชลงมาบัญชาการการรื้อถอนของเจ้าหน้าที่เทศกิจด้วยตัวเอง

◆ รัฐบาลละเมิดสิทธิมนุษยชน

ขณะที่รัฐบาลให้ยกประเด็นเรื่องหลักการของกฎหมาย กลุ่มสหประชาคนจนหมู่บ้านแม่มน้อยยืนก็ได้ชูประเด็นแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมาตอบโต้การกระทำของรัฐบาล เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านมีเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ ซึ่งเป็นสิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ การกระทำของรัฐบาลเท่ากับเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

“คนในรัฐบาลเอง โดยเฉพาะรองนายกรัฐมนตรีอย่างน้อย 3 ท่านก็เคยผ่านการชุมนุมเรียกร้องสิทธิมาแล้วทั้งนั้น นี่เป็นเสรีภาพของการชุมนุม อยากให้รัฐเคารพสิทธิตรงนี้ด้วย แม้ว่าลึกๆ แล้วรัฐบาลจะไม่ชอบการชุมนุมเรียกร้องสิทธิของประชาชน ยกเว้นการชุมนุมที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาล”

(นายจรัส ดิษฐาภิรักษ์ กรรมการสิทธิมนุษยชน, หนังสือพิมพ์ข่าวสด 24 มกราคม 2546)

◆ รัฐบาลบิดเบือนข้อเท็จจริงและสร้างภาพหลอกลวงประชาชน

กลุ่มสหประชาคนจนฯได้ใช้ชุดแนวคิดนี้ เพื่ออธิบายให้สาธารณชนได้เข้าใจว่า ทำไมการชุมนุมประท้วงของกลุ่มสหประชาคนจนจึงยืดเยื้อ หรืออีกนัยยะหนึ่งก็คือ การตอบโต้ข้อมูลของฝ่ายรัฐบาลที่พยายามสร้างภาพทางลบให้กับกลุ่มผู้ชุมนุม โดยชี้ให้เห็นว่า นายกรัฐมนตรีให้สัญญาว่าจะแก้ไขปัญหาคูหาปากมุลด้วยตัวเองภายใน 2 สัปดาห์ โดยจะยึดผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นหลัก แต่การประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 นายกรัฐมนตรีกลับนำผลการศึกษาของกพผ.ที่ว่าจ้างให้สถาบันการวิจัยต่างๆ มาเสนอในที่ประชุมเป็นการบิดเบือนพยายามสร้างความสับสนให้กับสาธารณชนและชาวบ้าน

“รายงานผลสำรวจของรัฐบาลที่อ้างว่าประชาชนถึงร้อยละ 80 เห็นด้วยกับการสร้างเขื่อน...เป็นการบิดเบือนหลอกลวงประชาชน เพราะการทำแบบสอบถามไม่ได้ถามชาวบ้านที่อยู่บริเวณลุ่มน้ำทั้งห้า แต่กลับไปถามชาวบ้านที่ไม่เกี่ยวข้องกับเขื่อนปากมูลเลย”

(นายผาย โมรวาติ พ่อครัวใหญ่ชาวบ้านแม่มน้อย, หนังสือพิมพ์มติชน 16 มกราคม 2546)

ขณะเดียวกัน กลุ่มสมัชชาคนจนยังอธิบายให้เห็นว่า นายกรัฐมนตรีพยายามที่จะสร้างภาพให้เห็นว่ามีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา โดยสั่งให้ภม.เปิดประตูเรือนทันทึ โดยนายภม.จะลงไปดูพื้นที่แม่น้ำมูลร่วมกับตัวแทนของชาวบ้านและจะกลับมาตัดสินใจแก้ไขปัญหให้กับชาวบ้าน

"หลังจากกลับมาจากการลงไปดูพื้นที่ นายภม.กลับสั่งให้ปิดเขื่อนปากมูลและปฏิบัติตามมติกรม.เดิม ต่อไปจนกว่าจะมีการตัดสินใจใหม่และส่งคณะทำงาน 4 คณะลงไปเก็บข้อมูลใหม่โดยไม่รู้ว่าจะใช้เวลาานเท่าใด"

(แถลงการณ์สมัชชาคนจน เรื่อง "รัฐบาลเหวุดา ชี้ตัวคนจน, หนังสือพิมพ์ข่าวสด 8 มกราคม 2546)

กล่าวโดยสรุป ในสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณีเขื่อนปากมูล จะเห็นว่ารัฐบาลได้ใช้พื้นที่ของสื่อหนังสือพิมพ์ในการนิยามปัญหาความขัดแย้งครั้งนี้ให้คนในสังคมรับรู้ว่าเป็นเรื่องของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งหรือส่วนน้อยที่มีเบื้องหลังและไม่ยอมรับกฎเกณฑ์กติกาของสังคม ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้คือเป็นกลุ่มคนที่สร้างปัญหาทำให้ความขัดแย้งดำรงอยู่อย่างยืดเยื้อ เป็นเหตุผลให้รัฐบาลมีความชอบธรรมที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายที่รุนแรง เพื่อให้สังคมกลับมาสงบสุขดังเดิม ขณะเดียวกันกลุ่มชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบก็ได้ใช้พื้นที่ของหนังสือพิมพ์เพื่อนำเสนอความคิดเห็น ความเชื่อของตนเพื่อต่อสู้กับการนิยามปัญหาความขัดแย้งกับรัฐบาลว่า กลุ่มสมัชชาคนจนหมู่บ้านแม่มนยังยืนเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนจากโครงการก่อสร้างของรัฐและรัฐบาลไม่เคยมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา ทำเพียงแค่สร้างภาพ ชื่อเวลา กระทั่งใช้ความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาจึงทำให้ปัญหายังคงอยู่และต้องมีการประชุมประห้วงรัฐบาลต่อไป

● ความเป็นมาของโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย

โครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซียเริ่มขึ้นสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัยและรัฐบาลของดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัดของมาเลเซียโดยผู้นำของทั้งสองประเทศได้ลงนามในความตกลงเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2541 เพื่อทำการสำรวจและพัฒนาแหล่งก๊าซธรรมชาติในพื้นที่เขตพัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย ทั้งนี้ บริษัทปตท.จำกัด(มหาชน) และบริษัทปิโตรนาสซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของไทยและมาเลเซียได้รับมอบจากรัฐบาลของประเทศทั้งสองให้ดำเนินการเพื่อพัฒนาก๊าซธรรมชาติขึ้นมาใช้ประโยชน์

ตามข้อตกลงดังกล่าว บริษัทปตท.และบริษัทปิโตรนาสจะร่วมลงทุนก่อสร้างโรงแยกก๊าซจำนวน 2 โรงที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และวางท่อขนส่งก๊าซจากประเทศไทยไปสู่มาเลเซีย โดยท่อดังกล่าวจะพาดผ่านพื้นที่ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาได้แก่ อำเภอจะนะ หาดใหญ่ นาหม่อม และอำเภอสะเดา แล้วเข้าสู่ประเทศมาเลเซียบริเวณด่านจังโหลน ตำบลลำนกขาม และโรงแยกก๊าซแต่ละโรงจะมีขีดความสามารถในการผลิตวันละ 425 ล้านลูกบาศก์ฟุต โดยโรงแยกก๊าซหน่วยแรกกำหนด

ก่อสร้างแล้วเสร็จในกลางปี 2545 และโรงแยกก๊าซหน่วยที่สองกำหนดแล้วเสร็จระหว่างปี 2549-2552 พื้นที่ในการก่อสร้างโรงแยกก๊าซทั้งสองโรงนี้ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 250-500 ไร่

ความกังวลเกี่ยวกับประเด็นเรื่องผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความเสี่ยงต่างๆที่ชุมชนในท้องถิ่นต้องแบกรับ ทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งเกี่ยวกับการวางท่อก๊าซได้เลวร้ายลง นับตั้งแต่มีการก่อสร้างบริษัททราฟฟิคไทย-มาเลเซียในปีพ.ศ 2542 ในระยะแรกโครงการถูกต่อต้านด้วยเหตุผลว่าไม่มีการทำประชาพิจารณ์ แต่ในที่สุดกระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้แต่งตั้งให้นายพลกองทัพบกเป็นประธานจัดทำประชาพิจารณ์ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ 2543 ที่อาคารเทศบาลหาดใหญ่ แต่ก็ต้องเลื่อนออกไปด้วยเกรงกันว่าจะเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น จนกระทั่งมาถึงรัฐบาลพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้เสนอทางออกให้เปลี่ยนเส้นทางวางท่อออกไปอีก 5 กิโลเมตร แต่ทางปตท.คัดค้าน ทำให้การประท้วงดำเนินต่อไปจนกระทั่งเกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง ในเดือนธันวาคม พ.ศ 2545 เมื่อรัฐบาลได้ใช้กำลังเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงที่เดินทางไปยื่นหนังสือร้องทุกข์แก่นายกรัฐมนตรี

● การนำเสนอข่าวความขัดแย้งกรณีโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซียของสื่อหนังสือพิมพ์

ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน กรณีท่อก๊าซฯ รัฐบาลได้ใช้กลไกของสื่อมวลชนในการนิยามการกระทำของกลุ่มผู้ประท้วงในรูปแบบต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของการสร้างสถานการณ์วุ่นวายของคนเพียงบางกลุ่ม โดยรัฐจำเป็นต้องเข้าไปปราบปรามเพื่อให้สังคมสงบสุข ขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านก็นิยามการกระทำของรัฐบาลว่า เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนี้

◆ กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงมีเบื้องหลัง

รัฐบาลรวมถึงข้าราชการระดับสูงได้อธิบายเหตุผลของความขัดแย้งกรณีท่อก๊าซว่าความวุ่นวายของชาวบ้านที่มาชุมนุมประท้วงเป็นเพราะได้รับค่าจ้างมาจากกลุ่มเอ็นจีโอ ซึ่งเป็นผู้ปลุกปั่นยุยงให้เกิดสถานการณ์ขึ้นมา

"การปลุกระดมของกลุ่มเอ็นจีโอ ไม่มีปัญหาสำหรับผม เพราะบ้านเมืองมีกฎหมายตราใบใต้ที่ผมเป็นนายกฯ ผมต้องรักษากฎหมายบ้านเมือง"

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน 26 ธันวาคม 2545)

"เอาอย่างนี้ ผมอยากเปิดเผยเรื่องหนึ่ง คือ มีชาวบ้านที่บาดเจ็บและถูกนำส่งโรงพยาบาล 4 คน ยอมให้ดูบัตรประชาชนเพียง 1 คน ปรากฏว่าเป็นคนพัทลุง ไม่ได้มาจากอำเภอจะนะ ซึ่งพยาบาลได้สอบถามชาวบ้านแล้ว ชาวบ้านตอบว่าได้ค่า

จ้างมา 1,000 บาท เพื่อให้มาร่วมชุมนุม”

(พล.ต.อ.สันต์ ศรุตานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ, หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 22 ธันวาคม 2545)

◆ เสียงส่วนใหญ่ คือ ความถูกต้องชอบธรรม

นอกจากการอธิบายการชุมนุมประท้วงของชาวบ้านว่าเกิดจากการรับจ้างมาแล้ว รัฐบาลยังให้ความหมายการประท้วงครั้งนี้อีกว่า เป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยที่รัฐบาลหรือสังคมไม่จำเป็นต้องให้ความสนใจ

“ประชาชนมีกี่คน ประชาชน 63 ล้านคน ผมทำหน้าที่ให้กับคนทั้ง 63 ล้านคน ถ้าจะมีความไม่พอใจสักแสนคนหรือล้านคนก็เป็นเรื่องปกติ แต่ขอให้คน 60 ล้านคนขึ้นไป เห็นว่าเป็นสิ่งที่เบียดเบียนประโยชน์ก็พอใจแล้ว”

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์มติชน, 24 ธันวาคม 2545)

“คงไม่มีอะไร เพราะมีคนสนับสนุนมากกว่าคนค้าน”

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 24 ธันวาคม 2545)

◆ การชุมนุมประท้วงเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

ขณะเดียวกันรัฐบาลก็อธิบายนโยบายของการชุมนุมประท้วงของชาวบ้านว่าเป็นพวกนอกกฎหมาย ชอบใช้กำลังทำด้วยความเคียดแค้นอง คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว ทำลายภาพพจน์ของประเทศ

“ทักษิณล้มกฎหมายเหนือมือ(พาดหัวข่าว)...ถ้าตราบได้อะไรทุกคนรักษากฎหมาย ทุกคนมีประชาธิปไตย แต่ประชาธิปไตยกับอนาธิปไตยเป็นคนละเรื่องกัน”

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, 24 ธันวาคม 2545)

“รัฐบาลนี้จะไม่ยอมเรื่องกดดันใดๆ ทั้งสิ้น คือชาติต้องมาก่อน...กฎหมายต้องเป็นกฎหมาย ถ้าเรารักษากฎหมายไม่ได้ ประเทศก็อยู่ไม่ได้”

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, 24 ธันวาคม 2545)

“แต่กลับมีเหตุการณ์ที่น่าเสียใจ เพราะได้เกิดเหตุการณ์คนไทยกลุ่มหนึ่งไม่ได้คิดถึงบ้านเมือง คิดแต่เรื่องอารมณ์ส่วนตัว”

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 22 ธันวาคม 2545)

◆ การชุมนุมประท้วงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

กลุ่มผู้ชุมนุมชุมนุมประท้วงและผู้สนับสนุนได้ใช้พื้นที่สื่อเพื่อตอบโต้การใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมและจับกุมชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ว่าเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างรุนแรงและเป็นการทำลายกระบวนการประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิที่จะชุมนุมได้อย่างสันติ ซึ่งรัฐที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยต้องให้การคุ้มครองและประกันสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน

“พวกเรายังคงยืนยันที่จะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการแสดงความเห็นคัดค้านโครงการท่อก๊าซ รัฐบาลต้องพิจารณาโครงการนี้ใหม่และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ”

(แถลงการณ์และการประกาศเจตนายกของเครือข่ายการคัดค้านโครงการท่อก๊าซ ไทย-มาเลเซีย, หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 24 ธันวาคม 2545)

● ผลของการรายงานข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง

นอกจากประเด็นแนวคิดที่แต่ละฝ่ายได้นำเสนอออกมาแล้ว หากพิจารณาถึงลักษณะวิธีการนำเสนอข่าวความขัดแย้งของโครงการเขื่อนปากมูลและท่อก๊าซไทย-มาเลเซียกลับพบว่าได้สร้างปัญหาให้กับสถานการณ์ความขัดแย้งอย่างมาก เนื่องจากลักษณะวิธีการนำเสนอข่าวความขัดแย้งของสื่อหนังสือพิมพ์หลายประการ

◆ การเน้นคุณค่าไปทิ้งองค์ประกอบของความขัดแย้งเป็นหลัก

การนำเสนอดังกล่าวทำให้สื่อหนังสือพิมพ์รายงานข่าวเหตุการณ์มีลักษณะคืบหน้าเป็นรายวันหรือแบบวันต่อวันที่เสนอให้เห็นการโต้ตอบระหว่างคู่ขัดแย้งในแต่ละวัน โดยไม่ได้เน้นให้เห็นภูมิหลังความเป็นมา สาเหตุ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความขัดแย้งนั้นในหลายมิติ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับทุกฝ่ายในสังคม ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ พอล วีร์ (Paul Wehr)¹² เรียกว่า การเร่งพลวัตความขัดแย้งให้สูงขึ้น ซึ่งเขาได้อธิบายไว้ว่าความตึงเครียดจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อมีการตอบโต้ของคู่ขัดแย้งโดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจมีผลทำให้อีกฝ่ายตอบโต้กันอย่างรุนแรง พฤติกรรมความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างตอบโต้จะผลักดันความขัดแย้งให้ตึงเครียดมากขึ้นคล้ายแรงหมุนของเกลียวสว่านเมื่อตอบโต้กันไปมา ก็จะเกิดการสร้างภาพแบบเหมารวม(stereotype) ทำให้อีกฝ่ายมองเห็นเฉพาะด้านที่ไม่ดีของอีกฝ่ายทำให้เกิดการรับรู้ที่ผิดพลาด

¹² Paul Wehr. Conflict Regulation. Forwarded by Kenneth E. Boulding Westview Special Studies in Peaces, Conflict and Conflict Resolution. (Colorado : Westview Press, 1979).

จากกรณีความขัดแย้งทั้ง 2 โครงการมีข้อสงสัยว่า สื่อหนังสือพิมพ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเร่งพลวัตความขัดแย้งให้เพิ่มสูงขึ้นดังที่ลิงก์วีร เรียกว่า เกลียวลว่นของความขัดแย้งและการสร้างภาพแบบเหมารวม

◆ การคัดเลือกประเด็นข่าวที่เน้นไปที่การตอบโต้รายวัน

การคัดเลือกประเด็นข่าวมานำเสนอเป็นองค์ประกอบสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มสูงขึ้นหรือลดลงไปได้ แต่สื่อหนังสือพิมพ์ก็มีแนวโน้มที่จะนำเสนอให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น เช่น กรณีทอผ้าก็มักจะเสนอในประเด็นที่ว่า มีอบจัดตั้ง ได้รับค่าจ้างหวัละพัน หรือมีการเมืองอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเป็นท่าทีที่ส่งเสริมความขัดแย้งมากกว่าจะเน้นไปที่การเปิดเผยความเป็นจริงจากทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ยังได้ลดคุณค่าหรือสาระของสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐบาลให้เหลือแค่เพียงเรื่องผลประโยชน์ทางการเมือง ลักษณะการรายงานเช่นนี้ของสื่อไทยมีความสอดคล้องกับการลักษณะการนำเสนอของสื่อของประเทศ อย่างเช่นการศึกษาของGolding (1981)Tuchman(1987)และ Hall(1977) ที่ชี้ให้เห็นว่า ทั้งๆที่ความขัดแย้งทางสังคมเป็นเรื่องที่รายละเอียดความเป็นมาที่ซับซ้อน แต่สื่อก็มักจะรายงานออกมาเป็นเรื่องที่ย่ายไม่ซับซ้อน โดยมักจะเน้นไปช่วงที่มีความตึงเครียดมากที่สุด หากแม้เหตุการณ์สงบลงไปแล้วสื่อก็จะไม่รายงานให้เห็น รูปแบบการรายงานก็จะเป็นการรายงานเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น โดยไม่สนใจบริบทเลย(actuality without context)¹³

◆ สื่อเปิดพื้นที่ในการนำเสนอความคิดของคู่ขัดแย้งไม่เท่าเทียมกัน

จะด้วยเหตุผลใดก็ตามที่ทำให้สื่อเลือกนำเสนอข้อมูลของคู่ขัดแย้งไม่เท่าเทียมหรือมีแนวโน้มไปให้น้ำหนักฝ่ายที่มีอำนาจหรือชนชั้นนำมากกว่า แต่การกระทำเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะส่งผลให้ความขัดแย้งนั้นขยายตัวไปสู่ความรุนแรงได้ มีผลการศึกษาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน ในกรณีของทอผ้าชาวดานา จ.กาญจนบุรีที่ทำให้เห็นภาพชัดเจนว่า สื่อมวลชนทั้งท้องถิ่นและระดับชาติปิดกั้นพื้นที่การแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้คัดค้าน ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งครั้งนั้นยืด

¹³ อ้างถึงใน Akiba A.Cohen, Hanna Adoni, and Charles R. Bantz, *Social Conflict and Television News* (USA: Sage Publication, 1990), pp. 30-31.

เยื่อนานถึง 2 ปี และกดดันให้กลุ่มผู้คัดค้านหันไปใช้ความรุนแรง โดยวิธีการปิดป่าเพื่อสื่อสารแนวคิดและอุดมการณ์ของตนไปยังสาธารณชน¹⁴

◆ ลักษณะการใช้ภาษาในการเขียนข่าวของสื่อ

ลักษณะการใช้ภาษาของสื่อหนังสือพิมพ์เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่กระตุ้นความขัดแย้งให้รุนแรงยิ่งขึ้น ด้วยลักษณะภาษาที่เร้าอารมณ์ที่เสมือนเป็นการยั่วยุให้อีกฝ่ายเกิดอารมณ์ที่จะตอบโต้กลับมา ทำให้การต่อสู้ที่ควรจะเป็นไปด้วยข้อเท็จจริงกลับเปลี่ยนไปเป็นการใช้ “อารมณ์” มากยิ่งขึ้น ดังเช่นที่เห็นชัดเจนในกรณีการรายงานข่าวโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย หนังสือพิมพ์มักใช้ภาษาพาดหัวข่าวในลักษณะที่สื่อให้เห็นว่า กลุ่มม็อบ เป็นกลุ่มคนที่ชอบก่อความวุ่นวาย ไม่มีระเบียบ ชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เช่น

“รัฐบาลกลุ่มม็อบท่อก๊าซ “อนาธิปไตย” (กรุงเทพธุรกิจ, 25 ธันวาคม 2545)

“ทักษิณส่งขงคุก 12 หัวใจแกนด้านท่อก๊าซ แฉพทอวูธร้าย กักตัวค่าย ดชด. ทักษิณอุณขาดม็อบคัดค้านท่อก๊าซ จวกยับเป็นพวกอีกโก๊ตึกคะนอง ใช้อารมณ์ทำเพื่อความสะใจ ชนอาวูธเพียบ ทั้งลูกตะกั่ว ไม้ยาว แก๊สไซ้เน่า” (ไทยรัฐ, 22 ธันวาคม 2545)

“เดือดร้อน กรรม.สัญญา ประเทนัว ตร.-ม็อบด้านท่อก๊าซ ตั้งเขตปลอดม็อบเป็นเหตุ จับป่าเถื่อนยังกับพฤษภาทมิฬ” (ข่าวสด, 22 ธันวาคม 2545)

“ด้านท่อก๊าซเดือด ม็อบปะทะตำรวจ โหมใหญ่สกัดกั้น ระดมปาก้อนหิน บาดเจ็บทั้งสองฝ่าย” (ไทยรัฐ, 21 ธันวาคม 2545)

“เดือดร้อนกรรม.สัญญา ประเทนัว! ตร.-ม็อบด้านท่อก๊าซ ตั้งเขตปลอดม็อบเป็นเหตุ จับป่าเถื่อนยังกับ พค.ทมิฬ” (ข่าวสด, 21 ธันวาคม 2545)

● ความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: ข้อสังเกตบางประการกับการรายงานข่าวของสื่อ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมามีเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะของความรุนแรงอยู่ 3 เหตุการณ์ด้วยกัน คือ การปล้นอาวุธปืนจำนวนมากของราชการเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ที่ค่ายกองพันทหารพัฒนา อำเภอลำตาหลวง จังหวัดนราธิวาส ตามมาด้วยเหตุการณ์ “มัสยิดกรือเซะ” จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 28 เมษายน ที่มีผู้เสียชีวิต 108 ศพ และล่าสุดคือเหตุการณ์

¹⁴ พลินี ศิริรังษี, “การใช้สื่อของกลุ่มต่างๆในสถานการณ์ความขัดแย้ง กรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานาผ่านป่าสงวนแห่งชาติห้วยเขย่ง” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตสาขาวิชาสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 200-201.

สลายการชุมนุมหน้า สภ.อ. "ตากใบ" จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ทำให้มีผู้เสียชีวิตอีก 84 ศพนั้น

หากพิจารณาความขัดแย้งในโครงการเชื่อมปากมูลและท่อก๊าซไทย-มาเลเซียเปรียบเทียบกับความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะพบว่ามิลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสลับซับซ้อนของปัญหามากกว่าโครงการเชื่อมและท่อก๊าซที่เป็นเรื่องผลกระทบของการประกอบอาชีพอย่างชัดเจน ปัญหาความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นคู่ขัดแย้งกับรัฐนั้นไม่ชัดเจน รวมถึงประเด็นความขัดแย้งนั้นก็ถูกมองว่ามาจากหลายสาเหตุ ทั้งการ "ลงขัน" ของกลุ่มนักการเมืองและธุรกิจผิดกฎหมาย "การก่อการร้าย" ข้ามประเทศ รวมถึง "การแบ่งแยกดินแดน" ขณะเดียวกันก็มีการวิเคราะห์กันในอีกมุมมองหนึ่งว่าความขัดแย้งนี้เป็นปัญหาทางวัฒนธรรม ซึ่งชาวไทยมุสลิมนี้มี ความ "แตกต่าง" ทั้งทางเชื้อชาติ ภาษาและศาสนา รวมถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ถูกกดขี่มาโดยตลอด¹⁵

แต่อย่างไรก็ตามการตั้งข้อสังเกตในรายงานการศึกษานี้จะเน้นหนักเฉพาะไปที่การทำหน้าที่รายงานข่าวของสื่อมวลชนว่ากรณีความขัดแย้งครั้งนี้สื่อมวลชนมีท่าทีต่อความขัดแย้งครั้งนี้อย่างไร และการรายงานข่าวกรณีนี้มีลักษณะที่ช่วยบรรเทาหรือยั่วยุให้เกิดความรุนแรงเหมือนหรือแตกต่างจากความขัดแย้งจาก 2 กรณีข้างต้นหรือไม่ อย่างไร

จากการวิเคราะห์การรายงานจาก 3 เหตุการณ์ใหญ่ที่เกิดขึ้นพบลักษณะร่วมกันบางประการในการรายงานข่าวความขัดแย้งของสื่อมวลชน กล่าวคือ ลักษณะการรายงานข่าว ยังคงมีลักษณะยั่วยุมากกว่าสร้างความเข้าใจให้เกิดการแบ่งขั้วมากกว่าการสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม แม้ว่าในระยะหลังสื่อจะเริ่มเสนอให้รัฐบาลปรับเปลี่ยนแนวทางในการแก้ไขปัญหาภาคใต้ด้วยวิธีที่สันติมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นเฉพาะในส่วนที่เป็นบทความแสดงความคิดเห็นที่อยู่ด้านใน แต่ลักษณะการรายงานข่าวหน้า 1 ซึ่งเป็นส่วนที่มีผลกระทบต่อคนอ่านค่อนข้างมากยังเป็นการรายงานด้วยภาษาที่หวือหวา ภาพที่สร้างความตื่นเต้น หวาดกลัว รวมถึงประเด็นที่ยังคงเน้นไปที่การต่อสู้ ตอบโต้รายวัน ซึ่งการรายงานข่าวที่มีลักษณะยั่วยุให้เกิดการตอบโต้แบบตาต่อตา ฟันต่อฟันเช่นนี้จะยิ่งทำให้เกิดความแตกแยก ความขัดแย้งก็จะยิ่งบานปลายยากจะยุติได้

¹⁵ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, "เหตุการณ์ความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับประวัติศาสตร์บาดแผล," ศิลปวัฒนธรรม 26(1 กุมภาพันธ์ 2548): 149.

◆ ประเด็นการนำเสนอ

ประเด็นที่สื่อเลือกมานำเสนอยังคงเป็นการรายงานในลักษณะที่เป็นต่อสู้อย่างโต้แย้งและตอบโต้ด้วยวิธีการใช้ความรุนแรงแบบวันต่อวัน ประหนึ่งคล้ายกับภาพยนตร์สงคราม เพลว สีเงิน¹⁶ ถึงกับตั้งข้อสังเกตกับการทำงานของสื่อไว้ว่า

“โดยเฉพาะโทรทัศน์บางช่อง...ส่งนักข่าวลงไปในพื้นที่ สร้างฉาก-แต่งกายเลียนแบบผู้สื่อข่าวสงคราม อย่างที่เห็นจาก CNN...มีทั้งภาพ มีทั้งข่าวว่าทีมบัญชาการของพล.อ.ชวลิตจับคนโน้นคนนี้ได้บ้าง ตัวจริงบ้าง เป็นผู้ต้องสงสัยบ้าง ...เรียกว่ามีวาระเบรกเลยทีเดียวไม่มีการกลั่นแกล้งและกรองข่าวก่อนนำเสนอเผยแพร่”

ข่าวจึงเป็นการรายงานความขัดแย้งในเชิงการต่อสู้ด้วยการใช้กำลัง โดยไม่ได้ชี้ให้คนในสังคมได้เห็นภูมิหลังปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและรากเหง้าของปัญหาที่เกิดมาจากประวัติศาสตร์ รวมถึงความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ตรงกันข้ามสื่อกลับรายงานในลักษณะที่มีการตอบโต้ด้วยการใช้กำลังทั้งจากฝ่ายรัฐและฝ่ายผู้ก่อการความไม่สงบ ทำให้ความตึงเครียดเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันสื่อก็รายงานในลักษณะสร้างให้เกิดการแบ่งขั้วอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการแบ่งเรา แบ่งเขา ดังจะเห็นได้จากเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ตากใบสื่อรายงานข่าวกระแสดคนในสังคมลักษณะปลุกกระแสชาตินิยมขึ้นมา ช่วงนั้นเราจึงได้ยินเสียงของสังคมไทยที่อยู่นอกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทำนองที่ว่า “ส่วนมันให้หมด ให้ออกไปจากแผ่นดินไทย ...ดูสิว่ามันทำกับเราแบบนี้ ไม่ต้องกลัวลูยมันไปเลย”

การสร้างภาพแบบเหมารวม(Stereotype)ของสื่อ โดยทำให้คนในสังคมเหมารวมกันไประหว่างคนมุสลิมที่รักสันติที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กับกลุ่มที่ก่อความไม่สงบก็ยิ่งส่งเสริมให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิมมากขึ้น เท่ากับว่าสื่อกำลังแยกกลุ่มคนบริสุทธิ์ไปเข้ากับกลุ่มก่อการร้าย กรณีเช่นนี้อาจตีความได้ว่าสื่อตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มผู้ก่อการร้ายในการยั่วยุให้มีการตอบโต้จากรัฐบาลและคนในสังคมไปในทิศทางที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

◆ การใช้ภาษาและภาพในการนำเสนอข่าว

ขณะเดียวกันการใช้ภาษาในการพาดหัวก็ยังเน้นไปที่ตัวเหตุการณ์ ซึ่งมีลักษณะเร้าอารมณ์ ทำให้เกิดความหวาดกลัวยั่วยุให้เกิดการใช้อารมณ์ในการตอบโต้มากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากลักษณะการพาดหัวข่าวว่า

“เผา 20 ร.ร. ฆ่าทหารยึดกองพัน ทักษิณเดือด แม่ทัพ 4 ประกาศเคอร์ฟิวล่า” (มติชน 5 มกราคม 2547)

“ทักษิณเดือดพล่านชูโล่ออก ปลอ่ยใจใต้หยาม” (ไทยรัฐ 5 มกราคม 2547)

“เดือดชั่วตร.และ 2 คพ จยบ.บอมบ์ป้อม 2 จุดปัตตานี” (ข่าวสด 6 มกราคม 2547)

¹⁶ เพลว สีเงิน, “เพลวสีเงิน,” ไทยโพสต์ (9 มกราคม 2547): 5.

“วางบั้งอีกโรงพักได้-ระทึกกู่กัน หยามไม่เลิก ออกหมายจับวันนี้ 5 ตัวการ” (มติชน 10 มกราคม 2547)

เช่นเดียวกับการกับการนำเสนอภาพก็เป็นไปในทิศทางที่ทำให้คนเกิดความตระหนัก หวาดกลัว รวมถึงสร้างความเครียดแค้นให้กับคนมุสลิมได้ กรณีเช่นเหตุการณ์“มัสยิดกรือเซะ” ที่สื่อนำเสนอภาพวัยรุ่นนอนตายเกลื่อนกราดบนท้องถนนขณะที่มีภาพทหารไทยยืนอยู่เบื้องหลังศพลูกหลานคนมุสลิม การนำเสนอภาพของสื่อย่อมจะสร้างความไม่พอใจให้กับพ่อแม่ของวัยรุ่นกลุ่มนี้ รวมถึงคนมุสลิมที่ไม่เกี่ยวข้องอย่างมาก หรือแม้กระทั่งมีตัวอย่างที่ชัดเจนที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ลงภาพข่าววัยรุ่นที่เสียชีวิตก้ามืดดาบมลายู ในข่าวหน้า 1 พาดหัวใหญ่เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2547 แต่วันต่อมาหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจก็ลงภาพข่าวหน้านั้นอีกครั้ง แต่มีดในมือเปลี่ยนจากมีดดาบสวยงามไปเป็นดาบเล่มใหญ่คล้ายมีดดาบสปาร์ต้าตีหยาบๆ พร้อมกับคำขอโทษที่เกิดข้อผิดพลาด แม้จะไม่ทราบเหตุผลชัดเจนถึงการตกแต่งภาพของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ แต่เจตนาการสื่อสัญลักษณ์เช่นนี้ย่อมจะสร้างความไม่พอใจให้กับคนมุสลิมได้ เนื่องจาก“กริช”เป็นสูงส่งในวัฒนธรรมมลายู ซึ่งบ่งบอกถึงฐานะ บรรดาศักดิ์และความเป็นวีรบุรุษ

● บทสรุปการทำงานของสื่อ

กรัมซี กล่าวว่า สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งทางสังคมที่ช่วยเหลือหลอมอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อให้กับคนในสังคมได้โดยไม่ต้องใช้กลไกทางด้านความรุนแรง ดังนั้น ในกรณีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจะเห็นได้ว่า ต่างฝ่ายต่างแย่งชิงพื้นที่เพื่อนำเสนออุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อของฝ่ายตน ฝ่ายใดแย่งชิงพื้นที่ได้มากกว่ากันก็มีแนวโน้มว่าจะครอบครองความคิดของสาธารณชนได้มากเท่านั้น แต่ปัจจัยที่จะมากำหนดว่าสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์จะเปิดพื้นที่ให้กับฝ่ายใดมากกว่านั้นก็ขึ้นอยู่กับทัศนคติ จุดยืน และวิธีการทำงานของบรรณาธิการข่าว ผู้สื่อข่าว ตลอดจนถึงโครงสร้างการทำงานขององค์กร¹⁷

แต่อย่างไรก็ตาม รายงานการศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ในสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นสถานการณ์พิเศษที่สื่อมวลชนควรตระหนักและระมัดระวังมากยิ่งขึ้น การจะเปิดพื้นที่ให้กับฝ่ายใด ต้องคำนึงถึงว่าการเปิดพื้นที่นั้นเท่าเทียมกันหรือไม่ และวิธีการนำเสนอหรือรายงานข่าวก็เป็นสิ่งที่ควรระวังมากเป็นพิเศษ เพราะสื่อมวลชนถือเป็นกลไกหรือเครื่องมือทางการสื่อสารที่จะช่วยระงับหรือบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมได้ สถานการณ์ความขัดแย้งเช่นนี้สื่อไม่ควรจะเน้นการ

¹⁷ พวงพนา คุณวัฒน์และอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, “กระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล,” 70.

ตลาด โดยเลือกนำเสนอในลักษณะที่หือหวาหรือเร้าอารมณ์เพื่อขายให้กับสาธารณชนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่สื่อควรจะทำหน้าที่เสนอที่มาของปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้การศึกษากับคนในสังคมได้ตระหนักและพิจารณาปัญหานั้นอย่างจริงจัง จนนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาได้ ในที่สุด หากสื่อมิได้คำนึงถึงผลกระทบเช่นนี้ไม่เพียงแต่สื่อมวลชนจะไม่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งในสังคมได้เท่านั้น หากแต่ผลที่ออกมาจะกลับกลายเป็นว่าสื่อได้เข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งเสียเอง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ฉันทนา บรรพศิริโชติ. "ความขัดแย้งในสังคมไทย: ช่องว่างของการรับรู้และความเข้าใจ ." ใน พัชริ ลิธโรต, บรรณาธิการ. ความขัดแย้งในสังคมไทย ยุควิกฤตเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : โครงการจัด-พิมพ์คปไฟ, 2542.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. เหตุการณ์ความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับประวัติศาสตร์ภาคใต้. ศิลปวัฒนธรรม 26 (1 กุมภาพันธ์ 2548): 149.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. การเมืองของขบวนการชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- เปลว สีเงิน. เปลวสีเงิน. ไทยโพสต์ (9 มกราคม 2547): 5.
- พัชรินทร์ ลาภานันท์และคณะ. "มือบปากลม" ขบวนการโต้ตอบปัญหาของคนจน. ใน ชลธิรา สัตยาวัฒนา(บรรณาธิการ), พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา, หน้า 133-173. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546.
- พลินี ศิริรังษี. การใช้สื่อของกลุ่มต่างๆในสถานการณ์ความขัดแย้ง กรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานาผ่านป่าสงวนแห่งชาติห้วยเขย่ง. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- พวงพนา คุณวัฒน์และอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. กระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล. วารสารนิเทศศาสตร์ 21(กรกฎาคม-กันยายน 2546): 48-75.

วงศ์ คังดี และสุวิทย์ เลหาศิริวงศ์. การสังเคราะห์ประสบการณ์และงานเอกสารการวิจัยการจัด
การความขัดแย้งในประเทศไทย. ขอนแก่น: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2539.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์,บรรณาธิการ. **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรมและสังคม.**
โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2545.

ภาษาอังกฤษ

Baran, Stanley J. and Davis, Dennis K. **Mass Communication Theory: foundation, ferment,
and future.** United states of America : Wadsworth, 1995.

Cohen,Akiba A., Adoni Hanna, Bantz,Charles R. **Social Conflict and Television News.** USA:
Sage Publication, 1990.

Krauss, Robert M. and Morsella, Ezequiel. Communication and Conflict. In Morton Deutsch
and Peter T.Colman (eds.), **The Handbook of conflict Resolution: Theory and
Practice,**
p.143. San Francisco: Jossey-Bass, 2000.

Monica Stillo. "The Life and Work of Antonio Gramsci".2002. แหล่งที่มา
<http://www.theory.org.uk/ctr-gram.htm>

Wehr.Paul. **Conflict Regulation.** Forwarded by Kenneth E.Boulding Westview Special
Studies in Peaces, Conflict and Conflict Resolution.Colorado : Westview
Press,1979.



ชุดที่ ๕ "ศิลปะและวรรณกรรมขัณฑ์ ศิลปะและวรรณกรรมเยียวยา"

การใช้สรีระเป็นตัวบทของการต่อต้านผ่านภาพแทนของ
ผู้หญิงและประเทศฟิลิปปินส์ในนวนิยายของ
เจสสิกา แยกดอร์น เรื่อง ด็อกอีทเตอร์ส

ชลธิป วสุวัต

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่๒

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

Body as Text of Resistance: Jessica Hagedorn's Representations of
the Female Body and the Philippines in Dogeaters

การใช้สรีระเป็นตัวแทนของการต่อต้านผ่านภาพแทนของผู้หญิงและประเทศฟิลิปปินส์
ในนวนิยาย ของ เจสสิก้า แฮกเดอร์น เรื่อง ด็อกอีทเตอร์ส

ดร. ชลาริป วสุวัต¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการเขียนนวนิยายเรื่อง ด็อกอีทเตอร์ส ของนักเขียนชาวอเมริกันเชื้อสายฟิลิปปินส์ เจสสิก้า แฮกเดอร์น ในแง่ที่เป็นทั้งงานวรรณกรรมขัดขึ้น (Resistance) และวรรณกรรมเยียวยา (Healing) ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ นวนิยายเล่มนี้ต่อต้านกลวิธีการเขียนแนวขนบซึ่งไม่สามารถนำเสนอประเด็นปัญหาของผู้หญิงที่ถูกสังคมละเลยได้อย่างบรรลุผลซึ่งจะทำให้เกิดการบิดเบือนได้ง่าย เพราะต้องอาศัยวาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) เป็นสื่อกลางทำให้ต้องอาศัยเสียงของผู้ที่มีสิทธิพิเศษ หรือเสียงของผู้ชายเป็นผู้พูดแทนผู้หญิงกลุ่มนี้

ด็อกอีทเตอร์ส วิพากษ์ลัทธิจักรวรรดินิยมของสหรัฐอเมริกา และนำเสนอผลกระทบของลัทธิดังกล่าวต่อประเทศ ฟิลิปปินส์ รวมทั้งผู้หญิงที่ถูกสังคมละเลย และถูกกดขี่ซ้ำซ้อนในลักษณะที่เลวร้ายที่สุดของกระบวนการกดขี่ทางวรรณกรรมแนวขนบ แฮกเดอร์นเสนอทางเลือกใหม่ในการนำเสนอประสบการณ์หลังอาณานิคมของผู้หญิงฟิลิปปินส์ผ่านทางสรีระของผู้หญิงซึ่งทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนที่สะท้อนภาพแทนของประเทศฟิลิปปินส์ภายใต้การปกครองและการบริหารประเทศของประธานาธิบดี มาร์คอส การนำเสนอเช่นนี้ทำให้เห็นว่าลัทธิจักรวรรดินิยมของสหรัฐส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องต่อผู้หญิงฟิลิปปินส์ เอกภพที่ได้รับจากสหรัฐมิได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในประเทศและชีวิตของผู้หญิงฟิลิปปินส์เลย แฮกเดอร์นแสดงให้เห็นว่า สหรัฐอเมริกายังคงเผยแพร่วัฒนธรรมจักรวรรดินิยมตลอดมาผ่านทางภาพยนตร์ฮอลลีวูด และธุรกิจเกี่ยวกับความงาม

การบริโภคสื่อภาพยนตร์ฮอลลีวูดอย่างไม่มีขีดจำกัดของชาวฟิลิปปินส์นำไปสู่การซึมซับเอาอัตลักษณ์ของชาวตะวันตกมาเป็นของตน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการดูถูกวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนว่าต่ำต้อยกว่าวัฒนธรรมตะวันตก นอกจากนี้ระบบการปกครองแบบเผด็จการภายใต้การครอบงำของสหรัฐ และความพยายามของผู้นำประเทศที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัยโดยการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวทำให้มีการควบคุม และแสวงหาผลประโยชน์จากเรือนร่างของผู้หญิงที่ถูกมองว่า "สวຍ" ตามมาตรฐานความงามแบบตะวันตก แต่มักถูกละเลยจากสังคม เช่น นางงาม หญิงขายบริการทางเพศ และนางบำเรอของนาย

¹ อาจารย์ ดร. ชลาริป วสุวัต จบศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับทุนฟูลไบรท์ ไปศึกษาต่อระดับมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) จาก San Diego State University สหรัฐอเมริกา และได้รับทุนทบวงมหาวิทยาลัยไปศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) จาก Arizona State University สหรัฐอเมริกา ปัจจุบันรับราชการเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Jessica Hagedorn is a postcolonial writer in search of identity. Born and raised in the Philippines, she moved to the U.S. as an immigrant when she was fourteen years of age. Although Hagedorn has been living in the U.S. for over thirty years, she considers herself "the Other, the exile within" (Bonetti 98). She acknowledges that "[her] roots remain elsewhere . . . back there [in the Philippines]" ("Exile Within" 181). As an exile and a transnational writer, Hagedorn considers herself as having an opportunity to reevaluate and rewrite the history of the Philippines. As she recalls,

From history books forced on me as a child . . . I learned a lopsided history of myself, one full of lies and blank spaces, a history of omission—a colonial version of history which scorned the "savage" ways of precolonial Filipinos. . . . [I]t was only later when I had left the Philippines to settle in the country of my oppressor, that I learned to confront my demons and reinvent my own history. ("Homesick" 187)

*Dogeaters*¹ is Hagedorn's reinvention of the history of her native country. Hagedorn specifically scrutinizes and critiques the history of United States-Philippines relations in a new perspective. The novel depicts American imperialism and its legacy as subjugating Filipinos and perilously hampering the development of their national identity. It thus not only reevaluates and critiques the U.S.- Philippines relations but also retrieves the suppressed Philippine history of (neo) colonial oppression.²

In critiquing American imperialism and its effects on the Filipino people, Hagedorn uncovers the Marcos regime as a form of oppression for subaltern subjects,³ particularly women. Hagedorn's portrayal of Manila, which is largely constructed from the subaltern perspective, demonstrates that the various forms of oppression that female, male, and gay subalterns endure concentrate on the spectacle of their gender and sexuality. Hagedorn particularly criticizes how the Marcos regime, which operated under the guise of the "nationalist" "New Society" project, not only marginalizes women's interests in the development of the nation but also controls and exploits women's bodies and their sexuality. Portrayed as the eroticized objects of national adoration, the female bodies of sex-workers, mistresses, and beauty queens become commodities and cultural productions subjected to both domestic and foreign sexual exploitations.

In her attempt to subvert the neocolonial powers underpinning the government military regime, Hagedorn uses her writing as, to use Barbara Harlow's phrase, "an arena of struggle" (2) for women and proposes that the marginalized space of women can also be a subversive sphere. This paper argues that Dogeaters is a work of resistance literature demonstrating how Hagedorn appropriates and transforms the spectacles of oppression and the neocolonial apparatuses of cultural imperialism such as beauty pageants into sites of resistance. The proliferation of the (female/feminized) body metaphor in the novel helps manifest the unspeakable experiences the (female) subaltern bodies are coerced to endure under neocolonial forces and capitalism. Dogeaters thus retrieves the female subalterns' voices and thereby uncovers the suppressed Philippine history of oppression.

This paper also proposes that the novel is a discourse of healing and empowerment as it portrays the struggles of women to resist all forms of oppression and discrimination. The new portrayal of women demystifies the monolithic images of Asian women who have often been sexually objectified or depicted as passive, helpless victims of sexual violence. By demonstrating that women have lived resistance and that many of them have overcome their obstacles, the novel empowers as well as inspires present-day contenders struggling against racial and sexual oppression to continue fighting against the influx of Western popular culture that oftentimes perpetuates the stereotypical images of Asian women and the exploitation of their bodies and sexuality.

The paper will first present the body politic as the main theoretical approach applied in analyzing the novel as it helps us understand how everyday practices and consumption of popular cultural products control and discipline the (female) body. The second and the third parts of the paper focus on how Hagedorn's representations of the female/feminized body as sites of oppression and resistance respectively. The last part presents how a former victim of neocolonial oppression struggles to emancipate herself and the nation.

I. The Politic of the Body

The human body has long been the site upon which social and legal powers come to operate. As Michel Foucault writes in Discipline and Punish, "[T]he body is . . . directly involved in a political field," and it is "invested with relations of power and domination" (25, 26). It is the body

that bears the sexual and social norms. Deviation from normality thus requires discipline and punishment. In The History of Sexuality, Foucault postulates that the law that dictates sex is embedded in a binary system—licit/illicit and permitted/forbidden. Sexual deviance has to be suppressed because it is against the social norm. In like manner, juridical law imposed upon criminals' bodies is a manifestation of State power (83, 92). However, since power, in the Foucaultian scenario, is a dynamic that is always bounded by resistance, law has to be formulated so that power can be asserted (History 90, 87). In this sense, the body is the site upon which power is both exerted and subverted.

Reiterating the Foucaultian perspective, Michel de Certeau notes the relationship between law and the body: "Every law has a hold on the body," and it "constantly writes itself on bodies" (140). De Certeau argues that without the body, the juridical law is powerless. Hence, an apparatus has to be invented to transfer law, a system of justice, onto the body. Tools such as the scarifying instruments of torture, policemen's billyclubs, handcuffs, and the prisoner's box in the courtroom, are the means by which law is inscribed on the body. In the process of "intextuation" of law, the body becomes a text or a signifier of rules while the law of a society is incarnated or "becomes flesh" (141, 140). In a similar vein, Foucault indicates that atrocities like judicial torture are part and parcel of "a certain mechanism of power" that "[does] not hesitate to exert itself directly on bodies." Therefore, the tortured body of the condemned man not only reproduces "the truth of the crime" but also becomes "visible manifestations" of such a system of power (Discipline 7, 57).

However, the intextuation of law on the body does not have to take place only in the legal context. In everyday practices, the body can be intextuated by moral, social, and cultural ideologies. Identity in every category—gender/sexual, class, racial/ethnic, and national—is subject to the hierarchical power of a particular society. It is this power that formulates the body politic. Influenced by Foucault, Judith Butler considers the gendered body a materialized body. Since gender is assigned, not chosen, it is "performative." Butler defines "performative" as

... a matter of reiterating or repeating the norms by which one is constructed: it is not a radical fabrication of a gendered self. It is a compulsory repetition of prior and subjectivating norms, ones which cannot be thrown off at will, but which work,

animate, and constrain the gendered subject, and which are also the resources from which resistance, subversion, displacement are to be forged. ("Critically Queer" 22)

From this perspective, gender is not a fixed, stable identity. Since gender is constructed by a "forcible reiteration" of regulatory norms (*Bodies* 2), it is thus a kind of performance. In *Gender Trouble*, Butler describes gender as "an identity tenuously constituted in time, instituted in an exterior space through a *stylized repetition of acts*." The stylization of the body, which is a result of the reenactment of regulatory norms, creates "the illusion of an abiding gendered self" (140). As a form of "drag," gender is a deliberate act of performance as opposed to the gender/sexual norm, and hence it can be made to characterize a form of resistance.

Butler's notion of culturally constructed body resonates in de Certeau's discussion of the imposition of popular culture upon people's everyday practices. According to de Certeau, anything that is added to or removed from the body is considered part and parcel of the operation of the social and/or sexual norms:

As in the case of removing the hair from one's legs or putting mascara on one's eyelashes, having one's hair cut or having hair reimplanted, this activity of extracting or adding on is carried out by reference to a *code*. It keeps bodies within the limits set by a norm. (147)

Furthermore, as noted by de Certeau, clothes that come into fashion can be considered instruments of a social law that regulates the body. Traditional or common foods in a particular society help shape bodies by imposing "a form and a muscle tone that function like an identity card" while other consumer products like glasses, shoes, and cigarettes "reshape the portraits of physical bodies in their ways" (147). In this context, the aestheticized body or the "stylized" body in Butler's sense, is a manifestation of social and cultural ideologies at work. The materialized body thus provides "the essential labor of capitalism" (Fiske 96).

In addition, the materialization of the body is imbricated with the issue of class. As John Fiske indicates, aesthetics is "merely class disciplinary power displaced into metaphors of beauty, symmetry, and perfection" (97). The aestheticized body therefore represents the dominant class

while the "offensive body"—the body that rejects aestheticization and thereby conveys grotesque, imperfect, dirty aspects—signifies the subverted. Fiske reiterates Foucault and Butler by indicating that the body can be a site of resistance against the hegemony of norms: "If beauty has been harnessed as a metaphor for the socially dominant, then ugliness metaphorically expresses the experience and the resistance of the subordinate" (100). Fiske cites "[b]eing defiantly fat" as an example of the offensive body, conveying a "resisting statement, a bodily blasphemy . . . because it refuses the incarnation of patriarchy upon the female body . . ." (93). Viewed from a feminist perspective, Fiske adds, "being fat can then become an empowering utterance" for women (93).

This paper proposes that Hagedorn's bodily representations are of two types: the body beautiful and the body ugly. While the former allows Hagedorn to portray how susceptible Filipinos are to the influence of the American/Western standards of feminine and masculine beauty, the latter illustrates the body of a colonized subject attempting to subvert the social and sexual norms of dominant culture.

II. The Body Beautiful and the Fitishized Other

Decades of being under the American colonization and the strong belief in U.S. goodwill have caused many Filipino people to develop an idealized view of the U.S. and American culture. The deep entrenchment of colonial mentality is difficult to eradicate. This is because, according to James B. Goodno, the Philippine government's economic policies in the Marcos era supported the importation of U.S. manufactured goods, colonial English-language education, and mass media such as television programs and films, all of which helped create a colonial mindset (35, 226). Hagedorn's novel clearly illustrates that the long colonial experience have made Filipinos susceptible to the acceptance of American culture while they repudiate their local cultural products, the signifiers of national identity, in favor of imported American merchandise. As the First Lady remarks, "You know our famous expression, *imported*? It's always been synonymous with 'the best,' in my country---" (217).⁴ As the novel shows, Filipinos from all walks of life are passionate about imported products. Pucha prefers Heinz Pork'n'Beans to the local specialty—"an Ilocano-inspired *pinakbet*"—"because they're gooey with molasses, but most of all because they're expensive and imported" (62). The Gonzagas, with the exception of Rio and *Lola* Narcisa, repudiate Tagalog radio dramas, songs, and movies because, as Freddie Gonzaga puts it, they are

appealing to "the lowest common denominator" (11-12). Thus, Pucha is crazy about Hollywood movies stars instead of Filipino artists. As the novel illustrates, Pucha "has no use for anyone who isn't Kim Novak, or Rock Hudson" and idolizes Montgomery Clift (12).

The influx of Hollywood films, an example of American neocolonial cultural forces, contests the Philippine local culture. Film, which is already one of the most popular media in the Philippines, becomes an effective apparatus through which many aspects of colonial culture are transmitted to mass audiences. American films in particular are, as Hagedorn describes, "a great colonial tool" (Bonetti 109), for they significantly influence Filipinos' attitudes toward American culture and themselves. While Filipino people are disunited because of the lack of indigenous national identity, they are connected collectively because of their susceptibility to the allure of Western culture. As Senator Avila also states in the novel, Filipinos, are "united only by [their] hunger for glamour and [their] Hollywood dreams" (101). It is in this dream-like world of celluloid that most of Hagedorn's characters fall prey to the power of U.S. cultural hegemony.

In the novel, Hagedorn employs films as a device through which she uncovers the dynamics of American cultural imperialism that continue proselytizing the Filipino people.

Hagedorn particularly problematizes the consumption of American commodities of beauty, which significantly thwarts the positive construction of individual subjectivity and national identity. Under American norms, notions of beauty are defined by the beautiful images projected on the movie screen. Hagedorn's movie spectators, particularly women, are drawn to those images that seem to convince them into believing that women are valued by how closely they resemble American actresses. Therefore, many Filipinas in the novel dream of possessing physical features similar to those of American movie stars. That is why Pucha is "proud of" "her mestiza nose . . . because it's so pointy and straight" (4). Due to their obsession with the fictional content and the beauty images in the films, many women turn their mundane lives into a stage performance and emulate their favorite American actresses. In other words, Manila becomes a simulacrum of Hollywood. The former beauty queen Isabel Alacran, for example, constructs "her life and past . . . to suit her taste" (20). Looking up to her American and European role models—"Dietrich, Vicomtesse Jacqueline de Ribes, Nefertiti, and Grace Kelly"—Isabel does everything she can to be like them: "She develops a Spanish accent, and learns to roll her *r*'s. She concentrates on being thin, sophisticated, icy" (20). For Dolores Gonzaga, to possess an actress' beauty, she has to work "hard at it": "Every

couple of months she has Chiquiting Moreno tint her black hair with auburn highlights, just like Rita Hayworth" (82). The aestheticized bodies of Isabel and Dolores epitomize the fetishism of Western standards of feminine beauty and reiterate Frantz Fanon's observation of how hegemonic colonialism works by inspiring in the colonized subject the desire to assume the identity of her/his colonizers: "He becomes whiter as he renounces his blackness, his jungle" (18).

Under the Philippine patriarchy that supports cultural imperialism, women are demanded to become not only aestheticized but also sexualized as desirable objects. As the novel shows, Western feminine beauty is considered a privileged attribute for women. Isabel's "exceptional beauty" (20) brings her fame and success. She becomes a beauty queen, a starlet, and the wife to a billionaire, Severo Alacran. Becoming "an asset to her husband at any social function" (20), Isabel's beautiful body helps enhance Severo's stature. In like manner, Lolita Lunar, "a talented actress," admits that her success is attribute to "her flagrant sexuality and her magnificent body" (171). As a well-known star in *bomba* movies—local pornographic films popular in the Philippines during the late sixties and early seventies⁵—Lolita is "a *bomba* queen" (139), a desirable sex object for men from every social class. Romeo Rosales, "a big Lolita Luna fan" (48), indulges his sexual desire in his imagination. Smitten by her beauty, the business tycoon Severo and later the military leader General Ledesma make her their mistress.

Hagedorn's portrait of Lolita exemplifies how subaltern women in postcolonial Philippines are provided with an extremely confined space to live and to articulate their predicaments. Dependent on male patronage for financial support and protection, Lolita has limited control over her body. She is transfixed as men's fetishized sexual Other. For Malcomb Webb, Lolita's English lover with "colonial obsessions" (170), Lolita is an enticing dark Other: "He insist[s] on fucking to black music . . . [He] often [tells] Lolita how much she remind[s] him of Tina Turner" (170). For the General, she is his sex slave. Realizing that she is "trapped" (174), Lolita wishes to flee the country, but the General, who refuses to arrange her visa to the U.S, thwarts the plan. Lolita is left with "one more option" offered by a movie producer, who promises her a great profit in "experimental art films" to be exported to European markets. This type of film "would involve lengthy close-ups of Lolita Luna's vagina . . . teased by the gleaming blade of a knife, for example, or perhaps a stubby black pistol" (177). The option, of course, would turn Lolita into a transnational sex commodity readily available to anyone who "pay[s] to see [her]" (177). Both options entrap Lolita. Hagedorn's

depiction of Lolita retells many similar stories of Filipina subalterns whose bodies are exploited in the pornography industry in the Philippines of Marcos. It is reported that the Marcos government sought to boost the nation's economy by secretly supporting the production of pornographic films through an experimental cinema project (Goodno 83). Such pornographic films not only exploit Filipinas but also help reinforce the international transfer of stereotypical image of Asian women as accessible objects subject to male violence. The case of Lolita reveals how Marcos' government not only ignored women's predicaments but also underwrote the State exploitation of women.

The novel also indicates that the fact that the government authorizes beauty contests underscores how the State condones the objectification of women and the consumption of American commodification of beauty. Beauty pageants, like Hollywood films, work implicitly as a colonial tool of U.S. cultural hegemony. With the help of Hollywood films and newsreels, the idea of beauty of contests was spread quickly to countries around the world during the 1920s and 1930s (Cohen et al. 5). These beauty pageants are spectacles of oppression, for they demand that women suppress their subjectivities and reproduce a specific kind of gendered self based on the American standards of feminine beauty.

However, beauty contests are not just about putting the idealized standard of beauty on stage in competition; they are also about the nation and the politics. An individual crowned beauty queen often "embodies the values and goals of a nation, locality, or group." Many beauty pageants in third world countries, particularly of South America, Southeast Asia, and the Caribbean in the 1930s and 1940s, were "part of decolonization and nationalism" (Cohen et al. 2, 5). In other words, women were considered crucial in these countries' projects of modernization and reconstruction. How women were represented on the national spectacle thus reflected the image of the nation. Hagedorn's application of the beauty pageant's narrative in Dogeaters illustrates how a nationalist project such as that of the Marcos regime uses women as a tool to modernize the nation and demands their objectification as part of their "patriotic" duty. In her depiction of Daisy Avila as a beauty queen, Hagedorn reveals how the exploitation of and violence against the female bodies are implicated in the politics of male nationalism.

As the new Miss Young Philippines, Daisy is expected to altruistically benefit others who demand the display of her body in the national spotlight. Daisy's seclusion, which is a result of her "mysterious and sudden unhappiness" (106), affects the nation as a whole. When "[e]missaries . . .

sent from Malacañang Palace" (106) fail to persuade Daisy to come out and perform her "patriotic duty," she is branded "the ungrateful beauty queen" (106) who, as the First Lady puts it, "insult[s] our beloved country" (107). Here, the First Lady's criticism of Daisy calls attention to the State dependence upon women. As Cynthia Enloe points out, the Marcos regime made use of "the reputed beauty and generosity of Filipino women as 'natural resources' to compete in the international tourism market" (38). Tourism was one of the Marcos' strategies to obtain foreign exchange to boost the country economy.⁶ Beauty queens were used to promote tourism and thereby helped modernize the nation. Pennie Azarcon-dela Cruz explains how this marketing scheme was implemented during the Marcos years: "With the distribution of a tourism poster featuring then Miss Universe Margie Moran above the blurb, 'There's More Where She Comes From,' the drive to attract the tourist dollar at all cost was on" (1). Such an eye-catching poster exoticizes and eroticizes the Philippines and its people, particularly Filipinas. It also evokes a nostalgic desire of a precolonial past—a desire to explore the pristine landscape of the islands. For potential sex tourists, the poster suggests anything other than the scenic beauty of the archipelago, as it triggers an erotic image of available female bodies awaiting them there. In this sense, the blatant use of women's bodies as tourist bait is an implication of the government's marketing ploy to peddle women's bodies as commodities.

III. The Ugly/Offensive Bodies

Hagedorn counterpoises Westernized bodily beauty, a trope for the dominant power of U.S. cultural hegemony, with ugly/offensive bodies, which metaphorically represent a resistance site of the colonized or the subaltern. Portrayed as deviating from the social and cultural norms, the offensive bodies of Baby, Rio, and Joey dramatize the postcolonial Philippines' attempts to decolonize itself from the neocolonial bondage so as to reclaim its subjectivity and national identity.

Baby Alacran

The only daughter of Isabel and the billionaire Severo Alacran, Baby is a perfect example of the offensive body—the body that refuses to repeat the regulatory norms in Butler's sense. In contrast to the "impeccable" body of her mother (27), Baby's body conveys grotesque and

imperfect aspects despised by most of the women of her class, including her mother. Baby's physical appearance deviates extremely from the idealized standard of feminine beauty:

She is unbearably shy, soft, plump, short like her father, without any hard edges. Her complexion is marred by tiny patches of acne. Her breasts are flat, her waist narrow, her hips much too wide and out of proportion to the rest of her. Her legs are thick and muscular—"peasant legs," her mother calls them—in contrast to her feet, small and delicate. (25)

Unable to fulfill her parents' expectations, Baby, who is also branded "dim-witted" by her mother, "lives in perpetual shame" (26, 28). Unlike her mother, who achieves control over her body and lives up to the idealized beauty, Baby is completely unable to constrain her body. Not only does she fail to suppress the urge to chew her nails; Baby also "sweats like a man" (27).

Baby's body is an outlet for her anxiety caused by the compelling forces of social normality. In other words, her body speaks for her. The "sensuous heaviness" of Baby's "unruly, luxurious black hair" "suggests something wild buried within her" (25). Isabel's frantic efforts to put her daughter under the control of the standard of idealized beauty end up exacerbating Baby's bodily resistance. Baby contracts a mysterious skin disease, which metaphorically turns her body into "a landscape, a tropical jungle whose moistness breeds . . . fungus, like moss on trees" (29). Here, the bodily image of Baby is analogous to that of the Philippine islands, depicted later in the novel as a landscape that swarms with tropical fauna and flora (100). Baby's offensive body thus can be considered as representing the postcolonial Philippines in resisting such external forces like neocolonial power that is constantly threatening to the "health" of the nation.

Rio Gonzaga

Described by her mother, Dolores, as "strange" and "rebellious," yet "precocious" (83, 85), Rio is up against the social values of her own class, i.e. upper-middle class. Among those values is aesthetics, a metaphor of "class disciplinary power" (Fiske 97). Unlike her "Rita Hayworth" mother, Rio rejects bodily aestheticization. Rio deliberately ignores her mother's warning about "cancer, old age, and the perils of ugliness" caused by too much exposure to the sun: "I decide to take my chances and disobey her. I love the feel of the sun toasting my skin as I float on my back in the

water" (83). Rio's rebellion against her mother, who strives to possess Hollywood actresses' beauty, is an obvious form of resistance to the neocolonial imposition of the American standards of feminine beauty.

In addition, Hagedorn's characterization of Rio as possessing ambivalent gender and sexual identity suggests an attempt to resist the gender/sexual identity of women, which requires that women conform to the social and cultural dictates. To illustrate, Hagedorn presents Rio in a context that implicitly insinuates a homosexual overtone. For example, Rio practices "tongue-kissing" with Pucha (236). Moreover, Rio's androgyny is portrayed in her boyish look, which is a result of her Audrey Hepburn haircut making Rio "like Joan of Arc" (236). Rio's hairdo implies that she is a cross-dresser in women's drag. In Butler's view, gender is neutralized when depicted in the form of cross-dressing drag; and hence it can be considered a form of resistance. In fact, Joan of Arc is appropriately chosen in this context, for she is an embodiment of female resistance to the cultural ideologies that subordinate women. Rio's unmarried status also posits a possible way for a woman to maintain her subjectivity and autonomy.

Joey Sands

The case of Joey Sands embodies an image of another offensive body resisting both the Western standards of beauty and the Western fetishization of Asian bodies. A product of American colonial aggression and exploitation of Filipina bodies, Joey is the son of an African American GI and a sex-worker, Zenaida, who drowns herself after being "[d]isgraced and abandoned" (42). Joey's racial hybridity—half Black, half-Filipino—and his sexual identity as a homosexual mark him at the bottom rung of the social scale. Like his mother, "a legendary whore" (42), Joey is invisible, unrecognized by mainstream Philippine society. Born with a "dark, small, thin" body branding him a "*GI baby, black boy*" (43, 205), Joey is far removed from the standard of idealized masculine beauty. The only space left for Joey is to become a sex-worker, turning his body into a desirable commodity for sex-starved foreign tourists. Joey's being invisible and ignored in the neocolonial Philippines possibly makes him susceptible to being seduced by the commodification of Otherness. As bell hooks posits, such commodification "offers the promise of recognition and reconciliation" an individual deemed Other has never received in her/his mainstream society (26). The novel suggests that Joey does gain some recognition even though it comes at his expense—being bodily

exploited. Only in the subculture realm can Joey become visible and recognizable and reconcile to his racial hybridity. At CocoRico bar where he also works as a DJ, Joey is the “real star of the show” (34) attracting his potential male clients.

Like the sexualized body of Lolita, Joey's effeminate body manifests the commodification of otherness that promises the Westerner, as Edward Said would say, “untiring sensuality, unlimited desire, deep generative energies” (188).⁷ As Said puts it, the Orient in the Westerners' perception is often associated with “the freedom of licentious sex” (190). Hooks as the desire for some “spice, seasoning” that guarantees an intense excitement to the “dull” sex life in mainstream white culture (22) view this Westerner's desire for a “third sex”. Hence, Joey's visible mixed racial features—“tight, kinky curls, . . . hazel eyes . . . [, and] sleek skin” (72-73)—are perceived as spicing up the sexual desire of his gay clients like an American Neil and a German Rainer.

It is true that Joey's self-commodification, like Lolita's, perpetuates the sexual exploitation of Asian bodies. However, as the novel illustrates, Joey does not allow himself to become a victim: “I'm *nobody's slave*,” he declares (45). Instead, he manipulates the meaning of his racial features and his sexuality. As scholar Linqi Ling remarks, Joey's identification as a gay man offers him “Teiresias-like access to both sexes' perspectives and experiences” enabling him “to avoid the moral and social obligations prescribed by established heterosexual behavior” (329). Despite the social stigma of being a gay sex-worker, Joey draws strength from his marginal position, enabling him to obtain a pseudo-power over his oppressors. In perceiving that his homosexual behavior is his survival strategy, Joey “take[s] advantage of the situation” (44) and prides himself on his scheme: “I know how to do that. Make them love me even when I break their hearts, steal, or spend all their money” (45). In contrast to Lolita, whose sexual objectification constraints her agency and autonomy, Joey is “in control” of his life (45). Whereas Lolita's choices are extremely limited, Joey's homosexuality provides him ample opportunity.

Joey's choice of sexual identity possibly results from his awareness of sexism and oppression, which are implicated in the sanctioned heterosexual relationship. His mother, like Lolita, is another perfect example of how heterosexuality, under patriarchal and (neo) colonial ideologies, entraps women. Zenaida does not have much choice, so she fights her way out of poverty by selling her body to American GI's. In choosing to affirm a gay identity, Joey, unlike his mother and Lolita, is not only able to liberate himself from the moral and social norms set by

heterosexual conduct but also to subvert the very power that victimized his mother and threatens to oppress him. In other words, Joey's body is both the spectacle of commodity consumption and that of subversion. Joey's subversive nature is brought into play more vividly in his relationships with his Western clients—relationships that are infused with reminiscences of colonial domination.

In addition, Joey's narrative reveals his struggle to survive in this confined postcolonial space, a struggle which involves self-decolonization. Joey, like Baby, undergoes bodily change, signifying his attempt to free himself from his oppressive situation. Hagedorn illustrates the beginning of Joey's process of self-decolonization through his remark on excretion:

"Sometimes I shit, Rainer. Sometimes I shit all day long. I wonder where all my shit is coming from, especially when I don't eat. I don't eat for days, sometimes. How can I shit? It's scary at first. Then it feels good. Good shit cleans my system. I get rid of everything [emphasis added]." (145)

Joey's defecation, presumably a side effect of Rainer's drug, can be considered a part of abjection.⁸ According to Julia Kristeva, abject is that which "disturbs identity, system, order. What does not respect borders, positions, rules" (4). Filth, waste, pus, and bodily fluids, for example, are all abject in Kristeva's sense (2-3). Abjection is thus a manifestation of an individual's attempt to reestablish her/his subjectivity through the expulsion of original parts of the identity rendered "Otherness." Viewed from this perspective, Joey's bodily waste, like Baby's sweat, is an abject, which figuratively indicates his resistance to Rainer's attempt to subordinate him. Joey's body, like Baby's, resists any forces threatening to his subjectivity. As Ling suggests, "Only by expelling Rainer's 'crazy shit' (148) from within his system can Joey disrupt the external cultural norms imposed upon his body" (331).

IV. The Awaken Sleeping Beauty

Through her portrayal of Daisy's struggle to overcome her mysterious depression, Hagedorn posits that liberation has to come after the process of awakening or self-decolonization, which Daisy must undergo. In the "Epiphany" section, Daisy's awakening is manifested through her "struggles to wake from her sleep," each morning (105). Her physical and emotional change marks her rite of passage. She spends "[m]ost of her waking hours . . . crying, or trying in vain to stop." As a result, "[h]er eyes are continuously bloodshot and swollen" (105). Viewed from Kristeva's

perspective on "abjection," Daisy's tears are abject, a manifestation of Daisy's attempt to reconstruct her subjectivity. At the end of this section, Daisy is depicted as a new person: "She is wide awake, dry-eyed, and restless" (108). The title of the following section, "Breaking Spells" metaphorically affirms Daisy's awakening state. She is now ready to make a political move. Daisy's acceptance of an interview on live television can be seen as an attempt to appropriate her objectified position. Back in the national spotlight, Daisy "seizes the opportunity to publicly denounce the beauty pageant as a farce, a giant step backward for all women" (109). She also "accuses the First Lady of furthering the cause of female delusions in the Philippines" (109). As opposed to the male nationalist discourse like that of Senator Avila, which overlooks women's issues, Daisy's speech reflects her feminist awareness of the oppressive and subordinate status of the Filipino women. Daisy's articulation thus retrieves the voices of other female subalterns such as the *bomba* star Lolita and other Filipinas whose bodies are also exploited under the government's tourism marketing scheme.

In depicting Daisy as undergoing the awakening process, Hagedorn suggests that feminist awareness is an essential element of a true nationalist project, for it raises the question of women's issues as crucial in national struggles for liberation. The nation cannot be fully liberated unless Filipinas are emancipated from oppression.⁹ Hagedorn visualizes a rebirth of the Philippines in Daisy's attempt to decolonize herself which culminates in her participation in a nationalist movement. Daisy's coronation as a beauty queen and her failed marriage to the English "playboy banker" Malcolm Webb (110), prove that her position as a celebrity persistently makes her vulnerable to victimization. Daisy then moves from the corrupt city of Manila to the jungle on the mountains where her mission of national liberation is secretly maneuvered.

Daisy's engagement in guerrilla warfare with the government illustrates that danger and violence are embedded in nationalist struggles.¹⁰ Hagedorn's representation of the Marcos' Philippines reveals not only the way violence was employed to strengthen the Marcos martial-law regime but also how the State military enforcement condones male violence against women. As the novel illustrates, many nationalist women are tortured and/or killed. The news item titled "Floating Bodies," for example, directs the readers' attention to the courageous women who have not been identified and recognized. As the news reports, three bloated bodies of women, one headless with hand and feet missing, are found floating in a river along with another body of a teenage boy (46).

"[T]he frequency of headless and dismembered cadavers washing up on shore [,which] has reduced demand for fish . . ." (46), underscores the magnitude of the brutalities. These bodies are enough evidence of the State practice of "salvaging"—a term widely used in the Philippines to refer to "summary execution or extra-judicial, surreptitious, killing of individuals by the armed forces" (Leary et al. 23). In telling the stories of the martial law victims, many of whom are patriotic Filipinas who have largely been missing from Philippine historical accounts, Hagedorn not only recovers Philippine history of nationalist struggles but also retrieves the voices of these unacknowledged heroic women whose lives were taken unjustly.¹¹ As signifiers of the martial law, the unidentified floating bodies of three women and one boy, as well as the many other dismembered bodies, "speak" of the extent to which the government's hostilities can possibly be inflicted on people without gender and age discrimination.

Hagedorn dramatizes the State violence more vividly through the scene in which Daisy, having refused to reveal the details about her guerrilla activities, is arrested, tortured, and then gang raped by the President's aide and the General's men. The sexual assaults and the torture inflicted on her body also result in the death of her premature baby girl (233). The State imposition of rape and torture upon Daisy's body is perhaps intended to discipline and penalize her, who has not only violated the State law but also defied the patriarchal ideology. Being an active participant in the underground movement, Daisy challenges the patriarchal norms that constrain women's autonomy. The infliction of pain on Daisy's body here can be seen as the State effort to reinscribe the patriarchal norms back on the female body.

Furthermore, the violated body of Daisy manifests the State internalization of the colonizers' use of violence to rule the Filipino people. Her rape, in particular, invokes the allegorical image of colonial ideology depicted as masculine violation of the female body. The rape scene in which Colonel Jesus de Jesus "assaults [Daisy] for so long and with such force, Daisy prays silently to pass out" (216) is a reminiscence of Ronald Takaki's image of American assertion of manhood/nationhood: "the masculine thrust toward Asia" (257). Like the Philippines, the country that had been violated constantly for centuries by both colonial and neocolonial powers, Daisy's body has been repeatedly exploited and abusively victimized by men of her own race.

However, Hagedorn's text contends that the female body is also a site of a struggle between discipline and freedom. Women's endurance of torture and their strong determination to

endure the pain inflicted upon their bodies should be considered their desperate attempt to assert autonomy over themselves. Even in the situation in which a woman loses complete control over her body, she is still in full control of her own will. The law may be "intextuated" on her body, but it need not be intextuated on her mind. Thus, Daisy "vows to remain silent" while she is tortured (215). Trinh Minh-ha describes women's silence as "a will not to say or a will to unsay and as a language of its own." Silence can be subversive when women use it "in [their] attempts at undermining patriarchal systems of values" (72, 73). In this sense, Daisy's silence is a form of resistance to the State disciplinary power.

Although the novel does not inform the readers whether or not Daisy's nationalist mission is fully accomplished in the end, it implies that the "birth" of a new nation is still out of reach. True, Daisy's stillborn baby symbolically portends the grim future of the nation ruled by the dictator. Nonetheless, the novel suggests that there is always hope as long as the people of the Philippines are aware that the nation will not be truly liberated unless the people, particularly the female/feminized subalterns, are emancipated. *Dogeaters* not only resists the dissemination of the Western cultural hegemony that continues subjugating and bodily exploiting Filipinas but also offers a discourse of healing and empowerment. For both Filipinas and other Asian females who still have to survive in the world that requires the ongoing struggles against oppression and discrimination, the novel reminds them to remember the fighters like Daisy, Joey as well as those unnamed heroic women and to draw strength from them. For Western readers, this novel invites them to reevaluate U.S. and British imperial histories and reconsider monolithic representations of Asian women in the hegemonic discourse as well as Western mass media and popular culture.

NOTES

¹ In this sense, *Dogeaters* is opposed to the majority of Philippine history books that project the American colonizers as the Savior of the Filipino people.

² Hagedorn states that the title of the novel is taken from a Luis Cabalquinto poem in which a man is depicted as a social outcast howling at the moon. Such images of man-as-dog are crucial in her novel. As she explains, "The dog is a metaphor for an oppressed beast" (Pajaron 17). In addition to a colonial derogatory reference associating Filipino natives with cannibalism, the term "dogeater" in the novel is, according to Leonard Casper, a metaphorical description of modern man struggling to survive in a dog-eat-dog world in which everyone lives by the rules of "cultural cannibalism." That is, because of greed and survival instincts, everybody "devours" one another (153).

³ I borrow Antonio Gramsci's term "subaltern" to refer to a group of people who do not have access to power.

⁴ Most of the italicized words in the novel are in Spanish and Tagalog. All italics appear as such in the original text. Subsequent italicized passages cited are also preserved as they are in the text.

⁵ Vincent Rafael, "Patronage and Pornography: Ideology and Spectatorship in the Early Marcos Years," *Comparative Studies in Society and History* 32 (1990), 291. Rafael describes *bomba* films as the soft-and hard-core pornography in which the *bomba* actresses expose their bodies to the camera and to largely a male audience in "the lurid scenes of simulated sexual intercourse" (291). *Bomba* stars emerged in the late sixties and early seventies along with the new women like Imelda Marcos who acted out her ambition to participate in her husband's campaigns. The *Bomba* actresses in sex films were also made spectacle of themselves out of their ambition. As a result, they did represent "a new *image* of woman" (291).

⁶ Institutionalized as one of the landmarks of Marcos' "New Society" project purported to help create a favorable image of the nation, tourism peddled women as commodity for profit. Prostitution, operated under the guise of the R&R (Rest & Recreation) industry catering to American

GI's at the U.S. military bases, was regulated and protected by the State (dela Cruz 1, 13, 14). The Marcos government supported the Military Bases Agreement not only because it generated more than US\$1,000 million a year in the State revenues but also because it made the Philippines one of the top ten recipients of U.S. foreign aid (Goodno 217). It was not until 1992 that the agreement was lifted.

⁷ Oriental sexuality was perceived by the Westerners as "ambiguous, inscrutable, and hermaphrodite" and therefore the Oriental male/female was constructed as a "third sex," an alternative or imagined sexuality that was "potentially subversive and disruptive to the emergent heterosexual orthodoxy" (Lee 85, 88). In this sense, Joey's body can be considered feminized.

⁸ I owe this observation to Dr. Kathleen Ferraro, who pointed out to me the connection between Joey's excretion and Kristeva's notion of abject.

⁹ Hagedorn's representation of Daisy's subversive act parallels the struggles of the Philippine women's movement during the Marcos era. The movement was instrumental in precipitating the demise of the Marcos regime (Santiago 113). Among the wide array of many women's groups sprung during the period was MAKIBAKA (The Free Movement of New Women). In the novel, Hagedorn's attempt to raise the issue of women's oppression as essential to the postcolonial Philippine nationalist project corresponds to MAKIBAKA's premise, which proposed that women's freedom was a crucial part of the national liberation. The group envisioned the Philippines as a nation in which women are liberated from all kinds of oppression and have freedom to determine their lives (Kwiatkowski and West 152). In addition, Hagedorn's critique of the government-endorsed beauty pageant in the novel is possibly based on MAKIBAKA's protest against the annual Miss Philippines Beauty Contest. The group denounced the pageant as "a crass commercialization of sex and a debasement of the Filipina" (de Dios 145).

It is also possible that Daisy's resistance to the Young Miss Philippines pageant is an allusion to that of Gemma Cruz Araneta, former Miss International, who supported MAKIBAKA's inaugural protest against an annual Miss Philippines Beauty Contest during the Marcos regime. Araneta's "sensational participation" helped MAKIBAKA gain "national prominence" (de Dios 145-46).

However, Hagedorn states in an interview with Kay Bonetti that the Daisy character is "a composite of several people, but one of them had been in the mountains, had fought, had really taken this idea of the revolution very seriously" (102). Although Hagedorn does not reveal the name of that one person, it is possible that Daisy's character alludes to the former beauty queen Nelia Sancho, who later became a revolutionary (Rosca 80).

¹⁰ It is possible that Hagedorn alludes this underground group to the New People's Army (NPA), the radical guerrilla arm of the Communist Party of the Philippines (CPP). Established in 1969, the NPA is comprised of approximately 60-70 percent peasantry with about twenty thousand or twenty-five thousand full-time guerrillas. The NPA was founded on the questions of colonialism and neocolonialism with an emphasis on the U.S. military bases and U.S. multinational economic power, and the issues of social justice, land reform, redistribution of economic power, and the corruption of Marcos' dictatorial government (Rosca 9-10; Steinberg 123-24).

¹¹ Studies and research have shown that Filipino women have long been engaged in the struggles for national liberation since the Spanish colonial era. Many historians and anthropologists concede that the Philippines in pre-historic times was a matrilineal society in which women were treated as men's equals and played significant roles in the communities' social, cultural, and political affairs. The women's status and role were drastically changed when the archipelago was invaded by the Spanish colonizers, who brought with them the European patriarchal culture. It was this cultural system that turned the Filipino women into the subordinate, submissive, helpless, obedient, and silent wives and daughters (Santiago 114; Diaz x-xi). Filipina scholar Josefina C. Diaz indicates that many patriotic Filipinas have not been well-recognized in most Philippine history books. The number of these courageous women who had sacrificed their lives for the freedom and the liberation of their country from centuries of colonization and decades of unjust rule, was so large that "[e]ven a voluminous book cannot contain all of them and their stories of beauty and sacrifice, of joy and pain" (vi).

Works Cited

- Bonetti, Kay. "An Interview with Jessica Hagedorn." Missouri Review 18.1 (1995): 90-114.
- Butler, Judith. Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex". New York: Routledge, 1993.
- . "Critically Queer." GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies 1 (1993): 17-32.
- . Gender Trouble: Feminism and the Subversions of Identity. New York: Routledge, 1990.
- Casper, Leonard. "Bangungot and the Philippine Dream in Hagedorn." Solidarity 127 (1990): 152-57.
- Cohen, Colleen Ballerino, Richard Wilk, and Beverly Stoeltje, eds. Introduction. Beauty Queens on the Stage: Gender, Contests, and Power. Ed. Cohen et al. New York: Routledge, 1996. 1-11.
- de Certeau, Michel. The Practice of Everyday Life. Trans. Steven F. Rendall. Berkeley: U of California P, 1984.
- de Dios, Aurora J. "Participation of Women's Groups in the Anti-Dictatorship Struggle: Genesis of a Movement." Women's Role in Philippine History: Selected Essays. Quezon City: University of the Philippines, Center for Women's Studies, 1996. 141-68.
- dela Cruz, Pennie Azarcon. Filipinas for Sale: An Alternative Philippine Report on Women and Tourism. Manila: Philippine Women's Research Collective, 1985.
- Diaz, Josefina C. Kababaiyan Kababaihan para sa Kalayaan/Filipino Women in the Struggle for Freedom. Manila, the Philippines: Socio-Pastoral Institute, 1997.
- Enloe, Cynthia. Bananas, Beaches & Bases: Making Feminist Sense of International Politics. London: Pandora, 1989.
- Fanon, Frantz. Black Skin, White Masks. Trans. Charles Lam Markmann. New York: Grove Press, 1967.
- Fiske, John. Understanding Popular Culture. Boston: Unwin Hyman, 1989.
- Foucault, Michel. Discipline and Punish: The Birth of the Prison. Trans. Alan Sheridan. New York: Vintage Books, 1979.
- . The History of Sexuality: An Introduction. Trans. Robert Hurley. New York: Vintage, 1990.
- Goodno, James B. The Philippines: Land of Broken Promises. Atlantic Highlands, NJ : Zed Books, 1991.

- Hagedorn, Jessica. Dogeaters. New York: Penguin Books, 1990.
- . "The Exile within/ the Question of Identity." The State of Asian America: Activism and Resistance in the 1990s. Ed. Karin Aguilar-San Juan. Boston: South End Press, 1994. 173-82.
- . "Homesick." Danger and Beauty. New York: Penguin, 1993. 185-87.
- Harlow, Barbara. Resistance Literature. New York: Methuen, 1987.
- hooks, bell. Black Looks: Race and Representation. Boston: South End Press, 1992.
- Kristeva, Julia. Powers of Horror: An Essay of Abjection. Trans. Leon S. Roudiez. New York: Columbia UP, 1982.
- Kwiatkowski, Lynn M. and Lois A. West. "Feminist Struggles for Feminist Nationalism in the Philippines." Feminist Nationalism. Ed. Lois A. West. New York: Routledge, 1997. 147-68.
- Leary, Virginia, A.A. Ellis, and Kurt Madlener. The Philippines: Human Rights After Martial Law. Geneva, Switzerland: The International Commission of Jurists, 1984.
- Lee, Robert G. Orientalists: Asian Americans in Popular Culture. Philadelphia: Temple UP, 1999.
- Ling, Jinqi. "Identity Crisis and Gender Politics: Reappropriating Asian American Masculinity." An Interethnic Companion to Asian American Literature. Ed. King-Kok Cheung. New York: Cambridge UP, 1997. 312-37.
- Pajaron, Ding. "'Dogeaters' Is A Sumptuous Feast." Katipunan Jun. 1990: 17+.
- Rafael, Vincente L. "Patronage and Pornography: Ideology and Spectatorship in the Early Marcos Years." Comparative Studies in Society and History 32.2 (1990): 282-304.
- Rosca, Ninotchka. Endgame: The Fall of Marcos. New York: F. Watts, 1987.
- Said, Edward. Orientalism. New York: Pantheon Books, 1978.
- Santiago, Lilia Quindoza. "Rebirthing Babaye: The Women's Movement in the Philippines." The Challenge of Local Feminisms: Women's Movements in Global Perspective. Ed. Amrita Basu. Boulder, CO: Westview Press, 1995. 110-28.
- Takaki, Ronald T. Iron Cages: Race and Culture in Nineteenth-Century America. New York: Knopf, 1979.
- Trinh T. Minh-ha. "Not You/Like You: Post-Colonial Women and the Interlocking Questions of Identity and Difference." Inscriptions 3/4 (1988): 71-77.



ชุดที่ ๕ “ศิลปะและวรรณกรรมชัดขึ้น ศิลปะและวรรณกรรมเฝ้ายาม”

**Amy Tan's The Joy Luck Club:
A Break from Convention, a Resistance in Writing**

วรรณพรรณ์ สุรนนท์

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ ไทย ครั้งที่ ๒
สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

Amy Tan's *The Joy Luck Club*: A Break from Convention, a Resistance through Writing

Wannapat Suranant

It was not until the year 1989 that *The Joy Luck Club*, the first book by Amy Tan (b 1952,) a Chinese woman, was able to break into mainstream American literature. Concerning with women's lives and instilled with Chinese cultural beliefs, the book became a great success. However, Tan was not the only ethnic woman writer whose fresh and original voice has found its way to the multi-cultural readers of America. The foreground of the book's publication was the social occurrences which supported the literary movement of the ethnic wave. It was the time when minority writers especially woman were provided with more freedom of expression and opportunities to be recognized. They were given the voice to tell their stories while at the same time the western society became more open to new perceptions. It was due the social context of the Post World War II period, beginning with the Civil Right movement that flourished such an artistic response in literature.

The Civil Right movement had raised a new awareness among minority groups concerning the issue of race and gender. It began after the Second World War, through an attempt of the United Nation to write a bill of right concerning with the demand for social equality in race, sex, nationality, and political belief. The attempt became a success when the Civil Right Act of 1974 and the Voting Right Act of 1965 were passed by the United State's congress (Balwin 330). America had taken a big step on the recognition of minority in the political arena. Though the black were the majority of this recognition, according to Rose, the social problems and condition of other minority groups were not overlooked. The white began to notice the dilemma and social injustice that ethnic groups had to suffer. In the mid 70's they agreed on the necessity for the blacks, the Asian Americans, the Latin Americans, and other minority groups to be recognized as members of the American community while maintaining their cultural identity. It was through their strength in objecting to the system of injustice and the sympathy among the whites that these minority groups became successful in both gaining access to political power and sustaining their ethnic roots (172-173). As an outcome of the social changes, the collapse of the "political barrier," as Orville Schell puts it, ended the cultural isolation the first generation of Chinese emigrants had endured. However, contrary to their positive attitude toward this change, the new generation of Chinese American came face to face with cultural crisis. The return to their Chinese roots was faced with difficulties of trying to recognize the country obliged to them by heritage, but had never visited. The new generation of Chinese American was trapped between the two countries and cultures whose disparities were extreme. It was through these experiences that writers like Tan were able to create, in Orville Schell's words, "a new genre of American fiction," reflecting the struggle toward finding and understanding their cultural roots (13).

Also, as a result of the Civil Right movement, a new feminist movement called the "Second Wave" feminism was made possible. In Codye Hill's view it was the period when women became aware of their inferior status as "second-class." Women's groups were formed to challenge the gender bias the society placed upon women. Their movement varied from radical activities to organizing minor "consciousness raising group." The Second Wave determination exceeded beyond the struggle for women social activities. The slogan "personal is political" expressed the intention of altering women domesticity, through the intrusion of the feminine arena of motherhood, sexuality, and cultural expectation (6). To fight against the

bias, these women tried to eliminate the oppression at its roots, that is, defying the social perception forged on women through their role of expectancy. In Adrienne Rich's perspective, through this struggle, women had found a culture of their own. They talked to one another, recovered their "oral-culture" through telling their life-stories and finding their own language. Hence, the process led them towards breaking away from, as Mary Daly puts it, "the radical passivity of men" (Rich 3), whose artifacts such as art and literature led to an integration of passivity among women and the domination of their culture (3). The process can be defined as acts of resistance. Since women had long been "misrepresented," especially in literature, thus influencing the "system of domination," women recovered a way to resist these writings with their own artistic response, calling it resistance writing. Resistance writing then can be viewed as an act to oppose this misrepresentation. Because traditional literature dominates readers' conception through the instillation of its ideology, that is, promoting the supremacy of western patriarchal society. Therefore, resistance writing was an act of struggle to resist and clarify the ideology which shaped this. Particularly in period of social changes in the recognition of race and gender, resistance writing has become an alternative for women and minority groups to resist the "system of domination" encoded in traditional literature (Apetheker, 172-173). It was a space where they could freely portray their culture and ideology which truly expressed who they were, while at the same moment resisted the domination intergraded in conventional literature.

Literary works which portrayed the struggle against the mainstream structure of western convention were considered a piece of resistance writing. Brian Richardson claims that the literary work has for a long time been subjected to conventional writing of master narrative. As a result, literature has become a "disinterested science," very formal and precise in its structure (2). Each literary piece has a narrative voice which controls the narrative style and the story's point of view, thus reflecting the western patriarchal belief of preeminence. This is because the readers are limited to see through the perception of only one narrator. The one voice narration reflects preeminence because the readers' perception is subjected to the point of view of that single narrator. Also, the western ideological belief of individualism is reflected through the character of the protagonist and his conflicts. In conventional literature, the protagonist is the major character of the story and conflicts are obstacles he is to face. These conflicts are traditionally classified as man against nature, man against man, and man against themselves (Bergman 74). It can be perceived from the conflicts that the protagonist becomes the center of the story as the conflicts evolve through and around the protagonist and the conciliation occurs when he can overcome the obstacles. Because he must alone overcome the obstacles, the conflicts are personal and individualized, hence reflecting the belief of individualism of the western patriarchal world. As Mary Eagleton puts it that while female central characters in women literature are "gentle" and contain "conciliatory qualities," the conventional protagonist is "aggressive" and "ego-centered" (89). The chronological structure and plot development in conventional literature reflect the western belief in the linear order of time. The evidence is in its linear fashion of plot development. Bergman explains that this is called the "narrative stage" in literature. The story begins with an "exposition" where the basic information of characters is given. Then the "conflict" is heightened when the protagonist faces obstacles in reaching his goal. Following this is the "climax," the stage where he achieves or fails to achieve his goal. The last stage is the "denouement." This is when the outcome of the climax, how it affects the protagonist and other characters' action towards him is narrated (74). The linear order of plot reflects the western perception on the chronological order of time. They believe that this concept is realistic and logical. As Ronald Sukenrick claims in his book, *The Death of the Novel* that "[r]ealistic fiction presupposed chronological time as the medium of plotted narrative, an irreducible individual psyche as the subject of its characterization, and above all, the ultimate, concrete reality of things as the object and rationale of its description" (qtd. in Bergman 217). Due to this, chronological time serves to encode the western fundamental thought of authority and control. The linear perception of time is believed to be a system of logic

so any work which is against this is considered as irrational. This idea is proven by Gayle Greene's assertion that time is perceived as a line which can not be reversed and that events are determined by the previous events. She further states that this idea of time is fundamental to Western thoughts of "patriarchalism." The idea of control, of how one preceding event "earn[s] special prestige" over following events reflects the patriarchal perception of authority and the Western cultural concept of time.

Amy Tan's The Joy Luck Club can be read in the context of resistance literature. Through its new style of writing techniques which focus both on the unconventional structure and Chinese story telling style, the novel becomes a portrayal of both Chinese culture and womanhood. The separate narratives set the plot in motion. It highlights the conflict of the characters and provides each character with a voice to tell her own life story. These techniques are different from the conventional form of mainstream American literature. Separating itself from the convention is resisting the convention, enabling the novel to be considered a piece of resistance writing.

Because The Joy Luck Club expresses resistance through its writing technique, therefore the uniqueness in the writing style is obvious. The novel contains sixteen interwoven stories which focus on the Chinese immigrant mothers and their American-raised daughters. The mothers are Suyuan Woo, Lindo Jong, An-mei Hsu, and Ying Ying St.Clair. The daughters are Jing-mei Woo, Waverly Jong, Rose Hsu, and Lena St.Clair. The stories are divided into four sections, each section containing four stories of separate narrations. The first and the last section, "Feather from a thousand Li Away" and "Queen Mother of the Western Skies" belongs to the mother generation with the mother as the narrators. However, because Suyuan died before the novel opens, her narration is spoken through Jing-mei, her daughter. As for the second and third section, "The Twenty-Six Malignant Gates" and "American Translation," the stories are told through the daughter as the speakers. The novel opens with Jing-mei having to take her mother's place in the Joy Luck Club, a club started by her mother. The club is a club where the four Chinese mothers gather weekly to play mahjong, feast, and tell stories. On her first Joy Luck Club meeting, Lindo, An-mei, and Ying Ying, three of her mother's oldest friends tell her of the success in locating the address of Suyuan's long lost daughter, the baby twin she left in Kweilin. The three women urge Jing-mei to travel to China to see her sisters and tell them about her mother's life. However, Jing-mei believes she did not understand or know her mother well enough to tell stories of her life. This triggers the fears of all three mothers. They fear that their own daughter, like Jing-mei, will not know them enough to carry on their stories and understand their heritage. And this is where the separate narrations begin. Subsequent to the echo of the mother's fear in the first story, in the mother section of the book, each mother speaks in turns, telling stories of their childhood and relationship with their own mother, worrying that their daughter's remembrance of them will never contain the same intensity. In the second section, the narration shifts from the mother to the daughter. They tell stories of their childhood relationship with their mothers. The stories clearly express the conflicts that the daughters have towards their mothers, proving their mothers' fear. The third section of the stories, the daughters narrate their adult dilemmas, suggesting that their search for solution will bring them back toward the understanding of the mother's generation and recognition of their heritage. The last section of the novel, the narrations shift back to the Joy Luck Club mothers. They narrate the struggle to offer the solution and support for the daughters' dilemma by revealing their past. In the last part, Jing-mei again speaks in place of the mother. She finally travels to China and ready to transfer the memory of Suyuan to her sisters. Because Jing-mei speaks for her mother in both of the mother sections, her journey represents reconciliation between the two cultures and the two generations, bringing the novel to its closure.

Through writing a novel which resisted the traditional convention, The Joy Luck Club enables Tan to be regarded as a representative of Chinese American women writer. Being raised

during the period where social changes were immense, her style of writing was influenced by the social context of Asian American women during the political movement of post WWII. During that time, the interest regarding the issue of gender started to focus on the historical studies of women's lives through their storytelling. According to Bettina Apetheker, the 60s was the time when women's liberation movement appeared as a result of the Civil Right and the antiwar movements. Since a large number of women were involved in these activities, they became engaged in the discovery of the past feminist movement. This led women's studies toward the historical studies of women's lives and women's domesticity in different communities and times. Due to these studies, there emerged a stream of resistance which stood outside the conventional realm of "progress and social change." This resistance is about the "dailiness" of women's lives in side their domestic sphere. It brought light to their "fabric of social life," allowing people to see the hardship and the creativity of their daily labors existed for generations (172-173). Hence, Tan's style of storytelling is a reflection to this concept of resistance. As for the issue of race, Tan's writing style also mirrors the focus on the Asian's recognition of being a member of the American communities and their ability to maintain the Asian identity and ideology. Through the unconventional structures and the storytelling, is the instillation of "Asian ethnicity" which functions to "identify against the backdrop of white 'otherness'" (Lim, 12). The novel therefore resists the western ideology encoded in mainstream writings by integrating their own into it.

The "Asian ethnicity" instilled in the writing of *The Joy Luck Club* is an outcome of Tan's conciliation with her Chinese culture. Being raised in a Chinese household and schooled in an American environment, the social differences were quite extreme. As a result, Tan's life is faced with conflicts, both cultural and familial. The novel, then, serves as "a mediation on the divided nature of [her] emigrant life" (Schell, 13). All four daughters in *The Joy Luck Club* become a mouth piece which expresses Tan's conflict with her Chinese identity, the embarrassment of her cultural background and her mother limited English, since it increase her sense of being different. In *The Joy Luck Club*, Lena St.Clair mirrors Tan awkwardness of her Chinese facial feature. As a child she attempts to "westernized" her nose by sleeping with a clothespin on it. Lena as her reflection, tries to change her Chinese style eyes: "...my eyes, my mother gave me my eyes, no eyelids...I used to push my eyes in on the sides to make them look rounder"(104). Not knowing her "Chinese character," Tan was trapped between the two cultures. This dilemma is echoed in Rose Hsu: "I learn how to choose from the best opinions Chinese people had Chinese opinions American is problem which many opinions. And in almost every case, the American version was much better" (191). The inner conflict caused by cultural differences between Chinese and American is a problem which many American born Asians experienced. Therefore, by using all four daughters as her mouth piece and giving them separate narrative voices, Tan is able to make her personal conflict into a political reflection of the identity crisis of most Asian Americans.

After a childhood of conflict, Tan finally came to reconciliation with Daisy, her mother. This made her recognize and value her Chinese identity. The recognition greatly influenced the writing of *The Joy Luck Club*. Since it lead Tan to her fascination with the language which her mother uses, the language of her mother tongue. As an outcome, this language identity is instilled in the writing style of the novel. According to her essay, "Mother Tongue," Tan discusses the differences between the English she uses at home and the "standard English" she uses publicly. The English she uses at home is the "language of intimacy." A full comprehension of this particular language relies on the understanding of its contextual meaning. To an outsider, a person who does not understand Chinese culture, the English would be considered "fractured." However, this English, though described as "broken" or "watered down," according to Tan, it is 'vivid, direct, and full observation and imagery.' To depict this perception,

she uses this language, the “English [she] grew up with” to write The Joy Luck Club. She uses this English as a device to portray the language identity of her mother tongue.

The literary movement of the Post World War II period allows Tan to use the concept of resistance writing as an act of social liberation for Chinese American women. The literary movement was called the Postmodernism. It was a time when literary traditions were challenged and minority's literature which reflects their ethical and cultural identity became an important momentum. To Susan Hawkins, American women writers had taken part in the historical and cultural revolution of the Post World War II period. By participating in these movement, fictions which focus on the dailiness of women lives were introduced. This period of Postmodernism was a time when literary movement states its innovative form, as a reaction against the conventional style of literature, its genre, and structure. The most important drive of Postmodernism is the literature of the “tribal” or the minority. It was when their ethical and cultural identity serves as an important aspect which “dramatizes” the sense of kinship in each ethnic group, especially for women (241-243).

Resistance writing serves as arena of struggle where ethnic groups of women sustain their cultural identity through the dominating system of conventional literature. In Bettina Aptheker's view, resistance writings also compose of stories about these women, and their challenge against the bias of the mainstream white society which oppress their cultural identity. These stories focus on the ability to pass on their identity to the new generation. The writing allow the reader to see the strategies which are used to portray to the question of race, cultural, class, and gender (220). These women are able to create a cultural of their own to reflect them and their cultural heritage by resisting the traditional convention. As Natania Meeker puts it, “[W]omen attempt to define themselves and their community through writing; they struggle to create and shape themselves both as women and as human beings through their text” (201). In addition, by resisting the western ideology in traditional literature, these women can have a space to encode their own ideology to liberate themselves from its domination. This enables them to “envision a future when such ‘interlocking’ categories as gender, race, class, and sexual orientation are no longer mechanism of oppression” (Delamotte 3). The instillation of their identity in the writing is a reflection of their cultural recognition. Since conventional literature internalizes western ideology and its system of oppression, therefore resistance writing serves the attempt to resist such domination by integrating cultural identity and ideology which truly belong to women and ethnic groups.

Since conventional literature serves as an integration of western concept which leads to authority and control, therefore the anti-conventional structure of The Joy Luck Club resists this conception. This resistance provides a space to encode Chinese ideology and to give voice to Chinese American women. To begin with, the multi-narrative style of The Joy Luck Club is a literary technique which gives voice to all characters. The novel is composed of sixteen interwoven stories divided into four parts each with its own separate narratives, the mother generation as the narrators and the daughter generations as the narrators. Each story is narrated through the first person storytelling style. This technique forges all narrative characters as a protagonist in each own story. The style of multi-narrative provides each character a voice to tell their stories from their perspective. This reflects the sense of community where all characters are significant and all narrators contributes to the completion of the novel.

Unlike conventional literature where each story has one narrative voice and one protagonist which controls the story's point of view, in The Joy Luck Club, all major characters and their narratives are connected. They share and overcome the same conflict, thus mirroring the sense of kinship, of love and support that the women in the novel have toward one another. The conflict which shapes the theme of the novel is stated in the first story, through the character

of Jing-mei, who in this chapter serves as a representative of the daughter generation. When Lindo, Ying Ying and An-mei urge her to return to China to tell her sisters story of Suyuan, her mother, Jing-mei doubts her ability to do so: "See my sister, tell them about my mother" I say, nodding. "What will I Say? What can I tell them about my mother? I don't know anything. She was my mother" (40). After this utterance the aunties "look at [her] as if [she] has become crazy," Which makes Jing-mei realize that her aunties see in her the reflection of their own daughters:

"Not know your own mother?" cries Auntie An-mei with disbelief.
"How can you say? Your mother is in your bones!"

....
And then it occurs to me. They are frightened. In me, they see their own daughters, just as ignorant, just as unmindful to all the truths and hopes they have brought to American. They see daughters who grow impatient when their mothers talk in Chinese, who think they are stupid when they explain things in their fractured English. They see that joy and luck do not mean the same to their daughters, that to these closed American-born minds "joy luck" is not a word, it did not exist. They see daughters who will bear grandchildren born without any connecting hope passed from generation to generation (40-41).

As this awareness is brought to Jing-mei's mind, the conflict between the mother and the daughter due to their cultural gap is stated. Also, the line "your mother is in your bone," states the primary theme of the novel. That is, the finding of one's identity through the reconciliation between the mothers and the daughters.

The conflicts between the Chinese mothers and their American born daughters become the foundation of each narrative episode, thus forging each episode in all four sections of the novel to parallelism. After the conflict is stated in the first chapter, the mothers, Lindo, An-mei, and Ying Ying tell stories in turns, recalling their relationship with their own mother, and worrying that their daughters' recollection of them will never reach the same intensity. As a child, they experience events which part them from their mother. Lindo enters an arrange marriage at a young age. Since childhood An-mei is taught to despise her mother who was cast out of the family. And Ying Ying marries a bad man that ruins her spirit and innocence. However these women never forget the "shou," which is the deep connection they have with their mothers as they always remember "what is in [their] bone" (48). As for "the Twenty-six Malignant Gates" and "American Translation," the middle two sections belong to the narrative of the daughters' generation. The stories reveal the perception of Waverly, Lena, Rose and Jing-mei, the Americanized daughters, as they also in turns, tell of their conflicting relationship with their mother from childhood to adult years. They tell of their dilemmas and how finding for solutions bring them towards understanding their mothers. In the final section, "the Queen Mother of the Western Skies," the mothers express the process of reconciliation through revealing their daughters of their unknown past. They hope that this will enable their daughters to recognize their roots. Their past will teach the daughters "how to lose [their] innocence, but not [their] hope" (213).

The final stitch to the reconciliation of conflict which brings the novel to its closure is revealed in Jing-mei's return to China and her readiness to transfer Suyuan's stories to her sisters. The cultural gap is bridged through Jing-mei's realization of the heritage that lies in her blood. The moment she reaches China, she feels different and becomes aware that her mother was right, that is "[she is] becoming Chinese." It is the Chinese in her blood that is just "waiting

to be let go" (267). Also, the gap between Jing-mei and her mother is mended through the recognition that the three of them, her sisters and herself altogether resemble Suyuan: "[t]ogether we look like our mother. Her same eyes, her same mouth, open in surprise to see, at last, her long-cherished wish" (288). Because Jing-mei is the only character which speaks for her mother, she resembles a connection between the two groups of women. Therefore her success in recognizing her Chinese heritage and carrying out her mother's dream symbolize the bridging between the two generations and cultures of the Joy Luck Club's mothers and daughters. This brings the conflict to conciliation and the novel to its end.

It is through the interconnection of the characters and their stories that the idea of sisterhood among women is encoded. Register states that part of the feminist movement is to arouse the idea of sisterhood through literary works. Literature can create this feeling through the writing of "female-female relationship." The writings are narrations of experiences that women can share and compare with their own (171-172). The concept is reflected in the novel through the characters' sharing of the same conflict and the parallelism of experiences in their narration. The women of The Joy Luck Club are all connected, so are their narratives. Jean F. O'Barr indicates that this association between women is the basis of their strength to resist the oppressive social and cultural domination of men encoded in literature. The interconnected narrative stories of the novel mirrors the relationship between women in their daily lives and the support they have for one another (293-294).

While the interconnection of major characters speaks for sisterhood, the cyclical structure in plot development of The Joy Luck Club also mirrors the concept of time in both eastern and female perceptions. On the contrary to conventional literature which the plot development is chronological and linear, The Joy Luck Club's plot is cyclical. The quest toward understanding "what is in your bone" (40) begins in the first episode. Tan uses Jing-mei as the initiator of the major conflict, and end the novel by using her as a bridge, connecting the gap between the two cultures and generations. Also, the concept of "the East" being the place "where thing begin" further mirrors the cyclical structure of the novel (41). The East is where the original Joy Luck Club started. It is where the tragedies which stage the beginning of the mothers' journey take place. Finally, it is where the novel ends with Jing-mei's return to China to see her sisters. As Gayle Greene states that the protagonist's conciliation with the past is the return to her root, her home, her family (303). The circular structure of the novel resembles the Chinese perception of time. According to Dexter Fraser, Chinese people sees time as cyclical because they belief that man is a part of an "organic whole" that begins and ends circularly. The belief of cyclical order of time based on "astronomical cyclicity," the thought that the word begins a new cycle every 23,639 years, still dictates their perception. To them "man appeared as a living, cyclic portion of universe which comprise cycles upon cycles" (39-40). Another idea which shapes the Eastern view toward time is the concept of karma and the belief of birth and rebirth. Time is circular because life is circular: "[I]f life is the only one of many passing phrases of bodily existence. Death is merely a shedding of the flesh to be reborn in another life" (Wong 207). The circular pattern of The Joy Luck Club also represents the "female form," since it is their physical experiences that forge their lives into a repetition of circular patterns. In the natural aspect, women experience "menstruation, Pregnancy, and birth." In the social aspect, women are engaged the recurrence of "childbearing, childrearing, and domesticity." Because women's lives are circular, "[they] are round and so are their narratives" (Green 15). This circular pattern resists the convention of chronological plot development, a convention in literature which promotes the belief that only linear is logical. The Joy Luck Club, as a piece of resistance literature, portrays cyclical as rational through the perception of Chinese and women.

To resist the western cultural domination encoded in conventional literature, Tan uses the Chinese storytelling style in The Joy Luck Club as a literary technique which portrays the

integration of the Chinese cultural identity. In Dexter Frasure's view, "Storytelling is the art of making connections, of establishing relationship with people... with one's heritage and progeny ...[it] generates continuity, linking the past of the future and 'contextualizing' individual histories within the framework of tradition" (577). Hence, the storytelling of the novel functions to express the ancestral memory of Chinese women which is lost in the western world. The stories of the Joy Luck Club mothers serve as a retelling of their lost past which is unaware by the American-born daughters. It gives oral histories which fill in the blank space of the mothers' lives, thus reflecting how stories can connect the cultural gap between the two generations. In "The Queen Mother of the Western Skies," the parable implies that the mothers will reveal stories of their lives to their daughters in order to transfer to them their wisdom and hope. The stories will lead to the daughters' understanding of the mothers. And this understanding will enable the daughters to recognize their roots and the Chinese side in them. In this section, Ying Ying's decision to tell Lena of her tragic past becomes a reinsertion of her lost identity, which will lead to Lena's discovery of her Chinese identity, the fierceness Tiger spirit in her. The cultural connection in storytelling is also evident through Jing-mei. On her return to China, Jing-mei asks her father to tell the complete story of Suyuan's past in Chinese. The story forges the connection of Jing-mei's relationship with her mother through the understanding of her past and her Chinese culture.

Moreover, the storytelling of the Joy Luck Club mothers succeeds in creating new standpoint which will lead to the completion of the daughters' identity. According to Eugene C. Delamotte, the motivation to enact significant changes in the ideological level derives from the knowledge of women's past life and their experiences. Since the patriarchal society uses what Gerda Lerner calls the "deviant out group" to structure its domination, women must perceive through the barrier of culture, ethnic, race, and nationality in order to gain true knowledge of their lives. Women must "learn" and "unlearn," to attempt changes to the domineering ideology which shape the perception of themselves and how others perceive them (401-402). Through the storytelling of their mothers' past, the Joy Luck Club daughter's perception toward their Chinese heritage changes. As Maxine Hong Kingston asserts that "[u]nderstanding the past changes the present" (Rabinowitz 179), therefore the present which changes through learning of the mothers' past is the complete comprehension of their mothers and their Chinese identity (179). This concept is evident in Ying Ying. The silence of her past is the root of her passivity, causing the loss of her identity. Due to this, Lena's perception toward her mother and her Chinese heritage is shaped by the western point of view. Her father, a white male, forges new identity on her mother. He changes her name from Gu Ying Ying to Betty St. Clair and changes her birth date, as the narrator stated: "with a sweep of a pen (Ying Ying) lost her name, and became a Dragon instead of a Tiger" (104). However, being westernized, Lena beliefs this is how her father has "saved" her mother from a terrible life in China. When Ying Ying finally reveals her story, the truth of her tragic life, she breaks the silence of her past. Confronting it makes her regain her Tiger spirit, which will lead Lena's own Tiger spirit in action, as she is also born as a Tiger. When Lena learns of her strength, her Tiger spirit, the emblem of her Chinese identity is cut lose. Due to this, Lena's perception toward Ying Ying will change to the point of conciliation and respect.

Since each character narrates through their memory, the storytelling of the novel is written in a style of tale. Tales are narrations of events which are ambiguous whether they are real or imaginary. Thus, they are loosely plotted (Shaw 372). Fisher claims that storytelling is a process of narration which attempts to convert the experience of the storyteller into "metaphors for existence," revealing the storyteller's life into a form of art. By telling stories the characteristic and the cultural context of the storyteller is revealed (577). Suyuan's story of Kwellin holds this characteristic. It is a story which she often tells Ying-mei when Ying-mei was a little girl. The Kwellin story holds her past, the past she experiences as a young woman in

China. The story starts as a style of a tale in which the description of the atmospheric surrounding is subjected to her personal emotion and point of view. In her dream, Kwellin is described delightfully: "I dreamed of jagged peaks lining a curving river, with magic moss greening the barks. At the tops of these peaks, were white mists..." (21). In reality, through a point of view of a woman escaping the danger of war, the surrounding is described with a sense of desperation: "The peaks looked like a giant friend fish head, trying to jump out of a vat of oil" (21). Other than the subjective description of surrounding, the ending of her Kwellin story always changes. She becomes the writer of her own memory as "[her] story always grew and grew" (25). This is because memory is not a reliable record of "reality" but rather a "creative writer" that takes freedom in reforming the past through the perception of the storyteller (Green 293-294). Hence, as the storyteller, Suyuan has the ability to choose whether to create a story, "to choose [her] own happiness," or to report historical truth of her tragic life (25).

The Chinese storytelling of The Joy Luck Club uses the English which Tan called her "mother tongue," thus serving the purpose of encoding the identity of Chinese language. In many parts of the novel, Chinese words are often referred to when the character can not give English translation: "Lately I [Rose Hsu] have been feeling *hulihudu*. And everything around me seemed to be *heimongmong*. These were words I had never thought about in English...[m]aybe they can't be easily translated because they refer to a sensation that only Chinese people have..." (188). The use of English words in the stories leads to a comparison between Chinese and English, hence implying that the contextual meaning of Chinese exceeds beyond English translation. The storytelling also portrays the linguistic identity of Chinese America. The daughters' storytelling refers to the English remarks of their mothers. Portraying the considered as "fractured." However, the context of the sentence is far greater beyond the limitation of their language ability: "Bite back your tongue...[w]ise guy, he not go against wind. In Chinese we say come from south, blow with wind-poom!-North will follow. Strongest wind Cannot be seen" (89). Though Lindo's sentence is fractured, Waverly can understand the context. She knows her mother is giving her life lesson on "the art of invisible strength" (89), a lesson that later becomes her strategy in life. The fractured English translation reveals the Chinese linguistic identity. According to Martha J. Cutter, Aaronson and Ferres suggest that "the extent to which context determines the exact meaning will be far greater in Chinese than in English." This is because the words are "radically polysemous." Chinese language usually eliminates function words, prepositions, articles, and placing very little importance in pronouns causing them to be limited. Therefore in order to understand the English translation, a full comprehension of Chinese cultural context is needed (16). The mother's storytelling is a translation of how their stories are narrated if given the ability to speak perfect English. Since Chinese American text must encounter the different of linguistic system, the translation has to be "fore grounded." That is, it must be written with serious use of symbols and metaphors which must be classified by understanding their cultural context (16). In An-mei's story of her mother, she makes a symbolic reference on "magpies" in order to express how Chinese women no longer have to submit to passivity and "swallow their tears" (241). This symbolic expression could only be understood by knowing the cultural context of magpies, which are birds that feed on somebody else's sorrow, turning it into their joy. Conventionally, the language uses in the writing of Joy Luck Club would be considered as "fractured" or "broken." However, Tan was able to use this "fractured" English to portray the depth of Chinese language identity, making The Joy Luck Club into a book which truly portrays the recognition of Chinese heritage.

Amy Tan was born in 1952. The Joy Luck Club was first published in 1989. The time in between, the time in which this Chinese American women writer had grown up was infused with immense social changes. Women and ethnic communities were inspired by the Civil Rights Movement to claim their social recognition in the American community. It was the time when they had to "unlearn" the beliefs which had oppressed them, and had been imposed upon them

by the patriarchal society, via the most subtle device, literature. The traditional literature of the western world has been instilled with ideology which influenced their sense of control. This kind of writhing was conventional and this convention was the base of their literature, thus forging the sense of rationality to their literary tradition. However, in the view of minority writers, they believe that this convention did not reflect rationality; rather, it mirrored the western patriarchal domination. Therefore women created a genre of their own. It is a genre of literature that resists the western writing tradition by eliminating its convention, and creating a convention of its own which has become an arena of struggle, a place where opposition is done through integration, the integration of their ethical identity and beliefs.

As a woman, and as a Chinese American writer, Amy Tan's style of writing in The Joy Luck Club becomes an artistic response to the literary change of the period in which she grew up. She resists the conventional style of writing through the new style of writing technique. As Paula Gunn Allen claims that "the root of oppression is the loss of memory" (432), the unconventional structure and the Chinese storytelling style of the novel become an instillation of Chinese cultural identity and a reflection of what it is to be a woman or more so, what it is to be a Chinese women. The writing style in The Joy Luck Club is an attempt to reject the "root of oppression," making the novel to be a resistance writing.

Works Cited

- Adams, Bella. "Amy Tan." Literary Encyclopedia. 17 March 2001.
<<http://www.litercyc.com/php/speople.php?rec=true&UID=4311>>
- Aptheker, Bettina. Tapestries of Life. Massachusetts: The University of Massachusetts Press, 1984.
- Balwin, Roger N. "Civil Right." Grolier Encyclopedia. 1994 ed.
- Bergman, David and Daniel Mark Epstein. The Health Guild to Literature. 2nd ed. Toronto: D.C Heath and Company, 1978.
- Cutter, Martha J. "An Impossible Necessity: Translation and the Recreation of Linguistic and Cultural Identity in Contemporary Chinese American Culture." Criticism. Fall 1997. 23 December 2005.
<http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2220/is_n4_v39/ai_20171495>
- Eagleton, Mary. Ed. Feminist Literary Theory: A Reader. Massachusetts: Blackwell, 1986.
- DeLamotte, Eugena C., Natania Meeker, and Jean F.O'Barr. Eds. Women Imagine Changes: A Global Anthology of Women's Resistance from 600 B.C.E to Present. New York: Routledge.1998.
- O'Barr, Jean F., Introduction. "Identifying Sources of Resistance." DeLamotte, Meeker, and O'Barr.293-4.
- Meeker, Natania. Introduction. "Representing Women, Writing the Body Politic." DeLamotte, Meeker, and O'Barr. 200-1.
- Allen, Paula Gunn. "A Feminist Heroine." DeLamotte, Meeker, and O'Barr. 432-8.
- Register, Cheri. "American Feminist Literary Criticism: A Bibliographical Introduction." Eagleton. 171-2.

- Eagleton, Mary. Introduction. "Gender and Genre." Eagleton. 89-94.
- Fisher, Dexter. The Third Wave: Minority Women Writers of the United States. Dexter Fisher ed. Boston: Mifflin Company, 1980.
- Frasure, T.J. Of Time, Passion, and Knowledge. 2nd ed. Princeton: Princeton University Press, 1975.
- Greene, Gayle. Changing the Story: Feminist Fiction and the Tradition. Indiana: Indiana University Press, 1991.
- . "Feminist Fiction and the Uses of Memory." *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. Vol.16, No.2 (1990):290-321.
- Hawkins, Susan, "Novelist U.S.(Twentieth Century)." Women Studies Encyclopedia. Ed. Helen Tierney. 2 Vols. London: Greenwood Press, 1990.
- Hill, Codye. "What do the terms 1st, 2nd, and 3rd Wave Feminism mean?" Georgetown College. 11 December 2004 <http://spider.georgetowncollege.edu/ws/1st_2nd_3rd_wave.htm>
- Lew, Julie. "How Stories Written for Mothers Become Amy Tan's Best Seller." New York Times on Web. 4 July 1989. 27 December 2004.
<<http://www.nytimes.com/books/01/02/18/specials/tan-seller.html?oref=login>>
- Lim, Shirley Geok-Lin Lim. Introduction. *The Forbidden Stitches*. Eds. Shirley Geok-Lin Lim and Mayumi Tsutakawa. OR:CALYX Inc,1989.
- Rabinowitz, Paula. "Electric Memories: A Convention with Maxine Hong Kingston." Michigan Quarterly Review 26.1 (1987):177-87.
- Rich, Adrienne. Foreword. *On Lies, Secrecy and Silence: Selected Prose 1966-1978*. New York: W.W Norton and Company, 1979.
- Richardson, Brian. "Recent Concepts of Narrative and the Narrative of Narrative Theory." Style. Summer 2000. 23 December 2004.
<<http://www.engl.niu.edu/style/archives/vol34n2.html#Top>>
- Shaw, Harry. "Tale." Dictionary of Literary Terms. Massachusetts: McGraw-Hill Book Company, 1972.
- Schell, Orville. "Your Mother is in Your Bone." New York Times on Web. 19 March 1986. 27 December 2004. <<http://www.nytimes.com/books/01/02/18/specials/tan-joy.html>>
- Tan, Amy. The Joy Luck Club. New York: G.P Putnam's Sons, 1989.
- "Mother Tongue." 15 December 2004. <<http://www.usao.edu/~facbassiyeb/amytan.htm>>
- Wong, Y.K. *Unlocking the Chinese Heritage*. Singapore: Pagesetters Service, 1990.



ชุดที่ ๕ “ศิลปะและวรรณกรรมชัดขึ้น ศิลปะและวรรณกรรมเยียวยา”

การหยุดนิ่งของเวลาในเรื่องสั้นของ
เกเบรียล การ์เซีย มาเกซ

เมธาวิ โหละสุด

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่๒

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

The Suspension of Time in Short Stories of Gabriel Garcia Marquez

Introduction

The writing style of magical realism and its profound author Gabriel Garcia Marquez can be considered as the most important literary contribution Latin America continent has given to the world. Gabriel Garcia Marquez, a Nobel prizewinner for literature in 1982, employs magical realism style of writing to narrate his political stance as well as establishes a Latin America literary identity that defies the realist literature that populates the western world. According to *The Dictionary of Twentieth Century Culture: Hispanic*, the term "Magical Realism" can be defined as "[f]iction that does not distinguish between realistic and non realistic events, fiction in which the supernatural, the mythical, or the implausible are assimilated to the cognitive structure of reality without a perspective break in the narrator's characters' consciousness" (156). Magical realism, therefore, can be taken as a cross over between a realistic character and the mythical setting, which represents the Latin America, continent itself. The work of magical realism at its core can be read as a fairy tales for adult as it provides historical and political insights.

It is noticeable that one of the most dominant characteristics in magical realism is the suspension of time. Gabriel Garcia Marquez's short stories as well as his novels, including the infamous *One Hundred Years of Solitude* rely heavily upon the function of time narratives. Joan Mellen states that the suspension of time is an outstanding characteristic of magical realism: "The plot seems to be suspended in time, the better for the grotesque and the strange, the unexplained and the mysterious, to yield larger truths. The passage of time loses all relevance" (1). Thus, it is possible to identify the perception of time, as perceived in Latin America, could influence the element of time suspension in Garcia Marquez's works.

The influence of Latin American perception of time in magical realism is taken into consideration due to the basic philosophical knowledge that the perception of time varies according to the individual culture within a certain society. Hence, time perception in Latin America contributed to the uniqueness of Garcia Marquez's works. By carefully analyzing the element of time suspension in Marquez's works, it is possible to discover the changes in the region history as well as the prolific author's personal experience and worldview. In conclusion, Garcia Marquez's technique of time suspension in the writing style of magical realism provides insightful reflection in the spirit of the Latin Americans as well as their suffering in order to aid the resistance toward the colonial hegemony and the oppressing social forces.

Background History of the Latin American and its Affect on the Mentality of its People

In order to understand the reflection of reality and the Latin American spirit behind magical realism, it is necessary to have a general view of the region's history. Latin American history, as presented in Garcia Marquez's short stories, begins with the colonizing process of the indigenous Aztecs and Indians.

The colonial period of Latin America starts with the conquest of America by the then powerful European nations of Spain and Portugal. Ben G. Burnett and Kenneth F. Johnson state that both Spain and Portugal conquered the Latin America region, oppressed countless number of indigenous population and established the ruling system of monarchy that passed judgment on the lives of the people (2).

The process of colonization by the European leads to the exploitation of natural resources, the enslavement of indigenous population and linguistic colonization as Spanish and Portuguese became the official language of the land. The monarch ruling system, as Burnett and Johnson admit, sets up the concept of class division. At the top, the *peninsulares* or the European born whites, were the ruling class that controls most of the government positions and economic powers. Down the line were the Creoles, white born in Latin America, who were privileged due to their birth on the continent but nevertheless entitled to some wealth. The vast majority of the population consisted of the half-caste, the Indians, and the Negroes, who remained distressed at the bottom of social importance (4). Downtrodden by their inferiority, the Creoles hated the *peninsulares* and soon plotted their own War of Independence.

As the mother countries of Spain and Portugal entered the stage of decline, the Latin American colonies started the War of Independence. The war ended with the

victory of the Latin American and liberated them from colonization. The newly established Latin American nations, however, were left only with the knowledge of the monarchic form of government and military form of government was prosperous after the War. The ruling classes were soon divided into "Conservatives" and "Liberals" parties.

Despite the concept of two parties system modeled after the United States, Latin America political ideology has never come close to democracy. Johnson and Barnett remark that the Liberals, which consist of the middle class group in the society, attempt to change the political status ruled by the Aristocrats, which are the Conservatives. They resort to violence as a means to solve their political differences. After the fierce struggle, the parties made little changes to the lives of the people as member's battle for power among themselves (7).

It can be observed that despite the two parties system, the political state of Latin America revolves around chaotic condition. Political parties struggle for power, as the political ideology of the leaders is usually a form of military dictatorship. Consequently, the people would oppose against the cruelty of military leaders and battled to regain their rights. This political turmoil of Latin America has lasted into modern time.

From the background of the region, Latin America history is disjointed once the process of colonization started. Latin America can be considered as a continent that lacks its own political identity and trapped within its own cultural uncertainty resulted from the massive transformation when the European nations began to colonize the region. It is noticeable that the disjointed timeline of Latin America is contrast to the linear history of the European.

This is evident in the repetition of historical event such as the struggle for political power over who is going to be the "controller" or the military dictatorship which closely resembles the former monarch ruling system justify that the "history" of the region does not move forward into the "future" but constantly goes back into the past.

It is different from the "linear" history of the European, as there are no historical landmarks such as the "Dark Age" or "Industrialization."

Therefore, the Latin Americans who lived under this distorted history attain the "irrationality" that serves as a mental support for their spirit and culture to believe in the supernatural. Hence, it is easier for the Latin Americans to accept myth, omen, or uncanny phenomenon as parts of their way of life under this "irrational" frame of mind. This "irrationality" is also reflected through the writing style of magical realism.

The blending of the real and the fantastic elements in this genre, created a unique form of literary works that communicate effectively with the "irrationality" of the Latin Americans.

Garcia Marquez's Biography and His Relationship with Magical Realism

Gabriel Garcia Marquez's ability to fuse the real and the fantastic together seamlessly in magical realism can be traced back to his childhood as his upbringing revolved around the "irrationality" of the Latin American spirit. Mendoza, Garcia Marquez's close friend, describes Marquez's upbringing as a boy who grew up among women. Dona Tranquilla, Garcia Marquez's grandmother, had conversation with the dead as if they were at her presence. Many of Garcia Marquez's aunts were fantasists who held on dearly to the memories of the past; all have special power to see into the

future and believe in the supernatural (12). His upbringing, unbelievable as it seems, offers a "logical" explanation to the fusion of the real and the fantastic in magical realism, the literary tool to express his idea.

It is apparent that Garcia Marquez's upbringing is far from ordinary and typical child of any Western family. European boys may develop their imagination by reading fairy tales and enchanting fiction but Garcia Marquez actually grew up with family members who accepted the supernatural as part of their existence. As the boy Marquez discerned his grandmother conversation with the deceased as a usual custom, it becomes perfectly understandable that his "reality" exists between the "irrational" unification of the physical surrounding and the realm of the dead. Her interaction with the invisibles provided him with the "spirit of irrationality" to accept whole heartedly the actuality of the supernatural as part of this daily life and the essence of Latin American culture.

The irrationality to believe in the supernatural of the Latin American spirit obviously influences Garcia Marquez's writing style of magical realism. Garcia Marquez seeks to ratify the influence of the Latin American spirit in the interview with Mendoza by saying that he did not "invent" any supernatural events in his works but "simply capture and recount the world of omens, premonitions, curses and superstitions" that belongs to the Latin American (59). It can be observed that what Garcia Marquez views as the "reality" of Latin America is full of extraordinary phenomenon that defies the rational mentality of the West. The supernatural events in magical realism, therefore, can be regarded as the narrative device that efficiently communicates with the Latin American readers by utilizing the spirit of irrationality, which is the heart of their cultural identity.

Hence, the combination of the "real" and the "fantastic" in magical realism occurs as a result of Garcia Marquez's desire to convey the agony of the Latin American using the spirit of irrationality as he admits in the same interview with Mendoza. During the interview, Garcia Marquez verifies that the reason he stayed away from writing about the subject of Latin America using realistic style is because he feels that rationality limits the perspective of the world. Beside, it does not help achieve any political awareness among Latin American readers as they are familiar with the cruel reality portrayed in realist literature (59).

In conclusion, the writing style of magical realism can be considered as a form of resistance writing on account of its defiance against the Western "realist" rationality that had oppressed region since the time of colonization. Magical realism is a vessel that represents the Latin American spirit of irrationality as its narrative device of supernatural events offer sharp contrast to the "logic" of the realist literature of the Western world. Finally, magical realism not only resists the Western oppression, it also seeks to liberate the political torment the continent has suffered throughout its history. The literary rebellion is cleverly presented by indirectly expressing how the "dominant social forces and events" inflict suffering upon the people.

Magical Realism in Garcia Marquez's Four Short Stories

From the background information of Latin America, magical realism can be regarded as the "offspring" of the region turbid history. Firstly, the distorted chronological timeline serves as a psychological support to the irrationality that is the spirit of Latin American. Secondly, magical realism gives Latin America its own form of

resistance literature, which protests against the Western realist rationality that governs the region since the time of colonization. Hence, in order for the people to liberate themselves from the chain of the past, it becomes necessary for the writers of magical realism to expose the identity and wickedness of the oppressors. Therefore, it is possible to analyze Garcia Marquez's four short stories using the historical frame of mind. As the analysis develops, it should be visible that the four short stories reveal specific events that occur during the course of Latin American history. Under the seamless blending of the real and the fantastic, magical realism successfully display the suffering of the Latin American people without preaching.

In the first story, "The Sea of Lost Time," Garcia Marquez narrates the story of an isolated timeless island where its people smell the fragrance of the rose from the sea. Here, the "fragrance of the rose" is a supernatural event that narrates the story. Its spontaneous arrival on the island is obviously unexplainable by any scientific means; however, it triggers the transformation in the character's life. Thus, when this supernatural event functions as a narrative device, the fragrance of the sea symbolizes the changes that are going to happen to the island that is suspended in the state of unmoving time.

The arrival of the smell, which triggers the changes on the island can be traced along the historical context as a representation of colonization in Latin America. The fragrance of the sea, the narrative device that signals the spontaneous appearance of Mr. Herbert who offers immeasurable amount of money to solve the problems of the islanders, represents how the colonizers offered to "educate" the indigenous Latin American. Mr. Herbert's offering, like the process of colonization, affects the life of the



ชุดที่ ๕ “ศิลปะและวรรณกรรมตะวันตก ศิลปะและวรรณกรรมเอเซีย”

**Kincaid's Annie John:
A search of Independence**

กอปรพร มณีรัตน์

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ ไทย ครั้งที่๒
สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

Kincaid's Annie John: A Search for Independence

แอนนี่ จอห์น: เสียงเพรียกแห่งอิสรภาพ

Ms. Kopporn Maneerat

นางสาว กอปรพร มณีรัตน์

Abstract

Annie John thoroughly focuses on a life of an adolescent girl who is struggling through serial changes and difficulties upon reaching puberty. Beside her body's changes, Annie's biggest worry is about her relationship with her mother which deteriorates at the same time her relationship with other female characters develops. Starting from a very close and almost inseparable bond with her mother, Annie John, the protagonist, ends the novel in a great desire of being as apart as possible from her once-beloved mother.

Apart from its universal aspect of adolescent psychology, Annie John's struggle taking place in the significant setting of the British-colonized Antigua implies a larger deterioration and suffrage the people of the island had to undergo. Annie's declining bond with her mother and sense of attachment to her homeland, in other words, represents the exploited lives of those who have experience in being under British colonization. Annie John's struggle in coping with the changes upon her puberty-reaching state especially with the transforming relationship with her mother and other female characters represents the experience of the Antiguan, while having been oppressed by the British colonization, craved for their genuine independence.

In this research paper, the writer will focus on four significant points regarding. Annie in her puberty reaching, its representation and implication along with the applicable theories of Postcolonialism and Orientalism. The first concentration is about Annie's struggle to cope with the changes and difficulties upon her adolescence which parallels the changes Antigua and its indigenous habitants had to face during the period of British colonization. The second point the writer would like to focus is the unequal, uneven and difficult relationship between Annie and her mother which is similar to the relationship of the indigenous inhabitants and the colonizers. Besides Annie's relationship with her mother, the third focus of this research paper will explore the relationship between Annie and other female characters in the story who reveal the favorable aspects of Antiguan culture and identity or the unfavorable aspects of British colonization imposed upon certain characters. Lastly, Annie's final decision to leave her mother and the island of Antigua will be the final focused point which implies the ideal independence and self autonomy the colonized Antiguan have always longed for.

In conclusion, this research paper aims to explore the message of Kincaid's Annie John that it is not simply a story of an adolescent girl and the conflicts she encounters upon puberty-reaching but a diatribe against British colonization and its legacies imposed upon her homeland Antigua and lives of its indigenous inhabitants. Annie John's search for herself autonomy, in other words, parallels to the colonized Antiguan's desire for their national autonomy.

บทคัดย่อ

เรื่อง แอนนี่ จอห์น เขียนโดย จาไมก้า คิงเคต นำเสนอเรื่องราวของเด็กสาววัยรุ่น ผู้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความยุ่งยากต่างๆ ในขณะที่เธอกำลังโตเป็นสาว นอกจากความรู้สึกว่าุ่นใจเกี่ยวกับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น แอนนี่ยังรู้สึกวิตกกังวลกับความสัมพันธ์ของเธอกับมารดา ซึ่งนับวันจะย่ำแย่ลง ในขณะเดียวกับที่แอนนี่ได้สานสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง แม้ว่าแอนนี่ จอห์นผู้เป็นตัวเอกของเรื่องจะดูใกล้ชิดและผูกพันกับมารดาของเธอราว กับว่าทั้งสองไม่สามารถแยกจากกันได้เลยในตอนต้นของเรื่อง เรื่องราวกลับจบลงที่ความปรารถนาของแอนนี่ที่จะไปให้พ้นจากมารดาผู้เคยเป็นที่รักยิ่งของเธอ

เรื่องราวของแอนนี่ จอห์นไม่เพียงแต่นำเสนอ หลักจิตวิทยาวัยรุ่นเท่านั้น แต่เรื่องราวซึ่งดำเนินไปในฉากของเกาะแอนติกัวในยุคที่ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ กลับแสดงให้เห็นความทุกข์ยากลำบากที่เลวร้ายกว่าความลำบากของแอนนี่ จอห์นโดยนัยว่า ชาวแอนติกัวนั้นต้องได้รับความเจ็บปวดและยากลำบากจากการล่าอาณานิคมเป็นอันมาก เช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างแอนนี่ กับมารดา และความรู้สึกผูกพันกับดินแดนมาตุภูมิที่เสื่อมถอยลง แสดงให้เห็นประสบการณ์อันเลวร้าย และถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวแอนติกัวผู้ตกอยู่ในอาณัติของนักล่าอาณานิคมชาวอังกฤษ การที่แอนนี่พยายามเผชิญหน้า และดิ้นรนกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตช่วงวัยรุ่น โดยเฉพาะกับความสัมพันธ์ที่ร้าวฉานกับมารดา และความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ ในเรื่องนั้น เป็นอุปมาแสดงให้เห็นว่า ชาวแอนติกัวในยุคอาณานิคมเอง ก็ดิ้นรนต่อสู้เพื่อจะหลุดพ้นจากการครอบงำของอังกฤษ และเพื่อได้มาซึ่งเอกราช

ประเด็นหลักของสารนิพนธ์ฉบับนี้ เกี่ยวข้องกับช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของแอนนี่ ที่กำลังเติบโตจากวัยรุ่น ไปเป็นผู้ใหญ่ ความหมายโดยนัย และความซับซ้อนของเรื่องราว โดยยึดทฤษฎี Postcolonialism และ Orientalism เป็นหลักในการวิเคราะห์ ประเด็นแรกที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอคือ ความพยายามดิ้นรนของแอนนี่ที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและความยุ่งยากใจต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่เธอจะโตเป็นผู้ใหญ่นั้น มีความคล้ายคลึงกับประเทศแอนติกัวและประชาชนชาวแอนติกัว ผู้ดิ้นรนต่อสู้กับความลำบากยุ่งยาก ที่เกิดจากการล่าอาณานิคมของอังกฤษ ประเด็นที่สองนั้นนำเสนอ ความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาค ไม่ราบรื่น แต่เต็มไปด้วยอุปสรรคระหว่างแอนนี่และมารดา ซึ่งคล้ายคลึงกับสภาพความสัมพันธ์ของชาวแอนติกัว และนักล่าอาณานิคมชาวอังกฤษ ประเด็นที่สามนั้น เกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ของแอนนี่กับตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง ซึ่งบ้างก็แสดงให้เห็นมุมมองที่น่ายกลยของชื่นชม ของวัฒนธรรม รากเหง้าของชาวแอนติกัว บ้างก็แสดงให้เห็นถึงลัทธิล่าอาณานิคมที่ครอบงำความคิดของตัวละครหลายๆ ตัวในเรื่อง ประเด็นสุดท้าย เน้นที่การตัดสินใจของแอนนี่ ที่จะไปจากอ้อมอกของมารดา และมาตุภูมิ ซึ่งสื่อให้เห็นอิสรภาพ และเอกราชซึ่งชาวแอนติกัวปรารถนาที่จะได้รับอย่างแรงกล้าในยุคที่ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ

สรุปได้ว่า สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะค้นคว้าข้อความนัยยะที่จาไมก้า คิงเคตต้องการนำเสนอผ่าน เรื่องราวชีวิตของแอนนี่ จอห์น ซึ่งมีได้เป็นเพียงเรื่องราวชีวิตของเด็กสาวชาวแอนติกัวธรรมดาคนหนึ่ง ผู้ดิ้นรนกลับความเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยรุ่น หากแต่เป็นคำตำหนิและการต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมของอังกฤษ และผลพวงอันเลวร้าย ที่ครอบงำประเทศแอนติกัวและชาวแอนติกัวในยุคอาณานิคม การค้นหาอิสรภาพของแอนนี่ จอห์น จึงเป็นตัวแทนของ ชาวแอนติกัวผู้แสวงหา และรอคอยเอกราชของชาติตน

Kincaid's Annie John: A Search for Independence

Once colonialism is mentioned in our days, we tend to think of an ideology that existed only in the past. We, perhaps, fail to realize that this ideology and its legacy still penetrate many lives in several countries such as in Asia, Africa, and the Caribbean. Literary works of postcolonial writers who have first-hand experience with colonization, however, mirror the deep-roots of colonialism and its hidden costs in order to unveil the invisible sufferings of those formerly colonized. Annie John, written by an Antiguan writer Jamaica Kincaid between 1982-8, is one of those literary works in the postcolonial world. Kincaid (1949-present) was christened as Elaine Potter Richardson during the period of the British colonization. She was educated and oppressed, in her viewpoint, by the British educational system. Later on she moved to the United States of America trying to leave behind the painful memories of being under the British colonization. Her birthplace is a small island of the West Indies located between the Atlantic and the Caribbean. This island was colonized consecutively by the Spanish, French and British. In 1967 Antigua obtained independence from its final colonizer, England.

Annie John comprehensively focuses on the life of an adolescent girl who is struggling through a series of changes and difficulties upon reaching puberty. Besides her body's changes, Annie's biggest worry is about her relationship with her mother which deteriorates at the same time that her relationships with other female characters grow. Starting from a very close and almost inseparable bond with her mother, protagonist Annie John ends the novel in a great desire of being as far apart from her once-beloved mother as possible. It is important to note that Kincaid starts Annie's John story in the 1950s, the time when Annie is ten years old and Antigua is under British colonization. Kincaid, likewise and intentionally, ends the story with Annie's decision to leave her

mother when she is seventeen in 1967, the exact time Antigua was announced free by its British colonizers. Apart from its universal aspect of adolescent psychology, Annie John's struggle takes place in the significant setting of the British-colonized Antigua exploring the larger deterioration and sufferings of the people of the island. Annie's declining bond with her mother and sense of attachment to her homeland, in other words, represents the exploited lives of those who experienced British colonization. Annie John's struggle to cope with the changes amidst puberty, especially with the transforming relationship with her mother and other female characters, represents the experience of the Antiguan; oppressed by the British colonization, they craved their genuine independence. Annie John's search for personal independence and self-autonomy from her authoritative mother parallels many of the colonized Antiguan's cravings for national independence and national-autonomy from their dominating British colonizers. The exposé of the uneven and difficult relationship between the domineering agents, Annie's mother and British colonizers, and the dominated ones, Annie John and the colonized Antiguan, undeniably unveils Kincaid's disapproval of and resistance against colonization and its inhumane legacy.

This research paper focuses on four significant points regarding Annie and her maturation, its representation and implications. The first part concentrates on Annie's struggle to cope with the changes and difficulties of her adolescence which parallels the changes Antigua and its indigenous habitants had to undergo during the period of British colonization. The second part of this paper focuses on the unequal, uneven and difficult relationship between Annie and her mother which is similar to the relationship of the indigenous inhabitants and the colonizers. The third part of this research paper explores the relationship between Annie and other female characters in the story who reveal the favorable aspects of Antiguan culture and identity or the unfavorable aspects of

British colonization. Lastly, Annie's decision to leave her mother and the island of Antigua parallels and implies the ideal independence and self autonomy the colonized Antiguan have always longed for. Beyond the four major points focused in this research paper, the setting, British colonized-Antigua, also needs to be emphasized as it plays a significant role in disclosing the complication and legacy of colonization imposed upon the lives of the Antiguan, the major message Kincaid implies in Annie John. However, along with the setting, to further understand Kincaid's theme of searching for independence and autonomy, we should explore various theories such as Colonialism, Postcolonialism and Orientalism.

Colonialism, according to Dr. Chalathip Wasuwat, is "a lucrative commercial operation, bringing wealth and riches to Western nations through the economic exploitation of the others" (1). The most observable practices of colonialism, according to Elleke Boehmer, are the "settlement of territory, the exploitation or development of resources, and the attempt to govern the indigenous inhabitants of occupied lands" (qtd. in Wasuwat.) As a result, an unequal relationship is constructed. The natives of the land become inferior, and the intruders superior. Ella Shohat, the writer of *Notes on the 'Post-Colonial,'* states that "'Colonialism'... impli[es] both oppression and the possibility of resistance" (328). The concept of colonialism appears entirely in Annie John as Annie John is "govern[ed]" by her mother, a character who conforms to the British colonial rules as well as her school teachers who represent the British colonizers and their colonial mentality. Annie's uneven and difficult relationship with these characters "impli[es] both oppression and the possibility of resistance" as the story discloses.

Yet, as Annie John was written long after the Antiguan independence (1967), the novel is therefore postcolonial literature and the term "postcolonialism" then helps explain the story of Annie

John and her relationship to other female characters. These bonds parallel the relationship of the British colonizers and the colonized indigenous West Indians, especially the Antiguans. According to Padmini Mongia, the term "postcolonialism" operates as "a historical marker referring to the period after official decolonization" (2). According to Homi K. Bhabha, "the term postcolonial is increasingly used to describe that form of social criticism that bears witness to those *unequal and uneven processes of representation* by which the historical experience of the once-colonized Third World comes to be *framed* in the West" [emphasis added] (qtd. in Mongia 1). Along with the plot of the novel, Annie John's relationship with her mother and her teachers is repeatedly disclosed as "unequal and uneven" as Annie is "framed" either by her mother or her school teachers.

Postcolonial theory, to Mongia, "has been formed as a response to these pressures [from the legacy of colonization] even as it offers a means of speaking to them" (5). Mongia posits that postcolonial theory "problematizes the nation state and its ideologies and reveals the difficulty of conceiving the nation even as an 'imagined community'" (5). Similarly to Mongia's interpretation of postcolonial theory, Kincaid's Annie John "problematizes" Annie John's "difficulty of conceiving" herself as an independent individual. Gyan Prakash, in addition, "describes postcolonial criticism as critiquing the 'historicism that projected the West as History'" (5). Viewed from Prakash's view, Annie John "describes postcolonial criticism" as the author wrathfully criticizes Annie's mother and her school teachers who "project[...] the West as History."

Apart from postcolonialism, Edward Said's theory of Orientalism is an important tool to understand Kincaid's message in the life of Annie John. In Orientalism (1978) Said describes Orientalism as "a Western Style for dominating, restructuring and having authority over the Orient" (88) which "tries to show that European culture gained in strength and identity by setting itself off

against the Orient as a sort of surrogate and even underground self..." (89). Said verifies that the Orient is an image of "the Other" of the West (87). In Annie John, the concept of Orientalism is clearly constructed through the relationship between Annie and her mother as well as her school teachers. Annie's mother and her teachers are portrayed as "dominating, restructuring" agent who have "authority over" Annie, whereas Annie herself is portrayed as "the Other" in the eyes of her mother and her teachers. Even worse, the mentioned characters seem to gain "strength" and authority by "setting [themselves] against" Annie John by disapproving her behavior and opinions.

Having gathered small details of a girl who was born and grows up in the British-colonized Antigua, Kincaid turns Annie John into a resistance and diatribe against colonization and its legacy. Prakash believes that

novels whose engagement (usually suppressed for the most part) with the West Indies or India [...] is shaped and perhaps even determined by the specific history of colonization, resistance, and finally native nationalism. (29)

From Benita Parry's perspective, the writer of "Resistance Theory/Theorising Resistance or Two Cheers for Nativism," Kincaid's Annie John is a resistance and "cultural escape" to colonization (92). Quoted in Parry's article, René Depestre elucidates that the ideological "cimarronaje" is "the means for the Caribbeans to resist depersonalisation" (92). Depetre considers the rebellion as "cultural escape" which is obviously shown through religion, folklore, art and Caribbean literatures. Annie John is similarly Kincaid's means to "resist depersonalization" of British colonization. While Mrs. John represents the colonizers' authority and control over, Annie herself represents the indigenous inhabitants of Antigua. Moreover, viewed from Jacques Stéphen Alexis' perspective, Annie John agrees with what Alexis considers as "marvelous realism," which is "a literary practice

appropriate to producing the fantastic reality of the Caribbean's broken histories, different temporalities and creolised cultural identities" (qtd. in Parry 92). Annie John's life, especially her relationship with her mother, seems as "broken" as the history of the colonized Caribbean and one of her motherland Antigua.

The plot of Annie John develops around the central character Annie John's adolescence. Annie's struggles to cope with the changes and difficulties upon reaching puberty parallels the changes and difficulties Antigua and its people had to face in the British-colonized period in which the story takes place, both physically and psychologically. Like Annie whose body's changes result in anxiety and frustration, Antigua's physical changes caused by British colonization brings the similar outcome to the indigenous Antiguan. Stuart Hall's article "Cultural Identity and Diaspora," affirms that colonialism has lately been presented by several critics and writers through the body of female:

Elleke Boehmer's discussion of narratives of nationalist recuperation, identity reconstruction and nation formation shows how images of the female body were used to embody ideals of the wholeness of subjectivity, history and the state. Thus, while reversing colonialist iconography figuring penetration, pillage and dismemberment—'repression upon the objectified, enslaved, colonized body'—such invocations of the female body 'resist[s] upon the assumption of predominantly masculine authority and historical agency,' nationalism's core concepts nesting in the metaphor of the maternal body (qtd. in Hall 90).

In addition, Ella Shohat claims that Anticolonial intellectuals have "used gender tropes to discuss colonialism" (qtd. in Hall 90). Based on Boehmer's and Shohat's views, Kincaid, as well,

has used Annie's John "enslaved" and "colonized" body and mind as a metaphor to represent, in a larger scale, the oppression and enslavement the Antiguans suffered under British rules.

At the beginning of Annie John, while narrating Annie's struggle to cope with a series of frustrating physical changes upon her adolescence, Kincaid indignantly uncovers the indigenous Antiguans' struggle in coping with the island's changes they had to face under the British colonization, both physically and psychologically. Annie John's physical changes caused from her puberty and Antigua's physical changes caused from British colonization share the identical idea of alienation both Annie and the Antiguans. Annie hates her changing appearance and sees herself as a stranger. When Annie turns twelve, she has become taller and her clothes "no longer fit" (25). She claims that her legs are more "spindlelike;" her hair is "even more unruly than usual;" and her underarms smell is strange as if she had "turned into a strange animal" (25). Annie's mother informs her that she is "on the verge of becoming a young lady" (26). It is clear that Annie is unwilling to accept the incident as she calls her reflection in the mirror "that strange girl" (27). Furthermore, Annie's attempts to physically stop her body's changes reemphasize her desire to avoid the changing appearance. Standing nakedly in front of the looking-glass, Annie tries to press her "unruly hair" down, spots "the small tufts of hair under [her] arms and objects to her nose which has gotten bigger than it usually was" (27). When it comes to her menstruation, Annie calls it "something wrong" and feels so "ashamed" of it that she faints in class thinking about her menstrual blood (52). In other words, besides hating her changing appearance, Annie also feels very uncomfortable and frustrated with her bodily changes.

Like Annie whose physical changes make her a stranger to herself, the island of Antigua became an alien or a "stranger" to its local inhabitants because of the British colonization. Antigua

is no longer Antigua and its people no longer Antiguan. In several parts of the novel, there appears an image of "[t]he Anglican church," (72) and a British school where many Antiguan students attend. The Antiguan identity is replaced by the British one. For instance a church is "Anglican" which means *[o]f or relating to England or the English*¹ at the same time Annie's school is called the "British" girl school despite the fact that their actual sites are located on the land of Antigua. Similarly in A Small Place, another book by Kincaid, the phenomenon of the British colonizers turning Antigua Island into a stranger of the islanders is presented through the names of streets and buildings during the period of British colonization. Horatio Nelson, Rodney, Hood, Hawkins, Drake and all the alien names put into streets and buildings take over the Antiguan's original identity (24). Even the Antiguan's themselves, in Annie John, are titled with English name such as Annie John, Gwen, Miss Edward and Miss Nelson. This phenomenon implies that the indigenous inhabitants are turned, by their British colonizers, into English identified with the English identity.

The physical changes of Annie's body and Antigua lead to psychological sufferings and the identical identity loss for both agents. Several scenes in the book reveal that Annie's psychological sufferings are directly caused from her body's changes and how her mother reacts to them. As Annie's body matures, she feels that she is being deprived of the love from her mother whose statement has made Annie feel that they are the same beings and inseparable. Annie is once told by her mother that "nothing could be farther from the truth—that she would never leave [Annie]" (44). However, Annie's changing anatomy forces her to realize that she is no longer and cannot anymore be a part of her mother although she has an extreme belief that they can be together as the same person for the rest of her life. Annie is awakened by her mother's insistence that Annie

¹ "Anglican." *The American Heritage Dictionary of the English Language*: 4th Edition. 2000.

cannot "go around the rest of [her] life looking like a little [Mrs. John]" (26). Having been notified that she has to grow up to be an individual, Annie feels rejected by her mother and loses the self identity she has long equated with her mother. Annie is not willing to accept her mother's claim that she is her mother's "Other."

In spite of Annie's loss of identity, the physical changes in her adolescence makes her feel deprived of the beautiful and peaceful world she formerly lived in. As she grows older, Annie feels lost in the world whereas her mother enthusiastically keeps her father company. In the chapter "The Circling Hands," Annie expresses her confusion and anger towards the union of her parents. Catching her parents in the act of making love, Annie starts to feel disgusted to her mother's hands. The more she senses the close relationship between her parents, the more she sees herself as an outsider whose mother is stolen. Besides seeing her parents having sex, Annie tells the audience repeatedly in the book about her awareness of her parents' inseparable union. During one lunch she narrates about her parents' interaction: "On and on they talked. As they talked, my head would move from side to side, looking at them" (18). Mr. and Mrs. John's profound engagement in their conversation also excludes Annie from their company. Similarly, Annie feels alone when her parents "talk about [her] as if [she] weren't there sitting in front of them" (67). Being in the middle of her maturation, Annie claims that she is being deprived of her "heavenly life" (27). Annie's unease and frustration over as well as her inability to accept her body changes are seen by Annie as "a small black ball, all wrapped up in cobwebs" in her stomach (85). For Annie, even though the black ball is "no bigger than a thimble," it weighs "worlds" (85). The mysterious black ball Annie feels inside her body signifies her extreme anxiety towards her physical and emotional changes. According to Dennis Todd, the author of Imagining Monsters: Miscreations of the Self in Eighteenth Century

England, imagination and identity are interwoven. The imagination, as Todd puts it, is between sensation and thoughts. Based on Todd's analysis of Mary Toft's incident, "confusion almost always eventuates in the loss of identity." Todd further discusses,

Since the imagination caused an irruption of the body into the realm that normally gave us our *identities*, the realm of spirit and mind, it was seen as an agent that threatened our very *identities* [emphasis added] (107).

In addition, Todd believes that the "body *could annihilate identity*" [emphasis added] (126). Viewed from Todd's view, it can be assumed that Annie's severe sickness during the long rains is caused from her loss of identity. In other words, Annie's identity is lost because of the changes of her appearance onset of puberty.

Like Annie, the physical changes of Antigua Island caused by the British colonization leads to the loss of Antiguan culture, national identity and their previous "heavenly li[ves]" (27). The indigenous Antiguan lost their ethnical identity due to the physical changes of the island caused by British colonization. As mentioned earlier that almost everything and everyone in Antigua is changed to be identified with British identity by the colonizers such as street and building names or even people's names, the Antiguan are deprived of their genuine Antiguan identity. Local names are erased whereas English names implanted. In the essay "What's in a Name? That Which We Call a Rose by Any Other Name Would Smell As Sweet" in Second Thoughts: Seeing Conventional Wisdom Through the Sociological Eye, Janet M. Ruane and Karen A. Cerulo write about the significance of names. Ruane and Cerulo discuss "[n]ames can be used to indicate possession or ownership" (74):

Columbus, for example, named the indigenous people he met "Indians," a term that came to be used generically for all native people. Similarly, *colonial populations were frequently renamed by those controlling them so as to reflect the cultural standards of the ruling power*. In one case, a mid-19th-century Spanish governor replaced the Philippine surnames of his charges with Spanish surnames taken from a Madrid directory as a method of simplifying the job of Spanish tax collectors (Isaacs 1975) [emphasis added]. (74)

Viewed from Ruane and Cerulo's standpoint, we can assume that by naming objects, places and people of Antigua with English names, the British colonizers have shown their "cultural standards of ruling power" imposed upon the norms of the local Antiguans.

Not only did the Antiguans lose their ethnic identity, they also lost their national identity due to the social influences British colonization imposed onto the island and its islanders. Antigua, as presented in Annie John, lacks a truly Antiguan nationalism. James G. Kellas defines nationalism as "an ideology which builds on the idea of the nation and makes it basis for action" which can be either "political or non-political," adds Kellas (21). Regarding to the Antiguans' both political and non-political actions, Kincaid insists that their national pride be still identified with the connection to England in almost every aspects of life.

Stuart Hall, in his essay titled "Cultural Identity and Diaspora," defines cultural identity as "one shared culture ... shared history and ancestry held in common" (qtd. in Mongia 110). In other words, cultural identity mirrors "common historical experience and shared cultural codes" (qtd. in Mongia 110-111). This conception of cultural identity is crucial in all "postcolonial struggles" (qtd. in Mongia 111). Annie's narration about "Queen Victoria's birthday" celebration (76) in the chapter

"Columbus in Chains" implies Kincaid's disapproval of this official celebration. Annie considers that it is unusual that the Antiguan, who are the "descendants of the slaves" celebrate Queen's Victoria's birthday. The British were, in fact, the ones who turned their Antiguan ancestors into slaves. Annie's statement "it [is] really hard for us to tell on which side [English or Antiguan] we really now belong[...]" (76) unveils that although the Antiguan had been oppressed by the British colonization, they now seem to identify themselves and their national pride with England. Similar evidence which appears in Kincaid's A Small Place regarding the Antiguan's national pride helps illustrate the loss of national identity of the colonized Antiguan Kincaid implies in Annie John.

Kincaid writes in A Small Place that "Antiguan are so proud of [independence day] that each year, to mark the day, they go to church and thank God, a British God" (9). In Annie John, we learn that the indigenous Antiguan, beside their local beliefs in superstitions such as Obeahism, also converted to Christianity like their colonizers. We get to see that Annie and other children at her age are expected to go to church and attend "study-of-the-Bible group" in Sunday school (30). The Anglican Church bell in Annie John is always presented as the appropriate time to do certain things in the story. For example, we learn that Annie's father leaves the house for work at the "stroke of seven by the Anglican church bell" (13). The Anglican church bell and British schools bell represent the social expectation reinforced by the British colonizers. At Annie's school, "[t]he Anglican church bell [strikes] eleven o'clock—an hour to go before lunch" (72). The school bell plays the same role as the Anglican church bell. "When the school bell rang at half past eight," every student is told that it is time to form rows in the auditorium for the morning prayers and hymn-singing (35). The church and school bells then represent the colonial rules imposed upon the colonized through the educational and religious institutions. This daily routine implies that the indigenous Antiguan

have unknowingly conformed to the British colonial rules regarding how to lead their lives appropriately.

Regarding Annie's body's changes and Antigua's physical changes, both changes result in the similar psychological changes of feeling lost and identity deprivation of Annie John and the colonized Antiguan. Franz Fanon's theory can help clarify this conclusion as he contends that "the native is someone from whom something has been stolen." Fanon further validates that "[t]he native, then, is also lack" (qtd. in Chow. 125). Like Annie who is deprived of her beloved mother and lacks self identity upon reaching puberty, the colonized Antiguan are deprived and lack of their ethnical, cultural and national identity.

Besides uncovering the hidden causes of colonization penetrating lives of the colonized Antiguan, Kincaid purposefully attacks the British colonial oppressors through the portrayal of her mother and school teachers who share the same social values and domineering authority over the ones under their control; nevertheless, that Annie's mother and school teachers are indigenous Antiguan reveals Kincaid's intentional attack against the native locals who have internalized the colonial mentality of the British oppressors. Annie's difficult relationship with her mother and her British school teachers similarly illustrate an image of a domineering agent having control over another passive agent; this parallels the always pebbly relationship between the colonized indigenous inhabitants and colonizers. The way Annie perceives of and reacts to her mother and her school teachers is very similar to indigenous inhabitants of a colonized country perceive and rebelliously responses to their intruding colonizers.

In Annie John, the close bond between Annie and her mother declines as Annie is at the edge of becoming an adolescent. The formerly smooth relationship is now becoming uneven. The

initial incident that spoils Annie's tight bound with her mother arises when Annie's mother refuses to buy the piece of cloth Annie thinks is beautiful and tells Annie she is "getting too old" for wearing the same piece of cloth as her mother (26). Annie feels hurt and out of place. She does not at all agree with her mother that "it's time [she has her] own clothes" and disagrees her mother's words, "You just cannot go around the rest of our life looking like a little me" (26). Furthermore, Annie says that aside from those hurtful sentences her mother has spoken to her, the lack of the usual accompanying laugh and bending over to kiss her forehead makes Annie start to tell the "bitterness and hatred" (26). When she asks her mother to "look through the trunk," in which Mrs. John keeps Annie's historical items, her mother refuses to do so, claiming that they "don't have time for that anymore" (27). Right after she hears her mother's answer, Annie sees her mother as a "person [she] [does] not recognize" whose voice she is not familiar with (27). Annie starts to fear another separation once her mother tell her that one day Annie would have her own house and they "would live apart" (29). When Annie first menstruates, her mother's comfort seems superficial to Annie, and she calls her mother "a serpent" (52). Annie's formerly goddess-like mother has now become a devil in Annie's eyes. Annie later calls her mother's eyes "ever-inquisitive, ever-sharp eyes" (61). At this point, we can see that the way Annie perceives of her mother has been changed. She no longer feels that her mother is kind and nice to her but she now starts to feel her mother's lack of understanding and cruelty. Annie's separation from her mother, viewed from Wodak and Schulz's views, forces Annie to separate herself from her mother causing hatred yet forcing her to have her mother as a role model.

Annie not only changes her perception towards Mrs. John but also starts to feel that she is being controlled by a domineering mother at home and domineering British teachers at school.

Annie is told by her mother how to do things appropriately even how to "store linen" or how to fold sheets (28). If Annie fails to follow Mrs. John's standard, she is at risk in making her mother angry. Mrs. John makes "a fuss" (30) when Annie does not place the bedspread with the embroidery right in the middle of the bed as the way her mother wants. Mrs. John states that Annie is "careless" (30). This trifle makes Annie feel as if she has committed a crime and Annie "regret[s] very much not doing that one little thing that would have pleased her [mother]" (30). Annie's mother expects nothing more than Annie's "good manners" in front of her Mrs. John's friends (88). In addition, Mrs. John rewards Annie when she meets her mother's expectation and punishes her when she does not. Annie's claim that she is sometimes granted a reward "for excelling at something that [meets] her [mother's] approval" (86) suggests that Annie's mother is satisfied if Annie meets her expectations and standards. For example, she makes Annie's favorite dessert, blanchmange or kissed her as a reward or compliment. Also, Mrs. John's desire to display with whatever prize [Annie] [has] won" to the public (79) conveys that Annie's obedience and ability to meet her mother's expectation means acceptance, approval or even admiration from the larger community which share the same value as Mrs. John who internalizes the rigid colonial rules. Mrs. John's attempts are the means to keep Annie in the frame she wants. Annie's favorite dessert or a kiss from her mother, then, can be Mrs. John's tool to encourage Annie to behave as she expects and standardizes.

On the opposite, punishment is a solution Annie's mother chooses to terminate what she considers "misdeed" (81). For telling lies, Mrs. John makes Annie have supper "outside, alone, under the breadfruit tree" and telling Annie she will be deprived of a goodnight kiss. The

punishment Mrs. John uses with Annie can probably be considered her method of stopping Annie from violating the social standards set by the British colonizers that Mrs. John approves of.

Like Annie's mother who dominates and controls Annie in every step of her life, Annie's English teachers at the British girl school Annie attends are obviously dominating and authoritative to Annie and her Antiguan peers. As same as Annie's mother, her teachers at school use the same method of rewarding and punishment to control the students' behavior and perception into a frame of British colonial rules. A student is rewarded when she excels in certain things the teachers approve of. For instance, Annie is made "prefect of [her] class" (73) and is given "a prize, a copy of a book called *Roman Britain*" (73) because she takes "first place over all the girls" (72). The incident shows that since Annie excels in her history lesson, her teacher places her as an idol to whom other girls should look up to and try to be in her place. In other words, the "prefect" is awarded to Annie to encourage other girls to follow Annie's excellence at school. Moreover, the prized book *Roman Britain* reinforces her teacher's desire to emphasize the greatness and the powerfulness of Britain. Despite the fact that Annie is already very good at her history lesson, her teacher thinks it is necessary for her to learn as more as possible about England. Another example of the rewarding method used to encourage the Antiguan students to behave accordingly to the British colonial rules can be seen through religious influences in Annie John. At Sunday school, Annie receives a certificate for being "the best student in [her] study-of-Bible group" (30). Besides the Antiguan's local beliefs in Obeahism, the certificate presented to Annie at Sunday school proves that the indigenous inhabitants of the island are under the attempts of their colonizers in religious conversion. The certificate, therefore, implies that if one is able to follow the Christian standards of the colonizers, he or she is praised and accepted. Similar to Mrs. John's aim of rewarding Annie,

Annie's teachers grant her and other students rewards when they achieve the standards set by British colonizers in order to encourage them to conform to the colonial rules. Punishment, on the other hand, is for one who breaks the teachers' standards and expectation. Ruth, for example, is commanded to wear a "dunce cap ... in the shape of a coronet" (74) labeling the word "DUNCE" (75) when she fails to answer Miss Edward's question about Christopher Columbus' discovery of Dominica. The dunce cap is to make the misbehave feel embarrassed and then does not violate the social expectations under the colonial rules again. The "adjustable opening in the back" of the cap suggests that punishment is for everyone who does not conform to the expectation as the cap's end is open to fit any head of the rules-breaker. Along with wearing the dunce cap, a student who fails to give the correct answer to Miss Edward's question has to "repeat the correct answer in the exact words of the other girl" (75). Usually, the sentences repeated are quoted from their book called *A History of the West Indies*, which was possibly printed and written by an English publisher. As a result, the sentences are historical information such as "[o]n the third of November 1493, a Sunday morning Christopher Columbus discovered Dominica" (75) and such information, of course, is interpreted by the British colonizers, not the Antiguan. This additional punishment reveals that Annie's teacher is presenting to her students the Antiguan history viewed from the eyes of the British colonizers not from one of the indigenous islanders. Also, Annie's teacher punishes her for defacing her history book by making her copy "Books I and II of *Paradise Lost*, by John Milton" (82). Besides the fact that Annie is being punished for her so-called misconduct, she is forced to read through and learn more about British culture copying and, perhaps, memorizing English literature of Christianity by a British writer. Both acts of repeating historical sentences from a British-published book and copying English religious books the teacher launches as punishment at Annie's

school, in conclusion, imply the attempt of the British colonizers to make the colonized Antiguan internalize and accept the same sets of standards, values and beliefs as them. For both Mrs. John and Annie's teachers, rewarding and punishment are their reemphasis and reinforcement of the correctness of the British colonial rules, culture and history.

Besides her status under the similar control of her mother and her British teachers, Annie is seen as an uncivilized who needs to be polished through the colonial rules and standards. Although Annie is presented as an adorable daughter at the beginning of the book, she has later become someone who needs to be tamed and civilized upon her puberty-reaching state in Mrs. John's perspective. Not long after Annie has turned twelve, her mother sends her off to "learn one thing and another" (27). This implies that for Mrs. John, Annie needs to be tamed or to be civilized in order to agree with the British colonial rules and social expectation under which they live. For example, Annie is sent to the manner class and piano lesson. However, Annie gets dismissed by her British teachers from the class because she makes "farting-like" noises while practicing a curtsy and eats the plums put on the piano as decoration (28). The fact that Annie's teachers in these special classes are from England (28) and that her mother wants her to attend the classes show that Annie's mother wants Annie to be proper and follow the expectation and social standard set by the British colonizers. Annie lies to her mother that her teachers said her "manners needed no improvement" and that makes her mother very happy. So when Mrs. John hears from the teachers the reasons Annie is dismissed from the classes, she feels that Annie has not been civilized as she has expected. In other words, Annie, at this moment of the story, does not meet the British colonial standards they live in. Annie's unwilling to be in the classes as well as the lies she tells her mother are then the resistance Annie has against her mother's wish. Annie, in fact, sees no need of

improvement to her manners nor musical skill as her mother believes. For Annie, her unwillingness to fulfill her mother's expectation implanted by the British colonial rules has made her mother turn her back on her "in disgust" (28). Even worse, Annie feels rejected by her mother as she sees her mother "with the corners of her mouth turned down in disapproval of [her]" (28). Annie is now punished for her failure to meet her mother's expectation of shaping Annie to be a proper girl. As Wodak puts it, one of the possible outcomes of mother-daughter conflict is "a life-long re-enactment of the familiar 'songs and dances'—the mother attempting to control and daughter to resist" (11).

In the eyes of the British teachers, the Antiguan students need to be civilized by being exposed to and implanted the British civilization. Subjects the students have to study are designated by the British teachers as standard and essential subjects. The subjects they study at school are "English, arithmetic ... Latin and French" (29). Surprisingly, these subjects do not seem practical to the Antiguan students and their condition of lives except it presents the civilization of Britain. Besides academic subjects, the girls at Annie's school are expected to behave properly as the British etiquettes expect them to. Like the manner class to which Mrs. John sends Annie to, the girls have to attend the obligatory "ladylike recreation" during their recess (79). For example they chat about "novels and poems," probably ones they learn in their English class or they show each other the "new embroidery stitches" they learn in home class (79). Sometimes, the girls play cricket, the British national sports. However, non-British activities are prohibited and disapproved of by both teachers and parents of the girls. Playing band and calypso songs and dance is not allowed in the school. Like Mrs. John who thinks Annie's manners need to be improved, the mistress of the school believes her Antiguan students have to be civilized by formal British education. Miss Moore who has "come to Antigua from England," (36) reveals her colonial mentality seeing the Antiguan students inferior to

British colonizers through her morning speech on the first day of school. She expresses her wish that all her students have left their "bad ways" behind them (36).

Annie's mother and teacher, additionally, seem to share the similar desire in making Annie sees the world through their eyes which take side with the British colonizers, particularly in term of history at both personal and national level. At a personal level, the toy View-Master Annie mother buys her and Miss Nelson's attitude towards Christopher Columbus suggests the identical concept of Antigua's history distorted by British colonization and its colonizers. Mrs. John's symbolic act of inculcating the Western-based perception on her daughter is shown through the choice of toy she prefers her daughter to play—the View-Master. Perhaps, the "View-Master" s(11), an educational toy Annie's parents have bought her, symbolizes her parents' wish to make Annie see the world through the "masters' eyes".

The View-Master came with pictures of the pyramids, the Taj Mahal, Mt. Everest, and the scenes of the Amazon River. When the View-Master worked properly, it was as if they were alive, as if we could just step into the View-Master and sail down the Amazon River or stand at the foot of the pyramids. When the View-Master wasn't working properly, it was as if we were looking at an ordinary, colorful picture (11)

From Annie's description of the toy, we can see that the pictures of exotic lands become even more exotic and tempting to be explored and discovered when viewed through the lens of the View-Master. The picture collection to be viewed through the lens of the View-Master are those of the non-Western countries and give the sense that they are unexplored lands to be discovered and conquered by the Western colonizers. Moreover, the name of the toy suggests the sense of the Master's view, or a Eurocentric view which means a view that is *[c]entered or focused on Europe or*

*European peoples, especially in relation to historical or cultural influence*². Buying the View-Master for Annie as a toy, her parents, perhaps, are themselves internalizing a Eurocentric perspective as well as trying to implant it on Annie. At least, their decision to buy her this type of toy presents their approval of and support to its functions and the goals of its producers. However, Annie's criticism about the toy's occasional dysfunctions conveys a sense of illusion or distorted images through the lens of the actual toy, the Master-View. Beyond its literal level, however, the distorted pictures viewed through the View-Master lens probably symbolize the distortion when things are perceived through the colonial lens, which are focused only on the Western perspective. Annie's childish narration about her toy in *Annie John*, therefore, shows the reader the danger of colonization and its adverse effect imposed upon the lives of those who have experienced lives under colonization.

At a national level, the distortion of Antigua's national history can be seen in Annie's class room conducted by Miss Nelson whose opinion towards Christopher Columbus, as well, is as distorted as the pictures viewed through the View-Master Annie's mother has bought her. In a history class at school, Annie's conflict with Miss Nelson over the history of Columbus and the discovery of Antigua discloses the totally opposite perspective towards Antiguan history. For Miss Nelson, who is English and automatically a representative of the British colonizers in the colonized Antigua, Columbus is a hero and his discovery of Antigua is admirable heroic deed. So, from her British perspective Columbus is to be placed up high as a god-like figure who announces the greatness of England to the world. Conversely, when viewed from an Antiguan perception of innocent Annie, Columbus is a monstrous figure who is the cause of turning her Antiguan ancestors into slaves of the British colonizers. Annie is satisfied when she sees a picture of Columbus in the

² "Eurocentric." *The American Heritage Dictionary of the English Language*: 4th Edition. 2000.

state of "hands and feet [...] bound up in chains [...] looking quite dejected and miserable"

because she "[does] not like Columbus" (77). To see Columbus being chained as her slave

ancestors, Annie feels as if she has taken a triumphant revenge. Her act of defacing the book by

writing under Columbus' picture: "The Great Man Can No Longer Just Get Up and Go" (78) shows

that Annie ridicules the great British hero and rewrites the history of Antigua from her original

Antiguan perspective. Annie's act, indeed, implies that the history of Antigua interpreted from a

British view and passed down by a British teacher is totally distorted when compared to the feelings of the colonized Antiguans.

Annie's awareness of being under the authority of her dictatorial mother, not surprisingly,

leads to her further attempts to rebel and resist against her mother. Annie starts to be disobedient

and aggressive her mother. She, for the first time, stares directly at her mother "in the eyes" and

talks back to her (31). Annie resists against anything her mother approves of. Annie has become

tough and stronger as she claims she no longer needs assistance from her mother while eating.

Annie says that earlier her mother used to "chew up pieces of meat in her mouth" before feeding it

to Annie (32). Her rejection to Mrs. John's assistance implies that she does not want her mother to

"feed" her anymore. This, perhaps, suggests Annie's refusal to the British colonial rules her mother

tries to implant on her as well. Furthermore, when she hears Mrs. John telling her that her certain

behaviors remind her mother of the similar behaviors in her childhood, Annie insists that she "would

try to do it in a way that she [Mrs. John] could not stomach" (87). Annie's frequent behavior of telling

lies is seen by her mother as a defiant act and then an unfavorable habit. For Annie, her lies are

excuses that enable her to get around whatever her mother might not approve her to do. For

example, when Annie forgets to pick up the fish from Mr. Earl for her mother and lies to her that Mr.

Earl did not go to the sea on that day. Annie lies because she wants to cover the fact that she has gone to the funeral of a girl without asking for her mother's permission and for the fact that Annie knows she "[is] not allowed to go to the funeral" (12). What Annie calls "secret pleasure" is anything that is against her mother's desire. For example, she meets with the Red Girl at the lighthouse and plays marbles and hides them under the house (61).

At school, even though Annie proves her intelligence by excelling other girls and shows her ability to learn essential subjects and standards set by the British colonial rules, her infamous reputation of being one among "the worst behaved" (73) as well as her intention not to put herself up as a "good example" (73) show that Annie does not agree and rebels against the authority of her dictatorial British teachers. The resistance can be seen through her criticism about her homeroom teacher whose words imply the colonial rules and social expectation imposed on the native Antiguan. Annie thinks Miss Nelson speaks "half in a way that someone must have told her was the proper way to speak to [her students]" (38). Also, Annie's observations about Miss Nelson's clothes imply her criticism towards the code of conduct of colonial rules she carries as she wears her "ironed hair and her long-sleeved blouse and box-pleated skirt" (39). Moreover, her disapproval and resistance against her British teachers is conveyed through her criticism on Miss Moore's behavior and appearances. Annie infantilizes her by calling her voice a voice "borrowed ... from an owl" and objectifying her "a prune left out of its jar a long time" (36). Her eyes, as Annie sees it, are eyes that are "going all around the room hoping to see something wrong" (36). At this moment, Annie is expressing her thoughts how stupid and ridiculous Miss Moore, the representative of British colonizers, looks in her viewpoint. Annie even mocks the English people for their bad smell as she thinks they do not "wash often enough" or when they do, they do not "wash properly" enough (36).

So at this point of the novel, Annie has turned the English people into the uncivilized ones.

Furthermore, Annie's criticism towards her old school-notebooks discreetly illustrates her disapproval of and dislike towards British colonization. Annie says she is so glad to get rid of her old notebooks displaying on their covers "a picture of a wrinkled-up woman wearing crown on her head and a neckful and armfuls of diamonds and pearls" (40). This description could have been the Queen of England, the land from where the British colonizers come to Antigua. Annie's dislike of the Queen's photo which represents the governmental institution of England reveals that she is against British government and probably its political policy of colonization. This act, therefore, suggests Annie's resistance against colonialism and her challenge to the Queen of England she disapproves of. Just like how Annie secretly does things that her mother disapproves of, she rebels against her teacher's prohibition of calypso singing and dancing and find the rebellion very pleasant. During recess, Annie and her friends dance and chant the "unladylike words" (80) forbidden by the parents and teachers "from one end of the school ground to the other" (78). Annie's rebellion in dancing against the prohibition of teachers and parents can be seen a resistance against colonial rules when compared to Parry's criticism about limbo dance of the African slaves. Parry asserts that evidence of "native disaffection and dissent under colonial rule" are abundant as well as "of contestation and struggle diverse forms of institutional and ideological domination" (85). One of the "popular disobedience," therefore, is "unwritten symbolic and symptomatic practices in which rejection or violation of the subject positions assigned by colonialism is registered" (85). This resistance of disobedience usually comes with "anarchic and nihilistic energies of defiance and identity-assertion" (85). For example, Wilson Harris considers Limbo dance as "a resistant mode available to the Colonial Caribbean" (85). Harris indicates that this African dance was reinterpreted

on the slave ships of the Middle Passage in order to create "response to the violations of slavery and indenture and conquest" (85). Annie and her schoolmates, sometime, sing and dance calypso in the "churchyard" where the tombstones of British colonizers are located. Annie feels very triumphant sitting above the tombstone of the dead British colonizers as if they were turned to be Annie's and her friend's slaves. Annie expresses her delight in this rebellious act; "What perfection we found in each other, sitting on these tombstones of long-dead people who had been the masters of our ancestors!" (50). Seemingly, the rebellion is the way that Annie and some of her friends assert their Antiguan culture and identity as their national pride over those of the British colonizers. This activity usually results in the girls' "missing ribbons and other ornaments" from their hair, "the pleats of [their] linen tunics became unset the collars of their blouses were pulled out" and all of their bodies become "soaking wet" (80). To untie the uniform designed by the British colonizers, the girls seem to signal their desire to decolonize themselves from the colonial rules reinforced in the form of formal education in the British school.

Later on in Annie John, Kincaid explicitly explodes her rage, disapproval of, and resistance against colonization and the colonizers by inferiorizing the British colonizers represented by Annie's mother and Gwen, Annie's former good friend, as well as superiorizing the praiseworthy indigenous Antiguan represented by her nurturing grandmother along with her girlhood friend the Red Girl. Not only Annie's domineering mother but also conformist Gwen magnifies a sharp contrast to the caring-and-understanding grandmother and independent girl friend. Like the British colonizers who fail to understand the indigenous Antiguan, Annie's mother and Gwen are not successful in understanding Annie John. Vice versa, the Ma Chess and the Red Girl who are portrayed with the

strong image of Antiguan identity speak out loud that the Antiguan know best about what they want for themselves.

Ma chess is presented as a cultural carrier whereas Annie's mother seems to present the faded Antiguan culture replaced by the British one. We get to feel more the authentic sense of local color from Ma Chess when compared to Mrs. John, Annie's mother's portrayal. Mrs. John, in the book, barely provide reader with the sense of authentic Antiguan. She is usually dressed in "a boat neck or a sweetheart neckline, and a pleated or gored skirt" (25), the western style of clothing. Regarding to their faith in Obeah, the cultural beliefs of the Caribbean, Mrs. John and Ma Chess are entirely opposite as Ma Chess is playing an active role while Mrs. John being a passive agent in the Obeah rituals mentioned in the story. Although in certain scenes Mrs. John took the baths filled with barks and flowers as she has "consulted with the obeah woman" (14) or "call[s] Ma Jolie, an obeah woman from Dominica" (109) in order to seek help for Annie's illness, it is clear through Annie's narration that her mother "didn't show more of an interest in obeah things" (123). The point when she seems to show her beliefs in these local superstitions by consulting Ma Jolie, however, she does not believe in it strongly enough that she lets the voice of Mr. John, her husband, out speaks her own. Mr. John refuses to take part in having Ma Jolie treat Annie; "...[C]ount me out; have her come when I am not here" (110). As a result, Mrs. John Annie's mother has to put "Dr. Stephen's prescriptions in the front and Ma Jolie's prescriptions in the back" (117-118) on the shelf in Annie's bedroom in order to avoid Mr. John's "screwed up" face (117). This act of Mrs. John is very symbolic as her arrangement of the prescriptions implies that the Western medicine by Dr. Stephen is more important that it has to be at the front. The obeah prescriptions, however, is less efficient in her eyes as she puts it at the back as her husbands indirectly suggest her to. Unlike

her daughter, Ma Chess is very skillful and has complete ability and knowledge to conduct obeah rituals actively. Whereas Mrs. John seeks for the help of Dr. Stephen to help Annie from her illness, Ma Chess uses the local knowledge of obeah to help Annie. Ma Chess, in other words, uses the Caribbean's cultural beliefs and practice to solve the problem, unlike Annie's mother who pros the Western concept of knowledge.

Though Mrs. John believes in its power, lets the Western medicine be first-prioritized choice as her husband suggests. Kincaid, reinforces her tribute and admiration towards Antigauns' cultural beliefs and her opposition and insultation against Western influences imposed on her homeland in her narration about Annie John's uncle was revealed through Annie's voice. He died "of something the doctor knew nothing about, something the obeah woman knew everything about" (69). Annie's lack of trust is also shown, though indirectly, right at the beginning of the book in the Chapter "Figures in the Distance" when Nalda, a girl of Annie age, had a fever. She was sent off immediately to the Doctor called Dr. Bailey. Annie's monologue is revealed with the lack of trust in this typical medication as she says, "when I heard that I was so glad he wasn't my doctor" (6). This, again, implies trough Annie's voice that "the obeah woman" is superior to the western doctor. The contradictions that Ma Chess reveals against Mrs. John create the superiority to the native Antiguan and its culture over that one of England. Whereas "obeah," usually seen be the West as superstition and unscientifically logical, is being praised and given tribute, the Western style of medical treatment is portrayed as failure.

The sense of superiority and tribute Kincaid has created for Ma Chess and deducted from Mrs. John is portrayed through their attitude and understandings for Annie. Mrs. John fails to realize that Annie needs her attention when she was bed ridden whereas Ma Chess' treat to Annie clearly

shows the absolute attention she pays to Annie. Besides her true knowledge of local medication, Ma Chess is very kind, standing and nurturing to Annie that she knows how to fulfill Annie's need during her severe sickness. On the contrary, we get to see that Mrs. John overlooks the fact that her daughter's illness was caused from her need of spiritual support and need of attention. In the chapter seventh of the book "The Long Rains," whereas Annie mother is trying her best to help Annie from her illness, she is portrayed with only attempts which physically help Annie. For example, Mrs. John changing clothes for Annie, feeding her or bathing her. Mrs. John's lack of attention, or at least her failure to pay enough attention to Annie is simply shown through Annie's words during her sickness; "...while my mother attend[s] my father, keeping him company as he [eats], Ma Chess [feeds] me my food, coaxing me to take a mouthful after a mouthful" (126). At this point of Annie John, Ma Chess is portrayed as a substitute for the mother's love and attention Annie needs. Ma Chess is therefore presented as a very admirable surrogate mother. Unlike her daughter, Ma Chess provides Annie with spiritual support despite her attempts in setting up the Obeah medication. Ma Chess "settle[s] in on the floor at the foot of [Annie's] bed, eating and sleeping there" (125). Sometimes, she holds Annie in her arms and sleeps on the same bed to physically and spiritually give her warmth and support. Because of this, Annie feels "all locked up in the warm feeling soot" (125).

Apart from the contradictions between Mrs. John and Ma Chess, Kincaid presents another pair of characters who show the admirable aspects of local Antiguans and, at the same time, attacks the local Antiguans who have internalized the British colonial ideology. The Red Girl, a new friend Annie meets outside school contradicts Gwen, Annie's classmate and once-beloved friend in British school, in almost every aspect. Whereas The Red Girl is presented with an image of a local

inhabitant of the island like Ma Chess, Gwen, on the contrary, barely suggests the sense of being Antiguan just like Mrs. John.

The Red Girl to whom Annie looks up as a heroine is presented very simple and very local. We can feel the local color around The Red Girl when Annie describes about her new friend,

She had a big, broad, flat feet, and they were naked to the care ground; her dress was dirty, the skirt and blouse tearing away from each other at one side; the red hair that I (Annie) had first seen standing up on her head was matted and tangled; her hands were big and fat, and her fingernails held at least ten anthills of dirt under them. And on top of that, she had such an unbelievable, wonderful smell, as if she had never taken a bath in her whole life. (57)

Having no British name and not being under the educational influences of British school like other girls in the story, The Red Girl is not under the control of British colonial rules imposed on both political and education life as other Antiguan are. The Red Girl's name maintains its local identity without being changed into an English name. The Red Girl is unlike other girls Annie sees in the British school that she goes to because she does not have to conform to the British social etiquettes and expectation. She does not have to dress in a neatly cleaned and well-pressed dress. Her hair is "so unruly that it [has] to be forcibly twisted into corkscrews" (56). She does not have to take a bath everyday like Annie's mother tells her to. The Red Girl breaks the social expectation as she can climb up a tree "better than any boy" (56). Moreover, for Annie, the Red Girl is presented almost a heroine. The Red girl, through Annie's narration, is very brave and courageous. She climbs up the tree, one of the things girls in Annie's time were not expected to do. "All the boys climbed up the trees for the fruit they wanted, and all the girls threw stones to knock the fruit off the trees (56). She

has all the freedom to run around and play on her own without being told by her mother how to behave. She can go up to the lighthouse without worrying about her mother disapproving it. So, for Annie, she sees the Red Girl as an admirable person who has self-autonomy and independence over her life since "her mother [doesn't] force her" (57). Based on Adolescent psychology, Wodak indicates that the adolescent daughter will typically look for another woman role model, apart from the mother. This is usually seen by the mother as resistance. For Annie, the Red Girl is an "angel" who lives in a "heaven" (58) and whose life is the life and wants to have. Annie is jealous that the Red Girl's mother does not force her to take a bath, brush her teeth, change her clothes everyday and does not care when The Red Girl stops going to school on her first day. Her mother, in addition, never forces the Red Girl to go to the Sunday school she dislikes. Unlike the Red Girl, Annie has to follow the social rules in which her mother believes. She has to have her hair combed, take a bath twice a day, put her shoes on before going out and make sure her uniform is "clean and creaseless" (58). Annie is forced to go to Sunday school and is not allowed to play marbles. Annie's rebellion is, again, revealed when she goes against her mother's prohibition of climbing up the old lighthouse. Annie's admiration for the Red Girl is extreme as she declares she "worship[s] the ground her unwashed feet walked on" (59). Mrs. John, on the contrary, considers Annie's friendship with the Red Girl as being rebellious and disobedient. It is clearly shown that Mrs. John disapproves of the Red Girl who, in her viewpoint, violates social norms of the colonial ruled community she lives in. The Red Girl is not approved by Annie's mother. Her disapproval is revealed through her satirical comment about the Red Girl's mother: "Such a nice woman, to keep that girl so dirty" (57).

Unlike The Red Girl who is admired by Annie but disapproved of by her

mother, Gwen is seen by Mrs. John a very proper young lady despite the fact that she appears in the story almost like the imitation of Mrs. John. Gwen follows rigid social rules and expectations. She dresses in the Western style and follows the British etiquettes as Annie describes,

Her panama hat, with the navy blue and gold satin ribbon—our school colors—around the brim, sat lopsided on her head ... the correct-size hat ... had to be anchored with a piece of elastic running under her chin. The pleats in the tunic of her uniform were in place, as was to be expected. Her cotton socks fit nearly around her ankles, and her shoes shone from just being polished (47)

Friends at school usually give comments about the "well-pressedness of each other's uniforms" or on the "neatness of their schoolbooks" (48). Kincaid may want to comment that the uniform that Gwen as well as other school girls pay so much attention to represent the controlling authority of the British colonial standards. To be dressed accordingly to the British standards, perhaps, is to yield and to conform to the British colonization.

After having developed her friendship with the Red Girl, Annie sees Gwen in a different way because she now feels that to agree with Gwen is to conform to the British code of conducts Gwen strongly has as principles. She states that Gwen meets with her mother's "complete approval" (59). For the first time Annie feels "how dull [is] the fresh pressedness of [Gwen's] uniform, the cleanness of her neck, the neatness of her just combed plaits" (60). She wants to get married after school just like how girls in that time were expected to lead their lives. Although Annie loves Gwen so much at the beginning, she claims that Gwen is boring and uninteresting. The fact that, in the early part of the book, Annie seeks Gwen as a substitute for her deteriorating relationship with her mother shows

that Gwen is indeed is another copy of Mrs. John. Both are the local Antiguan who have internalized the British colonial mentality and spawned in different generations.

Annie's friendship with the Red Girl makes Annie dream of independence and self-autonomy she calls the "faraway day" (61). When this faraway day comes, Annie will be "the mistress of [her] own house." To be the mistress of her own house means to be able to control a life of her own and not being controlled by her authoritative mother. Her feelings towards her mother has also changed as she thinks it is the best "to have a mother to whom [she] was not the prime interest (62). Being under the control of her mother is now being "kept prisoner under the watchful gaze of [her] mother" (62) or being deprived of her independence and self-autonomy. Annie also dreams of the day that she would have to "abandon Gwen" (61) who Annie used to think were "inseparable" from her (46). This dreams expresses Annie's desire to be out of the British colonial rules internalized from generation to generation of the colonized Antiguan. Young at age, Gwen represents the young Antiguan who have been unknowingly implanted the social values and expectations of the British colonizers. Annie's another dreams of rescuing the Red Girl from the shipwreck and both of them send "confusing signals" to the colonizers' ships causing them to crash implies Annie's desire to get rid of the British colonizers and the colonial rules they impose on the lives of the local Antiguan. Annie's desire to rescues The Red Girl from the ship of the colonizers suggests that she wants to save Antigua and its people. Her dream revenge the British colonizers is also shown in her triumphant daydream of seeing the British colonizers' shipwreck, "we laughed as their cries of joy turned to cries of sorrow" (71).

In the end of the novel, Annie final action parallels the ideal dream of some of the colonized Antiguan in gaining their true identity and independence. Annie's decision to redefine herself parallels the dream of some colonized Antiguan in gaining their Antiguan identity back. .

Physically, Annie has grown bigger and taller that she cannot wear the same clothes and shoes. She changes from a weak and unwell little girl to a healthy and well young lady. The ideal healthy body of Annie represents the physical liberation from being controlled by the British colonialism some of the colonized Antiguan probably long for. Annie's, after her recovery, becomes very tall that she "tower[s] over" her mother and "almost equal to [her] grandmother [...]" Annie, however, is "unused" to being superior to her mother in height (128), a new thing she has obtained after the long sickness. The idea of Annie being taller than her mother suggests that she is now bigger and physically stronger than her mother. As a result, assistance from Mrs. John is not necessary for Annie to grow up and develop. Annie is now able to stand up on her own. For example, Annie does not need her mother to "chew up pieces of meat in her mouth" before feeding it to Annie (32).

Nonetheless, Annie's physical growth which causes her to outgrow her British school uniforms represents her state of breaking herself from the correctness of British colonial rules imposed through formal education. Annie's needs new school "uniforms and new shoes" (128) because the former uniforms and shoes can no longer fit her. This symbolizes, as Annie is physically stronger, her desire of discarding British colonial rules and expectations imposed on her. Like Annie, some of the colonized Antiguan probably dream of being physically stronger than their colonizers and being capable of the British social rules and expectations imposed upon their lives.

Psychologically, Annie's attempt to discard the history her dominating mother has built for her and to recreate her own history represents the ideal dream of some colonized Antiguanians who crave for their genuine Antiguan identity and history and for discarding the British identity and history. The trunk Annie's mother carried with her from Dominica has been Annie's history which is connected to and created by her mother. The trunk is "kept under [Annie's] bed and in it are "things that had belonged to [her]" and created by her mother. For example, there are Annie's "first garment after being born," "diapers," Annie's "first pair of earrings" and her "christening outfit" (20). From the description of the content of the trunk, we can see that every "part of [Annie's life] at every stage" (105) has been recorded and created through Mrs. John's view. Annie's desire of having her own trunk, later in the story, suggests that she wants to build her own history and discard the one that her mother has created for her. Asking her father to make her "own trunk" and refuses to share her "mother's trunk," Annie has decolonized herself from her mother and redefine her identity and history separately from one of her mother. Like Annie who dreams of building her own identity and history, some of the colonized Antiguanians also dream of being able to express their true Antiguan identity and history.

Annie's final decision in Annie John in leaving her parents and Antiguan shows her desire of independence and self-autonomy which is similar to certain colonized Antiguanians' dreams of being independent and gain national autonomy from the British colonizers. However, the ironic ending of Annie's decision also represents the impossibility of the ideal dream shared by Annie and the colonized Antiguanians. Annie who wants to be away from her mother who believes and conforms to the British colonial rules ironically leaves her homeland to England, the core of colonization. So, instead of running away from the undesirable colonialism and its adverse legacy, Annie John is

indeed going straight to its center. Annie's dream of independence and self-autonomy is therefore presented by Kincaid as an impossible dream. This, again, reinforces Kincaid's message that no matter how hard the colonized Antiguan struggle, the legacy and the adverse effects of colonialism always impedes Antigua and its people in genuinely gaining back its identity, independence and autonomy. In conclusion, the simple story of adolescent Annie John was crafted by Jamaica Kincaid to attack and resist against colonization.

Works Cited

- "Anglican." *The American Heritage Dictionary of the English Language*: 4th Edition. 2000.
- Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths, and Helen Tiffin, eds. *The Empire Writes Back: Theory and Practice in Post-Colonial Literatures*. New York: Routledge, 2001.
- Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths, and Helen Tiffin, eds. *The Post-Colonial Studies Reader*. New York: Routledge, 1995.
- Chow, Rey. "Where Have All The Natives Gone?" *Contemporary Postcolonial Theory : A Reader*. Ed. Padmini Mongia. London: New York: St Martin's, 1996.
- "Eurocentric." *The American Heritage Dictionary of the English Language*: 4th Edition. 2000.
- Hall, Stuart. "Cultural Identity and Dispora." *Contemporary Postcolonial Theory : A Reader*. Ed. Padmini Mongia. London: New York: St Martin's, 1996.
- Kellas, James G. *The Politics of Nationalism and Ethnicity*. 2nd ed. Houndmills: Macmillan, 1998.

Lane, Jan-Erik, and Svante Ersson. *Culture and Politics: A Contemporary Approach*. VT:

Ashgate, 2002.

Mintz, Sidney W. *Caribbean Transformations*. Chicago: Aldine, 1974.

Mongia, Padmini, ed. *Contemporary Postcolonial Theory : A Reader*. London: New

York: St Martin's, 1996.

Parry, Benita. "Resistance Theory/Theorising Resistance or Two Cheers for Nativism."

Contemporary Postcolonial Theory : A reader. Ed. Padmini Mongia. London: New

York: St Martin's, 1996.

Prakash, Gyan, ed. *After Colonialism. Imperial Histories and Postcolonial Displacements*.

New Jersey: Princeton University, 1995.

Ruane, Janet M. and Karen A. Cerulo *Second Thoughts: Seeing Conventional Wisdom*

Through the Sociological Eye. 2nd Ed. California: Pine Forge, 2000.

Said, Edward W. *Culture and Imperialism*. New York: Vintage Books, 1994.

Said, Edward W. *Orientalism*. New York: Random House, 1978.

Shohat, Ella. "'Notes on the Post-Colonial.'" *Contemporary Postcolonials Theory : A*

Reader. Ed. Padmini Mongia. London; New York: St Martin's, 1996.

Todd, Dennis. *Imagining Monsters: Miscreations of the Self in Eighteenth-Century*

England. Chicago: University of Chicago, 1995.

Wasuwat, Chalathip, Dr. *Colonialism*. Personal notes.

Wodak, Ruth, and Muriel Schulz. *The Language of Love and Guilt: Mother-daughter*

relationships from a cross-cultural perspective. Philadelphia: John Benjamins, 1986.

characters such as Tobias, Clotilde, Jacob and Petra who represent ordinary Latin American.

In order to receive the colonizers' education, the Latin Americans during colonial period must allow the European to enslave their people and exploit their natural resources. Garcia Marquez portrays how the colonizers take advantage of the indigenous people by narrating how the islanders must trade their worthiest skill in order to acquire Mr. Herbert's money. Thus, the "exploitation" of the indigenous Latin America is cleverly portrayed through the image of old Jacob loses his bar, his most prized-asset, to Mr. Herbert as a financial punishment for his defeat in the game of chess. It is clear how "The Sea of Lost Time" depicts the historical process of colonization clearly throughout the story, despite the unlikely setting of a Timeless-magical island.

"The Monologue of Isabel Watching it Rain in Macondo" is a story that tells how the town is destroyed by the prolong period of raining. Similar to the fragrance of the rose from the sea in "The Sea of Lost Time", the lengthy period rain is an unexplainable supernatural phenomenon that brings destruction to the life of the townspeople. The mythical rain functions as a magical event that narrates the story and influences the characters. It is the rain that triggers Isabel's observation of the town, starting from how the rain slowly enters her life until its total flooding of the town, destroying everything even time.

The act of raining in Macondo, when analyzed using the historical context, represents the event of epic proportion such as the War of Independence, the battle for power between political parties or the countless coup d'état by military leaders. These

historical events, like the rain, invade the life of the Latin Americans and invoke sudden transformation. The War of Independence, for example, abruptly put an end to the European colonization but the ordinary Latin Americans still suffered from authoritarianism from military leaders who started the war in the first place. Similar swift change is also apparent in the political struggle between the "Liberals" and the "Conservatives." Despite the victorious party gaining control of the government, the living condition of the people hardly improve. The rain, like the "events" that occur in the course of Latin America history, is magnified to be larger than life by the fact that the ordinary Latin American, represented by the protagonist Isabel, has no control over neither their occurrence nor outcome.

Similar to the image of Isabel watching the rain, the Latin American accepts the events that happen in their life passively. Isabel shows no desire or attempt to escape from the falling rain, she accepts the destruction that it brings passively. She shares no direct relationship with the event that is imposed upon her in a similar passive manner in which the Latin American accepts the governmental changes without much concern. Finally, Isabel or the ordinary Latin American is victimized by the aftermath of the "events" as portrayed in the destruction of the town and the people way of life at the end of the story.

In "The Third Resignation," Garcia Marquez narrates the story of the boy protagonist who has been forced to grow inside a coffin for eighteen years by his own mother. The undead condition that the boy experienced during the time is the supernatural events, which function as the narrative device to convey the cruelty of military dictatorship to the readers. In the story, his mother put the boy in the coffin

against his will, with the purpose of preserving her state of mind. This displays her total disregard for the boy's natural right to die. As a mother who could not bare the thought of her dead son, she continues to take care of her heir who has been growing inside the coffin as if he is still alive. However, she would show interest in nurturing him only when she could see that the boy is growing. Once she realizes that his physical attribute no longer increases, she abandons her entire efforts heartlessly.

When this story is analyzed using the historical context, the treatment of the boy by his mother, represents the oppression of the people under the ruling of military leader who exploits the civilians simply to satisfy his political purposes. The portrayal of the mother's desire to deny the boy's natural state of death is equivalent to how military leader ignores the basic rights of the people and initiate destructive political movements. Once the political purposes are achieved, the militant dictator neglects the living condition of the Latin American in the same manner as the mother who attain mind comfort in observing her son growth then forsaken him when he is of no further use.

In the final story, "Eva is Inside Her Cat", the narrative device is considerably different from any of the above stories as it is not the outside force or the supernatural phenomenon that exercise the magical events, but the protagonist herself. Eva, as a character, is clearly distinct from Marquez's other protagonist as she is the center of the supernatural events. She exists as a form of spirit and possesses the ability to enter any living organism at will. The conflict of the story lies in her attempt to battle against her sickness of insomnia and her beauty, which she considered as an unwanted heritage passed down from her ancestors. However, once she enters her spirit form, Eva gains the upper hand in resisting against these unwanted heritages. This is because she is a

"spirit" and is no longer confined to the physical flesh, to which the social bond and the oppression of her ancestors are tied. The unique characteristic that distinguishes Eva from the rest of Marquez's oppressed characters, should not escape the reader's thought that the freedom, in which the protagonist is entitled to does not fit any of Latin America historical period.

The boundless freedom that Eva has while in her spirit form can be considered as a desirable state for the Latin American as it is free from any sort of social oppression that plagues Latin American history. In her spirit form, Eva could be liberated from the control of any dominating social forces such as colonization, mindless power struggle or the cruelty of military dictatorship. To be free from these dominating social forces means that she has the liberty to control the course of her action. Consequently, she is able to exist as a Latin American individual.

Unfortunately for Eva, the period of her freedom has been shortened by the length of three thousand years. While in her spirit form, Eva is driven by the intense desire to eat an orange, and then she decided to possess the body of a cat; a decision that takes away massive amount of her time. The three thousand years that have vanished from Eva could serve as a warning to the Latin American readers that the limitless freedom Eva experienced will not last if it is not spent wisely.

After the four short stories are thoroughly examined, it is apparent that the supernatural events that occur within them are drawn from the irrationality of the Latin American spirit and culture. The supernatural events maybe beyond the realm of scientific understanding; however, they do exists in Latin America culture in a form of local folk tale, myth, or omen. Hence, Garcia Marquez does not create the supernatural

events in his stories based on pure fantasy but simply borrow them from the Latin American oral tradition. Consequently, Garcia Marquez is able to create stories that combine mythical atmosphere and realistic historical background to portray the suffering of the Latin Americans. The result of such innovation is magical realism, a literature genre that contains fairy tale-like setting and atmosphere that communicates effectively with the Latin American spirit of irrationality.

The magical events in Garcia Marquez's stories also demonstrate a distinguishing defiance against the "rationality" of Western literature. This is because "rational thinking", to a certain extent, proves to be a barrier that hampers the Western readers' ability to perceive the social commentary and historical reflection that mingle with the illogical phenomenon of magical realism. The extraordinary events in the short stories like the spontaneous rain or the unexplainable fragrance of the sea cannot be proven using scientific theory. The illogical uniqueness of the extraordinary events in magical realism offers a literary legacy that differentiates Latin American literature from the traditional realist literature of its European counterpart. Thus, magical realism in itself is effectively as a resisting process against the Western literature because it is created from the essence of Latin American culture as opposed to the realist rationality that fails to communicate with the region's readers.

The Technique of Time Suspension and the Latin American Perception of Time

The irrationality of the Latin American culture establishes Latin American literary identity, the suspension of time proves to be an important technique that aids the blending of the real and the fantastic together. The technique of time suspension

functions as a catalyst for the supernatural events to occur seamlessly in the four short stories. In "The Sea of Lost Time" the suspension of time is used as a foundation for the setting for the timeless island to form in the mind of the reader. Without the suspension of time, the sense of permanency and timelessness of the island would not exist. As a result, the drastic change from the process of colonization that Mr. Herbert brings would be less emphasized. In "The Monologue of Isabel Watching it Rain in Macondo", the lengthy period of the rain is made possible in the realm of story with the technique of time suspension. Consequently, the suspended period of the rain functions as the narrative device that brings destruction to the life of the townspeople. In short, time suspension technique in the two stories offers different functions to the writing style of magical realism. One is producing the sense of mysticism, and the other is functioning as a narrative device.

The technique of time suspension functions as a tool of oppression in "The Third Resignation." In the story, the suspended period of the boy's state of death is triggered by the action of his mother, the outside force that controls his life. Thus, the mother is identified as the "dominant social force" because she controls the function of time suspension. In other words, the technique of time suspension in this story functions as the identifier of the oppressing social force. In the final story, "Eva is Inside Her Cat" the suspension of time occurs as the result of the protagonist's decision to possess the body of a cat in order to satisfy her meaningless desire. Here, the technique of time suspension emphasizes the importance of the freedom from social oppression that is rare to the experience of Latin American people.

If magical realism aims to expose social and political changes in Latin America history; therefore, it is possible to state that the technique of time suspension reveals the changes of time perception in each era as well. Saul Karsz observes that there are two general concepts of Latin American time perceptions presented in Garcia Marquez's works, which are "those who control and impose other people's time and those who live time in their own rhythm (166)". To explain Karsz's statement in a more concrete term, "those who control and impose other people's time," refers to the dominant social forces in each era. For example, during the colonial Latin America, the European colonizers dominate the shaping of civilization in the region. As a result, the colonizers, who obviously have a different perspective of time from the indigenous people, are able to enforce their concept of time upon the inferior social units. Karsz's second concept, which is "those who live time in their own rhythm" refers to the time perception of those who are free from the influence of the dominant social forces in each period. Unfortunately, this second concept of time perception remains, even in Garcia Marquez's short story "Eva is Inside Her Cat," an ideal yet nearly unreachable state. This is due to that fact that it is difficult for Latin Americans people to break free from the dominant social forces.

From the analysis of the relationship between the Latin America history and magical realism, it is clear that the major aim of this writing style is to expose the oppression of the dominating social forces that affect the social transformation of the continent. Therefore, Karsz's generalization of the concept of time in Garcia Marquez works can be put in parallel with the historical context and proves that the dominant social forces and historical events are factors that determine the changes in time

perception of the Latin America. The following analysis of the changes in time perception will be conducted in correlation with the occurrence and functions of the technique of time suspension in each story.

In "The Sea of Lost Time" the suspension of time in the island represents the indigenous Latin American's cyclical perception of time before the arrival of colonization. The timeless condition of the island represents the cyclical state of time in the agricultural community as Aguessy verifies that the rural communities base their everyday action on the tradition of the past. Thus, their way of life tends to be repetitive and dependent on nature. The events of the rural people would appear in cycle, while political and social stability are established (94). This explanation of the cyclical state of time as stated by Aguessy is portrayed in the story through the passive and repetitive life of the characters such as Tobias and old Jacob. The following excerpt: "They looked at one another and for a moment had nothing to say, for only then did they realize how old they had become since the last time they'd heard music (50)" justifies the suspension of the island in the state of cyclical time, in which the characters are trapped in the state of repetitive events and are ageless before the introduction of the dominant social force.

The suspension of time is disrupted once Mr. Herbert, the representative of the colonizer, appears on the island and offers to solve the problems of the islanders with his endless supply of money. Historically, the colonization process in the Latin America by the European provokes the concept of class system. Karsz claims that the changes of time perception due to the separation of social status by arguing that the attitude of times in colonial Latin America varies according to each social class. He comments that

for the Indians, time is completely distorted by the process of colonization, and it is impossible for them to return to the cyclical time of the past. For the White settlers, time must be live in the present as it is prosperous and must to be explored. The Creoles only know the present but they desire to control the future of the continent and mold it into to their own. Finally, time has suspended in the past forever for the Negroes as they attempt to escape from the cruel present by entertaining themselves with the cultures from their formal continent (156-57). The suspension of time that holds the community of rural cyclical time together is now transformed into a linear and individualized time as the people alter their way of life to fit their assigned social classes. Therefore, the sense of social bonding and peaceful social stability of the pre-colonized Latin American community are eradicated by the arrival of colonization. In conclusion, colonization can be regarded as the dominant social force that has the power and authority to manipulate the perception of the Latin America.

In "The Monologue of Isabel Watching it Rain in Macondo" the suspension of time is represented in the destructive rain, which destroys the life of the townspeople. Before the arrival of the rain, the time perception of the townspeople exists in the cyclical state of time. This is portrayed in the story as how Isabel could recall the events that happen during the week such as how the old woman beggar would come to her house to unconsciously ask for a balm of lemon every Tuesday. The cyclical state of time that encircles Isabel's life symbolizes the state of peace and stability of Latin American before the abrupt arrival of the suspended "rain" that destroys the town.

The technique of time suspension in magical realism creates the prolong period of the rain enlarges the affect of the devastating supernatural phenomenon inflicted on

the town of Macondo. The "rain" is historically equivalent to any events throughout Latin American history such as the War of Independence or the struggle for political power. These are events that have vital affect on the social transformation. Thus, if Macondo represents the Latin America region, the image of the town destroyed by the rain at the end of the story signifies the cyclical state of time that stabilizes the peace of the town is powerless to resist against any social or political events that possess overwhelming power.

The cyclical time frame of Isabel's hometown is ruined because of the rain; however, the destruction of the town evokes another time suspension. Isabel describes the effect of time distortion due to the longevity of the rain as follows: "The notion of time, upset since the day before, disappeared completely. Then there was no Thursday. What should be Thursday was a physical jelly like thing that could have been parted with the hands in order to look into Friday" (135). Here, it is clear that Isabel's town cyclical time perception is suspended in the distorted chronological time frame created by the force of the uncontrollable events. This new time frame is neither cyclical nor linear but it is similar to a chronological cage that suspends the people from moving into the future or the past. Consequently, the image of the town trapped in suspended time represents the political instability the Latin American endures during the course of history.

In the story "The Third Resignation," the suspension of time is entirely enforced on the protagonist by his mother. The boy's perception of time, the natural state of death, is suspended according to his mother's wishes. This is portrayed in the story as how the boy is put in the coffin by his mother to endure the confinement simply to satisfy

her own state of mind. It is noticeable that the mother bares similar resemblance to the military dictators throughout the Latin American history who commonly possess the ability to organize massive political movement but only if the result satisfies their political charisma.

The mother as the dominant force in the boy's existence, manipulates her son's perception of time and molds it into her own with the intention of preserving her daily routine. This is evident from the story as the boy protagonist explains how his mother enjoys seeing him alive and immobilize in the coffin. However, once she realizes that his physical body would not grow anymore, she abandons the entirely efforts heartlessly. As a result, he soon suffers the torment of living in his corpse. Historically speaking, the boy's perception of time has undergone the process of "centralization." Karsz discusses that Simon Bolivar, a dictator in the nineteenth century, tried to unify the Latin American continent because he realized that the unity of the continent in the present would enable the people to control the future (162). It can be seen that the mother's authority to control her son's natural state of death to preserve her own sanity is arguably similar to the attempts by military dictators to "centralize" the time of the Latin America region to progress into their preferred destination.

The boy's state of the undead represents the oppression of time perception under the centralization of the military dictators. It can be observed that once Garcia Marquez entitles the mother with the ability to manipulate the technique of time suspension, she gains superiority over those of the boy protagonist. After taking away the boy's natural rights to perish, the mother now has full authority to control the boy's perception of time. In the state of the undead, the boy is at the mercy of his mother as

the only way for him to maintain his physical boy is by depending on her assistance. Thus, once the state of "centralization" is achieved, the boy relies only on the centralized time control by his mother. The boy's fate is similar to those of the Latin Americans under the combative ruling of military dictators as they also lose the freedom to determine their perception of time in congruence with the loss of their political rights to govern themselves. Thus, the suspension of time in "The Third Resignation" is used to expose the suffering of the people under the control of a military dictatorship.

In the three short stories, "The Sea of Lost Time", "The Monologue of Isabel Watching it Rain in Macondo" and "The Third Resignation" it is clear that the changes in the perception of time that is presented in each story are imposed upon them by the dominant social forces in the Latin American history. However, in the final story, "Eva is Inside Her Cat", the Garcia Marquez demonstrates the possibility of how the Latin American people could live their life in their own rhythm that is free from the oppression of the dominant social forces.

In "Eva is Inside Her Cat" the suspension time occurs spontaneously and illogically to emphasize the importance of the freedom of time suspension that is restricted to the Latin Americans people. Before Eva decides to possess the body of a cat and triggers three thousand years of time suspension that occurs at the end of the story, she has complete freedom to control her perception of time. Eva, in her spirit form, is emancipated from the confinement of society and, more importantly, her ancestors who represent the scar of colonization that interferes with her present existence. The liberty Eva experiences also affects her perception of time. Unlike the characters in the other three stories whose time perception are altered by colonization or

enforced upon by military dictators, Eva is entitled to fully exercise her freewill and design her own perception of time. Since Eva's freedom in time perception is not related to any specific historical events, it could be regarded as an "ideal" state that is difficult to achieve in the Latin American context. Therefore, if this liberty in time perception is placed in the care of the Latin American, it should be used wisely.

The spontaneous time suspension that occurs as a result of Eva's desire to eat her first orange is used to emphasize the importance of freedom in time perception. When the rarity of the freedom in determining one's own perception of time is put in perspective, it is logical that it is this ideal state is expected to be put into good use. Thus, Eva's desire to "eat an orange" can be regarded as a meaningless and selfish action, unworthy of the liberty she is entitled to. Under the freedom that the spirit forms could offer to her, the author suggests that she should perform other actions that reinforce social changes. In all possibility, she could use her ability to aid others in resisting social oppression and offers the Latin Americans the opportunity to experience the freedom in time perception that they are denied to since the official beginning of history. The experimental spontaneous suspension of time in the story serves as a punishment for Garcia Marquez's characters. As for the Latin American readers, Eva's punishment function as a warning for them to cherish the value of their freedom once it is achieved in the region.

The Technique of Time Suspension as a Form Resistance Writing

In order to see how time suspension functions as resistance writing, it must be analyzed simultaneously with the writing style of magical realism. First and foremost, the

use of time suspension in itself serves as a core of the magical realism, the writing style that establishes Latin American literature identity.

The technique of time suspension acts as setting for the supernatural events to occur in the story. The process of "resistance" is initiated in the mind of the readers as soon as they channel their historical and political knowledge into the mythical setting Garcia Marquez chooses to present in his stories. For example, in the short story "The Sea of Lost Time," the setting is on an island, in which time is suspended in the forever repetition of daily activities. The timeless condition of the island may seem "unreal" and "illogical" or to a certain extent, childish and fairy tale-like to those who perceive reality and time with linear rationality. However, for Latin American readers who are equipped with the well-honed belief in the supernatural and irrationality, they will immediately recognize that the timeless island is their continent. It is the point of their origin, the rural community that stays true to their tradition and is peaceful before the invasion of colonization.

The suspension of time creates the mythical setting that is truly related to the irrational mentality of the Latin American people. This setting engages the readers to explore their past, without bombarding them with cruel realistic image they experienced all their life. The supernatural phenomenon created by the suspension of time effectively helps the readers to perceive the political insight behind them as they bare close resemblance to the mythical tales that populate the Latin American culture. Thus, it is safe to say that the suspension of time supports the irrationality to believe in the supernatural, the quality that is the essence of the Latin American spirit that defies the

realist rationality of the west and could easily provoke the readers to identify with their cultural roots.

The technique of time suspension that is the foundation of the mythical setting and extraordinary events in the four short stories function as a bridge that combines the abstract concept of time perception and the real history of Latin America together. Consequently, the four stories, Marquez carefully show his readers how the Latin American people lived their life in each of era of time and the effect the dominant social forces have on them. In reading the four short stories of Garcia Marquez, the readers can "live" the experience of the oppressed characters by transporting their identity into the plot of the story. As a result, the technique of time suspension in Garcia Marquez's works successfully exposes the identity of the oppressing social forces that influences the Latin American society and their perception of time.

In conclusion, the element of time suspension and the quality of myth in magical realism presented in Garcia Marquez's short stories will have greater impact in promoting the social awareness among readers as it "speaks" in the language of the Latin American spirit. Therefore, Garcia Marquez "asks" the Latin American readers through the four short stories that expose the dominant social forces that control the tide of the society as well as the changes in time perception to consider their roots and remind them that they also have the obligation to resist against the social oppression.

Works Cited

- Ben G. Burnett [and] Kenneth F. Johnson. Political forces in Latin America : dimensions of the quest for stability. California: Wadsworth, 1968. 2,4,7.
- H. Aguessy [and] Saul, Karsz and other. Time and the philosophies. Paris : Unesco, 1977. 94,156-157, 162, 164.
- Mellen, Joan. Magic realism. Detroit: Gale Group, 2000. 1.
- Mendoza, Plinio Apuleyo. The Fragrance of Guava: Conversation with Garbriel Garcia Marquez. London: Faber and Faber Limited, 1988. 12, 59.



ชุดที่ ๖ "ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์"

ภาพลักษณ์พ่อค้ายิวในบทละคร
ยุคออลิชาปีรัน

พจิ ยุวชิต

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่๒

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

ภาพลักษณ์พ่อค้ายิวในบทละครยุคอาณานิคม

พจี ยวธิต

เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1594 ในรัชสมัยของสมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 แห่งประเทศอังกฤษได้เกิดคดีข้อหาที่เชื่อกันว่าได้จุดประกายความสนใจของชาวอังกฤษต่อชาวยิวที่เป็นชนกลุ่มน้อยในกรุงลอนดอน นั่นคือการพิพากษาแขวนคอชายแพทย์โรเดริโก โลเปซ (Roderigo Lopez) ชาวยิวเชื้อสายโปรตุเกส ณ ไทเบิร์น (Tyburn) นายแพทย์ผู้นี้เป็นลูกหลานของชาวยิวอพยพจากดินแดนสเปนในปี ค.ศ. 1492 เมื่อรัฐบาลสเปนออกประกาศขับไล่ชาวยิวออกนอกประเทศ หลังจากกรอนแรมอยู่นานพอสมควร ครอบครัวโลเปซได้ลงหลักปักฐานในประเทศอังกฤษเมื่อตอนต้นศตวรรษที่ 16 หรือราวปี ค.ศ. 1540 ในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ชาวยิวที่อพยพมาจากดินแดนแถบสเปนและโปรตุเกสเหล่านี้จะเป็นที่รู้จักกันในนาม Marranos หรือ “ยิวลับ” (“secret Jews”) เนื่องจากพวกเขาได้เปลี่ยนมาเข้ารีต

นายแพทย์โลเปซมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้ทรงความรู้และเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยโปรดให้รับใช้เป็นแพทย์ประจำพระองค์สมเด็จพระราชินี สามารถเข้าออกออกในราชสำนักโดยสะดวก ต่อมาเมื่อแอนโทนิโอ เปเรซ (Antonio Perez) ขุนนางโปรตุเกสผู้หลบหนีความขัดแย้งกับกษัตริย์ฟิลิปแห่งสเปนมาพึ่งราชสำนักอังกฤษ สมเด็จพระราชินีก็โปรดให้โลเปซเป็นล่ามและช่วยเหลือเปเรซตามสมควร แต่แม้กระนั้นเปเรซยังคิดทรยศต่อพระนาง และโลเปซเองก็ถูกกล่าวหาว่าสมคบคิดกับเปเรซในอันที่จะวางยาพิษเพื่อปลงพระชนม์สมเด็จพระราชินี แม้ว่าโลเปซจะปฏิเสธข้อกล่าวหา ที่พิกและหวั่นพิสัยของเขาถูกรื้อค้น แต่เจ้าหน้าที่ก็ไม่พบหลักฐานใดที่แสดงว่าเขามุ่งประสงค์ร้ายต่อพระชนม์สมเด็จพระราชินี เขาถูกตัดสินประหารชีวิตด้วยการแขวนคอโดยในคำฟ้องต่อศาล อัยการได้นั้น “ความเป็นยิว” ของเขาและผู้พิพากษาได้ตัดสินคดีโดยเรียกเขาว่า “คนยิวผู้เลวทราม” (“a vile Jew”) (Calisch 69) การตัดสินคดีดังกล่าวได้รับการขนานรับด้วยความเห็นพ้องจากประชาชนทั่วไปและก่อให้เกิดกระแสอคติต่อต้านชาวยิวในหมู่คนอังกฤษรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้เชื่อกันว่ากระแสความสนใจของประชาชนดังกล่าวมีส่วนสำคัญไม่น้อยในการที่ทำให้วิลเลียม เชกสเปียร์เขียนบทละครขุนนางกรรม *The Merchant of Venice* ซึ่งนำเสนอบนเวทีครั้งแรกในปี ค.ศ. 1598 หรือ 4 ปี หลังจากที่โลเปซถูกประหารชีวิต มีผู้เสนอความเห็นว่าการที่เชกสเปียร์สร้างตัวละครพ่อค้ายิวชื่อไชลล็อก (Shylock) โดยใช้โลเปซเป็นต้นแบบ ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของซิดนีย์ ลี (Sidney Lee) ชื่อ “The Original of Shylock” ซึ่งตีพิมพ์ในนิตยสาร *The Gentleman's Magazine* เขาได้กล่าวไว้ว่า “Lopez has been seen by many as a ‘contemporary prototype’ for Shylock.” (qtd. in Shapiro 73). แม้ว่านักวิจารณ์ส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับความคิดนี้เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน แต่มันก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าหลังจากเชกสเปียร์

ได้ปล่อยให้ตัวละครพ่อค้ายิวที่ชื่อไซลิกโกลด์เล่นอยู่บนเวที ตัวละครตัวนี้เป็นตัวละครของเช็คสเปียร์ที่ติดหูติดตามผู้ชมมากที่สุดตัวหนึ่ง นับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันทีเดียว

อันที่จริงแล้วสถานการณ์ทางสังคมของโลเปซมิได้เป็นตัวบ่งชี้ถึงสถานการณ์ของชาวยิวทั่วไปที่พำนักอาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษเสียเลยทีเดียว จริงอยู่ ในยุคอิลิซาเบธนั้นนอกเหนือจากโลเปซแล้ว ราชสำนักอังกฤษยังมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวยิวอพยพครอบครัวอื่นๆ อีก ตัวอย่างเช่น ครอบครัวลูโป (Lupos) ครอบครัวโคมิ (Comys) และครอบครัวบัสซานโน (Bussanos) ที่อพยพมาจากประเทศอิตาลีรุ่นราวคราวเดียวกับครอบครัวโลเปซ เพื่อมาทำหน้าที่เป็นนักดนตรีประจำราชสำนักอังกฤษนับตั้งแต่สมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 8 เป็นต้นมา นอกจากนั้นยังมีนักวิชาการยิวที่เข้ารับแล้วและทำหน้าที่สอนภาษาฮีบรูที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดและเคมบริดจ์ และบ้างก็ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยรวบรวมรายการหนังสือเกี่ยวกับภาษาฮีบรูให้แก่ห้องสมุดมหาวิทยาลัย แต่กล่าวโดยทั่วไปแล้วชาวยิวในประเทศอังกฤษมีชีวิตที่ค่อนข้างจะโดดเดี่ยวและไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม ทั้งนี้สถานการณ์ของสังคมที่ตกต่ำของชาวยิวอาจนับย้อนไปได้ถึงยุคกลางในปี ค.ศ. 1290 เมื่อพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 ของอังกฤษทรงประกาศขับไล่ชาวยิวออกจากแผ่นดินอังกฤษ ดังที่เอ็ดเวิร์ด เบรรวูด (Edward Brerewood) ได้ บันทึก ไว้ว่า "The first country of Christendom, where the Jews were expelled, without hope of return was the country of England, whence they were banished by King Edward the First." (qtd. in Shapiro 46) แน่นอนว่าชาวยิวจำนวนมากต้องอพยพออกจากประเทศอังกฤษ แต่ก็มิได้หมายความว่าประกาศดังกล่าวจะลบล้างชาวยิวให้หมดสิ้นไปจากดินแดนอังกฤษได้ เชื่อกันว่าจากจำนวนประชากรอังกฤษในระยะนั้นที่มีจำนวน 5-6 ล้านคน ประชากร 1 ใน 2 หรือ 3 พันคนเป็นชาวยิว (Shapiro 46) และพำนักอาศัยอยู่ในกรุงลอนดอนและหัวเมือง ชาวยิวที่หลงเหลืออยู่มิสามารถให้ชีวิตอย่างทัดเทียมกับเจ้าของประเทศ พวกเขาต้องหลบๆ ซ่อนๆ ไม่มีที่พำนักเป็นหลักแหล่งถาวรเพราะที่พักและทรัพย์สินอาจจะถูกเจ้าหน้าที่ยึดเสียได้โดยง่าย ยิ่งกว่านั้นพวกเขายังถูกกีดกันด้านอาชีพ ไม่สามารถเป็นสมาชิกสมาคมอาชีพ (guilds) หรือสมาคมพ่อค้า หรือประกอบอาชีพใดๆ ได้นอกจากเป็นแพทย์ แต่การเป็นแพทย์ก็ทำให้พวกเขาถูกกล่าวหาว่าใช้ "มนต์ดำ" ("Black arts") ในการรักษา หนทางทำมาหากินของคนเหล่านี้ก็คือการออกเงินให้กู้โดยคิดดอกเบี้ยซึ่งชาวคริสต์ถือว่าเป็นบาป ชำร่วยกว่านั้นภาพลักษณ์ของชาวยิวในสายตาคนอังกฤษยังเป็นไปในทางลบ ภาพลักษณ์นี้มีต้นตอมาจากอดีตเมื่อครั้งที่พระเยซูทรงถูกตรึงไม้กางเขนเสียทีเดียว ชาวคริสต์ถือว่าจุดาห์ ซึ่งเป็นชาวยิวได้ทรยศต่อพระเยซู การกระทำของจุดาห์ถือเป็นตราบาปที่ติดตัวชาวยิวอยู่ตลอดเวลา ทำให้ภาพลักษณ์ของชาวยิวเป็นภาพของผู้ทรยศหักหลัง ใช้เล่ห์เหลี่ยมที่จะคดโกงและคอยทำร้ายผู้อื่น ยิ่งไปกว่านั้นการที่ชาวยิวต้องทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการออกเงินให้กู้และคิดดอกเบี้ยจากลูกหนี้ ทำให้ภาพลักษณ์ของชาวยิวเป็นภาพของผู้โลภโมโหสัน นีวกระหายเงิน ไร้ความเมตตาปรานีต่อผู้ทุกข์ยาก นอกเหนือไป

จากนั้นยังมีทาน ตำนานและความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับชาวยิวว่า คนเหล่านี้ชอบลักขโมยเด็กคริสเตียนเพื่อฆ่าในพิธีกรรมของพวกเขา ทั้งยังสนุกกับการคร่าชีวิตชาวคริสต์ด้วยวิธีการทารุณโหดร้ายต่างๆ ที่ขึ้นชื่อก็คือการเอายาพิษใส่ในบ่อน้ำชุมชนคริสเตียนเพื่อเอาชีวิตชาวคริสต์

อาจถือได้ว่าทัศนคติในทางลบของชาวอังกฤษต่อชาวยิวเกิดขึ้นจากคุณลักษณะเฉพาะตัวของประเทศและคนอังกฤษก็เป็นได้ ทั้งนี้จะต้องไม่ลืมว่าประเทศอังกฤษเป็นเกาะที่แยกออกจากประเทศอื่นๆ และก่อนหน้านี้นักเดินเรือและนักแสวงโชคชาวอังกฤษจะออกสำรวจโลกในศตวรรษที่ 16 นั้น อังกฤษมีการติดต่อกับคนต่างชาติในวงแคบและจะมองคนต่างชาติว่า “เป็นอื่น” (“The otherness”) และเรียกคนเหล่านี้ว่า “ต่างดาว” (“alien”) ชาวอังกฤษจะมองคนต่างชาติด้วยสายตาที่ไม่ไว้วางใจและขาดขันติธรรมจึงมีอคติต่อ “ความเป็นอื่น” และสร้างภาพลักษณ์ที่แสดงทัศนคติตายตัวต่อคนเหล่านี้ ชาวยิวก็เป็นเหยื่อของอคติของชาวอังกฤษด้วย แม้ว่าชาวอังกฤษน้อยคนนักจะได้มีโอกาสรู้จักและปฏิสัมพันธ์กับชาวยิว แต่เรื่องราวที่พวกเขาได้ยินมาเกี่ยวกับชาวยิว ไม่ว่าจะเป็นจากคำภีร์ทางศาสนา ตำนานและเรื่องเล่าขานเกี่ยวกับชาวยิวได้ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่แสดงทัศนคติตายตัวเกี่ยวกับชาวยิวในใจของพวกเขาด้วย เรื่องราวที่เกี่ยวกับทัศนคติตายตัวที่แสดงคุณสมบัติในทางลบของชาวยิวไม่สิ้นสุดอยู่แค่เพียงตำนานหรือเรื่องเล่าขานที่เล่าสู่กันฟังจากปากต่อปาก แต่ได้มีผู้นำประสบการณ์ของชาวยิวมาเขียนและผูกเป็นเรื่องราวที่ผู้คนสนใจในรูปของเรื่องแต่งและบทละครที่ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากผู้ชม ตัวอย่างเช่นในปี 1579 สตีเฟน กอสสัน (Stephen Gosson) ได้กล่าวไว้ในผลงานชื่อ *School of Abuse* ถึงบทละครที่บัดนี้สูญหายไปแล้วชื่อ *The Jew* (แสดงครั้งแรก ณ โรงเตี๊ยมชื่อเดอะบูลล์—The Bull) เนื้อหาแสดงถึงความไม่รู้จักอิ่มและจิตใจที่ครอบงำด้วยความอาฆาตของผู้ออกเงินกู้ชาวยิว (“representing the greediness of worldly choosers and bloody minds of usurers”) หลังจากนั้นอีก 5 ปี รอเบิร์ต วิลสัน (Robert Wilson) ได้เขียนบทละครในทำนองเดียวกันชื่อ *The Three Ladies of London* แสดงถึงการที่ผู้ออกเงินกู้ชาวยิวคุกคามที่จะทำร้ายชาวคริสต์ผู้เป็นลูกหนี้ ต่อมาในบทละครชื่อ *The First Part of the Tragical Reign of Selimus, Emperor of the Turks* ของรอเบิร์ต กรีน (Robert Greene) ได้แทรกตัวละครยิวชื่ออัรบราฮัม ซึ่งได้ช่วยเซลิมัส (Selimus) วางยาพิษบาจาเจ็ต (Bajazet) บิดาของเซลิมัสเพื่อเป็นการกรุยทางสู่อำนาจ เป็นต้น

ในบรรดาผลงานวรรณกรรมอังกฤษที่น่าเสนอคนยิวเป็นตัวเอกนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่าไม่มีผลงานชิ้นใดจะมีชื่อเสียงเท่าโคกนาฏกรรม *The Jew of Malta* โดยคริสโตเฟอร์ มาร์โลว์ (Christopher Marlowe: 1564-1593) ซึ่งนำเสนอบนเวทีละครเป็นครั้งแรกในปี 1589 และสุนาฏกรรมของเชคสเปียร์ชื่อ *The Merchant of Venice* ซึ่งมีอายุอ่อนกว่า *The Jew of Malta* ถึง 9 ปี บทละครทั้งสองแตกต่างกันในรูปแบบ คือ เรื่องแรกเป็นโคกนาฏกรรม ส่วนอีกเรื่องเป็นสุนาฏกรรม แต่การนำเสนอตัวละครที่เป็นยิว เมื่อมองดูผิวเผิน ผู้อ่าน/ผู้ชม จะเห็นว่าตัวละครยิวใน

บทละครทั้งสองเรื่องมีคุณลักษณะคล้ายคลึงกันมากทีเดียว กล่าวคือทั้งบาราบัส (Barabas) และ ไซลือกต่างก็เป็นตัวแทนของพ่อค้าชาวยิวที่เห็นแก่ตัว ครอบงำด้วยความโลภ ไร้อารมณ์ความรู้สึก และความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ ทำตัวเป็นศัตรูกับชาวคริสต์ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าเชคสเปียร์ สร้างตัวละครไซลือกให้มีความซับซ้อนและมีความเป็นมนุษย์มากกว่า ผู้วิจัยปฏิเสธไม่ได้ว่าในมุมมองหนึ่ง ไซลือกก็คือพ่อค้ายิวหน้าเลือดที่แสวงหาผลประโยชน์จากดอกเบี้ยเงินกู้ เขามีความรู้ลึกคุ่มค้ำพวกคริสเตียนที่เป็นศัตรูของตน แต่เชคสเปียร์ก็ให้ความเป็นธรรมชาติเชิงวรรณศิลป์แก่ไซลือกอยู่ไม่น้อย เขาได้แสดงให้เห็นว่าผู้คนที่อยู่รอบข้างไซลือกอยู่ดีธรรมต่อยิวชาวผู้นี้ ไม่ว่าจะเป็นแอนโทนีโอ (Antonio) หรือบัสซานิโอ (Bassanio) การกระทำและความประพฤติของไซลือกเป็นผลมาจากการที่คนในสังคมปฏิบัติเลวร้ายต่อเขา นอกจากนั้นสภาพเศรษฐกิจในยุคนั้นมีส่วนสร้างให้ไซลือกเป็นอย่างที่เป็น และความแตกต่างด้านศาสนาระหว่างชาวคริสต์กับความยิวก็นับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไซลือกแตกต่างจากชาวคริสต์ ดังนั้นเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชาวยิวกับชาวคริสต์ ผู้อ่านบทละครจะต้องไม่ใช่ทัศนคติตายตัวที่ชาวคริสต์มีต่อชาวยิวเป็นเครื่องตัดสิน แต่ต้องพิจารณาการกระทำของตัวละครเหล่านั้นจากมุมมองต่างๆ และให้ความเป็นธรรมแก่ตัวละครเหล่านั้น ผู้อ่านจะต้องตระหนักว่าไซลือกมิใช่มีบทบาทเป็นเพียงพ่อค้ายิวใจร้ายแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เขาเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ความรักระหว่างตัวละครเอกคือนางปอร์เซีย (Portia) กับบัสซานิโอเป็นไปได้ ยิ่งกว่านั้นการที่เชคสเปียร์นำเสนอบทละครเรื่องนี้ผ่านสุนทรพจน์กรรม ทำให้ผู้อ่านตระหนักได้ว่าเขาได้ต่อต้านชาวยิวในลักษณะตลกขบขัน แทนที่ตัวละครยิวจะถูกลงโทษถึงชีวิต เขาแสดงเป็นนัยในตอนจบของสุนทรพจน์กรรมเรื่องนี้ว่า ความกรุณาปรานีย่อมมีค่าเหนือสิ่งใดในชีวิตมนุษย์ ไซลือกได้รับโทษสาสมจากการกระทำของเขาแล้ว (จนกระทั่งทำให้นักวิจารณ์ลงความเห็นว่ายาวละครเรื่องนี้เป็นโศกนาฏกรรมสำหรับไซลือก ซึ่งจะได้อภิปรายต่อไปในบทความวิจัยนี้) และในที่สุดชาวคริสต์ที่ดีควรจรรู้จักให้อภัย

มารีโลว์ประพันธ์ *The Jew of Malta* เมื่อเขาอายุ 24 ปี หรือประมาณ 4 ปีก่อนที่เขาจะถูกแขวนจถึงแก่กรรมจากเหตุทะเลาะวิวาทในโรงเตี๊ยมเมื่อปี 1593 สิ่งที่เป็นคำถามก็คือชีวิตส่วนตัวของมารีโลว์แสดงให้เห็นว่าเขาเป็นชายหนุ่มหัวก้าวหน้า ประกาศว่าตนเองไม่มีศรัทธาในพระเจ้าหรือศาสนา ไม่สนใจว่าคนส่วนใหญ่จะคิดอย่างไรต่อตน ใช้ชีวิตแต่ละวันไปกับการดื่มกินและจะลงมือเขียนเมื่อจำเป็นต้องทำเพื่อหาเงินมาประทังชีวิต แต่เหตุไฉนเขาจึงหันมาประพันธ์โศกนาฏกรรมที่แสดงความหายนะของพ่อค้ายิวที่ขาดศรัทธาในศาสนาซึ่งตรงข้ามกับความดีงามตามวิถีชาวคริสต์ทั้งๆ ที่ตัวเขาไม่สนใจเรื่องความดีความชั่วและดำเนินชีวิตในอบายมุขเสียด้วยซ้ำ คำตอบก็คือ ทัศนคติทางลบของชาวคริสต์ต่อวิถีชีวิตของพวกยิวเป็นจุดขายที่มารีโลว์ใช้ได้และเขาก็ประสบความสำเร็จเกินคาดเพราะ *The Jew of Malta* ได้รับการตอบรับจากสาธารณชนอย่างล้นหลาม มารีโลว์ได้รวมเอาความโลภโมโทสัน ความเจ้าเล่ห์แสนกล ความโหดร้ายทารุณ ความ

หยาบช้าและความน่าสะพรึงกลัวไว้ในตัวละครเอกของละคร เขานำเสนอการบำบัดให้ฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้ายและความเกลียดชังที่ชาวคริสต์มีต่อชาวยิว การที่มารโลว์เสนอการบำบัดในลักษณะดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนจากการที่เขาเลือกใช้ชื่อการบำบัดเป็นชื่อตัวละครเอกเพียงคนเดียว แน่่อนชื่อการบำบัดย่อมจะเป็นเครื่องเตือนใจให้ชาวคริสต์นึกถึงห้วงโศกนาฏกรรมที่ถูกจองจำอยู่ในคุกพร้อมพระเยซู แต่กลับได้รับการปล่อยตัวให้เป็นอิสระและรอดชีวิต ทั้งๆ ที่ผู้ที่ควรจะได้รับ การปลดปล่อยคือพระเยซู ดังนั้นชื่อการบำบัดย่อมก่อให้เกิดความเกลียดชังในตัวละครตัวนี้นับตั้งแต่ได้ยินชื่อโดยที่ยังไม่พบว่ากระทำการสิ่งใดผิดหรือก่อให้เกิดความเลวร้ายแต่อย่างไร เข้าทำนองได้ยินชื่อก็ไม่ชอบหน้าเสียแล้ว ถือว่าชื่อของการบำบัดทำให้เกิดอคติได้แต่เริ่มแรกทีเดียว

เริ่มต้นมารโลว์แนะนำบทละครและตัวละครเอกของเขาใน "บทนำ" หรือ "The Prologue" โดยผ่านเสียงของมาคิอาเวลลิ (Machiavelli) รัฐบุรุษและนักการเมืองชาวฟลอเรนซ์ที่เป็นที่รู้จักกันในภาพลักษณ์ของนักการเมืองที่ปกครองด้วยเล่ห์เพทุบายและความโหดร้ายทารุณ การใช้เสียงของมาคิอาเวลลิมีผลในการสร้างบรรยากาศของความเลวร้ายและความอึดครึ้มให้แก่โศกนาฏกรรมเรื่องนี้ได้อย่างดีเยี่ยม ในฐานะผู้นำเสนอ "บทนำ" แทนที่จะแนะนำผู้ชมให้รู้เข้าใจถึงเนื้อเรื่องและตัวละครที่จะดำเนินเรื่องต่อไป มาคิอาเวลลิกลับอวดอ้างสรรพคุณของตนเองอย่างสุดขีด สิ่งดังกล่าวจะไม่ทำให้เขาสำรวจตนเองเพื่อหาจุดบกพร่อง (ซึ่งคุณสมบัตินี้จะเห็นได้ในตัวการบำบัดต่อไป) ความชั่วร้ายของมาคิอาเวลลิที่ทำให้ชาวคริสต์ตื่นตระหนกก็คือเมื่อเขาประกาศชัดเจนว่าศาสนาไม่มีความสำคัญในชีวิตของเขา ดังคำกล่าวว่า

I count religion but a childish toy,

And hold there is no sin but ignorance.

("The Prologue" 14-15)

การใช้บุคคลที่ไม่เห็นความสำคัญของศาสนาแนะนำตัวละคร แสดงเป็นนัยได้ว่าตัวละครที่ถูกแนะนำก็ไม่สนใจในศาสนาเช่นกัน ศาสนามีช้ำที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการดำรงชีวิต คนเหล่านี้จึงขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและมุ่งสู่จุดหมายที่ต้องการโดยไม่คำนึงว่าจะก่อความเดือดร้อนให้แก่ใคร

ใน 5 บรรทัดสุดท้ายของบทนำ มาคิอาเวลลิจึงทำหน้าที่แนะนำให้ผู้รู้จักสาวกของตน ผู้ชมตระหนักว่าสิ่งที่เขาจะนำเสนอในบทละครเรื่องนี้มิใช่เรื่องราวของวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ทางการเมือง การปกครองหรือผู้พยายามแสวงหาสิ่งที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ แต่กลับเป็นเรื่องราวของพ่อค้ายิว โลกโมโทสันคนหนึ่งซึ่ง

Who smiles to see how full his bags are cramm'd,

Which money was not got without my means,

I crave but this:--grace him as he deserves,

And let him not be entertain'd the worse
Because he favours me.

("The Prologue" 31-35)

ณ ที่นี้จะเห็นได้ว่านักปกครองผู้ยิ่งใหญ่เช่น มาคิอาเวลลิกับพ่อค้ายวหน้าเลือดเช่นบาราบัสมีสิ่งหนึ่งที่ตรงกันก็คือการหันหลังให้กับความดีงามและต่างก็ถือเอาความชั่วร้ายเป็นสรณะ ดังนั้นถ้าชีวิตของมาคิอาเวลลิต้องประสบความหายนะในตอนท้าย มาร์โลว์ก็แสดงให้เห็นเป็นนัยตั้งแต่ต้นว่าบาราบัสซึ่งถือมาคิอาเวลลิเป็นต้นแบบก็จะต้องประสบชะตากรรมเดียวกันในที่สุด

เมื่อสร้างบรรยากาศแห่งความชั่วร้ายโดยผ่านน้ำเสียงของมาคิอาเวลลิที่ยกย่องเชิดชู และพึงพอใจในตนเองพร้อมทั้งเย้ยหยันผู้อื่นแล้ว มาร์โลว์ก็นำเสนอภาพของบาราบัสเลยทันที สิ่งแรกที่ผู้ชมได้เห็นก็คือบาราบัสนั่งบนทองและทรัพย์สินอยู่ในห้องเก็บสมบัติ ผู้อ่านที่คุ้นเคยกับภาษาในกวีนิพนธ์ของมาร์โลว์จะพบว่ามาร์โลว์นำเสนอภาพและถ้อยคำของบาราบัสโดยผ่านภาษาที่อลังการดังที่เขาเคยนำเสนอตัวละครเอก เช่น จักรพรรดิแทมเบอร์เลนในโศกนาฏกรรม *Tanburline the Great* และเฟาสต์สในโศกนาฏกรรม *Dr. Faustus* มาแล้ว แต่สิ่งที่น่าสังเกตก็คือทั้งจักรพรรดิแทมเบอร์เลนและเฟาสต์สต่างก็มีความยิ่งยงเหมาะสมกับฐานะความเป็นวีรบุรุษในโศกนาฏกรรม แทมเบอร์เลนได้ขยับฐานะจากเด็กหนุ่มเลี้ยงแกะมาเป็นจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ด้วยความปรารถนาที่จะครองโลก ส่วนเฟาสต์สก็เป็นปราชญ์ผู้ทะเยอทะยานที่จะมีสถานภาพเทียบเคียงกับพระเจ้าเป็นเจ้าจึงยอมขายวิญญาณให้แก่ เมฟิสโตเฟลิส จะเห็นได้ว่าความทะเยอทะยานของวีรบุรุษทั้งสอง ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ยิ่งใหญ่ เกินกว่ามนุษย์ธรรมดาจะคาดหวัง ตัวละครทั้งสองมีคุณสมบัติที่ถือว่าเป็นคุณสมบัติของวีรบุรุษของมาร์โลว์ (Marlowian hero หรือ Marlowian Superman) กล่าวคือ วีรบุรุษเหล่านี้ยิ่งใหญ่ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความสามารถผิดธรรมดาที่พยายามค้นหาซึ่งอำนาจที่เกินคนธรรมดาจะไปถึงได้ ("a man of exceptional power, seeking exceptional power") พวกเขามีความทะเยอทะยานหาญกล้า มีความกระตือรือร้นและเต็มไปด้วยจิตวิญญาณที่ต่อต้านและท้าทายอำนาจที่เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ทว่าเป็นสิ่งน่าขันระคนเศร้าที่ตัวเอกในโศกนาฏกรรม *The Jew of Malta* ไม่ได้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับคุณสมบัติของวีรบุรุษของมาร์โลว์ เพราะความทะเยอทะยานของบาราบัสหยุดอยู่ที่ความสามารถครอบครองวัตถุคือทอง ดังนั้นจึงมีผู้เรียกบาราบัสว่า วีรบุรุษวัตถุนิยม หรือ Materialistic hero (qtd. in Friedenreich 320) การที่คนระดับพ่อค้าเช่นบาราบัสเสนอบทเจรจาโดยใช้ภาษาอลังการย่อมเป็นการแสดงถึงการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะกับสถานภาพของตัวละคร สิ่งนี้จะทำให้อ่านเห็นความไม่ชอบมาพากลของตัวละครตัวนี้มากขึ้น

มาร์โลว์เสนอจากบาราบัสนั่งบนทองและทรัพย์สมบัติในลักษณะที่ค่อนข้างจะเป็นพิธีกรรมทางศาสนา แสดงเป็นนัยถึงการที่บาราบัสได้บูชาและเอาทองเป็นหลักชีวิตแทนศาสนา โดยหลัก

ศาสนา เขากะทำบาปในการที่แสดงความเคารพบูชาสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระเจ้า สำหรับเขา
ทองคือพระเจ้าซึ่งเป็นการทำผิดต่อหนึ่งในบัญญัติสิบประการ ทองเป็นแหล่งที่มาของความสุข
เป็นจิตวิญญาณและเป็นวิถีทางที่เขาใช้ปราบศัตรูทั้งปวง การที่บาราบัสหมกมุ่นอยู่กับความร่ำรวย
และแสวงหาวิธีที่จะทำให้ตนเองร่ำรวยยิ่งขึ้นทำให้เขาเอาตัวเองเป็นใหญ่และไม่สนใจคนรอบข้าง
ทั้งที่อยู่ใกล้ตัวและไกลตัวออกไป ถือได้ว่าเขาเป็น "คนนอก" หรือเป็นคน "ตัวคนเดียว" ที่ไม่มี
ความผูกพันกับผู้อื่นหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

เริ่มต้นก็คือความเห็นแก่ตัวและความโหดร้ายของบาราบัสทำให้เขาไม่อาจให้ความรักและ
ความอบอุ่นแก่ครอบครัวได้ ตามหลักศาสนาของพวกยิว สายสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญใน
ชีวิต บาราบัสเองก็ดูเหมือนว่ารักลูกสาวอย่างเหลือล้น การที่เขาตั้งชื่อลูกสาวว่า อภิเกล (Abigail)
ซึ่งแปลว่า "ความรักของพ่อ" น่าจะแสดงถึงสายสัมพันธ์อันแนบแน่นของพ่อลูกคู่นี้ แต่แท้ที่จริงคำ
แปลของชื่อกลับเป็นการประชดประชันมากกว่า บาราบัสประกาศอย่างเปิดเผยว่ารักลูกสาวอย่าง
เหลือล้น ดังคำพูดตอนหนึ่งว่า

But one sole daughter, whom I hold as dear
As Agamemnon did his Iphigen;
And all I have is hers.

(I. i, 136-8)

ดูโดยผิวเผิน บาราบัสรักลูกสาวคนเดียวและทรัพย์สินสมบัติที่เขาสะสมไว้ก็จะตกเป็นของเธอแต่ผู้
เดียว แต่คำพูดของบาราบัสเป็นเพียงลมปากที่ฟังดูดีที่แสดงถึงความหน้าไหว้หลังหลอกของเขา
เพียงเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาถึงการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างบาราบัสกับอปี
เกล โดยการอ้าง (allusion) ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์อากาเมมมอนกับอิฟิจีเนีย การอ้างถึง
ดังกล่าวแสดงเป็นลางถึงจุดจบของอปีเกลเพราะนางอิฟิจีเนียถูกบิดาสั่งเวรให้แก่เทพเจ้าเพื่อแลก
กับกระแสดมที่จะช่วยพัดให้เรือของกองทัพกรีกที่จอดขังอยู่ที่ออลิส (Aulis) ให้เดินทางไปร่วมรบ
ในสงครามทรอยได้ ชะตาชีวิตของอปีเกลมิได้แตกต่างไปจากชะตาชีวิตของนางอิฟิจีเนียเพราะเธอ
เองก็ตกเป็นเครื่องสังเวยต่อความเคียดแค้นต่อพวกคริสเตียนของบิดา เมื่อเธอตัดสินใจหลบหนี
บิดาไปบวชเป็นนางชี บิดาของเธอได้ตามไปล้างแค้นโดยการวางยาพิษในข้าวโอ๊ตต้มทำให้บรรดา
แม่ชีและผู้อาศัยอยู่ในสำนักนางชี (รวมทั้งอปีเกลด้วย) ถึงแก่ความตายเป็นเบือทั้งๆ ที่คนเหล่านี้มิ
ใช่ศัตรูส่วนตัวหรือทำผิดคิดร้ายต่อบาราบัสแต่อย่างใด

ยิ่งไปกว่านั้นบาราบัสยังมิได้คิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมอลตา เมื่อเขาได้รับข่าว
ว่ามอลตาถูกกองทัพเติร์กรุกราน เขามิได้ยี่หระต่อความหายนะของมอลตาที่จะติดตามมาจากการ
โจมตีแต่คำนึงถึงแต่ตนเอง คำร่ำรวยและลูกสาว (ที่ภายหลังเขาสังหารด้วยน้ำมือตนเอง) ดังที่เขา
บอกกล่าวแก่ลูกน้องที่ส่งข่าวการโจมตีว่า

Why, let'em come, so they come not to war;
 Or let'em war, so we be conquerors;--
 Nay, let'em combat, conquer and kill all,
 So they spare me, my daughter, and my wealth.

(I, i, 149-52)

นั่นหมายความว่าบาราบัสไม่เข้าข้างฝ่ายใด ไม่ว่าจะพวกคริสต์ในมอลตา หรือพวกมุสลิมที่รุกราน หรือแม้แต่พวกยิวเองเพราะเขามีได้สนใจที่จะคบค้าสมาคมกับผู้ที่มีเชื้อสายยิวคนอื่นๆ (ยกเว้นอิธามอร์ --Ithamore ลูกน้องคนสนิทที่ทรยศหักหลังเขา)

มีอยู่จุดหนึ่งในเรื่องที่คุณอ่านเริ่มจะมีความเห็นอกเห็นใจให้แก่บาราบัส นั่นคือเมื่อเขาถูกเก็บภาษีอย่างไม่เป็นธรรมโดยเฟอร์เนซ (Ferneze) ผู้ครองมอลตา ในการตกลงเพื่อยุติการโจมตีมอลตาของกองทัพเติร์ก มอลตาจะต้องจ่ายเงินทดแทนจำนวนมากให้แก่เติร์ก ในการดังกล่าวเฟอร์เนซได้เรียกเก็บภาษีและยึดทรัพย์สินจากบาราบัสเพื่อจ่ายให้แก่เติร์ก ดังคำพูดที่ว่า

we take particularly thine
 To save the ruin of a multitude:
 And better one want for a common good
 Than many perish for a private man.

(I, ii, 97-100)

แม้ว่าบาราบัสจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม การยอมเสียภาษีและถูกยึดทรัพย์สินของบาราบัสในครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่คุณเห็นว่าทรัพย์สินสมบัติของบาราบัสจะเป็นประโยชน์เพื่อคนส่วนใหญ่ อย่างน้อยเขาก็ได้ทำอะไรเพื่อผู้อื่นบ้าง และเมื่อภายหลังผู้อ่าน/ผู้ชมได้รับทราบว่าเฟอร์เนซแสดงความร้ายกาจโดยการเก็บทรัพย์สินที่ยึดไว้เป็นการส่วนตัวแทนที่จะจ่ายให้แก่พวกเติร์ก สิ่งนี้ทำให้ผู้อ่าน/ผู้ชมเข้าใจได้ว่า แท้ที่จริงแล้วพวกคริสตังเฟอร์เนซก็มีความโลภโมโหสันไม่แพ้พวกยิว และผู้อ่าน/ผู้ชมเห็นใจบาราบัสที่ต้องตกเป็นเหยื่อของความไร้สัจจะและทรยศหักหลังของเฟอร์เนซ แต่ผู้อ่าน/ผู้ชมมีความรู้สึกเช่นนั้นอยู่ได้ไม่นานเพราะเมื่ออยู่ตามลำพังบาราบัสแสดงความพึงพอใจกับความสามารถของตนเองที่หลอกให้ผู้อ่าน/ผู้ชมหลงเชื่อและเห็นอกเห็นใจตนเองโดยบาราบัสกล่าวคำเยาะเย้ยความเขลาของผู้ชมไว้ว่า

See the simplicity of these base slaves,
 Who, for the villains have no wit themselves,
 Think me to be a senseless lump of clay.
 That will with every water wash to dirt.
 No, Barabas is born better chance,

And fram'd of finer mould than common men,

(I, ii, 216-21)

ผู้อ่าน/ผู้ชมจะรู้สึกว่าการที่ตนเองไปถนัดใจที่หลงให้ความเห็นใจแก่บาราบัสเพราะคนร้ายกาจเช่นเขาย่อมไม่จนมุมได้โดยง่าย นับแต่นั้นเป็นต้นไป บาราบัสจะร้ายกาจขึ้นทุกทีและเขาแสดงตัวเป็นศัตรูต่อเฟอร์เนซและชาวคริสต์ทั้งหมด นักวิจารณ์แอลลิส เฟอรัมอร์ (Ellis Fermor) ได้วิเคราะห์ว่าการเผชิญหน้าระหว่างดาวร้ายอย่างบาราบัสกับเฟอร์เนซ มาร์โลว์แสดงถึงการต่อต้านโลกแห่งระเบียบแบบแผนซึ่งแท้ที่จริงแล้วก็เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความไม่โปร่งใสหรือสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ("rebels against a world of order of unclear and unjust things") (Fermor 100-101). แสดงว่าเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ดูเหมือนจะเป็นผู้ที่รักษากฎระเบียบ ชื่อสัตย์สุจริตและอยู่ในทำนองคลองธรรมที่แท้แล้วก็ไม่ได้ต่างอะไรกับบาราบัส

การแก้แค้นของบาราบัสเริ่มต้นดูเหมือนเป็นการป้องกันตัวและแก้แค้นการกระทำของเฟอร์เนซ แต่บาราบัสจะลืมไปว่าความแค้นที่ชำระด้วยเลือดนั้นจะไม่มีวันจบสิ้นเพราะจากการที่เริ่มต้นกำจัดฝ่ายตรงข้ามเพียงคนเดียว เขาต้องกำจัดคนอื่นๆ ตามมาอย่างไม่จบสิ้น ตัวอย่างเช่นเมื่อเขาฆ่าโลโดวิก (Lodowick) ผู้เป็นบุตรของเฟอร์เนซ เขาก็ต้องกำจัดนักบวชอีก 2 คนที่เผชิญรู้เห็นการกระทำของเขาเป็นต้น ดังนั้นบาราบัสจึงไม่ต่างอะไรกับฆาตกรต่อเนื่องที่ใช้การฆ่าเป็นเครื่องมือปราบปรามผู้ที่เขาสงสัยว่าจะนำมาซึ่งอันตรายต่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นคนพิการ เด็กกำพร้าหรือคนที่ไม่มีความรู้ เช่นเหล่านางชี การกระทำของบาราบัสแสดงว่าเขาจมลึกลงไปในความชั่วร้ายอย่างไม่น่าเชื่อว่ามนุษย์จะทำเช่นนั้นได้ เขาก่อกรรมทำเข็ญโดยไม่มีเหตุจูงใจอันสมควร ยกเว้นเพื่อเอาตัวรอด ถ้าอาชญากรรมที่บาราบัสได้ก่อเป็นสิ่งที่เหลือเชื่อที่เราจะโหดร้ายได้ถึงขนาดนั้น ความตายของเขาก็เหลือเชื่อไม่แพ้กันเพราะหลังจากที่ปล่อยให้เขาฆ่าคนจนหน้าใจแล้ว มาร์โลว์ก็กำจัดตัวละครตัวนี้โดยทำให้เขาตกลงไปในหม้อต้มเดือด ต้องรับความทรมานแสนสาหัสก่อนที่จะสิ้นใจ

ในการพิจารณาชีวิตของบาราบัส ผู้วิจัยถือว่ามาร์โลว์สร้างตัวละครบาราบัสให้มีความเลวทุกกระเปียดนี้ก็เพื่อใช้ตัวละครตัวนี้แสดงถึงโศกนาฏกรรมของมนุษย์ที่ต้องเสื่อมทรามลงไปเรื่อยๆ และพบกับความหายนะในที่สุด เพราะยึดมั่นถือมั่นในความร้ายวาทย์สินเงินทองและวัตถุเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้คนจะเห็นว่าบาราบัสเลวร้ายจนแทบจะหาความดีไม่ได้ สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยพบในตัวบาราบัสและอดจะสรรเสริญตัวละครตัวนี้ไม่ได้ก็คืออย่างน้อยเขาก็ยอมรับความเลวร้ายของตนเอง (self-admitted wickedness) เขามีได้พยายามอำรางตนเองแต่ในทางตรงข้ามกลับภาคภูมิใจและสรรเสริญตนเองในลักษณะที่ไม่แตกต่างจากมาคิอาเวลลีที่ภาคภูมิใจในความเลวร้ายของตนโดยไม่เสียเวลาวิเคราะห์ความถูกต้องของการกระทำของตนเอง

ในขณะที่มารีโลว์เสนอบาราบัสจากมุมมองด้านเดียว ตัวละครตัวนี้จึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของทัศนคติด้านลบที่ชาวอังกฤษโดยทั่วไปมีต่อชาวยิว ทัศนคติดังกล่าวจะไม่ให้ความยุติธรรมแก่ชาวยิว ผลก็คือตัวละครตัวนี้ดูไม่สมจริง แต่ 9 ปีหลังจากความแพร่หลายของ *The Jew of Malta* เชคสเปียร์ก็หยิบเรื่องราวเกี่ยวกับชาวยิวขึ้นมาเขียนเป็นบทละคร *The Merchant of Venice* เพื่อป้อนโรงละครในกรุงลอนดอน คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเชคสเปียร์ต้องเคยได้อ่านเรื่องราวเกี่ยวกับบาราบัสและ *The Jew of Malta* และในการสร้างลักษณะตัวละครยิวไฮลิค เชคสเปียร์ได้อาศัยเค้าโครงคุณสมบัติคนยิวในสายตาสาธารณชน ดังที่มารีโลว์ได้เคยใช้มาแล้วใน *The Jew of Malta* ซึ่งได้แก่ ลักษณะของพ่อค้าผู้ออกเงินกู้ผู้โลภโมโหสันและตระหนี่ถี่เหนียว นอกจากนั้นยังถือว่าชาวคริสต์เป็นศัตรูเป็นต้น แต่เชคสเปียร์ให้ความสำคัญเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์แก่ไฮลิคเป็นอย่างมาก ยิ่งแทนที่ผู้อ่าน/ผู้ชมจะเห็นว่าไฮลิคเป็นแหล่งรวมความชั่วร้ายที่เกี่ยวข้องกับคนยิว เชคสเปียร์ปฏิบัติต่อไฮลิคในลักษณะมนุษย์ปฤชนคนหนึ่งที่มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย บางครั้งก็ยากที่จะตัดสินว่าเขาดีหรือเลว เพราะจากมุมมองหนึ่งดูเหมือนว่าไฮลิคได้ทำในสิ่งที่สังคมประณาม แต่ถ้ามองจากมุมมองไฮลิค เขาก็มีเหตุผลในการกระทำ เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว เอ็ม เอ็ม มาฮูด (M. M. Mahood) ได้กล่าวไว้ใน "บทนำ" ของ *The Merchant of Venice* ว่า

...Shakespeare's eminence makes him stand out from his background. The play is not made up of average Elizabethan preconceptions. It is made out of the life experience of a highly individual artist, and our sense of that individuality as we gather it from Shakespeare's work as a whole is an important part of our response. (8).

ดังนั้นจึงไม่เป็นการเกินเลยที่จะกล่าวว่า แม้ว่าเชคสเปียร์จะได้ยืมเรื่องราวของบาราบัสและ "เลียนแบบ" มารีโลว์โดยการเขียนบทละครโดยนำเสนอตัวละครยิวเป็นหนึ่งในตัวละครเอก แต่ผู้อ่าน/ผู้ชมต้องไม่ลืมว่าเชคสเปียร์มิได้ใช้มารีโลว์เป็นแหล่งเดียวของที่มาของบทละคร *The Merchant of Venice* เป็นที่รับรู้กันว่าแหล่งที่มาของเนื้อเรื่องและตัวละครในบทละครดังกล่าวมีอย่างน้อยถึง 8 แหล่งเลยทีเดียว แต่ทั้งนี้ความเป็นอัจฉริยะของเชคสเปียร์ทำให้เขามีผู้คัดลอกผลงานเหล่านั้นในทางตรงกันข้าม เขาสามารถปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้ผลงานของเขาโดดเด่น และมีความเป็นตัวของตัวเอง องค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ผลงานของเชคสเปียร์เป็นอมตะก็คือการสร้างตัวละครที่มองได้หลายแง่มุม มีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคลและความประพฤติและการตัดสินใจของตัวละครเหล่านั้นจะมาจากแรงจูงใจที่สมเหตุสมผล ดังนั้นผู้วิจัยต้องการสรุป ณ ที่นี้ว่าในขณะที่มีผู้เห็นว่าเชคสเปียร์ได้รับอิทธิพลในการสร้างตัวละครไฮลิคจากที่มารีโลว์นำเสนอบาราบัส ผู้วิจัยเชื่อว่าเชคสเปียร์มิได้รับอิทธิพลจากมารีโลว์ แต่ต้องการแข่งขันกับมารีโลว์และ

แสดงให้เห็นว่าตนเองทำได้ดีกว่าต้นแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำเสนอเรื่องราวของพ่อค้ายิวนามไชล็อกที่มีความซับซ้อน ลุ่มลึก แทนที่จะเป็นเพียงตัวละครที่เป็นสัญลักษณ์ของความเลวร้ายเช่นบาราบัส

ประการแรกจะเห็นได้ตั้งแต่เริ่มแรกเมื่อไชล็อกปรากฏกายบนเวทีโดยที่เดี่ยวว่าลักษณะนิสัยและความประพฤติของไชล็อกเป็นผลพวงมาจากสังคมและคนรอบข้างสังคมเวนิสซึ่งเป็นสังคมของชาวคริสต์ที่คาดหวังกันว่าผู้คนจะต้องแสดงความรักความเมตตาต่อกันและกัน พวกเขากลับประพฤติต่อไชล็อกอย่างเลวร้าย สภาพบุรุษอย่างแอนโทนีโอ รู้จักแบ่งปันความรักให้แก่เพื่อนชาวคริสต์ เช่นบัสซานิโอแต่เพียงเท่านั้น ไชล็อกได้บรรยายวิธีการที่แอนโทนีโอปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงเศษฐิไ้ว้อย่างยืดยาวว่า

Signor Antonio, many a time and oft
In the Rialto you have rated me
About my monies and my usances.
Still have I borne it with a patient shrug
For suff'rance is the badge of our tribe.
You call me misbeliever, cut-throat dog,
And spit upon my Jewish garbedine,
And all for use of that which is mine own.
Well then, it now appears you need my help.
Go to, then, you come to me, and you say,
'Shylock, we would have monies'—you say so,
You that did void your rheum upon my beard,
And foot me as you spurn a stranger cur
Over your threshold: monies is your suit.

(I. 3. 98-111)

ในคำบรรยายดังกล่าว ไชล็อกแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความอดทนต่อการกระทำดูถูกดูแคลนของชาวคริสต์เพียงไร เพราะในฐานะที่เป็นยิว ไชล็อกตระหนักดีว่า การเป็นยิวก็คือการที่มีชีวิตที่ต้องระทมทุกข์ แต่ดูเหมือนว่าความอดทนของไชล็อกต้องสิ้นสุดลงเมื่อแอนโทนีโอตอบว่าถึงอย่างไรก็ยังคงจะถูกเหยียดหยามไชล็อกอยู่ดี แม้ว่าขณะที่พูดดังกล่าว แอนโทนีโออยู่ในระหว่างเจรจาต่อรองขอยืมเงินจากไชล็อกเพื่อให้เพื่อนรักใช้จ่ายเป็นค่าเดินทางไปเสี่ยงรักกับนางปอร์เซียก็ตาม ดังนั้นการที่ไชล็อกตกลงให้บัสซานิโอกู้ยืมเงินโดยมีแอนโทนีโอเป็นนายประกันและไม่คิดดอกเบี้ยเงินกู้แต่ขอเชือดเนื้อจากนายประกันแทนหากมันแอนโทนีโอพลาดให้การหาเงินมาช่วยเพื่อนได้ทัน

การณั แสดงให้เห็นว่าเรื่องผลประโยชน์ในด้านการเงินมิใช่สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตไซล็อกเสมอไป เขามิได้เห็นแก่เงินในทุกสถานการณ์ แต่ที่เขาตั้งเงื่อนไขเช่นนั้นก็เพราะแอนโทนีโอสรางความขุนเคืองใจโดยการเหยียดหยามเขาในลักษณะเช่นนั้น ในทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณาการกระทำของแอนโทนีโอ ณ ที่นี้ ก็ จะเห็นความหยิ่งทะนงตนอย่างไม่น่าเชื่อ แม้ว่าจะปากหน้ามาขอความช่วยเหลือทางการเงินจากไซล็อก เขาก็มิได้ประพฤติดนในลักษณะเจียมเนื้อเจียมตัว แต่ยืนยันที่จะปฏิบัติต่อไซล็อกเหมือนเดิมเมื่อเขาตอบว่า

I am as like to call thee so again,

To spit on thee again, to spurn thee too.

(I. 3. 122-123)

นอกจากความอัปยศอดสูดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าตลอดทั้งเรื่อง มีน้อยครั้งมากที่ตัวละครตัวอื่นๆ จะเรียกไซล็อกด้วยชื่อต้น ผู้อ่านผู้ชมจะได้ยินว่าตัวละครตัวอื่นเรียกเขาว่า "ยิว" แม้แต่ในศาลเมื่อไซล็อกต้องขึ้นศาลในฐานะปัจเจกบุคคลเรียกร้องให้แอนโทนีโอชดใช้ค่าเสียหายที่ไม่สามารถทำตามสัญญาที่ให้ไว้ได้ ปอร์เซียซึ่งปลอมตนเป็นทนายความชื่อบาลธาซาร์ (Balthazar) ก็ จะเรียกชื่อต้นของเขาเพียงแค่ 2 ครั้ง นอกนั้นเขาก็ถูกเรียกหรือกล่าวถึงในฐานะที่เป็น "ยิว" โดยตลอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสังคมเวนิสไม่สนใจที่จะยอมรับหรือรู้จักไซล็อกโดยชื่อหรือในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่ง แต่เขารู้จักในนามของกลุ่มเชื้อชาติที่เป็นต่างชาติหรือ "สิ่งอื่น" ในหมู่ชาวคริสต์ในเวนิส ทำให้เขาขาดความเป็นบุคคลที่มีเลือดเนื้อและชีวิตจิตใจดังที่ดี เอ็ม โคเฮน (D. M. Cohen) ได้วิเคราะห์ไว้ในบทความ "The Jew and Shylock" ตอนหนึ่งว่า

...Calling the play's villain by a name which generalizes him while at the same time ostensibly defining his essence is, in a sense, to depersonalize him. The constant reference to Shylock's "thingness" succeeds in depriving him of his humanity while it simultaneously justifies the hostility of his enemies." (55)

การถูกเหยียดหยามไซล็อกไปไกลถึงคนระดับคนรับใช้ของเขาเอง เพราะแม้แต่ลานเชอล็อต ก็อบโบ (Launcelot Gobbo) คนรับใช้ของเขาเองยังกล่าวถึงเขาในนาม "ยิว" และเชื่อว่า "ยิว" มีความเกี่ยวข้องกับ ความชั่วร้าย ("the Jew my master, who [God bless the mark] is a kind of devel;") (II. 2. 25) เป็นต้น

ไซล็อกเองตระหนักถึงความอยุติธรรมที่เขาได้รับจากชาวคริสต์ ถึงขนาดที่เขาได้ร้องขอให้ชาวคริสต์มองเขาหรือเพื่อนพ้องชาวยิวเสียใหม่เพราะคนเหล่านี้ก็มีความรู้สึกและเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับชาวคริสต์ เซ็คสเปียร์ได้ทำให้คำร้องขอของไซล็อกมีความสละสลวยและสามารถดึงดูดความรู้สึกของผู้ฟังไม่แพ้สุนทรพจน์ของนักต่อสู้เพื่อความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชนเลยทีเดียว

แต่คำร้องขอของเขาจะไร้ผลสำหรับชาวเวนิสที่อยู่รอบข้าง ดังนั้นเมื่อเหลืออดเข้า ไชลือกก็ได้รับเปิดใส่ซาเลรีโอ (Salerio) ว่า

"The villainy you teach me I will execute,
and it shall go hard but I will better the instruction"

(III. 1. 56-57)

คำพูดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าไชลือกกำลังใช้กฎ "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" กับชาวคริสต์ เพราะถ้าชาวคริสต์ร้ายกับเขา เขาก็จะร้ายตอบและซ้ำร้ายไปกว่านั้น เขาจะร้ายยิ่งกว่าที่ชาวคริสต์ร้ายต่อเขา ไชลือกจะอ้างว่าเขาจะไม่เป็นฝ่ายเริ่มต้นก่อนแต่จะตอบโต้การกระทำที่ร้ายกาจต่อเขา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือการที่เขาขังยีนันที่จะทวงให้แอนโทนีโอใช้หนี้ด้วยก้อนเนื้อที่ชำแหละออกจากทรวงอกก็มีใช้เพราะแอนโทนีโอไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้ได้ทันตามสัญญาแต่ด้วยสาเหตุอื่นๆ ที่ทับถมจนเป็นความแค้นที่ต้องชำระ เพราะ

He [Antonio] hath disgraced me half a million, laughed
at my losses, mocked at my gains, scorned my nation,
thwarted my bargains, cooled my friends, heated my
enemies

(III. i. 43-45)

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าในขณะที่ชาวเมืองเวนิสมีทัศนคติต่อต้านไชลือกเพราะด้วยสาเหตุเดียวก็คือเขาเป็นยิวและไชลือกก็ได้กลับโดยกล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่าเขาเกลียดแอนโทนีโอก็เพราะพ่อค้าชาวเวนิสผู้นี้เป็นคริสต์ ทัศนคติต่อกันและกันดูจะทำให้เราสามารถสรุปได้ว่าทั้งสองฝ่ายไม่ได้ลดหลั่นวาทะโต้แย้งกันและกันเลย ดังนั้นความขัดแย้งจึงไม่มีทางที่จะจบได้โดยง่าย

ในขณะที่เชคสเปียร์เสนอภาพไชลือกว่าเป็นผู้ที่พยายามที่ยืนหยัดต่อสู้กับอคติทางเชื้อชาติของชาวคริสต์จนทำให้เขาเผชิญกระด้างและกร้าวร้าย และในขณะเดียวกันเชคสเปียร์ก็ได้เสนอภาพของไชลือกในมุมมองอื่นๆ ด้วย ไชลือกของเชคสเปียร์แตกต่างจากบาราบัสของมารโลว์ ในแง่ที่ว่า ไชลือกถือว่าตนเองเป็นยิวและนับญาติกับเพื่อนร่วมเชื้อสาย (ในขณะที่บาราบัสไม่สนใจใครเลยนอกจากตนเอง) ในฐานะศาสนิกชนชาวยิว ไชลือกได้ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาของตน เช่นไม่ร่วมรับประทานอาหารกับชาวคริสต์ซึ่งเลิฟหนู (อาหารต้องห้ามของชาวยิว) เป็นหลัก เมื่อเขาอ้างถึงคัมภีร์ทางศาสนาเขาจะอ้างถึงพระคัมภีร์เก่าซึ่งถือเป็นบรรทัดฐานของความเชื่อทางศาสนายิว ไชลือกให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของบุคคลในครัวเรือน แม้เราจะไม่มีโอกาสเห็นภรรยาของไชลือกเนื่องจากเธอได้ตายจากเขาไป แต่เราสามารถเข้าใจถึงความผูกพันระหว่างเขากับภรรยาได้ดี เมื่อเขาแสดงความผิดหวังอย่างมากเมื่อทราบว่าเจสสิกา (Jessica) ลูก

สาวได้นี้ตามผู้ชายและขโมยแหวนของมารดาไปด้วยและโยนแหวนนั้นให้ลึงไป ความเสียใจของไอซอลก็เกิดมาจากความผูกพันกับภรรยาและแหวนวงนั้นก็เป็เครื่องเตือนใจให้เขานึกถึงภรณานอกจากนั้นไอซอลก็มีความหวังใลูกสาวเท่าที่ผู้เป็นพ่อจะหวังไ้ได้ ตัวอย่างเช่นเขาบอกให้ลูกสาวลงกลอนประตูน้าต่างบ้านให้เรียบร้อย มิใช่เพราะเกรงว่าทรัพย์สินสมบัติจะสูญหายแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะเกรงว่าลูกสาวจะพบภัยอันตรายด้วย เหตุดังกล่าวทำให้ไอซอลเข้าใจหนักเมื่อรับทราบว่าลูกสาวหนีตามผู้ชายคริสเตียนพร้อมทั้งหอบเอาทรัพย์สินสมบัติไปปรนเปรอฝ่ายชายด้วย ฉะนั้นผู้อ่าน/ผู้ชมจะตระหนักได้ว่าเจสสิกามีได้ตระหนักถึงความสำคัญของสายสัมพันธ์ในครอบครัว คำอธิบายในเรื่องนี้อาจเป็นไปได้ว่าเพราะเธอขาดมารดาที่จะทำหน้าที่เป็นต้นแบบที่ดีว่าผู้หญิงที่ดีพึงปฏิบัติตนอย่างไร

นอกจากจะนำเสนอว่าการกระทำของไอซอลเป็นผลมาจากการที่คนในสังคมเวนิสปฏิบัติต่อเขาอย่างเหยียดหยามและขาดความเห็นอกเห็นใจ เช็คสเปียร์ยังได้แสดงให้เห็นว่าไอซอลและตัวละครอื่นๆ เป็นเหยื่อของระบบเศรษฐกิจของนครเวนิสด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าเช็คสเปียร์ตั้งชื่อบทละครบทนี้ว่า *The Merchant of Venice* คำว่า *The Merchant* มีลักษณะเป็นคำนามรวม (Collective noun) ดังนั้นเราไม่อาจชี้ชัดลงไปได้ว่าหมายถึงแอนโทนีโอและบัสซานิโยซึ่งเป็นฝ่ายชาวคริสต์หรือไอซอลที่มีชื่อว่าพ่อค้ายิวหน้าเลือด เจ้าเล่ห์แสนกล สรุปก็คือทั้งสองฝ่ายประกอบกันขึ้นเป็นภาพของพ่อค้าชาวเวนิสในขณะนั้น ซึ่งแน่นอน การสร้างภาพนครเวนิสของเช็คสเปียร์ย่อมใช้นครลอนดอนเป็นต้นแบบ สังคมอังกฤษในยุคนั้นเริ่มมีการแผ่ขยายทางเศรษฐกิจออกไปกว้างขวาง สังคมที่เคยเป็นสังคมที่ขุนนางและผู้ลากมากดีมีอำนาจและอิทธิพลกำลังจะแปรเปลี่ยนไป เพราะการค้า โดยเฉพาะการค้าต่างประเทศกำลังขยายตัวออกไปครอบคลุมเมืองท่าต่างประเทศทั่วโลก บทสนทนาระหว่างแอนโทนีโอกับเพื่อนพ่อค้าชาวเวนิสในตอนต้นของบทละครแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองและความร่ำรวยของเวนิส เพราะนอกจากพ่อค้าอย่างแอนโทนีโอจะแต่งเรือเพื่อออกไปทำการค้ากับต่างประเทศแล้ว เวนิสยังมีศูนย์กลางการค้าที่เรียกว่า Rialto ซึ่งอาจเทียบได้กับตลาดหลักทรัพย์ในปัจจุบัน ศูนย์กลางนี้เป็นที่บรรดาพ่อค้านักธุรกิจติดต่อทำการค้า การค้าขายของนครเวนิสมิใช่การค้าขายในชุมชนอีกต่อไป แต่เป็นการค้าระหว่างประเทศที่ต้องการเงินทุนจำนวนมากในการทำการค้า ขณะนั้นยังไม่มีสถาบันทางการเงิน เช่น ธนาคารเป็นตัวกลางในการทำธุรกรรมการเงิน ดังนั้นพ่อค้าที่มีเงินย่อมมีช่องทางที่จะออกเงินให้กู้ แอนโทนีโอซึ่งเป็นพ่อค้าใหญ่ผู้มีความระมัดระวังในการลงทุนสูง โดยจะเห็นได้จากการที่เขาไม่ได้ลงทุนทำการค้ากับเรือเพียงลำเดียวหรือกับแหล่งรับซื้อสินค้าเพียงแหล่งเดียว แต่เขาได้กระจายสินทรัพย์การลงทุนไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อลดอัตราเสี่ยงให้น้อยลง อย่างไรก็ตามการทำการค้าทางเรือในขณะที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการคมนาคมยังไม่มาก ความเสี่ยงโดยเฉพาะความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและการถูกโจรสลัดปล้นยังมีสูงมาก การลงทุนที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงและเสี่ยงต่อภัยอันตรายรอบ

ด้านยอมทำให้บางครั้งพ่อค้าอยู่ในภาวะขาดสภาพคล่องทางการเงิน เมื่อเงินขาดมือก็จำเป็นต้องอาศัยการกู้ยืมที่ผู้ให้กู้หาประโยชน์จากการออกเงินให้กู้ในรูปของดอกเบี้ย ซึ่งการดำเนินธุรกิจมีลักษณะดังกล่าวผิดหลักศาสนาคริสต์ แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับการทำธุรกิจออกเงินกู้เพื่อดอกเบี้ย แต่พ่อค้าคริสต์ไม่สามารถปฏิเสธกิจกรรมดังกล่าวได้ จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ออกเงินกู้เป็นพ่อค้าต่างชาติเช่นพวกยิว ในการนี้จอห์น ดรากาคิส (John Drakakis) ได้วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างไสล็อก (ในฐานะพ่อค้าออกเงินกู้ชาวต่างชาติ) กับแอนโทนีโอ (ในฐานะพ่อค้าชาวคริสต์แห่งนครเวนิส) ในบทความ "Historical Difference and Venetian Patriarchy" ว่า

...Shylock represents an externalization, and a demonisation of a force that Venice finds necessary in order for it to conduct its daily commercial activity, but which it cannot acknowledge as such (186).

ไสล็อกต้องให้การออกเงินกู้เป็นวิธีหารายได้เลี้ยงตัวเนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตจากทางการให้ประกอบอาชีพอื่น ส่วนแอนโทนีโอก็เหยียดหยามการหาเลี้ยงชีพของไสล็อกแม้ว่าความจริงแล้วเขาก็ต้องอาศัยไสล็อกเป็นแหล่งจัดหาเงินทุนเมื่อขาดเงินทุนหมุนเวียน

ในสังคมธุรกิจเช่นเวนิส เงินตรา ทรัพย์สินและความร่ำรวยเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่กล่าวขวัญถึง ดังนั้นจึงเป็นการไม่ยุติธรรมที่จะกล่าวหาไสล็อกแต่ผู้เดียวที่หมกมุ่นอยู่กับเงินและแสวงหาวิธีที่จะทำให้ตนร่ำรวย ตัวอย่างที่เห็นได้ก็คือบัสซานियो เพื่อนรักของแอนโทนีโอซึ่งพยายามหาหนทางค้าขายโดยอาศัยเงินยืมจากแอนโทนีโอ แต่ความพยายามนั้นไร้ผล แทนที่เขาจะเซ็ดหลาบกลับจะขอยืมเงินเพิ่มขึ้นจากเพื่อนรักเพื่อทุ่มลงทุนให้หนักขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นการลงทุน ทั้งนี้โดยใช้ความเปรียบว่าในสมัยเด็ก ถ้าเขายิงธนูดอกแรกแล้วลูกธนูดอกนั้นหายไป เขายังยิงธนูดอกที่สองเพื่อให้นำไปสู่สถานที่ที่ธนูดอกแรกตกลงไป ความเปรียบนี้แสดงว่าบัสซานियोค่อนข้างจะตื่นในเชิงการค้าเพราะการค้าขายย่อมมีปัจจัยที่สลับซับซ้อนมากกว่าการยิงลูกธนูมากมายนัก ยิ่งไปกว่านั้นคำพูดและความเปรียบของบัสซานियोแสดงว่าเขาหายใจเข้าออกเป็นเรื่องทรัพย์สินเงินทอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ เมื่อบัสซานियोแจ้งแก่เพื่อนรักว่าเขาต้องการเงินจำนวนหนึ่งเพื่อใช้เป็นค่าเดินทางไปพบปอร์เซียเพื่อเสี่ยงทายกล่อง และหวังว่าจะประสบความสำเร็จในการเสี่ยงทายจะได้แต่งงานกับนาง การแต่งงานกับนางปอร์เซียจะเป็นหนทางที่เขาจะไปสู่ความร่ำรวยและความสุขสบายในบั้นปลาย ในการนี้เขาได้บรรยายนางปอร์เซียไว้ว่า

In Belmont is a lady richly left,
And she is fair, and—fairer than that word—
Of wondrous virtues

(I. 2. 160-162)

คุณสมบัติของนางเปอร์เซียที่ทำให้บัลซานิโอไม่ฝันก็คือ ความร่ำรวย ความงาม และคุณความดี ซึ่งความร่ำรวยนำหน้าคุณสมบัติอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นบัลซานิโอยังเปรียบเทียบการเดินทางของเขาไปยังเบลมองด์เพื่อพบนางเปอร์เซียกับการเดินทางหาขนแกะทองคำของเจสัน และผมสีทองของเปอร์เซียก็เปรียบได้กับขนแกะทองคำ

her sunny locks

Hang on her temples like a golden fleece,

Which makes her seat of Belmont Colchos' strand,

And many Jasons come in quest of her.

(I. 2. 168-171)

และเขาสรุปว่าถ้าเขาได้เดินทางไปพบนาง เขาก็ต้องโชคดีอย่างไม่ต้องสงสัย ("That I should questionless be fortunate") จะเห็นได้ว่าบัลซานิโอไม่ได้กล่าวว่าสิ่งที่เขาจะแข่งกับชายคนอื่นๆ ที่พยายามจะได้นางเปอร์เซียเป็นภรรยา เขาสนใจหรือรักนางเปอร์เซียแต่อย่างใด คำพูดของเขาแสดงว่าเขาต้องการที่จะได้แต่งงานกับนางเปอร์เซียว่าเป็นโอกาสที่เขาจะขยับฐานะทางเศรษฐกิจเท่านั้น

ด้วยเหตุดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสังคมเวนิสเป็นตัวอย่างของสังคมวัตถุนิยมผู้ที่อยู่อาศัยในสังคมนี้ต่างสละเวลาอยู่กับธุรกิจ การเงิน และการพยายามหาทางที่จะมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้มีใ้พวกเขยิวที่คนทั่วไปมักมองว่าเป็นพวกเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นแต่พวกเขาเดียว ระบบทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปทำให้ค่านิยมของคนเปลี่ยนไปด้วย

สิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้อ่าน/ผู้ชมเห็นในตัวไฮลือกก็คือ จุดยืนในการใช้ชีวิต คือการดำเนินชีวิตของไฮลือกซึ่งแตกต่างกับจุดยืนของชาวคริสต์ จุดยืนดังกล่าวมีรากฐานและหล่อเลี้ยงด้วยความเชื่อทางศาสนาเป็นสำคัญ ในฐานะคนยิวดำรงชีวิตตามคำสั่งสอนของพระคัมภีร์เก่าและเป็น "ต่างดาว" ในดินแดนเวนิส ไฮลือกต้องยืนหยัดอยู่กับความยุติธรรมของกฎระเบียบและขอให้สังคมเวนิสให้ความยุติธรรมแก่ตน ดังนั้นการที่เขาเรียกร้องให้แอนโทนีโอทำตามข้อตกลงที่ได้ให้ไว้เมื่อค้าประกันเงินกู้ของบัลซานิโอ ไฮลือกจึงถือว่าตนเองมิได้กระทำผิดเพราะข้อตกลงได้เขียนไว้ชัดเจนและแอนโทนีโอเองรับรู้ถึงผลของการผิดสัญญา เขาได้เซ็นสัญญาโดยที่มิได้มีผู้ใดบังคับสำหรับผู้ยิวแล้ว การที่ไฮลือกยืนหยัดเรียกร้องความยุติธรรมต่อศาลให้ศาลบังคับให้แอนโทนีโอปฏิบัติตามสัญญาถือได้ว่าเป็น "สิทธิ" ที่เขาพึงมี แต่ถ้าเขาจะถูกดำเนินคดีก็จะเป็นที่เขา "เถรตรง" ตามตัวอักษรมากเกินไป และความ "เถรตรง" นี้อาจจะมีความคิดเคียดแค้นที่ถูกชาวคริสต์ปฏิบัติต่ออย่างไร้เมตตาเป็นแรงจูงใจสำคัญ

ความยุติธรรมที่ไฮลือกถือเป็นสรวงสำคัญขัดแย้งกับความปรานีซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของมนุษย์ที่ชาวคริสต์ยึดมั่น ในฉากการไต่สวนในศาล นางเปอร์เซียได้แถลงถึงความสำคัญของ

ความปรานีด้วยถ้อยคำที่สละสลวยลึกซึ้งเป็นที่จับใจแก่ผู้รับฟัง แต่นางไม่สามารถโน้มน้าวให้ไซล็อกเปลี่ยนใจได้ ณ จุดนี้ผู้อ่าน/ผู้ชมจะเห็นความขัดแย้งระหว่างหลักศาสนา 2 ศาสนาคือ ศาสนาของยิว (Judaism) ซึ่งปฏิบัติตามกฎของพระคัมภีร์เก่า เน้นความยุติธรรมเป็นสำคัญกับ ศาสนาคริสต์นิกายหลักของพระคัมภีร์ใหม่ เน้นความเมตตาปรานีเป็นสำคัญ ไซล็อกไม่ยอมผ่อนผันผ่อนยาวเพราะยึดมั่นอยู่กับความยุติธรรมที่มาจากความถูกต้องของกฎระเบียบและข้อสัญญา ทางด้านชาวคริสต์ที่มีนางปอร์เซียเป็นตัวแทนนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่าขณะนี้เรียกร้องความปรานีจากไซล็อก แต่คำถามก็คือตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคนเหล่านี้มิได้ปฏิบัติตนเช่นคริสต์ศาสนิกชนที่ดี เพราะพวกเขาได้รับความปรานีต่อไซล็อกมาโดยตลอด การที่ความขัดแย้งได้สะสมขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นความเกลียดชังระหว่างคน 2 เชื้อชาติศาสนานั้น ชาวคริสต์ก็มีส่วนทำให้เกิดอยู่ไม่น้อย การที่จะร้องขอความปรานีจากชาวยิวในขณะนี้จึงดูเหมือนจะเป็นเหตุการณ์ที่สายเกินแก้ แต่ด้วยความชาญฉลาดของนางปอร์เซียที่สามารถเห็นช่องโหว่ของสัญญาทำให้เธอสามารถช่วยชีวิตของเพื่อนรักสามีไว้ได้

การที่ไซล็อกถูกลงโทษโดยการยึดทรัพย์ เพราะทำผิดกฎหมายที่ต้องการเอาชีวิตชาวเวนิส เป็นสิ่งที่ฟังดูสมเหตุสมผลถ้าคำนึงถึงกฎระเบียบและข้อกฎหมายของสังคมในสมัยก่อนที่จะต้องปกป้องรักษาชีวิตและทรัพย์สินของผู้เป็นเจ้าของประเทศ แต่การที่ไซล็อกถูกบังคับให้เปลี่ยนศาสนา ออกจะเป็นการเลวเกิด เพราะผู้วิจัยถือว่าเป็นการยุติธรรมที่จะบังคับให้คนเปลี่ยนศรัทธาความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งไซล็อกซึ่งแสดงตนว่านับถือพระคัมภีร์เก่าอย่างชัดเจน การที่เขาถูกยึดทรัพย์ซึ่งเป็นตัวแทนของสถานะทางร่างกาย และถูกริดรอนความศรัทธาทางศาสนาซึ่งเป็นตัวแทนของจิตวิญญาณไปจากเขา แสดงว่าไซล็อกไม่เหลือสิ่งใดในชีวิตอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นตัวตนหรือจิตวิญญาณ ดังนั้นขณะที่ใครต่อใครแสดงความชื่นชมยินดีกับผลของการตัดสินใจดีและเรื่องราวทั้งหลายก็ดูจะจบลงด้วยความสุข ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่าไซล็อกมีส่วนร่วมในความสุชนั้น ในทางตรงข้ามชีวิตของเขาจะเหมือนจบลงด้วยความเศร้ามากกว่า

แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยอาจจะเสริมว่าถ้ามองเหตุการณ์นี้จากมุมมองของชาวคริสต์ การทำให้ไซล็อกเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เป็นการกระทำที่ถูกต้องด้วยประการทั้งปวง คนที่มีทรบาบเช่นไซล็อกไม่มีทางใดที่จะไถ่บาปหรือลบล้างความชั่วที่เขากระทำได้นอกจากการหันมานับถือศาสนาคริสต์อันจะเป็นหนทางที่เขาจะได้พบพระเจ้าและนำไปสู่การไถ่บาปต่อไป ดังนั้นการทำให้ไซล็อกหันมาหาพระเจ้าเขาก็จะได้พบความรักที่แท้จริงและมีโอกาสพบแสงสว่างที่แท้จริงในชีวิตต่อไป



ชุดที่ ๖ “ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์”

บำหรือดี :

จิตวิทยากับความเป็นธรรมในวรรณกรรม
อังกฤษ ยุคศตวรรษที่ ๒๐

คารินา โซติรวี

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ ไทย ครั้งที่๒

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

น้ำหรือดี : จิตวิทยากับความเป็นธรรมในวรรณกรรมอังกฤษ ยุคศตวรรษที่ 20

คารินา ไชติรวี

หากท่านหยิบหนังสือพิมพ์ขึ้นมาอ่านตอนเช้าพบรายงานข่าวดังนี้ ในรายงานข่าวย่อที่หน้าสุดท้าย ท่านคิดว่าคำพาดหัวข่าวน่าจะเป็นอย่างไร

เมื่อเวลา 18.00 น. เย็นวานนี้ ร้อยตำรวจตรี _____ นายร้อยเวรสถานีตำรวจ _____ ได้รับแจ้งจากนาง _____ อายุ _____ อาชีพ _____ เจ้าของอพาร์ทเมนต์ให้เข้ายาน _____ ว่าผู้เช่าอพาร์ทเมนต์ห้อง _____ กระโดดหน้าต่างจากห้องพักที่ชั้น _____ อาคาร _____ เลขที่ _____ ถนน _____ แขวง _____ เขต _____ เจ้าหน้าที่รีบไปยังที่เกิดเหตุพบศพนาย _____ ทหารผ่านศึกวัย _____ ปี ในสภาพกระโหลก ไร้สมองและกระดูกหักยับเยิน จากการสอบถามคำผู้อยู่ในเหตุการณ์ ภรรยาของนาย _____ ให้การว่าตนและสามีพบกันและสมรสในประเทศ _____ ขณะสามีประจำการในสงคราม _____ ครั้นเมื่อสงครามสงบสามีมีอาการประสาทหลอน โดยได้รับการรักษาจากจิตแพทย์ชั้นนำได้แก่ นายแพทย์ _____ และนายแพทย์ _____ ที่ได้พยายามเยียวยารักษาด้วยวิธีการต่างๆ แต่ยังไม่ทันจะเห็นผล นาย _____ ก็ตัดสินใจจบชีวิตตนเองอย่างน่าอนาถใจ จากผลการสอบถามคำและชั้นสูตรศพทางนิติเวชวิทยา เจ้าหน้าที่สงครามเห็นว่าเป็นอัตวินิบาตกรรมจริง จึงอนุญาตให้ภรรยาผู้ตายรับศพไปประกอบพิธีทางศาสนาต่อไป

ข่าวที่สอง

เมื่อเวลา _____ เย็นวานนี้ ร้อยตำรวจตรี _____ ได้รับแจ้งจากนาง _____ อายุ _____ เจ้าของคอกม้าตั้งอยู่ที่ _____ แขวง _____ เขต _____ จังหวัด _____ ว่าเกิดเหตุการณ์ทำร้าย เมื่อนาย _____ อายุ _____ ผู้ดูแลม้าใช้เหล็กแหลมทิ่มตาม้าของตนพร้อมกันในคอกเดียวกันทีเดียวหกตัว จนม้าทั้งหกได้รับบาดเจ็บ ตามอด ผู้ก่อเหตุสะท้อนขวัญครั้งนี้มิได้หลบหนี และขณะนี้ถูกควบคุมตัวจากสถานีตำรวจไปยังสถานพยาบาลทางจิตเพื่อให้จิตแพทย์ลงความเห็นว่าการกระทำกรณไปด้วยความทารุณโหดร้ายหรือโดยไร้สติสัมปชัญญะ นายแพทย์ _____ จิตแพทย์ชื่อดังแถลงถึงผลการสอบสวนในชั้นแรกว่าผู้ต้องหาไม่ยอมตอบข้อซักถามใดๆ โดยใช้วิธีร้องเพลงโฆษณาตอบอยู่ตลอดเวลาเพื่อหลีกเลี่ยงคำถาม

เชื่อว่าเราทุกคนคงจะคุ้นเคยกับรายงานข่าวประเภทนี้มากันแล้ว คนทั่วไปหรือชาวบ้าน (สื่อมวลชนเขาจึงจำแนกข่าวประเภทนี้ว่าข่าวชาวบ้าน) อ่านข่าวแบบนี้เพื่อรับรู้ถึงความแปลกประหลาดระทึกขวัญ อาจเป็นเพราะเหตุนี้กระมังที่ข่าวการฆ่าตัวตายในปัจจุบันนี้มักไม่ได้รับการรายงานยกเว้นแต่จะเป็นการฆ่าตัวตายของบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือที่ใช้วิธีการฆ่าตัวตายที่แปลกประหลาดกว่ารายทั่วไป ถ้าหากเป็นนักวิชาการหรือนักสังคมศาสตร์ คิดดังกล่าวก็จะใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสภาพสังคมหรือจริยธรรมที่เสื่อมทรามเพราะกระแสและอิทธิพลต่างๆ หรือมิฉะนั้นถ้าเป็นนักภาษาศาสตร์ก็อาจนำมาวิเคราะห์การเขียนข่าวในแง่ของวาทกรรม เช่น ทำไม ข่าวอาชญากรรมหรือข่าวชาวบ้าน ดังที่ยกตัวอย่างมานี้จะต้องมี format หรือรูปแบบที่กำหนดตายตัว มีความเป็นเรื่องเล่าแบบ narrative แต่ก็มีรายละเอียดประกอบเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริง รายละเอียดอย่างเช่น อายุ ถิ่นฐานที่อยู่ เวลา ฯลฯ ไม่น่าจะเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้อ่านจะต้องรับรู้เลย

ย้อนกลับมาที่รายงานข่าว (ที่เรียบเรียงขึ้นเอง) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่นักเขียนชาวอังกฤษสองท่านนำเสนอในนวนิยายและบทละครในศตวรรษที่ 20 สองเรื่องได้แก่ *Mrs. Dalloway* ของเวอร์จิเนีย วูลฟ์ และ *Equus* ของปีเตอร์ แชพเพอร์ ถ้าสมมติว่ารายงานข่าวสองชิ้นดังกล่าวนี้ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์—ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์อังกฤษก็ต้องเป็นพวกแทบลอยด์ อย่าง *The Sun* หรือ *Daily Express* ถ้าเป็นภาษาไทยก็คงจะเป็นประเภทที่เขาเรียกกันว่าหนังสือพิมพ์หัวสี—พาดหัวข่าวที่เรียกความสนใจของเราจะปรากฏว่าอย่างไร

ข่าวแรก

ทหารผ่านศึกประสานหลอนดังตึกดับอนาค

ทหารผ่านศึกคลังดังตึกดับสยอง

ทหารผ่านศึกโรคจิตเครียดดังตึกดับอนาค

ข่าวที่สอง

วิบัติ! ภัยรุมจิตทรมานใช้เหล็กทิ่มตาม้า

วิบัติ! ภัยรุมจิตทรมานใช้เหล็กทิ่มตาม้า

น่าจะอนุมานได้ว่าหัวข้อข่าวอันประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดงดังที่เห็นนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นการบอกเล่าถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่กลายมาเป็นข่าว แต่ยังบ่งบอกถึงทัศนคติที่ตัดสินการกระทำนั้นๆ ตลอดจนการชี้ถึงสาเหตุอันน่าจะมีผลให้ผู้อ่านที่เกิดอาการวิตกกังวลหรือหวาดผว อาจอุ่นใจได้บ้างว่าอย่างน้อยการกระทำดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายตัวเองด้วยการฆ่าตัวตายหรือทำร้ายสัตว์ที่

งามส่งอย่างน่าโดยไม่มีเหตุผล ส่วนเป็นการกระทำของคนที่มีความผิดปกติทางจิตใจที่ต้องการการ
เยียวยารักษาด้วยวิธีการทางจิตเวชทั้งสิ้น

นักเรียนนักศึกษา มักจะรับทราบด้วยความประหลาดใจว่าจิตเวชศาสตร์หรือ Psychiatry
อันเกี่ยวเนื่องกับการวินิจฉัย การรักษา และการป้องกันการป่วยทางจิตนั้นมีวิชาที่ซีกมันด์ ฟรอยด์
เป็นผู้คิดค้นขึ้น Psychoanalysis หรือนักจิตวิเคราะห์ต่างหากซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และการรักษาทางการ
แพทย์ ที่มีพื้นฐานมาจากการค้นพบภาวะไร้สำนึกหรือจิตใต้สำนึก (the unconscious) ที่เผยแพร่ไป
พร้อมๆ กับการตีพิมพ์ *The Interpretation of Dreams* ของฟรอยด์ ในปี ค.ศ. 1900 การบำบัดรักษา
โดยวิธีการสนทนากับผู้ป่วยที่ฟรอยด์เป็นผู้ริเริ่มเป็นผลทำให้ทฤษฎีทางจิตวิเคราะห์ก้าวเข้ามามีบทบาท
สำคัญต่อการพิจารณาวิธีการทางความคิดของมนุษย์ และภาวะทางจิตใจ ในช่วงต้นศตวรรษที่
20

ที่ผ่านมาความเจ็บป่วยทางจิตมักจะถูกจัดว่าเป็นความผิดปกติ เป็นสิ่งที่น่าอัปยศ หรือแม้แต่
เป็นบาปอันเกิดจากความชั่วช้าหรือการถูกผีหรือปีศาจร้ายเข้าสิง นอกจากนี้เรายังทราบดีจากแนวคิด
ของมิเชล ฟูโกต์ว่า เพราะเหตุใดและเพื่อเหตุใดการนิยามความผิดปกติและความปกติจึงเป็นราก
ฐานสำคัญในการได้มาและทรงไว้ซึ่งอำนาจโดยใน *Madness and Civilization* ฟูโกต์มองย้อนกลับ
ไปถึงช่วงที่โรคเรื้อนพบจุดจบลงในทวีปยุโรป ในตอนปลายของยุคกลาง และโรคจิตดูจะเข้ามาแทนที่
โรคเรื้อนไปในช่วงเวลาเดียวกัน สถานภาพของโรคจิตเปลี่ยนแปลงไปในระยะต่อมา เกิดภาวะที่ฟูโกต์
เรียกว่า "Great Confinement" เมื่อผู้ป่วยโรคจิตถูกตัดขาดออกไปพร้อมกับสิ่งผิดปกติอื่นๆ ในสังคม
ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอีกครั้งในช่วงศตวรรษที่ 19 เมื่อการจองจำถือเป็นทางออกที่ไม่เหมาะสม
และมีความพยายามที่จะปลดปล่อยผู้ที่ถูกกักขังด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรม มีการจัดตั้งสถาบันเพื่อดู
แลรักษาผู้ป่วยทางจิตที่เรียกว่า Asylum เพื่อทดแทนสถานที่จองจำที่มีมาแต่เดิม

ครั้งถึงศตวรรษที่ 20 จิตวิทยาถือเป็นส่วนหนึ่งของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัย
ใหม่ โดยเฉพาะในแขนงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เป็นส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม
ในศตวรรษที่ 19 ตลอดจนความเจริญทางการแพทย์สมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการค้นพบยา
ปฏิชีวนะ หรือการปลูกฝีฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นผลให้มนุษย์สามารถหลีกเลี่ยงจากโรคภัยที่เดิมเคย
นำมาซึ่งความตายก่อนถึงวัยอันควร ในส่วนของความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์นี้จะเห็นได้ว่าสาขา
จิตวิทยาอันเป็นวิชาที่ศึกษารวมชาติ กลไกการทำงานและสภาวะจิตใจของมนุษย์ได้ทวีความ
สำคัญขึ้นเป็นอย่างมาก ในเมื่ออาการของโรคทางกายภาพต่างๆ ถูกมองว่าล้วนมีหนทางแก้ไขโดยการ
วินิจฉัยที่ถูกต้อง การเยียวยารักษาและการบำบัด ดังนั้นเรื่องของจิตใจก็น่าที่จะสามารถรับการบำบัด
ได้ด้วยวิธีการต่างๆ ด้วยเช่นกัน

คำว่า Psychiatry หรือจิตเวชศาสตร์นั้นเป็นคำที่บัญญัติโดยนายแพทย์โยฮันน์ ไรล์ (Johann Reil) ในปี ค.ศ. 1808 และในไม่ช้าไม่นานคำนี้ก็เริ่มที่จะมาทดแทนคำว่า "alienist" หรือผู้แปลกแยกแตกต่าง คำเรียกขานที่เปลี่ยนแปลงนี้เป็นสัญญาณถึงความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติที่มีต่อการให้การดูแลผู้ป่วยทางจิตที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ไรล์แล้วยังมีบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อพัฒนาการด้านการรักษาทางจิตเวชอีก ได้แก่ ฟรานซ์ อันตอน เมสเมอร์ (Franz Anton Mesmer—1734-1815) แพทย์ชาวเยอรมันผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเวียนนา ผู้ริเริ่มการรักษาด้วยวิธีการสะกดจิตหรือ hypnotism โดยการใช้แท่งโลหะแกว่งไปมาตรงหน้าคนไข้เพื่อให้คนไข้ตกอยู่ในภวังค์จนบางครั้งอาจเกิดอาการชักขึ้นก็ได้ วิธีการของเมสเมร์นำไปสู่การวิจัยค้นคว้าเพิ่มเติม และพัฒนาการต่อไปในศตวรรษที่ 20 ท่ามกลางข้อขัดแย้งต่างๆ

ฟิลิป ฟิเนล (Philippe Pinel—1745-1826) นายแพทย์ชาวฝรั่งเศสที่สนใจปรัชญาและวรรณกรรมของนักคิดนักเขียนสำคัญๆ แห่งยุคไม่ว่าจะเป็น ฌอง ฌาคส์ รูสโซ หรือจอห์น ล็อก ต่อมาเมื่อเพื่อนสนิทคนหนึ่งป่วยเป็นโรคทางจิตและเสียชีวิตลง ฟิเนลได้ทุ่มเทแรงใจให้กับการศึกษาโรคทางจิตและได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลโรคจิตในกรุงปารีส ในปี ค.ศ. 1792 ณ ที่นั่นเขาได้เปลี่ยนแปลงวิธการดูแลคนป่วยซึ่งก่อนหน้านี้จะถูกจองจำด้วยโซ่ตรวน ถูกเยียนตีและนำออกแสดงต่อสายตาของสาธารณชนราวกับเป็นสิ่งประหลาด พิสดาร วิธีการบำบัดของฟิเนลที่เรียกกันว่า moral therapy นั้นเน้นที่การจัดที่พักที่สะอาดและสะดวกสบาย โดยผู้ป่วยจะได้รับการฝึกให้ทำงานง่ายๆ ที่มีประโยชน์ ฟิเนลยังเขียนตำราเกี่ยวกับวิธีการบำบัดรักษาแบบ moral therapy อีกด้วย

แพทย์ชาวฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งได้แก่ ฌอง-มารี ชาร์โกต์ (Jean-Marie Charcot—1825-1983) เป็นผู้เปิดคลินิกทางประสาทวิทยาที่เป็นที่รู้จักเลื่องชื่อไปทั่วยุโรป และหนึ่งในบรรดาศิษย์ที่จะมาศึกษาที่คลินิกที่โรงพยาบาลซอลเพตริเอร์ (Salpêtrière) ก็คือซิกมันด์ ฟรอยด์นั่นเอง ชาร์โกต์เป็นที่รู้จักกันดีในวงการแพทย์ สำหรับการศึกษาค้นคว้าที่ทำให้เขาได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งประสาทวิทยาสสมัยใหม่ ทั้งยังเป็นบุคคลแรกที่วินิจฉัยโรคทางสมองและไขสันหลังที่ทำให้เกิดอาการอัมพาต การสั่นกระตุก พุดไม่ชัด ที่เรียกว่า Multiple Sclerosis อีกด้วย ในด้านจิตวิทยาเขามีชื่อเสียงในการใช้วิธีการสะกดจิต ในการรักษาสตรีที่มีอาการทางจิตที่เรียกกันว่า ฮิสทีเรีย (Hysteria) ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า conversion disorder อันเป็นโรคที่ผู้ป่วยสูญเสียความสามารถทางกายภาพบางอย่าง เช่น การเห็น การพูด การสัมผัส หรืออาการเคลื่อนไหวโดยมิได้เกิดจากความเสียหายของระบบประสาทโดยตรง

เมื่อวิชาการทางจิตวิเคราะห์มีพัฒนาการไปในระดับที่เห็นนี้ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญ ต่อวิธีการทางความคิดและการศึกษาภาวะทางจิตใจของมนุษย์ โดยเฉพาะในโลกตะวันตก ทั้งยังนำไปสู่แนวทางความคิดใหม่ๆ ในการพิจารณาประเด็นของศิลปะหรือการอ่านงานเขียนโดยเฉพาะงานวรรณกรรม

ในกรณีของเวอร์จิเนีย วูล์ฟ ผู้เขียน *Mrs. Dalloway* นั้น นักวิจารณ์ลงความเห็นว่าคุณสมบัติของวูล์ฟกับเรื่องของจิตวิเคราะห์ปรากฏในหลายระดับหลายรูปแบบ ทั้งอาการป่วยทางจิตของวูล์ฟเอง ทั้งความรู้ที่นำไปสู่ความเกี่ยวพันและทัศนคติต่อทฤษฎีทางจิตวิเคราะห์ทั้งของฟรอยด์และสำนักศิษย์ของเขา—อย่าลืมว่าในช่วงทศวรรษที่ 1920 ผลงานและความคิดของฟรอยด์เผยแพร่มาถึงประเทศอังกฤษและแพร่หลายออกไปโดยฝีมือของสมาชิกกลุ่มบลูมส์เบอรี ซึ่งวูล์ฟเองก็เกี่ยวพันอยู่อย่างใกล้ชิด—ในทศวรรษเดียวกันนั้นมีผู้บันทึกสถิติไว้ว่า นักจิตวิเคราะห์หลายคนพากันศึกษาผลกระทบของมโนทัศน์ด้านจิตวิเคราะห์ในงานเขียนของวูล์ฟ ทั้งในแง่ของแนวทางการเขียนและภาษา และยังวิเคราะห์ชีวิตและงานของวูล์ฟโดยใช้ทฤษฎีทางจิตวิเคราะห์อีกด้วย

ที่น่าสนใจก็คือถึงแม้ว่าวูล์ฟเองจะเผชิญกับอาการป่วยทางจิตหลายครั้งหลายครา และได้รับการรักษาในรูปแบบต่างๆ แต่ตัวเธอเองไม่เคยได้รับการรักษาในลักษณะที่ใช้แนวทางทางจิตวิเคราะห์ จนนักวิจารณ์พากันสันนิษฐานว่า ถ้ามันเธอได้ใช้แนวทางนี้การรักษาก็มีส่วนช่วยหรือในที่สุดแล้วสามารถทำให้ให้เธอหลีกเลี่ยงอาการเครียดและความหม่นหมองที่นำไปสู่อัตวินิบาตกรรมในปี 1941 ได้หรือไม่ ท่าทีของวูล์ฟนั้นดูจะเป็นไปในทางตรงข้าม คือเธอออกจะเป็นปฏิปักษ์กับแนวคิดนี้อยู่มาก โดยเมื่อใดที่กล่าวถึงทฤษฎีทางจิตวิเคราะห์จะมีน้ำเสียงเยาะเย้ยประชดประชันอยู่ในที่ แต่ในขณะที่เดียวกันวูล์ฟก็มักจะหาโอกาสที่จะโต้ตอบแนวคิดของฟรอยด์เกี่ยวกับจิตใต้สำนึกบ้าง ปมเอ็ดิปุสหรือภาวะทางเพศของสตรีบ้างด้วยความเคลือบแคลงใจ ถึงแม้ว่าเราจะทราบดีว่าในฐานะนักเขียนงานวรรณกรรมวูล์ฟเป็นที่รู้จักโดดเด่นในฐานะผู้ใช้กลวิธีที่เรียกว่า stream of consciousness หรือกระแสสำนึก อันเป็นกลวิธีที่นักเขียนใช้เพื่อแสดงถึงการเคลื่อนไหวของประสบการณ์ภายในของตัวละคร ทำให้ชวนสงสัยว่าเป็นไปได้หรือไม่ว่านักประพันธ์อย่างวูล์ฟกับนักวิทยาศาสตร์อย่างฟรอยด์ต่างฝ่ายต่างก็กำลังศึกษาความเป็นจริงทางจิตในขณะเดียวกันแต่ด้วยวิธีการที่ต่างกัน ในส่วนของภาวะและอาการทางจิตเวชของวูล์ฟนั้น บันทึกเชิงชีวประวัติที่เกี่ยวกับนักเขียนผู้นี้บรรยายระดับความรุนแรง ความถี่ และลักษณะของอาการไว้ต่างๆ กันทั้งยังลงความเห็นไม่ได้ว่าควรจะวินิจฉัยว่าเธอเป็นอะไรกันแน่ ระหว่าง manic depression, cyclothymia (i.e. periodic breakdowns interspersed by long periods of sanity), Hysteria หรือ Schizophrenia หรือแม้แต่ว่าจะเป็นการไม่เหมาะสมหรือไม่ที่จะใช้คำว่า “บ้า” หรือ “เสียสติ” กับอาการของวูล์ฟ

ไม่ว่าเวอร์จิเนีย วูล์ฟจะมีทัศนคติต่อวิชาการทางจิตวิเคราะห์อย่างไร แต่ที่แน่ๆ ก็คือทัศนคติของความเกลียดชัง คูหมีน และเคลือบแคลงใจต่อจิตแพทย์ ซึ่งคงจะไม่แสดงอย่างเด่นชัดที่ใดเท่ากับในนวนิยายที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1925 ที่ตั้งชื่อตามตัวละครเอกของเรื่องคือ *Mrs. Dalloway* การดำเนินเรื่องในนวนิยายที่ไม่มีพล็อตที่ชื่อ *Mrs. Dalloway* เกิดขึ้นในห้วงเวลาเพียงวันเดียวในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1923 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ กลวิธีที่ค่อนข้างแตกต่างไปเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาที่ผู้เขียนจะต้องใช้กลวิธีดำเนินเรื่องที่แตกต่างออกไป ซึ่งทางออกของวูล์ฟก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า

Tunneling technique อันเป็นการให้ตัวละครแต่ละตัวรำลึกถึงอดีต ผู้อ่านจะได้รับประสบการณ์จากการย้อนอดีตของตัวละครที่จะให้ภูมิหลังและประวัติของตัวละคร แทนที่จะรับทราบสิ่งเหล่านี้จากผู้ดำเนินเรื่องอย่างที่เราจะพบในเรื่องอื่นๆ

ในนวนิยายเรื่องนี้แทนที่ผู้เขียนจะสร้างเหตุการณ์หลักๆ ที่ตัวละครประสบและดำเนินเรื่องไปตามแนวทางนั้น กลับดำเนินเรื่องโดยใช้เวลาที่ผ่านไปแต่ละชั่วโมงเป็นตัวกำกับ นวนิยายเรื่องนี้จึงประกอบขึ้นด้วยการเคลื่อนไหวจากตัวละครตัวหนึ่งไปยังอีกตัวหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่งจากความคิดคำนึงของตัวละครตัวหนึ่งไปยังความคิดคำนึงของตัวละครอีกตัวหนึ่ง

Mrs. Dalloway ได้ชื่อว่าเป็นนวนิยายแบบ flâneur อันเป็นคำในภาษาฝรั่งเศสที่ใช้เรียกนวนิยายประเภทที่แสดงให้เห็นตัวละครเดินไปมาอยู่ในเมืองใหญ่เมืองหนึ่ง ที่ใช้กลวิธีการบรรยาย สถานที่ ตัวเมือง สวนสาธารณะ ตลอดจนถนนวันแควนในลักษณะที่โดดเด่นใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับตัวละครที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นๆ และภายใต้กรอบกำหนดของเมืองที่ในเรื่องนี้คือมหานครลอนดอนนี้เองที่วูล์ฟนำเสนอชีวิตและความคิดคำนึงของคลาริสซา แคลโลเวย์ สตรีจากวงสังคมชั้นสูง และตัวละครที่เธอไม่เคยรู้จักหรือเกี่ยวพันด้วย แต่เป็นตัวละครที่วูล์ฟกำหนดให้เป็นตัวละครเงา (double) ของเธอ ทหารผ่านศึกจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ผู้มีนามว่าเซปติมัส วอร์เรน สมิธ นั่นเอง

หลังจากที่เปิดฉากรนวนิยายด้วยการนำเสนอภาพของคลาริสซา แคลโลเวย์ ทั้งในอดีตและปัจจุบันกาลไปแล้ว ในช่วงต่อไปบนถนนสายเดียวกันกับที่มิสซิสแคลโลเวย์ กำลังเดินแวะทักทายผู้คน ที่รู้จัก ระหว่างทางไปร้านดอกไม้ เพื่อซื้อดอกไม้ที่จะประดับบ้านสำหรับงานเลี้ยงที่จะจัดขึ้นสำหรับบุคคลชั้นนาระดับประเทศในเย็นวันนั้น เสียงท้อโหฬารของรถยนต์อันเป็นประติศฐกรรมที่บ่งบอกว่าโลกสมัยใหม่ได้เข้ามาแทนที่โลกแห่งอดีตแล้ว ที่ทำให้คลาริสซาสะดุ้งตกใจ กลับเป็นเสียงเดียวกันที่สร้างความตระหนกอลังการขวัญหายให้กับนายทหารผ่านศึกผู้นั้นที่ออกมาเดินรับอากาศบริสุทธิ์ในช่วงปลายฤดูใบไม้ผลิ โดยมีสวนสาธารณะรีเจนท์พาร์คเป็นจุดมุ่งหมาย

เมื่อไม่กี่ปีก่อนหน้านี้เซปติมัสเข้ากรุงลอนดอนในฐานะชายหนุ่มที่มุ่งมั่นที่จะเริ่มต้นอาชีพและหาประสบการณ์ให้ตนเองที่ดูจะมีอนาคตไกลเพราะความขยันขันแข็งในหน้าที่การงานและความมุ่งมั่นที่จะเสาะแสวงหาความรู้ แต่แล้วสงครามโลกก็อุบัติขึ้นและเขาก็ต้องไปรบในสมรภูมิในภาคพื้นยุโรป ในที่สุดเขาก็ได้กลับสู่ประเทศอังกฤษด้วยเกียรติยศจากการที่ได้ต่อสู้ในศึกสงครามด้วยความกล้าหาญ แต่ขณะเดียวกันถึงแม้ว่าทางกายภาพเขาจะสมบูรณ์ดีทุกประการแต่เซปติมัสกลับแสดงออกถึงอาการที่เรียกกันว่า "Shell Shock" อันเป็นอาการที่เกี่ยวข้องกับความกระทบกระเทือนและสภาพบอบช้ำทางอารมณ์จากการที่ได้เห็นสภาพที่เป็นจริงของความโหดร้ายทารุณในสงคราม¹ ถึงแม้

¹ สงครามโลกครั้งที่ 1 (1914-1918) นั้นเปรียบเทียบกับในหลายแง่มุมกับสงครามเวียดนามที่อุบัติขึ้นในเวลาครึ่งศตวรรษต่อมา ในสายตาของคนจำนวนมากสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นสงครามที่น่าจะหลีกเลี่ยงได้ และความรู้สึกเช่นนี้เองที่ทำให้ทหารหลายต่อหลายคนรู้สึกตกใจจนมีผลทางจิต (traumatized) ยุทธวิธีส่วนใหญ่ในสงครามนี้ดำเนินไป

ว่าจะมีทหารผ่านศึกจำนวนมากที่อยู่ในสภาวะเช่นนี้ แต่ในขณะนั้นยังมิได้มีการศึกษาถึงสาเหตุและอาการที่จะนำไปสู่การวินิจฉัย และดูแลรักษาที่เหมาะสมได้ เมื่อเชปติมัสเริ่มแสดงออกถึงความหดหู่ ซึมเศร้า ขาดกำลังใจวังชา และความกระตือรือร้นที่จะเดินหน้าต่อไปกับชีวิต หรือเสาะแสวงหาความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่ต้องสะดุดลงเพราะศึกสงคราม จนถึงขั้นไม่อยากอาหาร ไม่ปรารถนาจะสังคมกับผู้คน และพูดคนเดียว ในเบื้องต้นเขาและลูเครเซีย ภรรยาชาวอิตาลีเลียนที่เขาพบและเข้าพิธีสมรสด้วยในขณะที่ประจำการอยู่ที่ประเทศอิตาลี ซึ่งเป็นพันธมิตรกับประเทศอังกฤษในสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้พากันไปปรึกษาขอรับการรักษาในเมืองดันจากแพทย์ทั่วไป แทนที่จะไปพบผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง อันแสดงให้เห็นถึงความไม่คุ้นเคยกับเรื่องราวทางจิตเวชในหมู่ผู้คนในสมัยนั้น นายแพทย์โฮลมส์เป็นแพทย์ที่เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง ชอบใช้อำนาจตามอำเภอใจ และพยายามที่จะใช้อำนาจนั้นครอบงำคนไข้ของเขา วูลฟ์แสดงให้เห็นว่าความเขลาและอวดดีของโฮลมส์นั้นทำอันตรายต่อคนไข้ของเขา มากกว่าที่จะได้เป็นประโยชน์ ลักษณะต่างๆ เหล่านี้ไม่ต่างกับนักกับลักษณะของเซอร์วิลเลียม แบรดชอว์ จิตแพทย์ที่ภายหลังได้เข้ามาับภาระการดูแลรักษา เชปติมัส สมิธต่อจากนายแพทย์โฮลมส์

วูลฟ์ใช้ศิลปะในการประพันธ์ ในการเสนอภาพของเซอร์ วิลเลียม แบรดชอว์ ในฐานะตัวแทนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันหลักทางสังคมของอังกฤษที่เราจักกันดีในนามของ The Establishment โดยวิธีการเทียบเคียงที่แยบยลของรถยนต์สีเทานกพิราบของแพทย์ ผู้เลื่องชื่อถึงขนาดได้รับบรรดาศักดิ์ชั้นอัศวินผู้นี้กับรถยนต์พระที่นั่งที่บรรดาราชนิกุลใช้ แบรดชอว์ถูกใช้เป็นตัวอย่างของอำนาจที่ทรงไว้ซึ่งความโหดร้าย ความปรารถนาอันแรงกล้าแต่ทว่าเหนียวเหนียวเหนียวในอันที่จะครอบงำผู้ที่เข้ามาในอาณาเขตในกรณีของเชปติมัสถูกโยนเข้ากับอำนาจเบื้องสูงของรัฐที่เป็นตัวการในการก่อความพิวาคอันเนื่องมาจากสงครามที่ทำให้ลายสูญภาพจิตของเชปติมัส และแพทย์อย่างเซอร์วิลเลียม แบรดชอว์ นี่เองที่ทำให้ความพิวาคที่วุ่นวายบรรลุไปที่สุดในที่สุด

ด้วยการใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ซ่อนอยู่ในคูดินที่ขุดไว้ เมื่อได้รับคำสั่งให้ทำการประจัญบานทหารก็จะปีนออกมาจากคูดินและตาดำหน้าปะทะกับข้าศึก คูเหล่านี้มีความอึดอันหนาแน่น ทั้งยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคร้ายต่างๆ อีกด้วย เนื่องจากมักจะเฉอะแฉะเป็นโคลนตมเมื่อมีฝนตก จนทหารอดไม่ได้ที่จะรู้สึกว่าเป็นเสมือนหลุมศพที่ขุดขึ้นมาเพื่อฝังคนเป็นเท่าๆ กับที่เป็นกำลังจากกระสุนของข้าศึก นอกจากนี้สงครามโลกครั้งที่ 1 ยังเป็นครั้งแรกที่มีการใช้แก๊สพิษ ที่เรียกว่าแก๊สคลอรีนและทหารที่สูดควันพิษเข้าไปโดยไม่ได้สวมหน้ากากป้องกันจะเสียชีวิต หรือต้องทนทุกข์ทรมานอย่างสาหัส

ที่น่าสนใจก็คือ ปอยครั้งที่ทหารที่เป็นปฏิปักษ์กันจะมีกลายเป็นมิตรกันขึ้นมาในช่วงที่มีการหยุดยิงและในอาณาเขตที่เรียกว่า no man's land ที่อยู่ระหว่างเส้นแบ่งของคูที่ขุดไว้ ทหารหลายคนจะรู้สึกว่าการที่แท้จริงของตนหาใช่ทหารด้วยกันไม่แต่นายทหารผู้บังคับบัญชา นักการเมือง และนายพลที่เป็นแม่ทัพที่เป็นผู้กำหนดทิศทางของสงคราม ความพิวาค โหดร้าย ทารุณของสงครามที่ขาดการบริหารจัดการที่ดีครั้งนี้จึงก่อให้เกิดทหารผ่านศึกที่มีอาการทางจิตเป็นจำนวนมาก

แบรดชอว์เป็นบุรุษร่างใหญ่ที่มีท่วงทีน่าเกรงขาม ในสายตาของบุคคลทั่วไป เขาไม่มีท่าทีใดๆ ที่อาจสื่อถึงความผิดปกติทางจิตอย่างที่เขาถูกแพทย์นิยามไว้แต่อย่างใด แต่ผู้คนที่ได้เข้าใกล้รู้สึกอึดอัดใจกับบางสิ่งบางอย่างในตัวของเขาที่สัมผัสได้ (ดู *Mrs. Dalloway* p.200, 203) ในด้านภูมิหลังชีวิตส่วนตัวแบรดชอว์เป็นตัวอย่างของผู้ที่สามารถใช้วิชาความรู้ ประสบการณ์ และความบากบั่นในการทำงานจนสามารถเลื่อนสถานะทางสังคมของตนเองได้ถึงระดับที่ได้เป็นแขกรับเชิญไปร่วมงานเลี้ยงของมิสซิสเดลโลเวย์ในคำคืนอันเป็นจุดจบของเหตุการณ์ในนวนิยายชื่อเดียวกันนั้น งานเดียวกันกับที่นายกรัฐมนตรีก็เป็นแขกรับเชิญด้วยเช่นกัน และที่สำคัญเขาได้ยินยอมให้ตนเองถูกค่านิยมแบบวัตถุนิยมที่ให้คุณค่าแก่การใช้อำนาจเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ในการรักษาผู้ป่วยเขาจะใช้แรงผลักดันต่างๆ ทางสังคมในอันที่จะทำให้คนไข้แสดงความจำนง ดังในความคิดของเชปติมัสที่รู้สึก "Naked, defenseless, the exhausted, the friendless received the impress of Sir William's will. He swooped, he devoured. He shut people up." ด้วยความกระเหี้ยนกระหือรือที่จะจัดการกับคนไข้ด้วยการกำจัดออกจากสังคมโดยการส่งไปไว้ในสถานพยาบาลสำหรับผู้ป่วยทางจิต เช่นที่เขาจะทำการกับเชปติมัสนั่นเอง วูล์ฟจึงเห็นเขาเป็นดังเพศฆาตที่นำมาซึ่งความตาย เพราะการวินิจฉัยบุคคลผู้หนึ่งว่าเสียสติจะนำมาซึ่งการถูกแยกให้โดดเดี่ยวจากผู้คนจากสิ่งรอบตัว ซึ่งก็คือการแยกออกไปจากชีวิต

ในยามป่วยไข้ เชปติมัสใช้เวลาในการขีดเขียน "The table drawer was full of there writings; about war; about Shakespeare; about great discoveries; how there is no death" (154) สิ่งเหล่านี้ทำให้เขาตื่นเต้น (ต้องไม่ลืมว่าในความคิดคำนึงของเขาเขาไปรบในสงครามเพื่อที่จะปกป้องเช็กสเปียร์ให้อยู่คู่แผ่นดินอังกฤษ) แต่ทั้งนี้ " both Dr. Holmes and Sir William Bradshaw said excitement was the worst thing for him)" (154)

การถูกสั่งห้ามไม่ให้มีความรู้สึก ไม่ให้ตื่นเต้นหรือรู้สึกเร้าใจ เตือนให้เชปติมัสนึกถึงคำพูดของแบรดชอว์ที่กล่าวห้ามการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมด้วยว่า "The people we are most fond of are not good for us when we are ill." Bradshaw said he must be taught to rest Bradshaw said they must be separated." (162) "they" ในที่นี้หมายความว่าถึงเชปติมัสกับภรรยาตนเอง คำสั่งห้ามนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ต่อต้านอย่างรุนแรงในตัวของเขา ผู้ตั้งคำถามว่า

"Must", "must", Why "must"?

What power had Bradshaw over him?

"What right has Bradshaw to say 'must' to me?"

และการตระหนักถึงความจริงว่า

"So he was in their power! Holmes and Bradshaw were on him!

The brute with the red nostrils was snuffing into every secret place!:" (163)

สภาพการตกเป็นเหยื่อของแพทย์และจิตแพทย์อย่างที่เชปติมัสเป็นนั้นไม่ต่างกันนักกับสภาพของอลัน สแตริง เด็กหนุ่มผู้ตกเป็นผู้ต้องหาในข้อหาทำทารุณกรรมม้าหนักตัว ในบทละครเรื่อง *Equus* ของ บียอนอร์ แชฟเฟอร์ ตาที่ได้เกริ่นไว้ข้างต้นที่อาจจะแตกต่างไปบ้างก็คือ ในกรณีของนายแพทย์มาร์ติน ไคสาร์ต จิตแพทย์ผู้ได้รับมอบหมายจากอัยการให้วินิจฉัยการกระทำของสแตริงว่าเป็นการกระทำของผู้ที่ผิดปกติทางจิต ไคสาร์ตเองกลับเป็นผู้มีความรู้สึกว่าเขาได้ทำให้เด็กหนุ่มคนไข้ของเขาตกเป็นเหยื่อ

ในองก์แรกของละคร ไคสาร์ตกำลังแสดงปาฐกถากับลูกศิษย์เปิดเผยว่าในคืนแรกที่เขาได้พบกับสแตริง

"That night, I had this very explicit dream. In it I'm a chief priest in Homeric Greece. I'm wearing a wide gold mask, all noble and bearded, like the so-called Mask of Agamemnon found at Mycenae. I'm standing by a thick round stone and holding a sharp knife. In fact, I'm officiating at some immensely important ritual Sacrifice---The Sacrifice is a herd of children. I can see them stretching away in a long queue, right across the plain of Argos. I know it's Argos because of the red soil " (Act I, 5, 216)

และเมื่อเขาลงมือใช้มีดแทงท้องของเด็กที่จะใช้นูชายัญ เขาก็พบว่าใบหน้าของเด็กคนหนึ่งก็คือใบหน้าของสแตริงนั่นเอง

ในขณะที่เดียวกันกับที่ไคสาร์ตเห็นภาพที่ชัดเจนเหล่านี้ในความฝันที่อันที่จริงแล้วน่าที่จะเป็นฝันประเภทที่ซิกมันด์ ฟรอยด์จะตะครุบเพื่อนำไปตีความ วิเคราะห์ราวกับเหยื่ออันโอชะ ช่วงเวลานีเองที่จิตแพทย์ผู้ทรงภูมิรู้สึกว่าเขาได้ประสบความสำเร็จขั้นต้นในการเข้าถึงคนไข้ที่แต่แรกยืนกรานที่จะไม่ยอมให้ความร่วมมือแต่อย่างใดทั้งสิ้น ในการรับการวินิจฉัยอาการที่อันที่จริงแล้วจะเป็นประโยชน์แก่ตัวของเขาในแง่ที่ว่าเขาจะหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินคดีตามกฎหมายได้

ไคสาร์ตกล่าวกับผู้ชมว่าเมื่อได้รับมอบหมายให้ดูแลคดีนี้เขามิได้มีความคาดหวังอะไรมากนักกับเด็กหนุ่มผู้ก่อคดีโหดถึงแม้ว่าอัยการที่ดูแลคดีนี้จะกล่าวว่าได้พาสแตริงมาพบไคสาร์ตเนื่องจากเด็กหนุ่มมีความพิเศษบางอย่าง (There's something very special about him.) (I. 2, 212)

"What did I expect of him? Very little, I promise you.

One more dented little face. One more adolescent freak.

The usual unusual." (I.2, 213)

การใช้คำว่า freak และ unusual เป็นการตอกย้ำทัศนคติของสังคมที่มองผู้ป่วยทางจิตว่ามีความผิดปกติ หรือในกรณีผู้ที่กระทำผิดอย่างรุนแรงยังถือได้ว่าวิปริตหรือวิถกการอีกด้วย แต่ทว่าในเบื้องต้น เมื่อพยาบาลนำคนไข้เข้ามาไต่สารัตถ์ กลับชวนความรู้สึกเบื่อหน่าย “ความผิดปกติ” ที่เขาค้นเคยด้วยการกล่าวทักทายตามอย่างขนบของมารยาทสังคมอันดีว่า

“Hallo. My names Martin Depart.

I'm pleased to meet you.” (I. 2, 213)

และเมื่อคนไข้ไม่ยอมสัมผัสมือที่เขายื่นออกไปให้ก็ได้ถามต่อไปว่า

“So: did you have a good journey? I hope they gave you lunch at least.

Not that there's much to choose between a British Rail meal and one here.”

(I. 3, 213)

สแตริงยังแสดงอาการนิ่งงันไม่ได้ตอบใดๆ อยู่ดี และเมื่อนายแพทย์เริ่มซักประวัติจากแผ่น ประวัติที่บันทึกข้อมูลทุกอย่างที่ถามอยู่ ปฏิกริยาที่ได้รับตอบก็คือเสียงคนไข้ร้องเพลงจากรายการ โฆษณาเบาๆ เริ่มต้นด้วยโฆษณาหมากฝรั่ง ดับเบิลมินท์ที่ระบุว่าสามารถเพิ่มความสดแก่ผู้เคี้ยวเป็น ทวิคูณ

(Double your pleasure,

Double your fun

With Doublemint, Doublemint

Double mint gum) (I. 3, 214)

การทำทหายเช่นนี้ดูจะเป็นการส่งสัญญาณจากคนไข้ถึงนายแพทย์ว่าในเมื่อผู้เป็นแพทย์ยังกวณอารมณ์ เขาด้วยคำพูดที่แสดงถึงมารยาทสังคมที่ไม่มีความจริงใจและการไต่ถามที่ไม่มีความหมายได้ เขาเองก็มี สิทธิ์ที่จะได้ตอบในลักษณะเดียวกันด้วยบทเพลงเสแสร้งจอมปลอมที่ร้อยเรียงขึ้นมาเพื่อประโยชน์ ทางการค้าขายในโลกที่ครอบงำโดยวัฒนธรรมบริโภคนิยม

ไต่สารัตถ์รู้สึกประสบความสำเร็จก็เมื่อสแตริงเริ่มที่จะยุติการตั้งแง่ด้วยการสงวนท่าทีและยิน ยอมที่จะเริ่มพูดจาโต้ตอบกับเขา เมื่อเป็นเช่นนั้นจิตแพทย์จึงเริ่มเดินหน้าค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิ หลังของสแตริงเพื่อช่วยในการวินิจฉัยหรือเพื่อตั้งสมมติฐานว่า ความผิดปกติน่าจะมีอะไรเป็นสาเหตุ เริ่มต้นไต่สารัตถ์มุ่งไปที่พื้นฐานทางครอบครัว พบว่าอลัน สแตริงมีบิดาที่เข้มงวดกดขี่กับความ ประพฤติของบุตรชายถึงขนาดห้ามบุตรชายดูโทรทัศน์ แฟรงก์ สแตริง มีความคิดทางการเมืองไปทาง สังคมนิยมและแสดงตนเป็นคนไร้ศาสนาที่มักจะกล่าวอ้างประโยชน์ของคาร์ล มาร์กซที่กล่าวว่า “ศาสนา คือยาฝิ่นของประชาชน” อยู่เนื่องๆ ดอรา สแตริงผู้มารดานั้นตรงข้ามกับสามีตรงที่เป็นสตรีที่ แก่ศาสนาเป็นคนธรรมะธรรมโม ที่ใช้อบรมสั่งสอนบุตรชายด้วยเรื่องราวจากพระคัมภีร์ไบเบิล ในสายตา

ของมารดา อลันเป็นผู้บริสุทธิ์และความเชื่อทางศาสนาของเธอเองก็ทำให้เธอปักใจเชื่อว่าปีศาจร้ายนั้นเองที่เป็นตัวการนำมาซึ่งความชั่วร้ายที่เข้ามาแผ้วพานบุตรชาย²

เมื่อพิจารณาบิดามารดาของอลันโดยการไปเยี่ยมเยียนสำรวจบ้านช่องถิ่นที่อยู่ นายแพทย์โดสาร์ทก็จำเป็นต้องเดินหน้าหาบุญแฉ่งอื่นๆ ที่น่าจะไขปริศนาอันดำมืดที่เกี่ยวกับความประพฤติดิถีทำนองคลองธรรมของอลันต่อไป เพราะถึงแม้ว่าสัมพันธภาพตลอดจนลักษณะท่าทาง ความคิด และความเชื่อของบุคคลทั้งสอง จะเป็นปัจจัยที่น่าจะนำไปสู่อาการของเด็กมีปัญหาได้แต่โดยทั่วไปแล้วการมีพ่อที่เข้มงวดและแม่ที่แก่ศาสนา หรือความไม่ลงรอยกันระหว่างบิดามารดาที่ยังไม่ถึงกับจะเป็นความแตกร้างก็ไม่น่าจะจบลงด้วยพฤติกรรมที่โหดเหี้ยมได้มิใช่หรือ

ขั้นตอนต่อจากพื้นฐานทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อมด้านถิ่นฐานที่อยู่ โดสาร์ทก็เริ่มสนใจการนอนหลับ การละเมอและความฝันของอลัน หลังจากที่ทราบว่ายามค่ำคืน อลันจะตะโกนออกมาว่า "เอ็ดๆ" เมื่อถึงขั้นนี้อลันเริ่มมีการตอบสนองและยอมสื่อสารกับนายแพทย์ แต่เมื่อถามว่าเพราะเหตุใดเขาจึงร้องละเมอเสียงดัง เด็กหนุ่มก็ย้อนกลับไปตอบด้วยการร้องเพลงโฆษณาอีก เพื่อแสดงออกว่าเขาไม่ปรารถนาที่จะให้แพทย์ล่วงล้ำความรู้สึกที่เป็นดูจอาณาเขตส่วนตัวของการหลับการฝัน และการละเมอได้

ปฏิกริยาคล้ำยคลึงกันเมื่ออลันเปิดโอกาสให้โดสาร์ทพูดคุยสร้างความกันเองสนิทสนมได้ในระดับหนึ่ง โดสาร์ทก็เริ่มซักถามถึง จิลล์ เมสัน เด็กสาวที่ทำงานอยู่ในคอกม้า ผู้แนะนำให้อลันเข้าไปทำงานเป็นเด็กช่วยงานประจำคอก ที่โดสาร์ททราบมาว่าออกไปนัดเที่ยวกับอลันในคืนเกิดเหตุ อลันรู้สึกเดือนดาลกับสิ่งที่เขาเห็นว่าเป็นการสอดรู้สอดเห็นในเรื่องส่วนตัวมาก ถึงกับกล่าวเรียกแพทย์ว่า "Bloody Nosey Parker!" (I.16. 251) และใช้วิธีการย้อนกลับด้วยการถามตัวโดสาร์ทเองถึงความสัมพันธ์ของเขากับภรรยาโดยคำถามของเด็กหนุ่มสามารถตอกย้ำข้อสงสัยที่ว่านายแพทย์วัยกลางคนกับภริยาผู้เป็นทันตแพทย์ ที่ดูจากรูปร่างแล้วน่าจะแต่งงานกันเพราะคำนึงถึงความเหมาะสม มิได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกัน ทั้งโดสาร์ทเองก็มิได้มีความสัมพันธ์ชู้สาวกับผู้หญิงที่ไหน ทั้งหมดนี้โดสาร์ทยอมรับกับผู้ชม³ ว่าเป็น "area of maximum vulnerability" (I. 17. 252)

สาเหตุที่โดสาร์ทรู้สึกว่เรื่องของปัญหาสัมพันธภาพของเขากับภรรยาเป็นจุดที่ละเอียดอ่อนที่สุดคงจะเกี่ยวเนื่องกับความรู้สึกเล็กๆ ในจิตใจที่เขาตระหนักมาโดยตลอดว่าได้เลือกทางเดินชีวิตที่น่ามาซึ่งเกียรตินิยมชื่อเสียง และการยอมรับจากสังคม แต่สิ่งที่ขาดหายไปทั้งในชีวิตการงานและชีวิตส่วน

² ในปี ค.ศ. 1973 อันเป็นปีที่ละครเรื่อง *Equus* เปิดแสดงเป็นครั้งแรก เด็กๆ และเยาวชนโดยส่วนใหญ่มักถูกมองว่าบริสุทธิ์ ต่างกับในปัจจุบันที่สังคมตะวันตกเริ่มเห็นยอดของการประกอบอาชญากรรมโดยผู้เยาว์พุ่งพรวดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก

³ ที่ปีเตอร์ แชนเฟอร์ กำหนดให้เป็นดังคณะลูกขุนที่นั่งฟังคำให้การในศาลด้วยลักษณะการจัดฉากที่มิได้ใช้ขนบแบบเดิมที่ผู้ชมจะนั่งอยู่หน้าเวที แต่ให้บริเวณการแสดงของตัวละครอยู่ตรงกลาง และคนดูนั่งโอบล้อมทุกด้าน

ตัวก็คือความรักหลงใหลในสิ่งนั้น หรือหากจะมองจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาก็คงจะเป็นฉันทะนั่นเอง ความฝันของไคลส์รต์ที่เปิดเผยต่อสาธารณชนในการปาฐกถาบ่งบอกถึงความปรารถนาลึกๆ ที่เขามีมาแต่เยาว์วัย นั่นก็คือ การเป็นนักโบราณคดีที่จะไปขุดค้นดินแดนในอาณาจักรกรีกโบราณ เพื่อหาข้อเร้นลับต่างๆ จากหลักฐานทางโบราณคดีและศิลปวัตถุที่ยังหลงเหลือแต่ถูกฝังลึกอยู่ในดิน แต่ท้ายที่สุดกลับต้องเป็นนายแพทย์ที่มีหน้าที่จัดการกับสิ่งที่สังคมจัดว่าเป็นความผิดปกติประเภทต่างๆ พยายามไขข้อเร้นลับที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของ “ผู้ป่วย”

คงจะเป็นด้วยเหตุนี้เองที่ ปีเตอร์ แซฟเฟอร์ ทำให้ไคลส์รต์เริ่มหันใจเมื่อการรักษาของเขาดำเนินไปจนเริ่มจะเห็นผล อัลันยอมเปิดเผยความรู้ลึกหมดศรัทธากับความหลือกของสังคมและโลกของผู้ใหญ่ที่กำลังคาดหวังว่าเขาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วม เขาหันหลังให้กับศาสนาแบบที่นับถือในปัจจุบัน ห่อเหี่ยวความรักให้กับม้าที่เขาเลี้ยง จนถึงขั้นประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่ใช่ม้าเป็นส่วนร่วม และสิ่งที่ผู้คนคิดว่าเป็นการทารุณกรรม แท้ที่จริงก็คือการบูชาญูวิธีหนึ่ง ดังนั้นเมื่อเด็กหนุ่มเริ่มจะเดินไปในแนวทางของความ “ปกติ” ไคลส์รต์จึงอดไม่ได้ที่จะรู้สึกเสียดาย เพราะดูเหมือนว่าอัลันกำลังจะดำเนินชีวิตไปในแนวทางเดียวกับตัวเขาที่ต้องละทิ้งสิ่งที่เขารักและก้มหน้ายอมรับสิ่งที่ตรงกับความต้องการของสังคมมากกว่า

จะเห็นได้ว่าในกรณีของวรรณกรรมอังกฤษศตวรรษที่ 20 สองเรื่องที่มีการเสนอเรื่องราวของผู้ป่วยทางจิตเวชสองคน นักเขียนที่เป็นผู้รังสรรค์ตัวละครเหล่านี้มิได้เสนอภาพของความผิดปกติของพวกเขาในเชิงลบ หากมองเห็น (อย่างที่มักจะกล่าวกันว่าก็คือผู้มี “ตาใน” หรือว่า insight) ว่ามนุษย์เหล่านี้คือผู้ที่มีความรักใคร่หลงใหลแบบที่บุคคลทั่วไปในสังคมนอกจากจะไม่มีไม่เห็นแล้วยังตัดสินว่าวิปริต พิสดาร วิตถาร มิสซิสแคลโลเวย์เป็นตัวละครที่มีตัวตนสองตัวตนซึ่งตัวตนหนึ่งก็คือตัวตนที่มีอารมณ์และความรู้สึกแบบเดียวกับเซปติมัส วอร์เรน สมิธ แต่ถูกเก็บกดเอาไว้ เธอสะท้อนใจกับข่าวอัตวินิบาตกรรมของเซปติมัส แต่เพียงชั่วคราว แล้วก็หันไปดำเนินบทบาทที่สังคมกำหนดต่อไป ไคลส์รต์เองก็เช่นกันและเขาจะปวดร้าวกับทางเลือกนั้น ในที่สุดแล้วใครกันแน่ที่ผิดปกติในกรณีเช่นนี้



ชุดที่ ๖ “ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์”

มุมปากโลก “ปาก” ของใคร :
ขมขื่นในวรรณกรรมสตรีร่วมสมัย

ชุติมา ประกาศวุฒิสาร

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่๒

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

มูมปากโลก "ปาก" ของไกร: ขมขื่นในวรรณกรรมสตรีร่วมสมัย

ชุตินา ประกาศวุฒิสาร

"Rape is always historically and culturally specific, and how it is understood depends upon a framework of story telling." (Ken Plummer 63)

มูมปากโลก-นวนิยายเร่ร่อนของอัญชัญ: การตอบรับและกระแสวิจารณ์

มูมปากโลก นวนิยายเล่มล่าสุดของอัญชัญ นักเขียนรางวัลซีไรต์ ที่นำเสนอเรื่องราวของหญิงสาวชื่อ "เอิง" ผ่านมุมมองของ "จ๊อน" เพื่อนชายคนสนิทของเอิง เอิงเป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลและฐานะร่ำรวย ที่สำคัญความสวยของเธอเป็นที่สะดุดตาผู้พบเห็นและผูกมัดใจชายหลายคนรวมถึงตัวจ๊อนเองด้วย แม้ตอนแรกจ๊อนบอกผู้อ่านว่าความสัมพันธ์ระหว่างเขากับเอิงเป็นเพียงความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน แต่ท้ายที่สุดจ๊อนก็กลายเป็นคู่นอนคนหนึ่งของเอิง ความสัมพันธ์ระหว่างเอิงกับจ๊อนดำเนินมาถึงจุดพลิกผันเมื่อเอิงพบว่าเธอดังท้องโดยไม่ทราบแน่ชัดว่ากับผู้ใด จ๊อนขอให้เอิงเลิกมีเพศสัมพันธ์กับชายหลายคนหลายตาและแต่งงานอยู่กินกับเขาฉันสามีภรรยา แต่เอิงปฏิเสธจ๊อนและสารภาพกับจ๊อนถึงเรื่องในอดีตที่เธอชักนำพ่อเลี้ยง คนขับรถ และครู โรงเรียนประจำให้มีเพศสัมพันธ์กับเธอ หลังจากได้ฟังเรื่องราวของเอิง จ๊อนพยายามตัดใจจากเอิง เขาพบกับผู้หญิงคนใหม่ชื่อนิจซึ่งมีคุณสมบัติตรงข้ามกับเอิงทุกประการ เมื่อจ๊อนทราบข่าวการเสียชีวิตของเอิง จ๊อนจึงคัดค้านใจแต่งงานกับนิจและตั้งชื่อลูกสาวคนเดียวของเขาว่า "เอิง"

มูมปากโลกเป็นหนึ่งในวรรณกรรมไทยจำนวนไม่กี่เล่มที่พูดถึงเรื่องข่มขืนและผลของการข่มขืนที่มีต่อผู้ประสบเหตุ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าเรื่องดังกล่าวกลับถูกมองข้าม ไม่ได้ได้รับสนใจเท่าที่ควรจากผู้อ่านและนักวิจารณ์วรรณกรรม เนื่องจากเสียงของ เอิงในมูมปากโลกถูกล้อมกรอบไว้หลายชั้น นับตั้งแต่บทนำของบรรณาธิการคือ เอกชยา ศุขศิริ คำนำของผู้เขียนเองคือ อัญชัญ ตลอดจนรูปแบบการเขียนที่ให้เรื่องของ เอิง นำเสนอผ่านมุมมองของเพื่อนชายคนสนิท คือ "จ๊อน"

ในบทบรรณาธิการ เอกชยา สุขศิริ เชื้อเชิญให้ผู้อ่านเข้าไปสัมผัสเองโดยกล่าวว่าเองเป็นผู้หญิงที่ผู้อ่าน “นำชม นำลอง” และยังมองว่าเอิงนางเอกของอัญชัญเป็น “ผู้หญิงที่มีความสุขที่สุดคนหนึ่ง” แม้ว่าเธอจะละเมิดกฎเกณฑ์ของความเป็น “หญิงดี” ในสังคม ถัดจากบทบรรณาธิการคือถ้อยแถลงของผู้เขียน อัญชัญบอกถึงวัตถุประสงค์ในการเขียนนวนิยายของเธอว่า เธอต้องการให้ผู้อ่านตระหนักถึงพลังอำนาจทางธรรมชาติที่เรียกว่า “ความปรารถนาทางเพศ” ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมยังคงปกปิด ไม่กล้าเปิดเผย อัญชัญกล่าวกับผู้อ่าน “บางทีถ้าเราลองเอาผ้าแห่งอคติที่ผูกคาเราออก...เราอาจจะพบวิธีที่จะเปลี่ยนอำนาจในทางทำลายของมันให้เป็นประโยชน์มากกว่านี้... อาจจะด้วยเหตุผลข้อนี้ ผู้เขียนจึงได้พยายามจำลองชีวิตของ ‘เอิง’ ในแง่มุมดังกล่าว มาใช้ในนวนิยายสั้นๆ เรื่องนี้” ทั้งอัญชัญและเอกชยาใช้เรื่องเพศมาเป็นจุดขาย เนื่องจากเพศเป็นสิ่งที่สังคมพยายามปกปิด การนำเรื่องเพศมาเปิดเผยในที่สาธารณะจึงกลายเป็นสิ่งที่ปลุกเร้าความสนใจให้แก่ผู้อ่าน

นอกจากนี้อัญชัญและเอกชยายังได้วางกรอบให้แก่ผู้อ่านซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำความเข้าใจเรื่องราวของเอิง ดังจะเห็นได้จากกระแสดอกรับของผู้อ่านผ่านทางบทวิจารณ์มุมปากโลกที่เขียนโดย คำผกา และ พิเชษฐ์แสงทอง แม้ว่าบทวิจารณ์ทั้งสองแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ผู้วิจารณ์ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องความปรารถนาทางเพศ หรือ เซ็กส์ ของเอิง ในกระชูดอกทอง คำผกา ยกย่อง เซ็กส์หรือความปรารถนาทางเพศของเอิงว่าเป็นการปลดแอกผู้หญิง (ชนชั้นกลาง) ไปสู่อิสระภาพที่ควร ได้รับ ในมุมมองดังกล่าวเอิงกลายเป็นหญิงยุคใหม่ ทันสมัย มีอิสระเต็มที่ในเรื่องเพศ และเป็นผู้นำบุกเบิกให้ผู้หญิงทั้งหลายออกจากขนบจารีตของ “กุลสตรี” ที่ควบคุมและกดขี่ผู้หญิง ขณะที่พิเชษฐ์ ได้กลับแนวคิด “สตรีนิยม” ของคำผกา พิเชษฐ์มองว่านวนิยายของอัญชัญมิได้ปลดแอกผู้หญิงจากอำนาจเบ็ดเสร็จของผู้ชายอย่างแท้จริง เนื่องจากท้ายที่สุดแล้วอำนาจนั้นยังคงตกเป็นของเพศชายโดยแฝงตัวผ่านทางผู้เล่าเรื่องคือ จ๊อน ซึ่งเป็นผู้นำเสนอและวิเคราะห์เรื่องของตัวเอง

พิเชษฐ์และคำผกาดำเนินการให้ความสนใจแก่ประเด็นเรื่องเซ็กส์กับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างชายหญิง จนมองข้ามประเด็นอื่นในเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความรุนแรงทางเพศและผลกระทบของความรุนแรง

ทางเพศที่มีต่อเอง แม้พิเชษฐตระหนักดีว่าเรื่องของเองถูกนำเสนอผ่านมุมมองของช้อน แต่พิเชษฐมองเองด้วย
 สายตาของเพศชายและเชื่อแบบที่ช้อนเชื่อว่าไม่มีการล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นกับเองในวัยเด็ก ดังคำกล่าวของ
 พิเชษฐ์ว่ามุมปากโลก “เป็นเรื่องราวของผู้หญิงในสังคมชั้นสูงคนหนึ่งที่มีปัญหาทางจิตอันสืบเนื่องมาจาก
 ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว แรกสุดเธอเป็นลูกชู้ในสายตาพ่อ เป็นเมียลับของใครต่อใครตั้งแต่อายุ 14 ปี
 เป็นต้นมา ทำให้เธอกลายเป็นผู้หญิงติดเชื้กซ์ แสงหาความสุขที่แท้จริงในชีวิตโดยการใช้เชื้กซ์เป็นเครื่องมือ ภาย
 หลังเธอคือ ‘เพื่อน’ ชายคนสนิทเข้าไปสู่วงจรนี้ด้วย ทำให้เขาตกอยู่ในอำนาจเชื้กซ์ของเธอ” ความรุนแรงทางเพศ
 และผลกระทบของความรุนแรงทางเพศเป็นสิ่งที่คำภกมองข้ามเช่นกัน โดยคำภกมองว่าหากนำเอาปมปัญหา
 ทางจิตเข้ามาวิเคราะห์ ก็จะได้ภาพนางเอกที่ “ป่วยและอ่อนแอและเมื่อเองเป็นเพียงผู้หญิงที่ป่วย เธอจึงต้องพบจุด
 จบอันสาสมคือความตาย และไม่ใช่ความตายอันปกติ หากเป็นการตายในสภาพที่ชวนสับสนและกลืนเหยียน”
 (285) การมองพฤติกรรมติดเชื้กซ์ของเองว่าเป็นการปลดปล่อยทางเพศทำให้คำภกสามารถยกย่องเชิดชูเองใน
 ฐานะที่เป็นตัวแทนของหญิงยุคใหม่ที่ท้าทายกรอบของสังคมได้ เมื่อพิจารณาจากการให้ความสำคัญแก่ประเด็น
 เรื่อง ความปรารถนาทางเพศหรือเชื้กซ์ของ เอง เป็นหลักของผู้อ่านและผู้วิจารณ์ จึงไม่น่าประหลาดใจที่นวนิยาย
 ของอัญชัญเล่มนี้ไม่สามารถเข้าไปถึงรอบชิงรางวัลซีไรต์ได้ เนื่องจากถูกมองว่า “แรง” หรือเป็นหนังสือเรอเทอเอ็กซ์

ทั้งพิเชษฐ์และคำภกอ่านเองอย่างผิวเผิน พิเชษฐ์เชื่ออย่างที่ช้อนเชื่อว่าเองเป็นผู้ล่อลวงและต้องรับผิดชอบ
 ชอบในการกระทำของเธอ แม้อัญชัญจะสร้างนางเอกที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์จารีตของสังคมอย่างเเอง แต่ท้ายที่สุดผู้ที่มี
 อำนาจควบคุมเองคือช้อน ซึ่งมีบทบาทในฐานะผู้เล่าเรื่อง ส่วนคำภกผู้เขียนปฏิเสธที่จะมองเองไปถึง “กันบัง”
 และมองแค่พฤติกรรมส่าสอนของเองว่าเป็นการท้าทายบิดาธิปไตย เมื่อเรื่องของเองถูกล้อมรอบด้วยเรื่องเพศ
 และการปลดปล่อยความปรารถนาทางเพศ ประเด็นเรื่องความรุนแรงทางเพศและผลกระทบของความรุนแรงดัง
 กล่าวจึงถูกมองข้ามและถูกกลบเกลื่อนให้กลายเป็นประเด็นเรื่องเพศไปจนหมดสิ้น ในบทความชิ้นนี้ผู้เขียน
 ต้องการหยิบยกงานเขียนของอัญชัญมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าในการทำความเข้าใจผู้หญิงที่ประสบ
 กับความรุนแรงทางเพศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่าน/ผู้ศึกษาต้องมองนอก “กรอบความรู้” ที่สะท้อนอุดมการณ์ชาย
 เป็นใหญ่ และหันกลับมาทำความเข้าใจประเด็นข่มขืนภายในบริบทผู้ประสบเหตุเอง บริบทที่ว่านี้เป็นสิ่งที่เเอง

เรียกว่า “มูมปากโลก” สถานที่ที่ทุกสิ่งทุกอย่างตรงข้ามกับโลกแห่งความเป็นจริงที่คนทั่วไปรับรู้ เสียงของเิงที่เปล่งออกมาจาก “มูมปากโลก” ทำให้ผู้อ่านทบทวนและตั้งคำถามกับมายาคติเกี่ยวกับการข่มขืนที่มีอยู่ในสังคม

เรื่องเล่า อำนาจ และมายาคติของการข่มขืน

เรื่องเล่าเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศมีลักษณะต่างจากเรื่องเล่าประเภทอื่น ผู้ที่ประสบกับความรุนแรงโดยตรงมักจะปฏิเสธที่จะพูดถึงเหตุการณ์ดังกล่าวหรือแสดงความล่าบากยากเข็นในการบอกเล่าเรื่องของตนให้สังคมได้รับทราบ ใน *Authoring a Life* เบรินด้า เดลี กล่าวถึงความขัดแย้งภายในใจที่เกิดขึ้นเมื่อเธอบอกเล่าเรื่องราวของการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว “If she [my mother] read *Authoring a Life*, I surmised, she would probably subject me, once again, to the silent treatment. Although the loss of my mother’s love would be a terrible price to pay for writing this book, I had decided—for the sake of my sister and myself—that the terrible truth of father-daughter incest must once again be told” (xi) คำกล่าวของเดลีสะท้อนให้เห็นว่าความรุนแรงทางเพศไม่เพียงแต่ลบลบคนที่ถูกข่มขืนให้เป็นเพียงผู้ถูกกระทำหรือวัตถุทางเพศเท่านั้น แต่ยังทำลาย “เสียง” ของผู้ถูกข่มขืนอีกด้วย

สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความรุนแรงทางเพศเป็น “เรื่องที่เล่าไม่ได้” คือ มายาคติหรือความเชื่อของสังคมเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ การข่มขืนในความหมายของสังคมทั่วไปคือ ความรุนแรงทางเพศที่กระทำโดยเพศชายที่มีภรรยาหรือชายที่แต่งงานแล้ว มีความผิดปกติทางเพศ และมักจะเกิดขึ้นในสถานที่เปลี่ยว ส่วนผู้ที่ถูกข่มขืนคือผู้หญิงที่ไม่ระมัดระวังตัว อยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม และมักแต่งกายหรือแสดงพฤติกรรมที่ล่อแหลมหรือช่วยวนทำให้ผู้ชายที่พบเห็นบังเกิดอารมณ์ทางเพศ มายาคติเรื่องการข่มขืนสะท้อนให้เห็นมุมมองของ “เพศชาย” และคอกย้ำค่านิยมความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงในสังคม ขณะเดียวกันมายาคติเหล่านี้ยังสร้างความรู้สึกผิดและอับอายให้แก่ผู้ถูกข่มขืนแทนที่จะเป็นสู่กระทำความผิด และทำให้ผู้ถูกข่มขืนหลายคน ไม่กล้าเปิดเผยเรื่องของตน แม้ในกรณีที่ถูกข่มขืนออกมาบอกเล่าเรื่องของตน สังคมมักไม่ให้ความสนใจใส่ใจอย่างจริงจังต่อสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งนี้เพราะมายาคติที่ครอบงำความคิดความเชื่อของคนในสังคม ทำให้มองว่าข่มขืนเป็นเพียงเรื่องส่วนตัว เช่น

เกิดจากความผิดปกติทางเพศของผู้ชาย ความเคร่งครัดร้ายของผู้หญิง เป็นต้น ดังนั้นเสียงของผู้หญิงที่ถูกข่มขืนที่เปล่งออกมาจึงมักไม่ได้ยินหรือไม่รับฟังจากสังคม

การรักษาเยียวยาความรุนแรงทางเพศจึงต้องเริ่มจากการรื้อฟื้นตัวตนและเสียงของผู้ประสบเหตุ การบอกเล่าเรื่องราวการข่มขืนถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการเยียวยา เนื่องจากกระบวนการเล่าเรื่องเปิดโอกาสให้ผู้ประสบเหตุได้ต่อรองกับสังคมผ่านการอ่านซ้ำ ทบทวน และสร้างความหมายใหม่ให้กับอดีตจากจุดยืนของตนในปัจจุบัน สาระสำคัญของเรื่องเล่าเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศจึงอยู่ที่การช่วงชิงอำนาจ (authority) ในการให้ความหมายหรือคำนิยามแก่ตัวตนและประสบการณ์ความรุนแรงในอดีต ซึ่งมีสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ประสบความรุนแรงทางเพศ เนื่องจากที่ผ่านมาผู้ที่ทำหน้าที่บอกเล่า อ่าน วิเคราะห์เรื่องราวเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ คือนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และสื่อมวลชน นอกจากนี้การทบทวนอดีตผ่านกระบวนการเล่าเรื่องยังนำไปสู่การปรับเปลี่ยนจิตสำนึกเกี่ยวกับตัวตนของผู้ประสบเหตุจากผู้ถูกกระทำหรือถูกให้คำนิยามมาเป็นผู้กระทำหรือผู้เล่าเรื่องสำหรับผู้ประสบเหตุ กระบวนการรื้อฟื้นทบทวนอดีตจึงเป็นเสมือนการให้กำเนิดตัวตนใหม่ขึ้นมาอีกครั้ง หรือที่เคทีเรียกว่า “Authoring a Life” ซึ่งเป็นชื่อหนังสือของเธอ ด้วยเหตุนี้การบอกเล่าเรื่องราวความรุนแรงทางเพศของผู้ประสบเหตุจึงมีความสำคัญและมีลักษณะต่างจากเรื่องเล่าประเภทอื่น เพราะการเล่าเรื่องดังกล่าวมีตัวตนหรือชีวิตของผู้เล่าเป็นเดิมพัน

เรื่องเล่าเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศจึงไม่เพียงเป็นเรื่องของการใช้ภาษาในการสื่อสารเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว การเล่าเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความหมายและเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออกจากเรื่องของอำนาจ แนวคิดเรื่องอำนาจของมิเชล ฟูโกช่วยอธิบายอำนาจที่แฝงอยู่ในเรื่องเล่า¹ อำนาจสำหรับฟูโกมิได้เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่อำนาจเป็นกระแสที่หมุนเวียนเปลี่ยนถ่าย ไม่คงที่ คายตัวอำนาจปรากฏอยู่ทุกหนแห่งและมีรูปแบบที่หลากหลาย จึงไม่ใช่สิ่งที่ใครคนใดคนหนึ่งครอบครอง หรือเป็นสิ่งที่ถูกอ้างว่ามีอยู่ในตัวของบุคคลนั้น อำนาจเป็นสิ่งที่ต้องนำไปปฏิบัติ (exercise) และการปฏิบัติการของอำนาจมีทั้งการกดทับ (ทางลบ) และการผลิตหรือการสร้าง (ทางบวก) ไปพร้อมๆ กัน เป็นผลให้เครือข่ายที่อำนาจไหลผ่านมีทั้ง

¹ จู Discipline and Punish ของ มิเชล ฟูโก

ส่วนที่ปิดกัน ลดทอนและส่วนที่กระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ ความสัมพันธ์ของบุคคลภายใต้เครือข่ายของอำนาจที่ไหลเวียน จึงเป็นเรื่องของการต่อรองภายใต้เงื่อนไขหรือสถานการณ์จำเพาะนั้นๆ² เรื่องเล่าความรุนแรงทางเพศอยู่ในกระแสของอำนาจที่กล่าวข้างต้น พูโก กล่าวว่า “เรื่องเพศคือผลิตของอำนาจอย่างหนึ่งที่มีต่อร่างกาย และอำนาจนี้ไม่ได้อยู่ในรูปของกฎหมายและไม่ได้เป็นผลมาจากข้อห้ามเสมอไป ในทางตรงกันข้าม อำนาจทำให้ประเด็นเรื่องเพศขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง” (History of Sexuality 94) “ข่มขืน” เป็นผลของกระบวนการสร้างความหมาย (ผ่านกรอบความรู้ที่สังคมกำหนดและ โครงเรื่องที่คุ้นเคยเป็นอย่างดีในสังคม) เรื่องเล่าเกี่ยวกับการข่มขืนจึงแยกไม่ออกจากเรื่องของอำนาจ ผู้ที่สวมบทบาทในฐานะผู้เล่าเป็นผู้มีอำนาจในการให้ความหมายหรือค่านิยมของการข่มขืน กระบวนการดังกล่าวสร้างความหมายของผู้ข่มขืนและผู้ถูกข่มขืนพร้อมกับปิดกั้นความหมายชุดอื่นที่อยู่นอกเหนือกรอบความรู้ที่ใช้ในการอ่านความหมายให้แก่การข่มขืน การอ่านวิเคราะห์และทำความเข้าใจทำให้การของผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศจึงจำเป็นต้องนำกระบวนการผลิตความรู้/ความจริงที่อยู่ภายใต้กระแสของอำนาจมาพิจารณาด้วย โดยให้ความสำคัญแก่ ผู้เล่าเรื่อง วัตถุประสงค์ในการเล่า การคัดสรรข้อมูล กรอบความรู้ที่ใช้อ่านวิเคราะห์ตีความหมาย โครงเรื่องที่ใช้นำเสนอ เป็นต้น

เนื่องจากภาษาเป็นสิ่งที่กำหนดกรอบในการรับรู้เกี่ยวกับตัวตน โลกและความเป็นจริง การวิพากษ์กรอบของความรู้ รวมถึงความจริงในเรื่องเพศ จึงสามารถกระทำได้ผ่านทางภาษา ในบรรดาศาสตร์แขนงต่างๆ วรรณกรรมเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับภาษา ไม่ว่าจะเป็นการเล่นกับภาษา รูปแบบการนำเสนอ การอ่านและตีความหมายของภาษา ใน Law and Literature Aristodemou เปรียบเทียบวรรณกรรมกับกฎหมายว่า กฎหมายเป็นเรื่องของการบังคับใช้กฎขณะที่วรรณกรรมเล่นกับภาษาเป็นหลัก ดังนั้นวรรณกรรมจึงทำหน้าที่ดอกหญ้า ถ่ายทอด และวิพากษ์อุดมการณ์ของสังคมไปพร้อมๆ กัน ความย้อนแย้งภายในตัวของวรรณกรรมนี้เองที่ทำให้วรรณกรรมมีลักษณะโดดเด่นต่างจากตัวบทกฎหมาย “Fiction therefore does not just replicate culture; like legal texts, they are sites of struggle where cultural meanings and dominant assumptions can be criticized and contested. In that sense, literature and the aesthetic in general, is a contradictory phenomenon and it is by

² ใน *Telling Sexual Stories* Ken Plummer อธิบายอำนาจในความหมายของฟูโกว่า “Power is not a simple attribute or a capacity, but a flow of negotiations and shifting outcomes” (26)

interrogating the contradictions that a more self-conscious and critical approach to both law and culture can be taken" (10) การอ่าน ตีความหมายของคัมภีร์ในวรรณกรรมจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของการถอดรหัสความหมายของภาษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการวิพากษ์อุดมการณ์ มายาคติ กรอบความรู้ของสังคมที่ถูกนำเสนอผ่านภาษาไปพร้อมๆกัน Aristodemou แสดงให้เห็นความพิเศษในการศึกษาประเด็นความรุนแรงทางเพศในวรรณกรรม แม้ว่าวรรณกรรมไม่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหความรุนแรงทางเพศได้โดยตรง เช่น การนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย แต่กระบวนการอ่าน ตีความหมาย วิเคราะห์ความรุนแรงทางเพศผ่านทางวรรณกรรม กระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงอุดมการณ์ มายาคติ ความเชื่อ ที่อยู่เบื้องหลังความรู้ในศาสตร์แขนงต่างๆ ซึ่งอาจคนว่าเป็นกลางปราศจากอคติ และทำให้ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาวรรณกรรมได้มองเห็นกระบวนการสร้างความจริงในเรื่องเพศและความรุนแรงทางเพศอีกด้วย

เชิงในจินตนาการทางเพศของช่อน: สาวน้อยผู้บริสุทธิ์กับนางรากลส

มุมปากโลกของอัญชัญเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับการเล่าเรื่อง อัญชัญเปิดเรื่องด้วยการแนะนำผู้อ่านให้รู้จักช่อนในฐานะผู้เล่าเรื่อง เรื่องเล่าของช่อนเป็นเรื่องของผู้หญิงที่ชื่อเอ็ง ช่อนกล่าวถึงแรงจูงใจในการเปิดเผยเรื่องของเอ็งให้ผู้อ่านทราบ “ผมไม่แน่ใจว่า ถ้าคุณอ่านเรื่องนี้จบแล้ว คุณจะมีความรู้สึกอย่างไรให้กับผู้หญิงชื่อ ‘เอ็ง’ คุณอาจจะเกลียด กลัว ประหลาดใจ หรืออาจจะอึ้งขรยัยใจ หรือว่าคุณอาจจะมีแค่ความเข้าใจให้กับเพื่อนมนุษย์คนนี้ของคุณ แต่ผมเชื่อว่ายังมีอีกหลายคนอย่างแน่นอน เมื่ออ่านเรื่องของเอ็งจบแล้วอาจจะพบกับความรู้สึกซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ผมเพิ่งกล่าวมาข้างต้นทั้งหมด คุณอาจไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามันเป็นอะไร เพราะบางทีความรู้สึกดังกล่าวนี้ อาจจะยังไม่มีแม้แต่ชื่อของมันเอง” (7) แรงจูงใจของช่อนในการเล่าเรื่องเกิดจากความสับสน งุนงง ไม่เข้าใจ ผู้หญิงที่ชื่อเอ็ง การเล่าเรื่องเป็นวิธีการที่ช่อนใช้ “อ่าน” เอ็ง เพื่อสร้างความกระจ่างชัดเกี่ยวกับเอ็งให้แก่ตัวเขาและผู้อ่าน และช่วยคลี่คลายความรู้สึกวิถกกังวลสับสนอันเกิดจากการไม่รู้แน่ชัดว่าสิ่งที่เขาพบเจอเกี่ยวกับเอ็งคืออะไร

ความสัมพันธ์ระหว่างช่อนกับเอ็งจึงเป็นความสัมพันธ์ที่นำเสนอผ่านรูปแบบของการอ่านและการเขียน ช่อนแนะนำตนเองแก่ผู้อ่านในฐานะเป็นผู้เล่าเรื่องราวของเอ็งและขอให้ผู้อ่านเป็นผู้ตัดสินเอ็งจากเรื่องที่เขาเล่า ช่อนเปิดเรื่องของเอ็งด้วยฉากที่เอ็งโทรศัพท์ปลุกช่อนขึ้นมากลางดึกเพื่อเล่าความฝันของเธอให้ช่อนฟัง ฉากดัง

กล่าวแสดงให้เห็นข้อในฐานผู้ฟังหรือผู้รับสารจากเิงนอกเหนือไปจากบทบาทของผู้เล่าหรือผู้สื่อสาร ในฉากนี้ เิงเป็นผู้ชักเยอบทบาทผู้ฟังให้กับจ๊อน เิงเป็นผู้โทรศัพท์ปลุกจ๊อนเพื่อเล่าความฝันของเธอให้จ๊อนฟัง จ๊อนรับบทบาทที่เิงมอบหมายให้อย่างไม่เต็มใจเท่าใดนักและรู้สึกกระอักกระอ่วนใจเมื่อต้องฟังความฝันอันแสน “ประหลาด” และ “พิสดาร” ของเิง เนื่องจากความฝันของเิงสร้างความหวาดกลัวให้แก่จ๊อน จ๊อนจึงปฏิเสธ ความฝันอันของเิงโดยมองว่าเป็นสิ่งไร้สาระ “แกนี่นักไปกันใหญ่แล้ว...ไปนอนเสียเถอะ ตีสองเข้าไปแล้วนะ พรุ่งนี้จะ ได้เจอกันที่เดิมเร็วๆ” (10) แม้เิงจะยืนยันว่าสิ่งที่เธอพบเห็นในความฝันให้จ๊อนฟัง แต่ดูเหมือนว่าจ๊อน ไม่ใส่ใจฟังสิ่งที่เิงเล่า และตีความหมายสิ่งที่คนได้ยินตามความเข้าใจของตนเอง จ๊อนบอกผู้อ่านว่า “เิงมีความ ฝันแปลกๆ แบบเรื่องนี้มาเล่าอยู่เสมอและผมก็จะเป็นฝ่ายฟังโดยดี แต่จะคิดยังงั้นนั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง” (10)

เมื่อจ๊อนเล่าเรื่องของเิง สิ่งที่จ๊อนให้ความสำคัญเกี่ยวกับเิงคือการบรรยายรูปร่างหน้าตาของเิง “ผม ขอมยหน้าไว้ว่าเิงเป็นคนงาม และมีเสน่ห์ทางเพศเหลือร้าย ในแบบซึ่งเรียกกันว่ามิเชิร์ชแอ็บฟิลนั่นละ ผิวเิงทั้ง ขาวผ่อง ทั้งเกลี้ยงเนียนละเอียด หลิตามองเห็นภาพได้เลยเมื่อนึกถึงคำรุ่นคุณย่าที่ชมผิวงามของผู้หญิงว่าผิวแดง ร่มใบ” (14) นอกจากตระกูลผู้ดีเก่าและชื่อจริงที่ไพเราะของเิงแล้ว “เิงยังเป็นคนงามอย่างไม่มีใครลืมหน้าได้ลง วงหน้าของเิงเป็นรูปไข่อย่างคลาสสิก แก้มอ้ม จมูกโด่ง คีวคาง เครื่องหน้ารับกันไม่มีที่ติ” (14) อย่างไรก็ตามจ๊อน พบว่า “เสน่ห์ทางเพศ” อันน่าหลงใหลของเิงแฝงไว้ด้วยสิ่งเร้นลับ น่ากลัว “โดยเฉพาะลูกนัยน์ตาเรียวยาวใหญ่ ต่า ถ้ำลึก ซึ่งมีน้ำต่าๆหล่อรินอยู่เป็นนิง มีแววทั้งหวานซึ่งดูดีน และทั้งเร้นลับ...ดวงตารีนน้ำต่าหวานคู่นั้นของเิงไม่ ได้เกิดจากหยดน้ำต่าดังทุกคนเข้าใจนักหรือ...ดวงตาคู่นั้นของเิงหล่อขึ้นจากน้ำเหล็กถ้ำซึ่งหลอมละลายออกมา ทั้งร้อนแดงขณะเดือดคลักๆ จากเรือนร่างอันเป็นชุมความร้อนแรงกล้ำมหาศาลนั้นด่างหาก” (14) เิงถูกทำให้ กลายเป็นวัตถุในการจับจ้องของจ๊อน จ๊อนมองเิงในแบบที่ผู้ชายมองเพศตรงข้าม ความงามของเิงจึงมีเสน่ห์เข้า ขวนและน่าสะพรึงกลัวไปพร้อมๆกัน

จ๊อนเป็นผู้หนึ่งในบรรดาชายที่หลงใหลเสน่ห์ของเิง จ๊อนบอกผู้อ่านว่าในตอนแรกเขากับเิงมีความ สัมพันธ์ฉันเพื่อนและไม่เคยคิดที่จะคบเิงเป็นแฟนเนื่องจากฐานะอันต่ำต้อยของเขา แต่ “เิงเป็นฝ่ายพาตัวเข้ามา สนิทสนมกับผมก่อน” (17) เิงทำตัวเป็นผู้มีประสบการณ์ที่คอยให้คำปรึกษาในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศแก่จ๊อน

ผู้อ่านประสบการณ์ในเรื่องนี้ จ๊อนยังกล่าวของอิงที่บอกกับเขาว่า “วันหลังฉันจะสอนเคล็ดลับจับผู้หญิงให้แกเอาไหม ขอบอกนะว่าเสร็จทุกรายเชียวละแก” (22) แม้จ๊อนพยายามบอกผู้อ่านว่าเขาไม่สนใจอิงแต่สุดท้ายก็ทนต่อการเข้าชวนของอิงไม่ไหวและต้องจำยอมต่อความปรารถนาทางเพศที่อิงเป็นฝ่ายเริ่มต้น “ผมเข้าอกเข้าใจ ยิ่งกว่าอะไรแล้วว่า ทำไมอวัยวะคู่นี้ [หน้าอก] อวัยวะคู่นี้ จึงสามารถพลิกประวัติศาสตร์ทำให้เจ้าบ้านผ่านเมืองฆ่ากันจนฟ้าดินทลายราบมาแล้วมิรู้ว่่าก็ยุคก็สมัย สามีหะอะไรกับแค่มนุษย์ธรรมดาๆ อย่างผมเล่า” (44) จ๊อนปกป้องตนเองว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และทำให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นใจ ขณะเดียวกันก็สร้างภาพอิงว่าเป็นผู้หญิงที่เจนจัดในเรื่องเพศ และเป็นผู้ช่วยปลูกเร้าอารมณ์ทางเพศให้แก่ผู้ชาย

คำกล่าวข้างต้นของจ๊อนข้างต้นยังเผยให้เห็นความอ่อนแอของเพศชายต่อการปลูกเร้าทางเพศของผู้หญิง จ๊อนกลบเกลื่อนความวิตกกังวลดังกล่าวด้วยการสร้างภาพอิงตามแบบที่จ๊อนต้องการ ดังนั้นอิงจึงเป็นสาวน้อยไร้เดียงสาเมื่อจ๊อนต้องการมีเพศสัมพันธ์กับเธอ และอิงกลายเป็นชกษ์มารเมื่อจ๊อนรู้สึกว่าเขาตกเป็นฝ่ายตอบสนองความต้องการทางเพศของเธอ

“อิงขึ้นส่งบเสียมในชุดเสื้อมิดชิด กระโปรงหลวมๆ สิดริบที่สวมอยู่ยาวคลุมน่องเล็กน้อย ราวกับสาวน้อยผู้สุดที่จะน่ารักและอ่อนหวาน...แก้มอิงแดงแปลงปลั่ง...ในมือมีกุหลาบตูมสีขาวบริสุทธิ์ดอกหนึ่งถืออยู่ [] วันนั้นผมสวมร่างของหมุดกมันหิวโซ ที่เอาแต่ขยำของกินตรงหน้าอย่างหูดาลาย ทั้งๆที่อิงปล่อยร่างให้ผมกินเข้าไปจนจุก” (55)

“นางราชส” ปรากฏตัวขึ้นแทน “สาวน้อย” เมื่ออิงที่เป็นผู้ปลูกเร้าความต้องการทางเพศและจ๊อนกลายมาเป็นผู้ตอบสนอง ภาพของอิงที่ปรากฏในฉากข้างต้นต่างจากภาพที่จ๊อนบรรยายในบทถัดมาเมื่อจ๊อนและอิงได้พบกันอีกครั้ง

“กระแสนไฟแล่นดึงดูดถึงกันอีกแล้ว แต่คราวนี้กลับเป็นอิงเสียเองที่ถูกดูดจี้ อิงถอดกางเกงออกจากขา หมอบอย่างองอาจ ปลดเสื้อผ้าตัวเองออกไปติดๆ ผลักให้ผมนอนแผ่ลง [] ขณะมองลึกลงไป ในแววตาลู่นั้น สันหลังผมก็วาบขึ้นด้วยความตกใจ ชั่วแววนั้นผมรู้สึกคล้ายกับกำลังจ้องผ่านกระจกเงาบานประหลาด ลงไปเห็นราชสตัวหนึ่งถึงผู้ วิญญาณของมันอยู่ในนั้นจนลึกสุด ยังไม่ทันที่ผมจะคิดอะไร

ออก อีักษ์ตัวนี้ก็เริ่มแยกเขี้ยวขวาดนน้ำลายไหลปรี่ก่อนจะกระโจนออกมาทะลุเลือดเนื้อผมอย่างดุร้ายมูมาม ชวนให้ชนลูกชนพองขึ้นมาอย่างรุนแรง” (68)

ความปรารถนาและความต้องการทางเพศของผู้หญิงถูกนำเสนอผ่านทางความหิวโหย แต่ความหิวโหยของเธอนั้นเปรียบได้กับความหิวโหยของนางยักษ์ปีศาจร้ายหรือนางรากษสที่เสพอาหารโดยไม่เลือกอย่างตะกละมูมาม เปรียบได้กับความต้องการทางเพศของเองที่ควบคุมไว้ไม่อยู่ มากมายจนเกินพอดี การเปรียบเทียบเองกับนางรากษสซึ่งไม่เพียงแต่เปรียบเทียบความต้องการทางเพศว่าเหมือนกันกับความหิวกระหายเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นว่าความต้องการทางเพศของผู้หญิงหากมีมากเกินไปจนเหมาะสมพอดีแล้วจะกลายเป็นสิ่งที่น่ากลัว น่ารังเกียจ และน่าขยะแขยง¹ ในทางจิตวิเคราะห์อาจกล่าวได้ว่าความปรารถนาทางเพศของเองที่ไร้ขีดจำกัดสร้างความวิตกกังวลให้กับช้อน ทั้งนี้เพราะสิ่งดังกล่าวได้คุกคามความเป็นเพศชาย (masculinity) ของช้อน ซึ่งแสดงออกผ่านทางบทบาทของฝ่ายชายในฐานะเป็นผู้กำหนดและควบคุมความต้องการทางเพศของผู้หญิง นางรากษส จึงสะท้อนความคิดของสังคมปิตาธิปไตยที่มองว่า ความปรารถนาทางเพศของผู้หญิงเป็นสิ่งที่น่าเกลียด น่ากลัวและอันตราย ดังนั้นเมื่อใดที่เองแสดงความต้องการทางเพศอย่างล้นเหลือจนช้อนไม่อาจควบคุม เองจะกลายร่างจาก “สาวน้อย” เป็น “นางรากษส” ในทันที

ช้อนกับบทบาทพระเอกที่มีขาวมาช่วยนางเอกที่ตกทุกข์

เมื่อเองพบว่าเธอตั้งครรภ์และตกที่นั่งลำบาก ช้อนสวมบทบาท “พระเอก” โดยรับอาสาเป็นพ่อของเด็กในท้องและขอร้องให้เองแต่งงานอยู่กับเขา แต่เองบ่ายเบี่ยงโดยกล่าวว่าช้อนยังไม่รู้จักเธออย่างแท้จริง เมื่อช้อนเสนอตัวเป็นผู้แบ่งปัน “เรื่องที่รบกวนในชีวิต” ของเอง และให้ความมั่นใจว่า “ความเข้าใจเป็นสิ่งที่คนเราต้องการจากกันยิ่งกว่าความช่วยเหลือใดๆ ทั้งหมด” (121) เองจึงสารภาพเรื่องราวในอดีตที่เธอไม่เคยบอกให้ใคร

¹ Susan Bordo กล่าวไว้ใน *The Unbearable Weight* ว่า “In the figure of the man-eater the metaphor of the devouring woman reveals its deep psychological underpinnings. Eating is not really a metaphor for the sexual act; rather, the sexual act, when initiated and desired by a woman, is imagined as itself an act of eating, of incorporation and destruction of the object of desire. Thus, women’s sexual appetites must be curtailed and controlled, because they threaten to deplete and consume the body and soul of the male” (117)

มาก่อนแก่ซ้อน เองเล่าเรื่องของเธอให้ซ้อนฟังว่าเธอเคยมีเพศสัมพันธ์กับ พ่อเลี้ยง คนขับรถ และครูที่โรงเรียน
ประจำ

เรื่องพ่อเลี้ยง

“มีคืนหนึ่ง แม่กับน้องๆ พวกถูกมันไม่อยู่ ไปพักกับเพื่อนนอกเมืองเพราะธุระอะไรสักอย่าง
ในบ้านไม่มีใคร...พ่อเลี้ยงฉกกลับจากงาน กำลังนั่งกินเหล้าจนหน้าแดงก่ำ ช้อมมาทางฉันเรื่อย ฉันทัว
มันจึง เลย โหกกว่าฉันทัวขวบขึ้นไปนอนก่อน ฉันทัวมันแอบมองตามฉันทัวขึ้นบันไดไปด้วยสายตา
น่ากลัวน่ากลัว แบบที่กำลังจะกินคนเป็นๆ ยังไงยังงั้นเลย [] ตอนนึกถึงใจเดี๋ยวก่อนแล้วสับสนสับสนสับสน
ขวัญจะกระเจิงขนาดไหนเมื่อเปิดตาขึ้นมาแล้วเห็นพ่อเลี้ยงตัวเองเปลี่ยนเป็นอสุรกาย ยืนจังก้าเป็นเงา
สลับตรงปลายเตียง ฉันทัวมันเห็นหวิวเสื่อกางเกงของมันออก จนกระทั่งเหลือแต่เนื้อตัวแขนขาเปลี่ยน
เปล่า...กว่าฉันทัวจะรู้ตัว ใจความเสียงสยอง ก็ซ่านลงไปจุกเต็มท้องน้อย ฉันทัวเสียงสยองมันคงได้ยินฉันทัว
ร้องครางออกมา [] วันนั้นฉันทัวยังเป็นเวอร์จินอยู่จนฉันทัว...พอมันเห็นเลือดฉันทัวเท่านั้นพ่อเลี้ยงฉันทัวมันถึง
กับกลืนกลืนเสื่อกางเกงของมันใส่ เปิดแขนออกไปจากห้องแทบไม่คิดชีวิต ปล่อยให้ฉันทัวนอนกอดพัน
น้ำตาไหลพรากๆ จากความทรมานที่มันทิ้งเอาไว้ จนใช้ชิ้นทั้งคืนเลยฉันทัว...”

“แค่ในความมืดที่ฉันทัวนอนอยู่นะ ถ้ามีใครเกิดอุจริเอาไฟฉายมาส่องหน้าฉันทัว เขาคงไม่คิดหรือ
กว่าจะเห็นฉันทัวอิมของฉันทัวไปคนเดียวทั้งๆ น้ำตาขุ่นนองแถม คือนั้น...เป็นคืนที่ไอ้พ่อเลี้ยงมันเข้ามาเปิด
บริสุทธิ์ เพื่อให้ฉันทัวเข้าไปค้นพบอะไรสิ่งหนึ่ง มันเป็นความรู้สึกรู้สึกของฉันทัวที่ฉันทัวมาพบโลกใหม่...ฉันทัวยัง
จำรายละเอียดได้หมดเลยว่า ฉันทัวดูๆ จับๆ คล้ายชอกขาตัวเองไปอย่างอัศจรรย์ใจ...สิ้นนอกคินใจไปเกือบ
ทั้งคืน เมื่อรู้แล้วว่าคาน้ำซึ่งความสุข...สุขจนเข้มนั่นจนรุนแรงถูกกลืนขึ้นมาได้...อยู่ที่จุดเล็กๆ จุดนิด
เดียวกลางชอกขาฉันทัวเอง...

[พ่อเลี้ยง] “มันรู้ว่าฉันทัวจะไม่ปรึกษาบอกใคร เพราะหลายครั้งที่มันกลับเห็นฉันทัวเป็นฝ่ายมารอ
มันด้วยซ้ำ พ่อเลี้ยงฉันทัวมันเป็นนักธุรกิจมีฐานะ และพอเป็นที่รู้จักนับถือในเมืองนั้น แต่ส่วนตัว...มันเป็น
คนชอบเล่นเกมวิถิตาร เรา...ถึงคิดดูกันไฉยยิ่งกว่าแม่เหล็กดูดเศษเหล็ก...” (130)

เรื่องคนขับรถ

“...แต่ไม่กี่เดือนต่อมาฉันทัวมันก็เกิดมีเรื่องขึ้นอีก ไอ้คนนี้นั้นเป็นคนขับรถของคุณยายเอง...ระหว่างขับพาฉันทัว
กลับบ้านตอนเย็น มันชอบสบตากับฉันทัวจากกระจกหน้ารถ ฉันทัวรู้แต่ว่าผ่านตรงที่เปลี่ยนเมื่อไหร่ รถก็จะ
ถูกจอดกึก ประตูถูกล็อก แล้วฉันทัวก็ถูกจัดการอยู่ในรถนั่นละ ...มันขู่ว่าถ้ากระโดดกระดากบอกใคร มัน
จะฆ่าฉันทัวทิ้ง...ไม่มีใครสงสัยมันเลยเชื่อไหม แต่คุณยายก็รู้จนได้เพราะฉันทัว...ก็ท้องขึ้นมาอีก”

“แกไม่มีส่วนผิดด้วยสักเท่าไรเลยนะ แกถูกไอ้คนจิตทรมานมันขู่จะฆ่า แล้วยังเค็กมหลอเกิน...จะรู้จัก
ช่วยตัวแกเองให้พ้นมือมันได้ยังงั้น”

“แกคิดอย่างนี้หรือ” เองยกมือขึ้นปิดหน้า

“แกอาจจะถูก ถ้าฉันไม่ได้ทำอย่างที่ฉันอุตริทำลงไปวันแรกที่ไอ้คนขับรถมันพาฉันมาส่ง...” (133)

ความจริงนะ ฉันไม่ได้กลัวคนมีดนักหรอก ฉันต้องปิดหน้าตัวเองเอาไว้ เพราะกลัวว่าเดี๋ยวมันจะเห็นฉัน อ้าปากขี้นไปด้วยนะสิ ใครจะไปนึกล่ะว่า ทุกอย่างจะเข้าล็อกได้ง่ายดายขนาดนี้ [] คุณยายก็เชื่อฉัน เหมือนอย่างที่เคยเชื่อ ว่าฉันไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับฉัน...จนกระทั่งเกิดไปอ่านเจอ ไดอารี่ที่ฉันบันทึกเรื่องผจญภัยหาวาเดียวของฉันเก็บเอาไว้ ตั้งแต่ครั้งเรื่องไอ้พ่อเลี้ยง จนถึงสุดยอของ เรื่องโลกโศกดินแดน วันที่ฉันถอดกางเกงในเอาหาวออกมาล่อน้ำลายไอ้คนขับรถนี่...” (134)

เรื่องครูที่โรงเรียนประจำ

“โรงเรียนประจำมันมีแต่ผู้หญิงก็จริง แต่...ฉันก็ค้นสวยที่สุดในโรงเรียนอีกนะสิ ...มีอยู่วัน หนึ่งครูแม่บ้านเรียกให้ฉันเข้าไปหาในห้องส่วนตัว บอกว่าเงินแกเหิงหาย ...ยายครูนั้นเข้ามาค้นตัวฉัน เป็นการใหญ่ เออ แต่แทนที่จะเอามือค้นตามกระเป๋าดูแกงเกงฉันอย่างที่คุณแม่ของแกค้นความลงมาได้ เค็นั่นแหละฉันได้เสียได้แกงเกงฉันเสียนี้ ช่างกตัญญูฉันลงไปจนติดที่นอน ขู่ว่าถ้าฉันยอมตามใจ แก แกจะไม้อ่านเรื่อง...” (136)

“แค่พอหลุดมาจากที่นั่น ได้ฉันก็เปิดแบบเลย ขึ้นต้องตีลังก้ากับยายนี่ตลอดชาติฉันคงอ้วกแน่ๆ ฉันเอายายครูคนนี้นี่มาแก้เซ็งดีกว่าอยู่เปล่าๆ เท่านั้นแหละ” (139)

เรื่องของอิง “เล่น” กับความคาดหวังของผู้อ่านอย่างจื้อน อิงเล่าความรุนแรงทางเพศที่ได้รับในวัย เด็กจนถึงวัยรุ่นในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่จื้อนคาดคะเนไว้วันเบื้องคั้นว่าเธอเป็นฝ่ายถูกล่วงละเมิดทางเพศ แม้ว่าอิงสร้างเรื่องว่าเธอเป็นผู้ชักชวน ล่อลวง ขู่ขู่ให้มีความรุนแรงทางเพศเกิดขึ้น แต่การนำเสนอประสบการณ์ ความรุนแรงทางเพศในรูปแบบดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องอธิบาย เนื่องจากจื้อนอ่านอิงด้วยสายตาของ “คนนอก” จึง ด่วนสรุปว่าอิงเป็นผู้ล่อลวงคนที่ไม่รู้โอโหน่อิเหน่เหล่านี้มีเชื้อสกับเธอ และเมื่อตัดสินใจจากจุดยืนของผู้อ่านที่เป็น “คนนอก” อย่างจื้อนแล้ว ผู้ที่ต้องต้องตกเป็นจำเลย ถูกดำเนินหรือประณาม ไม่ใช่พ่อเลี้ยง คนขับรถ ครูที่โรงเรียนประจำ แต่กลับกลายเป็นอิง “ผมนี่ก็ถึงผู้เป็นพ่อเลี้ยงของอิง คนขับรถของอิง ครูผู้หญิงของอิงและร้อยพัน ชู้ชมของอิงซึ่งมีผมรวมอยู่ด้วยคนหนึ่ง...ทุกคนคงรู้ซึ่งเท่ากับที่ผมรู้ซึ่ง ว่าดวงดาคุนี่ [ของอิง] เปลี่ยนคนให้เป็น ตัวไปได้จริงๆ ไม่ว่าผู้มันจะตกอยู่ในสถานที่ไหน และไม่ว่าขณะอยู่ในเวลาใด ทุกคนต่างรู้ดีว่าไม่อาจมีคุณพระ คุณเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ ช่วยคุ้มครองเขาไว้ได้หากกล้าปล่อยตนเองไว้ตามลำพังกับเจ้าของดวงดาคุนั้นแม้สักชั่วขณะที่ เดียวก็ตาม...” (152) หลังจากที่ยิงเรื่องของอิง จื้อนที่เสนอตัวเข้าช่วยเหลืออิงในตอนแรกกลับเป็นฝ่ายตีจากอิง ไป

สาเหตุสำคัญที่จ๊อนติดจากอิงไม่ได้เป็นเพราะจ๊อนรับไม่ได้ที่อิงถูกข่มขืนมาก่อน แต่เป็นเพราะจ๊อนรับไม่ได้กับโครงเรื่องที่อิงนำเสนอให้เขาฟัง อิงไม่ได้ล่อลวงบุคคลที่กล่าวถึงเท่านั้น แต่ยังล่อลวงจ๊อนด้วย “แกรู้ไหมว่าก็คนมาแล้วที่ยอมทำ *ทุกอย่าง* เพียงเพื่อขอแค่ปลายนิ้วของฉัน แกรู้หรือป่าวว่าแกลยมนำหน้าฉันแค่ไหน ฉันถึงต้อง ใต้ แกลให้รู้ไว้ก็ได้ว่าตั้งแต่วันนั้น ฉันหมายมั่นปั้นมือทำให้แกลลืมตัวจนพิศฉันให้ได้ ฉันอยากดูว่าหน้าอย่างแกลจะคือด้านไปได้ซักกี่น้ำ” (น. 141) อิงทำให้จ๊อนเข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับเธอนั้นเธอไม่ได้เป็นฝ่ายถูกกระทำ ความจริงแล้วเธอเป็นผู้กำหนดและควบคุมสถานการณ์ให้เป็นไปตามความปรารถนาของเธอ ที่สำคัญในคำสารภาพของอิง จ๊อนกลายเป็นเหยื่อคนหนึ่งในบรรดาพวกที่ถูกอิงล่อลวง คำสารภาพของอิงเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงที่จ๊อนหวาดกลัว รังเกียจ และขยะแขยง นั่นคือ นางรากษส จ๊อนจำใจตัดขาดจากอิงเพื่อรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชายไว้ไม่ให้ถูกคุกคามโดยอิง

การแสวงหาหญิงในอุดมคติของจ๊อน

ในอดีตที่ผ่านมางานเขียนมักนำเสนอภาพผู้หญิงในอุดมคติ(ของผู้ชาย) หรือที่กาญจนา แก้วเทพเรียกว่า “ผู้หญิงที่เป็นสัญลักษณ์” เนื่องจากเธอเป็นที่รวมของ “ความสาว ความสวย ความดี” กล่าวคือ หากเธอเป็นแม่ เธอต้องเป็นแม่ผู้เสียสละ อุทิศตนให้กับการเลี้ยงดูบุตร หากเธอเป็นเมีย เธอก็เป็นภรรยาที่เพียบพร้อม เอาใจใส่การบ้านการเรือนอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง คอยดูแลเอาใจใส่สามีและสมาชิกในครอบครัว อาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงที่เป็นสัญลักษณ์เหล่านี้ไม่มีตัวตนอยู่จริง แต่เป็นผลผลิตของความคิดคำนึง จินตนาการ ความใฝ่ฝัน และความปรารถนาของสังคมแบบปิตาธิปไตยที่มีต่อผู้หญิง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า “ผู้หญิงในอุดมคติ” หรือ “ผู้หญิงที่เป็นสัญลักษณ์” เหล่านี้เป็นเพียง “ภาพ” หรือ “สัญลักษณ์” เท่านั้น ทั้งนี้เพราะ “ภาพ” หรือ “สัญลักษณ์” เหล่านี้ได้เข้ามากำหนด ควบคุมผู้หญิงที่มีตัวตนจริงในสังคม

ในมุมปากโลก จ๊อนเป็นชายที่แสวงหาผู้หญิงในอุดมคติ ในสายตาของจ๊อน อิงเป็นผู้หญิงที่สาว สวย และรวยทรัพย์ เธอเป็นผู้หญิงที่จ๊อนหลงรักอย่างสุดซึ้ง แต่ความ “ร่ำรวย” ของอิง (อิงเป็น “ผู้หญิงที่ดูมีสกุล รุนชาติ” แต่ “ไร้สมบัติผู้ดี หน้าด้านและร่าเริงอย่างร้ายกาจ” น. 63) ทำให้จ๊อนต้องตัดใจจากเธอไป ความรักที่

จ็อนมีให้แก่องเป็นความรักที่ต้องการครอบครองเป็นเจ้าของ เมื่อจ็อนร้องขอร้องไห้เองแต่งงานร่วมชีวิตกับเขา และเลิกใช้ชีวิตเสเพล โดยมีเพศสัมพันธ์กับชายไม่เลือกหน้า เองปฏิเสธการร้องขอของจ็อนเพราะเธอไม่สามารถ เลิกพฤติกรรมของเธอเพื่อมีชีวิตแบบผัวเดียวเมียเดียวที่จ็อนต้องการได้ “...กว่าจะรู้ตัว ฉันก็หลงใหลมันจนจมนม บอกรู้ได้ว่า ชีวิตฉันคงอยู่ไม่ได้ถ้าขาดมัน” (146)

หลังจากนั้นไม่นาน จ็อนได้พบกับนิง นิงเป็นผู้หญิงที่ตรงข้ามกับเองอย่างสิ้นเชิง นิงไม่ใช่ผู้หญิงสวย สะดุดตาอย่างเอง ในความเห็นของจ็อน “หน้าตาของนิงดูธรรมดาๆ จะว่าจี้วันักก็ไม่ใช่ แต่จะว่าสวยก็ยังไม่ใช่ ใหญ่” (น. 156) แต่ความงามของนิงคือ ความดีงามซึ่งเป็นผลมาจากการปลูกฝังอบรมตามแบบฉบับของครอบครัวชนชั้นกลาง นิงเล่าเรื่องในวัยเด็กให้จ็อนฟังว่า “นิงนึกถึงตอนเด็กๆ ขึ้นมาได้ คุณแม่นิงเค้าเป็นครูอยู่แล้ว เค้าจะแจกใบทำดีประจำวันให้นิงกะพี่ๆ ทุกวันเลย เป็นกระดาษสีรีด เขียนว่าวันนี้ข้าพเจ้าแล้วก็จุกๆ ไขไปลาเป็นช่องว่างให้ลูกๆ เติมชื่อตัวเอง แล้วก็เขียนคำว่า ได้ทำตัวเป็นคนดีดังต่อไปนี้ แล้วก็เรียงบรรทัดลงมาตั้งสามสี่ข้อ เนะให้เต็ม แล้วยังต้องมีลายเซ็นรับรองจากผู้ใหญ่ด้วยนะ” (164) ในทัศนคติของนิง “เหตุผล” จึงเป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น เธอใช้เหตุผลเป็น “แผนที่นำชีวิต เป็นไฟฉาย เป็นเทียนเล่มเล็กๆ....[ที่]ช่วยขับไล่ความมืดมิด” นิงเชื่อว่าพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์จำเป็น ต้องได้รับคำอธิบายและอยู่ภายใต้การควบคุมของเหตุผลซึ่งเป็น เพราะกำบังคุ้มครองให้กับเธอ เธอกล่าวกับจ็อนว่า “นิงอยู่ไม่ได้จริงๆ ค่ะ ถ้าต้องอยู่กับความสับสนวุ่นวายที่หาคำอธิบายไม่ได้ของพฤติกรรมต่างๆ ของคน” (161) ในความชื่นชอบความเป็นมนุษย์ที่มีเหตุผล นิงยกย่องมาตามฐรีว่าเป็นวีรสตรีที่สามารถ “พลิกประวัติศาสตร์” และปฏิเสธความสามารถของคลีโอพัทราที่จ็อนยืนยันว่า “พลิกประวัติศาสตร์ได้เหมือนกัน” โดยให้เหตุผลกับจ็อนว่า “นั่นค่ายของพวกนักบริหาร โลกด้วยเสน่ห์คนละค่ายกับนิงแล้วละค่ะ” (162)

จ็อนจบเรื่องด้วยความตายของเองและการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวของเขากับนิง การจบเรื่องในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงอย่างเองไม่มีที่ทางในสังคม ในสถาบันครอบครัวของสังคมปิตาธิปไตยผู้หญิงถูกจำกัดให้เป็นเพียงสมบัติส่วนตัวของผู้ชาย และเพศภาวะของเธอถูกกำหนดให้เป็นไปเพื่อดำรงรักษาสถาบันครอบครัว เมื่อเองเลือกเซ็กส์และการมีเพศสัมพันธ์อย่างเสรี เธอจึงต้องจบชีวิตลงด้วยความตาย ความสูญเสียเอง

ของจ๊อนถูกทดแทนด้วยการกลับมาอีกครั้งของเอ็งในฐานะเด็กน้อยผู้บริสุทธิ์ไร้เดียงสา จ๊อนบอกกับผู้อ่านใน “บทส่งท้าย” ว่า “ชีวิตผมก็ยังดำเนินทุกซอกทุกไป เพื่อจะพบว่า ผมมีผู้หญิงซึ่งผมรักสุดซึ่งอยู่สองคนในชีวิต และชื่อว่าเอ็งเหมือนกันทั้งคู่ คนแรกจบชีวิตลงไปแล้ว แต่อีกคนหนึ่งเพิ่งกลับมาขึ้นดูโลกเมื่อไม่นานมานี้ เป็นลูกสาวตัวน้อยของผมกับนิงเอง” (187) การให้เอ็งกลับมาใหม่ในรูปของเด็กน้อยไร้เดียงสาสะท้อนความปรารถนาของจ๊อนในการแสวงหาผู้หญิงในอุดมคติ เนื่องจากเพศภาวะของผู้หญิงที่เป็น “กุลสตรี” นั้นต่างจากเพศภาวะของผู้หญิง “ต่ำต้อย” อย่างเอ็ง และไม่สามารถดำรงอยู่ในคนคนเดียวได้ เอ็งจึงต้องจบชีวิตลงเพื่อให้เอ็งคนใหม่ที่มีบริสุทธิ์ไร้เดียงสาถือกำเนิดขึ้นมาแทนคนเอ็งที่จ๊อนไม่อาจยอมรับได้

จ๊อน-ผู้เล่าเรื่องที่น่าเชื่อถือ?

อัญชัญให้เรื่องของเอ็งถูกล้อมกรอบโดยเรื่องของจ๊อน แม้คำพูดของเอ็งจะสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาที่จ๊อนนำเสนอ แต่ในฐานะผู้เล่าเรื่อง จ๊อนเป็นผู้มีอำนาจในการอ่านและตีความหมายคำพูดของเอ็ง จ๊อนนำเสนอเองตามความคิดคำนึงของตน แม้จ๊อนจะสร้างความต่างระหว่างตัวเขาและผู้ชายคนอื่นที่มีความสัมพันธ์กับเอ็งก็ตาม แต่จ๊อนก็ยังมองเอ็งแบบที่ผู้ชายมอง กรอบที่จ๊อนใช้อ่านเอ็งจึงไม่สามารถทำให้เขาเข้าใจเอ็งอย่างถ่องแท้ได้ ท้ายที่สุดแทนที่ผู้แบ่งปันเรื่องราวที่เลวร้ายในชีวิตของเอ็งอย่างที่เขาสัญญากับเอ็ง จ๊อนกลับมองเอ็งว่าเป็นผู้ร้าย เป็นนางปีศาจที่วางกับดักและตะครุบเหยื่อที่มาคิดกับ พ่อเลี้ยง คนขับรถ ครู โรงเรียนประจำ ผู้ชายมากหน้าหลายตา รวมทั้งตัวจ๊อนเองด้วย จึงตกเป็นเหยื่อผู้บริสุทธิ์ของเอ็งและไม่มีความผิดใดๆ การอ่านและนำเสนอเรื่องของเอ็งผ่านสายตาของจ๊อนจึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และคอกย้ำความรุนแรงอันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย

เรื่องของเอ็งยังเป็นภัยคุกคามต่อเรื่องของจ๊อน มุมปากโลกเป็นนิยายที่ใช้รูปแบบการเล่าเรื่องแบบคำให้การ (testimony) โดยมีจ๊อนเป็นผู้ให้ปากคำและผู้อ่านเป็นผู้ตัดสิน จ๊อนปกป้องตัวเองให้พ้นความรับผิดชอบใดๆ โดยอาศัยการสร้างพล็อตเรื่องที่มีเขาเองเป็นผู้เล่า และนำเสนอเนื้อหาของเรื่องที่เขาแสดงบทบาทเป็นพระเอกที่คอยช่วยเหลือผู้หญิงที่ตกทุกข์ได้ หากเอ็งยอมรับบทบาทที่จ๊อนหยิบยื่นให้ การนำคำนิยามเรื่องก็จะจบแบบมีความสุข คือ เอ็งไม่ตาย และได้แต่งงานกับจ๊อน ตามแบบฉบับของนวนิยายไทย แต่เอ็งปฏิเสธบทบาทที่จ๊อนต้องการยึด

เขียนให้ เองต้องการสร้างพล็อตของเธอเองและเป็นผู้จัดเขียนชีวิตของเธอเอง (authoring her own life) การปฏิเสธข้อเสนอของเองมีผลต่อข้ออื่นเพราะทำให้ข้ออื่นไม่สามารถแสดงบทพระเอกได้อีกต่อไป การที่ข้ออื่นตัดสินใจลาจากเองไปอาจมองว่าเป็นเพราะพล็อตเรื่องของข้ออื่นที่มีตัวเขาเป็นพระเอกไม่สามารถเล่าได้หากนำเอาพล็อตเรื่องที่มีเองเป็นผู้เล่าเข้าอยู่มาด้วย

เรื่องของเอง: เล่าใหม่ในมุมมองผู้หญิง

งานเขียนของอัญชัญแสดงให้เห็นว่าเพศเป็นเรื่องของอำนาจที่เป็นผลมาจากกระบวนการอ่าน วิเคราะห์ และให้ความหมายซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของสังคมในสิ่งที่เราเรียกว่า “ความจริงเกี่ยวกับเพศ” ไม่เพียงแค่ผู้หญิงและผู้ชายจะนำเสนอ “ความจริง” คนละแบบเท่านั้น แต่การรับรู้ความจริงของผู้หญิงที่นำเสนอแนวนั้นมักจะตรงกันข้ามกับการรับรู้ความจริงของผู้ชาย เนื่องจากกรอบการเล่าเรื่องที่ใช้นำเสนอเองนั้นเป็นกรอบที่สะท้อนค่านิยมชายเป็นใหญ่ ข้ออื่นจึงมองข้ามเรื่องของผู้หญิง (woman's story) ที่เอนำเสนอและไม่สามารถอ่านเอนออก โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับเองในเรื่อง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความล้มเหลวในการอ่าน การที่ข้ออื่นไม่ได้ยินเสียงของเองและอ่านเรื่องของเองไม่ออก ทำให้ข้ออื่นไม่สามารถช่วยเองในการรักษาเอียวายบาดแผลในจิตใจ และส่งผลให้เองพบจุดจบอันน่าเศร้าในตอนท้ายเรื่อง

เรื่องเล่าของเองที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องหลักของข้ออื่นแสดงให้เห็นอำนาจของเรื่องเล่าในการกดทับ ปิดบังเสียงและตัวตนของคนกลุ่มอื่น ผู้อ่านที่ต้องการฟังเสียงของเองจึงต้องสร้างตัวบทขึ้นมาใหม่จากตัวบทเดิมที่มีอยู่ การอ่านตัวบทที่ต้องรื้อสร้างความหมายของตัวบทที่อ่านไปพร้อมกันเป็นเพราะเรื่องของผู้หญิง (woman's story) ไม่ได้แยกออกจากเรื่องของผู้ชาย ผู้อ่านตัวบทจึงต้องสวมบทบาทเป็นผู้เขียนบทไปพร้อมๆ กัน กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้อ่านรื้อฟื้นเรื่องของผู้หญิงที่ถูกกดทับภายใต้กรอบความรู้ที่สังคมกำหนด การรื้อฟื้นเรื่องของผู้หญิงยังไม่อาจทำได้โดยการอ่านพัฒนาการของเรื่องจากจุดเริ่มต้นไปยังจุดจบ เพราะการดำเนินเรื่องแบบเส้นตรงทำให้เสียงของผู้หญิงที่ไม่เข้ากรอบหรือโครงเรื่องหลักไม่สามารถเปล่งออกมาได้ เนื่องจากเรื่องของผู้หญิงสอดคล้องแทรกอยู่ในเรื่องของผู้ชาย การรื้อฟื้นเรื่องของผู้หญิงจึงต้องให้ความสำคัญแก่ “การแกะรอย” โดยอาศัยการอ่านและหาหลักฐานที่คนทั่วไปมักมองข้าม การฟังเสียงที่เปล่งออกมาจากความเจ็บ การรื้อฟื้นเรื่องเล่าของผู้

หญิงขึ้นมาจากความเงิบจึงดำเนินไปพร้อมกับการรื้อโครงสร้าง วิพากษ์กรอบของความรู้/ความจริง ที่นำเสนอเรื่องของผู้ชาย

มุมปากโลก: โลกของผู้ถูกข่มขืน

เอ็งบอกแก๊จ๊อนและผู้อ่านอยู่ตลอดเวลาว่าจะเข้าใจเธออย่างไร เธอเชื่อเชิญจ๊อนให้เข้ามายังโลกของเธอ และรู้จักตัวตนของเธอภายในโลกดังกล่าว เอ็งเล่าให้จ๊อนฟังถึงความฝันในตอนต้นเรื่องว่า เธอพบตนเองอยู่ในโลกอันแสนประหลาด เพราะทุกสิ่งในที่นี่กลับหัวกลับหางกับโลกของการรับรู้ทั่วไป “ไม่ผิดกับว่า หลุดเข้ามาอยู่ในฟิล์มเนกาทีฟถ่ายรูป ที่วัตถุทุกชนิดมีแสงขาวดำตรงข้ามความจริง” (8) ในโลกใบนั้นดวงอาทิตย์กลับเย็นยะเยือก ขณะที่ดวงจันทร์กลับตายแสงเจิดจ้ามาแผดเผา ภูมิประเทศอ้างว้าง วังเวง ปราศจากผู้คน มีเพียงเสียงโห่ๆ ของกังหันลมสีขาวที่ขึ้นเรียงรายราวกับปีศาจ “แถวกังหันนั้นดูจะเป็นเพียงอย่างเดียวนบนโลกนั้นที่ฉันเห็น ทำไมถึงมาอยู่ที่นี่ได้ก็ไม่รู้ ดูเป็นภาพผิดที่ผิดทาง น่าทึ่งกลับที่สุด จ๊อน...ฉันเชื่อว่าไอส์แลนด์ที่แบบนี้ละ มันคงมีอยู่จริงๆ ไม่มีที่ใดอีกที่หนึ่ง...ถ้ามันไม่ใช่เส้นทางที่คนเราจะข้ามไปสวรรค์ ก็คงเป็นปากทางเข้านรก...ไม่ที่ไหนก็ที่ไหนสักแห่งเท่านั้นแหละ...” (10) ความฝันและจินตนาการของเอ็งสะท้อนความจริงชุดอื่นที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์และคำอธิบายของโลกแห่งความเป็นจริง แม้แต่กังหันลมที่สื่อความฝันจินตนาการในวัยเด็กกลับปรากฏอยู่ในความฝันอันน่ากลัวของเอ็ง

เอ็งรู้จักโลกแห่งนี้ตั้งแต่วัยเด็กเมื่อเธอพักอยู่กับแม่ที่แต่งงานกับพ่อเลี้ยงคนต่างชาติ ในงานปาร์ตี้ที่เพื่อนบ้านของเธอจัดขึ้นเพื่อฉลองวันเกิดให้กับแคร์รี่เด็กหญิงที่เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ทุกคนนำลูกโป่งสีชมพูมาในงาน เนื่องจาก “แม่ของแคร์รี่ไม่ยอมเชื่อว่าแคร์รี่ไม่มีตัวตนแล้วและเอาแต่ยื่นกรานทำเดี๋ยวว่า แคร์รี่เพียงแต่ลงไปอยู่อีกโลกหนึ่งซึ่งทุกอย่างในนั้นตรงข้ามและกลับด้านกันเหมือนขึ้นส่องกระจก แม้แต่สีของแดดและเงา แล้วยังก็เพราะว่าแคร์รี่เป็นคนชอบสีแดงเป็นชีวิตจิตใจ จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมข้าวของทุกอย่างในปาร์ตี้ รวมทั้งลูกโป่งที่มีการ์ดวันเกิดของแคร์รี่ผูกติดจึงต้องเป็นสีชมพู แม่ของ แคร์รี่เชื่อว่าเมื่อมันลอยข้ามไปถึงโลกนั้น จนถึงมือแคร์รี่แล้วเมื่อไหร่ มันก็จะกลายเป็นสีแดง...” (103) เรื่องของแคร์รี่และลูกโป่งสีชมพูที่ล่องลอยไปยังโลกใบใหม่อยู่ในความทรงจำของเอ็งในวัยเด็ก หลังจากนั้นไม่นานเอ็งก็สร้างโลกของเธอขึ้น “ฉันหลับและฝันเห็นแต่ลูกโป่งสีชมพูพวกนั้น

คิดๆ กันอยู่หลายคืน แต่มันลอบลึบหายไปทุกครั้ง คว้าไม่เคยได้...แล้วฉันก็พบโดยบังเอิญว่าฉันสร้างโลกของแควี่ขึ้นมาเองได้ในหน้าหนาวถัดไป” (104) เองพูดถึงปราสาทที่เธอก่อสร้างบนชายหาดในฤดูหนาว

“ภาพปราสาทหิมะกลางเสียงคลื่นลมบนชายหาดที่มีแต่หิมะกลบทุกหนแห่ง ภาพนั้นเร้าจินตนาการให้เกิดความรู้สึกประหลาดอัศจรรย์ขึ้นมาเหลือเกิน เหมือนมองฉากละครแอ็บสเทร็ค ดูขัดแย้งและผิดที่ผิดทางจากธรรมชาติของมันเองสิ้นดีเลย วินาทีนั้น ฉันรู้แล้วว่าลูกโป่งสีเขียวลอยนำทางฉันมาถึงที่ตรงนี้เอง...ตรงมุมปากโลกที่ปราสาททรายกลับทำด้วยหิมะ และแควมีสีคำแต่เงากลับมีสีขาว...ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ลูกโป่งลูกนั้นก็พาชีวิตฉันผูกติดไปด้วยทุกๆ ที่ที่มันลอบลึบไป โดยไม่มีมือไหนเอื้อมไปแตะต้องได้ จนมาถึงวันนี้ มันได้พาฉันให้ลอบเข้าไปรู้จักสถานที่ที่ไม่รู้ว่่าก็แห่งต่อก็แห่งแล้ว ล้วนแต่เป็นความเร้นลับจากหมดทั้งโลก” (105-06)

ลูกโป่งสีเขียวลำนำพาเธอไปยังสถานที่ที่ยังเป็น “ความเร้นลับจากคนทั้งหมดทั้งโลก” สถานที่นี้เป็นสถานที่ที่เธอเรียกว่า “มุมปากโลก” ซึ่งคนทั่วไปไม่รู้จัก เดินทางไปไม่ถึง และไม่เคยสัมผัสมาก่อน นอกจากคนอย่างเริงซึ่งเคยประสบกับเหตุการณ์เลวร้ายในอดีตที่กระทบต่อจิตใจของเธออย่างรุนแรง เหตุการณ์ดังกล่าวนำพาเธอไปยังโลกใบใหม่ที่ทุกอย่างตรงข้ามกับความเป็นจริงตามสามัญสำนึกของคนทั่วไป คือกลางวันกลายเป็นกลางคืน สีขาวกลายเป็นสีดำ ความหนาวเหน็บกลายเป็นความร้อนที่แผดเผา และส่งผลให้เริงปรับเปลี่ยนการรับรู้ไปในทิศทางตรงกันข้ามกับคนทั่วไปในสังคม

เสียงของเริง: เสียงจากมุมปากโลก

เริงเล่าให้จ๊อนฟังเกี่ยวกับประสบการณ์ในวัยเด็กนับตั้งแต่ ความโดดเดี่ยวและใกล้ชิดกับความตาย ความหวาดกลัวและความเจ็บปวด พ่อและแม่ของเริงหย่าร้างตั้งแต่เธอยังเล็ก เริงอยู่ในความดูแลของคุณยายที่ปรนเปรอเธอด้วยวัตถุสิ่งของแทนที่ความรักความอบอุ่นที่เธอแสวงหา เธอพำนักชั่วคราวอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยงในต่างแดน แต่ถูกส่งตัวกลับเมื่อแม่ของเธอพบว่าเธอมีเพศสัมพันธ์กับพ่อเลี้ยง ประสบการณ์ในอดีตทำให้เริงตระหนักว่าโลกที่เธอเผชิญอยู่นี้ไม่ใช่โลกของเธอ และเธอต้องการหลีกเลี่ยง “โลกแห่งความจริง” นี้ไปยังสถานที่ใหม่ที่เธอเรียกว่า “มุมปากโลก” ณ ที่แห่งนั้นเธอสามารถกลับทุกอย่างที่เธอเคยรับรู้ให้ตรงข้ามกับความเป็นจริง ดังที่เธอกล่าวกับจ๊อน “ตรงมุมปากโลกที่ปราสาททรายกลับทำด้วยหิมะ และแควมีสีคำแต่เงากลับมีสีขาว” (106)

เรื่องราวของอิงถูกนำเสนอในลักษณะที่กลับหัวกลับหางและการทำความเข้าใจคนแบบอิงจึงจำเป็นต้องอ่านและขบคิดอย่างถี่ถ้วนเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวของเธอในมุมกลับด้วย ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับอิงทำให้เธอไม่สามารถรับรู้และเข้าใจอย่างที่คนทั่วไปรับรู้ ภาพที่อิงเห็นเหมือน “ฟิล์มเนกาทีฟที่สีแดงกลับกลายเป็นสีเขียว” เรื่องเล่าของอิงเมื่อมองในมุมกลับแสดงให้เห็นเด็กน้อยที่หมดหนทางในการหลีกเลี่ยงความรุนแรงทางเพศที่เธอกำลังเผชิญ แทนเรื่องของเด็กสาวร่าเริงที่ล่องลอยให้มีความสุขกับคน การเล่าเรื่องของอิงยังแสดงให้เห็นระดับของความรุนแรงถึงขีดขั้นที่เธอไม่สามารถยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ การข่มขืนกระทำชำเราที่เกิดขึ้นกับอิงในวัยเด็กทำให้เธอไม่มีทางต่อสู้ และเมื่อเธอพบว่าเธอหมดหนทางในการหลีกเลี่ยง อิงพบว่าทางรอดเพียงทางเดียวของเธอคือการปรับเปลี่ยนการรับรู้ไปในทางตรงข้ามกับสามัญสำนึกของคนทั่วไป เช่น เปลี่ยนความกลัวให้กลายเป็นความคั่นแค้นระทมใจ เปลี่ยนเปลี่ยนจากสถานะผู้ถูกกระทำมาเป็นผู้กระทำ

นักสตรีนิยมชื่อ bell hooks ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้หญิงหลายคนที่ประสบกับความรุนแรงทางเพศไม่ต้องการถูกสังคมตีตราว่าเป็น “ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายทุบตี” (battered woman) เพราะคำดังกล่าวเช่นเดียวกับคำว่า “ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน” เมื่อนำมาใช้กับผู้ประสบเหตุทำให้หลายคนรู้สึกว่าตนเองด้อยค่าและหมดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁴ แทนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ที่อิงถูกพ่อเลี้ยงข่มขืนแสดงให้เห็นความพยายามของเธอในการแสวงหาคำอธิบายให้กับสิ่งที่เธออธิบายไม่ได้ อิงบอกแก่ฉันว่าเธอเป็นผู้ล่องลอยเพียงคนเดียว และจากคำอธิบายดังกล่าวนี้ อิงสร้างภาพของเธอกับผู้กระทำเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกมองว่าเป็นเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ คำสารภาพของอิงจึงไม่เพียงความพยายามของอิงในการอธิบายและทำความเข้าใจเหตุการณ์ฝังใจที่เกิดขึ้นในอดีต แต่ยังแสดงให้เห็นความต้องการควบคุมสถานการณ์โดยสร้างภาพให้พ่อเลี้ยงกลายเป็นเหยื่อและเธอเป็นผู้กระทำ เช่นเดียวกับผู้หญิงที่ประสบความรุนแรงทางเพศคนอื่น อิงไม่ต้องการถูกสังคมตีตราว่าเป็น “ผู้ถูกข่มขืน” เพราะบทบาทดังกล่าวคอยย้ำความรู้สึกไร้อำนาจ ไม่สามารถควบคุมร่างกายของเธอเองได้ ภายใต้อำนาจดังกล่าว อิงหลอกตนเองว่าเธอไม่ได้เป็นผู้ถูกข่มขืนแต่เป็นผู้ล่องลอย การตั้งใจนำเสนอความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นความ

4 “Within patriarchal society, women who are victimized by male violence have had to pay a price for breaking the silence and naming the problem. They have had to be seen as fallen women. A category like ‘battered woman’ risks reinforcing this notion that the hurt woman, not only the rape victim, becomes a social pariah, set apart, marked forever by this experience” (bell hook 89)

ต้องการของเองในการทำลายโครงเรื่องซับซ้อนที่สังคมวางบทบาทผู้ถูกระทำให้กับเพศหญิงและผู้กระทำให้กับเพศชาย

บริบทในการเล่าเรื่องจึงสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจคำพูดของเอง เนื่องจากคำสารภาพของเอง เป็นเสียงที่เปล่งออกมาจาก “มุมมองโลก” สิ่งที่เองเล่าจึงอยู่เหนือกรอบการรับรู้ของคนทั่วไป (ในโลกของความ เป็นจริง) เมื่ออ่านเรื่องของเองจากจุดยืนในมุมมองโลกที่ทุกสิ่งกลับหัวกลับหาง เหมือนฟิล์มเนกาทีฟ เรื่องของ พ่อเลี้ยง ของคนขับรถ ของครู โรงเรียนประจำ ที่เองเล่าให้จอนฟังจึงมีความหมายเปลี่ยนไปจากสิ่งที่จอน (และผู้ อ่านอย่างคำผกาและพิเชษฐ) อ่านและเข้าใจเอง เนื่องจากจอนมองเองอย่างคนนอกมอง การซับซ้อนจึงเป็นเหตุ การณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในเรื่อง และเรื่องของผู้หญิงเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศยังคงเป็นเรื่องที่ “เล่าไม่ได้” และ อยู่ในความเงียบต่อไป แต่หากมองจากมุมมองโลกหรือโลกของผู้หญิงที่ถูกซับซ้อน การซับซ้อนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และเรื่องของผู้หญิงสามารถ “เล่าได้” ภายใต้งานใจในการเล่าที่จำเพาะ

ความเงียบที่ส่งเสียง

เองต้องการลืมความทรงจำที่น่ากลัวและเจ็บปวดในอดีต แต่อดีตที่เองปฏิเสธมิได้หายไปไหนและ ปรากฏให้เห็นเป็นอาการ ความขัดแย้งกันระหว่างความต้องการปฏิเสธอดีตกับความพยายามบอกเล่าเรื่องในอดีต สื่อให้เห็นเรื่องเล่าของเอง Ken Plummer กล่าวใน *Telling Sexual Stories* ว่า ความเงียบมักเป็นปฏิกริยาของผู้ ประสบกับเหตุการณ์ความรุนแรงรวมทั้งความรุนแรงทางเพศ แต่ในหลายกรณีผู้ประสบเหตุพยายามบอกเล่าเรื่อง ราวของคนให้คนนอกทราบ ถึงความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน แต่เสียงของพวกเขากลับ “ไม่ได้ยิน” ทั้งนี้เพราะ คนทั่วไปไม่เคยถูกฝึกให้รับฟังเสียงเหล่านี้ ในมุมมองโลก เองบอกเล่าเรื่องของเธอแก่จอนและผู้อ่านตลอดเวลา แต่การบอกเล่าของเองนั้นกระทำผ่านทาง ความฝันและภาษากาย ที่ไม่ได้เปล่งออกมาเป็นคำพูด การทำความเข้าใจเองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่านต้องให้ความสำคัญกับการฟังเสียงที่เปล่งออกมาจากเงียบเหล่านี้

ความฝัน

ความรุนแรงที่เองได้รับไม่สามารถบอกเล่าเป็นคำพูดได้ แต่แสดงออกมาในรูปแบบความฝันอันแปลก ประหลาด ความฝันที่เองบรรยายมีลักษณะคล้ายกับภาพวาดเซอร์เรียลลิสม์หรือภาพเหนือจริง “ฉันพบว่าภูมิประเทศ รอบตัวฉันเหมือนกับโลกเซอร์เรียลที่เราเห็นในรูปเขียนของดาลีไม่มีผิด มันเป็น โลกแปลกประหลาดที่มีแค่พื้นดิน

หินทราย กับท้องฟ้าครอบไว้โล่งๆ ไม่มีร่องรอยของชีวิตสักนิด นอกจากฉันคนเดียวที่มีวิญญาณ...” (12) เธอเรียลลิสต์เป็นศิลปะที่สะท้อนแนวคิดที่ปฏิเสธหรือต่อต้านขนบกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งพวกเธอเรียลลิสต์เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ปิดกั้นความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของมนุษย์ (รวมถึงความปรารถนาทางเพศ) แนวคิดนี้ยังเชื่อว่ามีความจริงสูงสุดที่อยู่เหนือความจริงทั่วไป ความจริงสูงสุดนี้ซ่อนอยู่ภายใต้กรอบกฎเกณฑ์ของสังคมและจะปรากฏให้เห็นในสภาวะที่บุคคลนั้นอยู่นอกเหนือการบัญชาการของเหตุผลและสติสัมปชัญญะ⁵ เมื่อพิจารณาจากคำอธิบายข้างต้นจะเห็นความพยายามค้นร้นของผู้ถูกข่มขืนในการบอกเล่าเรื่องราวของตน การใช้ศิลปะเธอเรียลลิสต์เป็นสื่อแสดงให้เห็นความพยายามของเิงในการปลดปล่อยสิ่งที่ฝังอยู่ภายใต้จิตสำนึก และยังเป็นการวิพากษ์กรอบกฎเกณฑ์ของสังคม (ชนชั้นกลาง) ที่ปิดกั้นเสียงของผู้ที่ถูกข่มขืนที่ทำให้เรื่องความรุนแรงเป็นเรื่องที่เล่าไม่ได้

ความฝันของเิงเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งแต่เป็นการสื่อสารด้วยภาพที่แทนคำพูด ความฝันของเิงเปรียบเสมือนหลักฐานของความรุนแรงที่เกิดขึ้น แต่แตกต่างตรงที่หลักฐานที่ปรากฏเป็นเสียงเงียบไม่อาจเปล่งออกมาเป็นคำพูดได้ แต่ความฝันบอกเล่าประสบการณ์ของเิงได้มากกว่าคำพูดเนื่องจากความรุนแรงที่เิงประสบเป็นสิ่งที่อยู่เหนือคำบรรยาย ขณะที่เิงใช้ความฝันเพื่อบอกเรื่องราวที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจให้แก่จอห์น จ็อนกลับอ่านความฝันของเิงเป็นสิ่งที่ไร้สาระ เนื่องจากจอห์นไม่ให้ความสำคัญแก่สิ่งเหล่านี้ เขาจึงไม่สามารถไขปริศนาเกี่ยวกับเิงและนำพาผู้อ่านไปรู้จักกับตัวตนของเิงได้

เล่นกับความตาย: ความต้องการเอาชนะชะตากรรมของผู้ถูกข่มขืน

เิงชอบเล่นกับความตาย ความเสี่ยงตายทำให้เธอรู้สึกสะใจที่เอาชนะความกลัวตายมาได้ แต่ความสนใจของเิงตั้งอยู่บนเงื่อนไขที่ว่าเธอจะต้องเผชิญกับสภาวะเฉียดตายก่อน เิงเล่าให้จอห์นฟังเกี่ยวกับประสบการณ์เฉียดตายที่เธอชอบทดลองทำหลายครั้งหลายครา “ถ้าแกเคยเผชิญหน้ากับความกลัวกลัวขนาดขนพองสยองเกล้า ขณะที่แกรู้ตัวว่าแกกำลังจะต้องตาย อย่างที่ฉันเคยละก็ หลังจากนั้นถ้าแกรอดมาได้ละ ความรู้สึกที่แกเคยมีกับ... ความกลัว มันอาจจะเปลี่ยนไปแบบหน้ามือเป็นหลังมือก็ได้ แกจะเริ่มรู้ว่าความกลัว เป็นรสชาติมหัศจรรย์ที่สุด

⁵ ดู สดชื่น ชัยประชัยประศาสน์ ใน จิตรกรรมและวรรณกรรมแนวอเรียลลิสต์ในประเทศไทยพ.ศ. 2507-2527

ของคนเรา เมื่อเอาไปเปรียบเทียบกับความรู้สึกโหดร้ายที่เหลืออยู่ทั้งหมดในโลก” (11) เองบรรยายภาพการต่อสู้ระหว่างเธอกับความตายได้อย่างตื่นเต้น น่าหวาดเสียวจนทำให้คนฟังลุ้นระทึกว่าใครจะชนะระหว่างเธอหรือความตาย สิ่งที่เองได้รับหลังจากการต่อสู้เกี่ยวกับความตายและรอดพ้นจากเงื้อมมือของความตายมาได้คือ ความสะใจซึ่งเกิดจากความรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจเหนือความตาย การกล้าเผชิญหน้ากับความตายทำให้เธอไม่กลัวสิ่งใดๆ อีกต่อไป “ขณะที่เรารู้สึกว่าแก่กำลังจะต้องตาย อย่างที่ฉันเคยสะก๊ หลังจากนั้นไปถ้าเธอกลับมาได้นะ ความรู้สึกที่ที่เคยมีกับความกลัว มันอาจจะเปลี่ยนไปแบบหน้ามือเป็นหลังมือก็ได้. (11)

ชีวิตที่ชอบเสี่ยงและกล้าบ้าบิ่นของเองมีต้นกำเนิดมาจากความกลัวในวัยเยาว์ นับตั้งแต่การกลัวความมืด กลัวการพลัดพรากจากคนที่รัก กลัวและหวาดผวาวัวปีศาจ จนกระทั่งถึงความกลัวขีดสุดคือการถูกข่มขืนโดยพ่อเลี้ยง แต่เองกล่าวว่าเหตุการณ์วันนั้นทำให้เธอ “มองความกลัวเปลี่ยนไปจากหน้ามือเป็นหลังมือ” เมื่อเธอเผชิญหน้ากับสิ่งที่เลวร้ายสุดๆ และไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีมันไปได้จึงจำเป็นต้องหันหน้ามาเผชิญหน้ากับมันและเมื่อสามารถผ่านพ้นเหตุการณ์เลวร้ายที่สุดไปได้ ความกลัวก็กลับกลายเป็นความตื่นเต้นเร้าใจ เหมือนลูกโป่งสีเขียวที่เปลี่ยนเป็นสีแดง

หากอ่านเองโดยไม่ใส่ใจกับบริบทที่คำพูดของเธอปรากฏแล้ว คนนอกอย่างฉันหรือผู้อ่านจะมองพฤติกรรมของเองว่าเป็นสิ่งผิดปกติหรือวิถิตถาร แต่หากมองว่าสิ่งที่เองพูดเป็นเสียงที่เปล่งออกมาจากมุมปากโลก การชอบเสี่ยงตายและเล่นกับความตายของเองเป็นการตอบโต้กับชะตากรรมของผู้ถูกข่มขืนที่อยู่ในสภาวะไร้อำนาจตกเป็นผู้ถูกกระทำ และต้องเผชิญหน้ากับความกลัวจนสุดขีด และยังเป็นการตอบโต้กับสังคมที่มองว่าเธอเป็นเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย เป็นผู้ถูกกระทำ แม้การการเล่นกับความตายจะเป็นความพยายามเอาชนะโชคชะตาและความหวาดกลัวของเอง แต่ก็ยังเป็นวิธีคิดที่เธอใช้เสริมพลังให้แก่ตัวเอง

อาการอ่านเช็คส์: ภาวภายในที่สื่อถึงความรุนแรงทางเพศ

ความหิวกระหายการมีเพศสัมพันธ์ของเอง เป็น “อาการ” ของความรุนแรงทางเพศที่เองประสบในวัยเด็ก ในฐานะผู้เล่าเรื่อง จ้องอ่านเองเหมือนกับที่สังคมทั่วไปอ่าน ซึ่งสะท้อนอิทธิพลของแนวคิดชายเป็นใหญ่ ดัง

นั่นฉันจึงมองตัวเองเป็นผู้หญิงล้ำสอน ไม่รักนวลสงวนตัว นอกจากนี้ฉันยังมองร่างกายที่ “หิวกระหาย” การมีเพศสัมพันธ์ของเริงว่าเป็นสิ่งที่อันตราย คุณถามความเป็นชาย และจำต้องควบคุม ดังนั้น สิ่งที่ฉันพยายามกระทำคือ ปรับเปลี่ยนบทบาทของเริงจาก “หญิงเลว” มาเป็น “หญิงดี” ผ่านพิธีกรรมทางสังคม คือ การแต่งงาน แม้ฉันจะสร้างภาพของคนว่าเป็นพระเอกที่เข้ามาครอบงำสถานการณ์ในยามที่เริงต้องเผชิญกับวิกฤต แต่ความช่วยเหลือที่ฉันหยิบยื่นให้กับเริง ยังจำกัดอยู่ภายในกรอบของแนวคิดการแบ่งแยกระหว่างหญิงดีและหญิงเลว ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

การที่เริงมีเพศสัมพันธ์กับชายไม่เลือกหน้าจำเป็นต้องทำความเข้าใจจากบริบทของเริงในฐานะผู้ผ่านพ้นประสบการณ์ความรุนแรงทางเพศในอดีต เช็กส์เป็นสิ่งที่เริงเรียนรู้ควบคู่ไปกับการใช้อำนาจ ดังนั้นเช็กส์จึงเป็นสิ่งที่เริงใช้สร้างอำนาจในการต่อรองกับผู้ชายที่เธอพบปะเจอเจอ ประสบการณ์ทางเพศของเริงในวัยเด็กปลุกฝังความคิดในเรื่องเพศแก่เริงว่า เพศสัมพันธ์เป็นเรื่องของการใช้อำนาจ และเมื่อเธอเติบโตขึ้นและมีโอกาสเริงจึงใช้เพศเพื่อกลบเกลื่อนความรู้สึกไร้อำนาจ การเป็นผู้ถูกกระทำในวัยเด็ก นอกจากมีชีวิตของเริงเริ่มต้นด้วย “ความขาด” เริงขาดทั้งความรัก ความอบอุ่นใกล้ชิด ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต เธอตกอยู่ภายใต้ความหวาดกลัวสภาวะดังกล่าวทำให้เริงเรียกร้องและแสวงหาสิ่งที่จะมาเติมเต็มความ “ขาด” ของตัวเอง เช็กส์ เป็นสิ่งที่เริงใช้เติมเต็มความขาดและเพื่อได้มาในสิ่งที่เธอต้องการ ดังเห็นได้จากเมื่อเริงต้องการเอาชนะฉันเหมือนอย่างที่ต้องการเอาชนะผู้ชายทุกคน เริงเริ่มวางแผนปราบฉันโดยใช้เช็กส์เป็นเครื่องมือ เริงบอกความจริงให้ฉันฟังว่า “แกล้งไหมว่าที่กลับมาแล้วที่ยอมทำ ทุกอย่าง เพียงเพื่อขอและปลายนิ้วของฉัน แกล้งหรือปล่าวว่าเก๋ขามน้ำหน้าฉันแค่ไหน ฉันถึงต้อง ใต้ แกล้งให้ ใต้ รู้ไว้ก็ได้ว่าตั้งแต่นั้น ฉันหมายมั่นปั้นมือทำให้แกล้มตัวจนพิศฉันให้ได้ ฉันอยากดูว่าหน้าอย่างแกล้งคือด้านไปได้ซักทีนี่” (141)

เมื่อมองย้อนกลับไปอ่านเรื่องของเริงที่น่าเสนอโดยฉันจากบริบทของผู้ถูกข่มขืนใน “นวมปากโลก” สิ่ง queer ที่ผู้อ่านปฏิเสธไม่ได้คือ การล่วงละเมิดทางเพศเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและเหตุการณ์นี้กลายเป็นความทรงจำที่ฝังใจจนมีผลต่อชีวิตของเริง เช่น เธอกลายเป็นคนติดเช็กส์ เป็นโรคนอนไม่หลับและฝันร้ายอยู่เสมอ และซ้ำร้ายคือเริงชอบเล่นกับความตาย มองว่าความเสียชีวิตเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นสนุกสนาน เป็นต้น

เสียงที่ปลดปล่อยจากการกดทับ Liberated voice?

นักสตรีนิยมให้ความสำคัญแก่เสียงของผู้หญิงในการเล่าเรื่อง ในกรณีของผู้ถูกข่มขืน การนำประสบการณ์มาถ่ายทอดเป็นเรื่องเล่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเสียงที่เปล่งจากความเจ็บ ได้ท้าทายค่านิยมเรื่องเพศ(ของชนชั้นกลาง) ว่าเพศเป็นสิ่งต้องห้ามหรือเป็นเรื่องที่ไม่พูดได้และมายาคติที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคม นอกจากนี้การให้ผู้ประสบเหตุการณ์เล่าเรื่องของตนเองถือเป็นหนทางหนึ่งในการรักษาเยียวยา เนื่องจากกระบวนการเล่าเรื่องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกข่มขืนกลับไปอ่านและตีความหมายใหม่ให้กับความรุนแรงที่ตนประสบ การตีความดังกล่าวนำไปสู่ความเข้าใจที่ดีใหม่ที่ต่างจากเดิมและการปรับเปลี่ยนจิตสำนึกจากการเป็นผู้ถูกให้ความหมายโดยสังคมมาเป็นผู้ที่ให้ความหมายให้แก่ประสบการณ์ของตนเอง

แม้ว่าเสียงของเิงที่เปล่งออกมาได้ทำลายความเจ็บอันเป็นผลมาจากการปกปิดความรุนแรงทางเพศของชนชั้นกลาง แต่การเปิดเผยความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นการปลดแอกจากอำนาจปิตาธิปไตยเสมอไป ดังเห็นจากการตีความหมายของเิงให้แก่ประสบการณ์ในอดีตของตน โดยปรับเปลี่ยนบทบาทของเธอจากผู้ถูกล่วงละเมิดเป็นผู้ล่วงละเมิดเอง ดังนั้นในเรื่องที่เิงเล่า เหตุการณ์จึงถูกเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ เหมือนลูกโป่งสีเขียวกลับกลายเป็นสีแดง การพลิกผันประสบการณ์จากหน้ามือเป็นหลังมือสอดคล้องกับคำให้การของผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศหลายคนที่ได้รับเอาความอับอาย ความรู้สึผิด ที่ควรจะเป็นของผู้ก่อความรุนแรงมาเป็นของตนเอง หลายครั้งที่ผู้เสียหายกลายเป็นฝ่ายแบกรับความอับอายและความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การสลับสับเปลี่ยนตำแหน่งจึงไม่ได้มีผลต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของความรุนแรง เิงมิได้หลุดพ้นจากกรอบของการเล่าเรื่องของสังคมปิตาธิปไตยที่เชื่อว่าผู้หญิงเป็นคันเหดุของการข่มขืน เพราะเป็นผู้ช่วยผู้ชายให้มีความต้องการทางเพศ แม้ว่าการหลอกตนเองว่าเิงมิได้เป็นผู้ถูกข่มขืนจะเป็นกลไกการป้องกันตัวอย่างหนึ่ง แต่การกระทำของเิงเท่ากับเป็นการปฏิเสธว่าการข่มขืนไม่ได้เกิดขึ้นจริงกับเธอ และแม้ว่าเธอจะละเมิดข้อห้ามเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ไม่ได้ในสังคม (ชนชั้นกลาง) และเปิดเผยเรื่องของเิงให้จ้องนทราบ แต่เิงก็มิได้ปลดปล่อยตนเองออกจากความรุนแรงไปสู่การรักษาเยียวยาแต่อย่างใด เิงเดินทางไปมูปากโลกและอยู่ที่นั้น เธอไม่สามารถกลับ

เข้ามาสู่สังคมเดิมที่เธอเคยรู้จักได้อีก ขณะที่หลายคนที่เคยเผชิญกับความรุนแรงเช่นเดียวกันกับเธอสามารถกลับมาสู่สังคมได้

งานเขียนที่ใช้มุมมองสตรีนิยมให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกสาว และเน้นว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ช่วยรักษาเยียวยาหรือนำพาให้ลูกสาวรอดพ้นจากความรุนแรงรูปแบบต่างๆ ของสังคม ปิลาธิปไตย ในมุมมองโลกความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกสาวกลับถูกกดทอนลงด้วยความรุนแรงทางเพศ เอิงขาดการติดต่อกับแม่ภายหลังที่แม่ของเธอทราบว่าเธอถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน แม่ของเธอเลือกที่จะรักษาครอบครัวใหม่ แทนที่จะถูกขืนมาปกป้องลูกสาวของตน เอิงอยู่ในความอุปการะของคุณชายซึ่งปรนเปรอเธอด้วยทรัพย์สินเงินทองแทนที่ความรักความอบอุ่นที่เธอต้องการ ความสัมพันธ์ที่เอิงมีกับตัวละครคนอื่นล้วนแล้วแต่เป็นความสัมพันธ์กับผู้ชายทั้งสิ้น แม้ว่าจ็อนเป็นตัวละครที่เอิงจะสนิทสนมด้วยเป็นพิเศษ และก็ดูเหมือนจะเป็นห่วงเป็นใยเอิงมาตลอด แต่จ็อนก็ไม่ได้เข้าใจเอิงอย่างถ่องแท้ และเมื่อถึงคราวที่จ็อนจะพิสูจน์ความจริงใจว่าเขาจะยอมรับเอิงได้หรือไม่หลังจากที่เอิงได้หลุดความเป็นมาของตนอย่างหมดเปลือก จ็อนกลับปฏิเสธเอิงและห่างเหินไปจากเธอ เอิงจึงเป็นตัวละครที่โดดเดี่ยววิเวก อันเนื่องมาจากเธอขาดชุมชนหรือกลุ่มที่สามารถช่วยรักษาบาดแผลทางใจ

สรุป

มุมมองโลกมีโครงเรื่องอย่างน้อย 2 โครงเรื่องคือ โครงเรื่องหลักที่จ็อนเขียนขึ้นและเป็นผู้เล่ากับโครงเรื่องรองที่เอิงเป็นผู้เขียนและถูกจ็อนทับอยู่ภายใต้โครงเรื่องหลักของจ็อน ในส่วนแรกผู้เขียนวิเคราะห์โครงเรื่องหลักที่จ็อนเป็นผู้เล่า เพื่อแสดงให้เห็นกรอบที่จ็อนใช้ในการอ่านเรื่องของเอิงและอำนาจที่แฝงอยู่ในการนำเสนอเรื่องของเอิงแก่ผู้อ่าน ส่วนที่สองเป็นการอ่านทบทวนเรื่องเล่าของจ็อนเพื่อค้นหาและรื้อฟื้นเสียงของเอิงที่ถูกฝังกลบภายใต้โครงเรื่องหลักจ็อน ซึ่งกระทำการผ่านการวิพากษ์กรอบและโครงเรื่องที่จ็อนใช้ในการสร้างภาพของเอิงให้แก่ผู้อ่าน กระบวนการรื้อสร้างความหมายดังกล่าวเปิดโอกาสให้เสียง/เรื่องราวของผู้ถูกข่มขืนได้เปล่งออกมาจากความเงียบ เรื่องของเอิง/ผู้หญิง (woman's story) นำไปสู่การทำลายสิ่งที่สังคมเรียกว่า “ความรู้” หรือ “ความจริง” โดยชี้ให้เห็นว่ากรอบความรู้ที่สังคมใช้อ่านและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศนั้นไม่เพียงพอที่จะอธิบายความซับซ้อนของตัวตนและอัตถวาทิพย์ของผู้ถูกข่มขืน เนื่องจากอคติทางเพศที่แฝงอยู่ในสิ่งที่เรียกว่า

ความจริงเกี่ยวกับเพศและความรุนแรงทางเพศมีผลทำให้ประสบการณ์ของผู้หญิงที่ถูกข่มขืนเป็นเรื่องที่ “เล่าไม่ได้” ภายในกรอบดังกล่าว

การศึกษาความรุนแรงทางเพศในวรรณกรรมแสดงยังแสดงให้เห็นบทบาทวรรณกรรมว่าเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ช่วงชิงในการสร้างความหมายให้แก่ความจริงเรื่องเพศ มุมปากโลกของอัญชัญกระตุ้นให้ผู้อ่านตั้งคำถามว่า “ปาก” ในมุมปากโลก เป็นปากของใคร “ปาก” ของจ๊อนที่พูดถึง “จิม” ของเอ็งหรือ “จิม”⁶ ของเอ็งที่วิพากษ์ “ปาก” ของจ๊อน หากผู้อ่านอ่านเรื่องของเอ็งตามอย่างที่จ๊อนอ่าน นวนิยายของอัญชัญเรื่องนี้จะหนังสือเรทเอ็กซ์ที่ตีแผ่ความปรารถนาทางเพศเพื่อท้าทายสังคมที่พยายามปิดกั้นในเรื่องเพศ หากผู้อ่านอ่านนวนิยายเรื่องนี้อย่างตั้งใจเพื่อฟังเสียงของเอ็งที่บอกเล่าเรื่องราวของเธอ ผู้อ่านจะตระหนักว่าภายใต้เรื่องเชกส์ที่สร้างความตื่นเต้นหฤหรรษ์ให้แก่ผู้อ่าน แท้จริงแล้วเป็นเรื่องของความรุนแรงทางเพศและผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรงที่มีต่อผู้ประสบเหตุ

⁶ ในบทชื่อ “When Our Lips Speak Together” Luce Irigaray ใช้คำว่า “ปาก” เพื่ออุปมาถึงอวัยวะเพศของผู้หญิง ผู้เขียนบทความนี้ใช้คำว่า “จิม” ในความหมายเดียวกับที่ Irigaray พูดถึงในงานของเธอ ดูเพิ่มเติมใน *This Sex Which Is Not One*



ชุดที่ ๖ “ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์”

วรรณกรรมกับความเป็นธรรม :
การศึกษาเรื่องสั้นเวียดนามยุคหลังสงคราม

มนธิรา ราโท

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่๒
สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่

วรรณกรรมกับความเป็นธรรม: การศึกษาเรื่องสันติเวียดนามยุคหลังสงคราม

โดย อาจารย์ ดร. มนริรา ราโท

บทคัดย่อ

ปี ค.ศ. 1975 เป็นปีที่มีนัยยะสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนาม ชัยชนะของเวียดนามเหนือต่อ กองทัพอเมริกาและเวียดนามใต้ทำให้สงครามอันยาวนานและโหดร้ายได้สิ้นสุดลงและเวียดนาม ได้รวมเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้ง การปรับเปลี่ยนจากยุคสงครามสู่สันติภาพทำให้เวียดนามเริ่มพัฒนา ประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ชาวเวียดนามก็ไม่สามารถชื่นชมกับชัยชนะ ได้นานนักอันเนื่องจากการตระหนักถึงความจริงในยุคหลังสงคราม เช่น คอรัปชั่น รัฐคุมอำนาจ ไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้นักเขียนและ ปัญญาชนเริ่มตระหนักว่าอุดมการณ์ในช่วงสงครามนั้นไม่เหมาะสมกับสังคมยุคหลังสงครามที่ซับซ้อนมากขึ้น ประเด็นที่นักเขียนให้ความสนใจมากคือความเป็นธรรมในสังคมและการประเมิน คุณค่าของมนุษย์ บทความวิจัยชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์ว่าเรื่องสันติเวียดนามในยุคหลังสงครามแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมได้อย่างไร ข้อสังเกตเบื้องต้นประการ หนึ่งคือวรรณกรรมเวียดนามยุคสงครามได้สะท้อนให้เห็นว่าคุณค่าของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับความ รักชาติและการเสียสละเพื่อประเทศ แต่วรรณกรรมยุคหลังสงครามได้พยายามที่มองบุคคลใน ฐานะที่ปัจเจกบุคคล กล่าวโดยสรุปคือเรื่องสันติเวียดนามยุคหลังสงครามพยายามชี้ให้เห็นว่าความเป็น ธรรมนั้นซับซ้อนเพราะไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดเรื่องชาติเท่านั้นแต่ยังมีส่วนสัมพันธ์ กับแนวคิดอื่นๆ เช่น ชนชั้นและเพศสถานะ

คำนำ

ในวาระครบรอบ 30 ปีหลังจากที่สงครามเวียดนามได้ยุติลงในปี ค.ศ. 1975 นักเขียนหญิง Pham Thi Hoai ซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันดีทั้งในประเทศและนอกประเทศได้เสวยย้อนถึงเหตุการณ์และ ความรู้สึกของเธอเมื่อ 30 ปีที่แล้ว

*On 27 April, holding a paper-and-toothpick-flag poised over Ba Ria, I cried like every one else. But mine were not tears of victory. I knew nothing of the price of victory. My tears were tears of farewell. The war had known me. Now it was my turn to get used to its departure. Who would replace it to wink at me? What would remain after the war?*¹

¹ Pham Thi Hoai, 29 April 2005, translated by Nguyen Nguyet Cam and Peter Zinoman, in [www. OpenDemocracy.net](http://www.OpenDemocracy.net)

ชาวเวียดนามจำนวนไม่น้อยก็รู้สึกไม่ต่างไปจากนี้ แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะรู้สึกยินดีที่สงครามอันยาวนานและโหดร้ายนั้นได้ยุติลงเสียทีและชัยชนะเป็นของฝ่ายเวียดนาม แต่ในความรู้สึกลึกๆ ก็อดกังวลไม่ได้ว่าเวียดนามหลังสงครามจะเป็นเช่นไร สังคมเวียดนามได้เปลี่ยนจากสภาวะสงครามเข้าสู่สภาวะปกติอีกครั้งหลังจากที่สงครามเวียดนามได้ยุติลงในปี ค.ศ. 1975 อย่างไรก็ตาม การปรับสภาพสังคมและการปรับสภาพจิตใจของประชาชนเพื่อเข้าสู่ภาวะปกตินั้นไม่ใช่เรื่องง่ายนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่ได้ผ่านช่วงเวลาแห่งสงครามและประเทศถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนมาอย่างยาวนาน เราจะเห็นว่าชาวเวียดนามไม่ได้มีเวลาที่จะชื่นชมกับชัยชนะครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์นี้ได้มากนัก สภาพเศรษฐกิจอยู่ในขั้นวิกฤตเนื่องจากการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกาและถูกตัดความสัมพันธ์ทางการทูตจากนานาประเทศ นอกจากนี้ยังต้องประสบปัญหาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีพิพาทเรื่องชายแดนทางตอนเหนือของประเทศกับจีนและทางด้านตะวันตกกับกัมพูชาในช่วงปี ค.ศ. 1978-1979 รวมทั้งภัยธรรมชาติต่างๆ ที่มีผลทำให้พืชผลทางการเศรษฐกิจเสียหาย สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อความรู้สึกและเชื่อมั่นในอนาคตของประเทศของชาวเวียดนามทั้งสิ้น ยิ่งไปกว่านั้น สังคมเวียดนามยังต้องประสบกับคำถามที่ท้าทายและซับซ้อนยิ่ง นั่นคือ อุดมการณ์ของสังคมเวียดนามในยุคหลังสงครามจะเป็นเช่นไร หลังจากที่ประเทศสามารถเอาชนะมหาอำนาจอย่างอเมริกาได้และรวมประเทศทั้งทางเหนือและทางใต้ได้เป็นหนึ่งเดียวกันอีกครั้งหลังจากที่ได้ต่อสู้กันมาอย่างยาวนาน มีผู้อพยพออกนอกประเทศทางเรือ (หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า "the boat people") จำนวนมากกว่า 1 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนามใต้ นอกจากนี้ ปัญญาชนและผู้ที่ถูกจัดว่าเป็นชนชั้นกระฎุมพีถูกจับเข้าค่ายกักกันและบังคับให้ทำงานหนักเช่นเดียวกับผู้ใช้แรงงาน (re-education camp) เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของสังคมเวียดนามในยุคหลังสงครามที่จะสมานความขัดแย้งของอุดมการณ์ที่มีมาแต่ในยุคสงคราม

สถานการณ์ในประเทศเวียดนามเริ่มดีขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 หลังจากที่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ประกาศนโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจตามแบบตลาดเสรี (หรือที่เรียกว่านโยบายโด่ยเหม้ย) และฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้เวียดนามกลับเข้าสู่ประชาคมโลกอีกครั้งและเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นตามลำดับ การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ผลพวงประการหนึ่งของนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 คือ การผ่อนปรนความตึงเครียดทางการเมืองและการใช้อำนาจของรัฐ ทำให้บรรยากาศโดยทั่วไปมีความผ่อนคลาย และปัญญาชน นักคิด และนักเขียนต่างมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ท่ามกลางการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและผู้คนสามารถปรับวิถีชีวิตจากยุคสงครามสู่ภาวะปกติได้มากขึ้น ปัญญาชนและนักเขียนเวียดนามเริ่มเห็นถึงข้อจำกัดของอุดมการณ์ของรัฐในช่วงสงครามคือการให้ความสำคัญกับความเป็นชาติ (nation) และความเป็นกลุ่ม (collectivity) ซึ่งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลในสังคมเวียดนามยุคหลังสงครามได้ ในยุคหลังสงครามอุดมการณ์ชาตินิยม (nationalism) ไม่สามารถซ่อน ปกปิด หรือ กดทับ ความซับซ้อน ความแตกต่างและหลากหลายของกลุ่มคนในสังคมเวียดนามได้อีกต่อไป วรรณกรรมได้เป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการนำ

เสนอกระบวนการค้นหาความเป็นธรรมของปัจเจกบุคคลควบคู่ไปกับการนำเสนอความไม่เป็นธรรมในสังคม

ในหนังสือชื่อ *Poetic Justice: The Literary Imagination and Public Life* ซึ่งผู้เขียนคือ Martha Nussbaum ผู้เป็นศาสตราจารย์ทางด้านกฎหมายและจริยศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยชิคาโก ได้เสนอว่า งานวรรณกรรมมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความคิดเรื่องเหตุผล มุมมองด้านศีลธรรม รวมถึงกระบวนการยุติธรรมในสังคม ซึ่งแม้แต่ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา ทนายความ ก็ควรอ่านงานวรรณกรรมเพื่อที่จะได้เข้าถึงความรู้สึกและจินตนาการของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้เพราะงานวรรณกรรมได้นำเสนอเรื่องราวและประสบการณ์ของบุคคลอื่นในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งบางครั้งเราอาจจะไม่มีโอกาสได้เห็นหรือสัมผัสได้ด้วยตนเอง

The literary imagination is a part of public rationality, and not the whole. In fact, I defend the literary imagination precisely because it seems to me an essential ingredient of an ethical stance that asks us to concern ourselves with the good of other people whose lives are distant from our own.²

วรรณกรรมซึ่งได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และจินตนาการของมนุษย์นั้นยังช่วยให้เราเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของสังคมโดยรวม นอกจากนี้แล้ว วรรณกรรมยังมีประโยชน์และสามารถแนะแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับเรอีกด้วย ดังที่ Martha Nussbaum ได้ตั้งข้อสังเกตว่าวรรณกรรมนั้นมีบทบาทสำคัญในฐานะ

Artificial constructions of some crucial elements in a norm of public rationality, and valuable guides to correct response.³

การศึกษางานวรรณกรรมซึ่งแม้จะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นและนำเสนอเรื่องราวผ่านมุมมองหรือประสบการณ์ชีวิตของปัจเจกบุคคลนั้นย่อมช่วยให้เราเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและกรอบความคิดของยุคสมัยนั้นๆ ได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบรรทัดฐานทางศีลธรรม ค่านิยมของสังคม หรือ การประเมินค่าความถูก-ผิดในสังคม นอกจากนี้แล้ว งานวรรณกรรมยังมีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากงานเขียนประเภทอื่น กล่าวคือ วรรณกรรมสามารถนำเสนอและเข้าถึงจินตนาการและความรู้สึกของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความสมหวัง ความผิดหวัง ความรัก ความกลัว เป็นต้น ซึ่งอารมณ์และความรู้สึกเหล่านั้นก็มีผลกับพฤติกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์เช่นกัน ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์เรื่องสั้นเวียดนามยุคหลังสงครามจะช่วยให้เรา

² Nussbaum, Martha C. *Poetic Justice: The Literary Imagination and Public Life*. Boston: Beacon Press, 1995. P. xvi.

³ อ้างแล้ว หน้า 78

เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของคนเวียดนามที่มีต่อสังคมร่วมสมัยในแง่มุมต่างๆ กัน ซึ่งจะช่วยอธิบายถึงความซับซ้อนของกรอบความคิดเรื่องคุณธรรมในสังคมเวียดนามได้ในอีกมิติหนึ่ง

ความจำเป็นทางด้านสังคมและการเมืองทำให้วรรณกรรมเวียดนามต้องกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองหรือกระบอกเสียงของรัฐอยู่เกือบสามสิบปีของช่วงเวลาแห่งสงครามทั้งสงครามต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศสและสงครามกับอเมริกา (ปี ค.ศ. 1945 – 1975) ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเวลาเกือบสามสิบปีที่เสียงของปัจเจกกลืนเป็นเสียงเดียวกับเสียงของสังคมหรือสาธารณะ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเสียงของปัจเจกบุคคลถูกปิดทับไว้ด้วยเสียงแห่งความเจ็บปวดของประเทศ งานวรรณกรรมต้องอุทิศให้แก่ความอยู่รอดของประเทศก่อน ดังนั้นจึงไม่มีพื้นที่ว่างบนหน้าวรรณกรรมให้กับปัญหาของปัจเจกซึ่งถือกันว่าเป็นปัญหาของคนๆ เดียวหรือเฉพาะกลุ่ม และย่อมจะไม่สำคัญเท่ากับปัญหาของประเทศ แต่เมื่อสงครามเวียดนามได้ยุติลงนักเขียนกลับให้ความสนใจกับปัญหา ความเจ็บปวด และความปรารถนาของปัจเจกบุคคลอีกครั้ง ดังที่สะท้อนผ่านความคิดเห็นของนักเขียน Lê Lưu ซึ่งได้ตั้งปณิธานไว้ว่า

นับเป็นช่วงเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่ช่วงสงครามจนถึงช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 เราไม่เคยพูดถึงไศกนาฏกรรมของปัจเจกชน ผมอยากจะเขียนถึงปัจเจก ชีวิตที่สัมผัสได้ ความสุขและความทุกข์ สิ่งที่เราทำได้และสิ่งที่พวกเขาสูญเสีย⁴

วรรณกรรมเวียดนามยุคหลังสงครามจึงมีบทบาทสำคัญในการเรียกร้อง “ความเป็นธรรม” ให้แก่ปัจเจกบุคคล นอกเหนือไปจากการสะท้อนความไม่เป็นธรรมในสังคมซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลักของวรรณกรรมในเกือบทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา ในการนำเสนอประเด็น “ความเป็นธรรม” ในระดับปัจเจกบุคคลนั้น นักเขียนในยุคหลังสงครามพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างและหลากหลายในสังคมเวียดนามถูกจำกัดอยู่ในกรอบความคิดของความเป็นชาติ (nation) แต่ประเด็นเรื่องความเป็นชาติไม่ใช่ประเด็นสำคัญประเด็นเดียวในสังคมเวียดนามยุคหลังสงครามที่สภาพการเมืองและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป เหตุผลเรื่องความอยู่รอดของประเทศและแนวคิดเรื่องความเป็นชาติไม่ใช่คำตอบสุดท้ายสำหรับอธิบายปัญหาหรือตอบสนองการมีอยู่ของปัจเจกบุคคลอีกต่อไป การประเมินค่าทางศีลธรรมและการอธิบายข้อขัดแย้งในสังคมจึงต้องคำนึงถึงมุมมองอื่นๆ นอกเหนือไปจากประเด็นเรื่องความเป็นชาติด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องชนชั้นและเพศสถานะซึ่งได้ถูกเชื่อมโยงกับความเป็นชาติและกระบวนการสร้างสังคมนิยมมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในยุคสงครามที่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ได้ย้ำเสมอว่าการปลดปล่อยทางชนชั้นของชาวนาและชนชั้นกรรมาชีพและการเรียกร้องของสตรีนั้นต้องทำควบคู่ไปกับการกู้ชาติ ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้นและปัญหาสตรีกลายเป็นเรื่องรองจากปัญหาการกู้ชาติและการสร้างชาติตามระบบสังคมนิยม ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่วรรณกรรมยุคสงครามมักเสนอปัญหาเรื่องชนชั้นและปัญหาสตรีในเชิงนโยบายซึ่งเป็นการนำเสนอปัญหาในลักษณะที่เป็นองค์รวมหรือภาพกว้างโดยเลี่ยงที่จะระบุถึงกรณีเฉพาะ หรือถ้าจะนำเสนอปัญหาของปัจเจกบุคคลก็นำเสนอ

⁴ Lê Lưu, ‘Tâm huyết và mong ước của một đời văn’ trong *Nhà Văn Nói về Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Văn Học, 1998. P. 441

ในแบบที่บุคคลนั้นๆ เป็นตัวแทนของชนชั้นหรือกลุ่มคนที่เขาหรือเธอสังกัดอยู่ ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับวรรณกรรมเวียดนามหลังยุคสงครามที่เน้นการวิเคราะห์ประสบการณ์หรือความรู้สึกนึกคิดของปัจเจกบุคคลเป็นรายๆ ไป ในขณะที่เดียวกัน การนำเสนอเรื่องราวผ่านเรื่องราวของปัจเจกกลับทำให้เราเห็นภาพของปัญหาสังคมเวียดนามในยุคหลังสงครามชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ว่าสังคมเวียดนามจะได้มาซึ่ง “สังคมที่มีความเท่าเทียมกันและมีอารยะ”⁵ ได้ก็ต่อเมื่อสังคมเวียดนามโดยรวมรู้สึกได้และเข้าใจ “ความเป็นธรรม” ที่มาจากมุมมองและกรอบความคิดที่ต่างกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องชนชั้น เพศสถานะ และการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือยอมรับความแตกต่างกันในสังคมได้

ในบทความวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์ประเด็นหลักได้แก่ 1) “ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์” ที่สะท้อนในวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังสงครามว่าช่วยตอบคำถามและสามารถชี้ให้เห็นปัญหาของความซับซ้อนของแนวคิดเกี่ยวกับ “ความเป็นธรรม” ในสังคมได้อย่างไร และ 2) คุณลักษณะพิเศษของวรรณกรรมที่สามารถสัมผัสถึงความอ่อนไหว สิ้นไหม และสามาถถ่ายทอดความหลากหลายมิติของชีวิตนั้นได้ช่วยอธิบายถึงข้อจำกัดของกฎหมายและค่านิยมของสังคมเกี่ยวกับกรอบความคิดเรื่อง “ความเป็นธรรม” ได้อย่างไรบ้าง ผ่านการวิเคราะห์เรื่องสั้นสามเรื่อง ได้แก่

1. *Kẻ sát nhân lương thiện* (ฆาตรกรผู้มีคุณธรรม) โดย Lại Văn Long
2. *Bức thư gửi mẹ Âu Cơ* (จดหมายถึงแม่โอร่าเกอ) โดย Y Ban
3. *Đứa ăn cắp* (หัวขโมย) โดย Nguyễn Minh Châu

1 ความเป็นธรรมกับชนชั้น

วาทกรรมว่าด้วยการต่อสู้ทางชนชั้นนั้นมิให้หันอยู่ทั่วไปในสังคมเวียดนามเพราะจุดมุ่งหมายหลักของการปฏิวัติตามแนวคิดของสังคมนิยมคือการปลดปล่อยชนชั้นกรรมาชีพ แต่ในสังคมเวียดนามซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่งเริ่มในสมัยอาณานิคม (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20) และจำนวนผู้ใช้แรงงานก็ยังมีไม่มากนักเพื่อเทียบกับจำนวนชาวนาของประเทศซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ (เช่นเดียวกันกับลัทธิเหมาในประเทศจีน) ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและรูปแบบการปฏิวัติ โดยพยายามชักจูงให้ชาวนาเข้าร่วมการปฏิวัติให้มากที่สุด ซึ่งเราจะเห็นว่าความสำเร็จของพรรคคอมมิวนิสต์ในการต่อสู้กับประเทศอาณานิคมอย่างฝรั่งเศสและมหาอำนาจอย่างอเมริกานั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสามารถปลุกเร้าความกล้าและได้รับความร่วมมือของชาวนา และคงปฏิเสธไม่ได้ว่าชาวนาเป็นกำลังหลักในการปฏิวัติและต่อสู้กับกองกำลังต่างชาติ ทั้งนี้ ชาวนาให้ความร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์นั้นก็เพราะ

⁵ ซึ่งในการประชุมใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 6 ปี ค.ศ. 1986 นอกจากพรรคได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและเปิดประเทศแล้วยังได้กำหนดอุดมการณ์ในการพัฒนาประเทศดังนี้

ความมั่งคั่งในหมู่ประชาชน ความมั่นคงแห่งรัฐ และ สังคมที่มีความเท่าเทียมกันและมีอารยะ
 Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng văn minh
 (Affluent people, strong state, equal and civilized society)

สัญญาที่ว่าพวกเขาจะมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม และในสังคมใหม่จะไม่มีการกดขี่จากชนชั้นเจ้าของที่ดิน (landlord) และได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม คำสัญญาเหล่านั้นดูจะไม่เป็นผลมากนัก ดังที่เราจะเห็นได้จากการเดินขบวนประท้วงของชาวนาในจังหวัดไถ่บิ่ง (Thái Bình) เพื่อต่อสู้กับการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และกลุ่มชาวนาบริเวณชานเมืองฮานอยต่อต้านการสร้างสนามกอล์ฟ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย (หลังปี ค.ศ. 1986) ที่ทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งทำให้อุดมการณ์ของแนวคิดแบบสังคมนิยมที่เคยริเริ่มไว้ในช่วงสงครามถูกละเลยไปโดยปริยาย และเมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาตามแบบทุนนิยมก็ทำให้กลุ่มนายทุนและนักธุรกิจ (ซึ่งในสมัยสงครามถูกมองว่าเป็นศัตรูของการปฏิวัติ) กลับมามีบทบาทสำคัญในสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองได้ลดบทบาทของชาวนาและชนชั้นกรรมาชีพซึ่งเคยเป็นกำลังสำคัญในช่วงการปฏิวัติและสงคราม ศาสตราจารย์ Ngo Vinh Long ได้กล่าวถึงแรงจูงใจของชาวนาที่สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

The Vietnamese peasants were not simply animals reacting angrily to hunger. Instead, they were patient human beings who organized themselves cell by cell, block by block, friendship association by friendship association, mutual aid group by mutual aid group, village by village, district by district and so on, in the hope of liberating themselves and their country. It was this hope for a better world – as well as the knowledge of possible success in creating such a world – that propelled them into action and them so resilient in their struggle.⁶

การต่อสู้ของชาวนาก็ยังดำเนินต่อไปในยุคหลังสงคราม พวกเขาไม่ได้ในสิ่งที่พวกเขาที่มุ่งหวัง ทั้งที่ได้เสียสละเพื่อการปฏิวัติและการทำสงครามแต่พวกเขาก็ยังเป็นชนชั้นที่ขาดโอกาสในสังคม การทวงสัญญาและความไม่พอใจจึงเกิดขึ้น เช่น ในเรื่องสั้นของ Ngo Ngoc Boi ได้สะท้อนถึงความผิดหวังของชนชั้นชาวนาต่อสภาพสังคมในยุคหลังสงคราม ดังที่ตัวละครชาวนาในเรื่องกล่าวว่า

เขาไม่เคยฝันว่าจะมีบ้านสวยงาม หรรษา แต่เขาแค่ปรารถนาที่จะได้เดินทางท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบายโดยรถโดยสารประจำทางเพื่อจะได้ไปเยี่ยมญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง และไปชมทัศนียภาพของประเทศที่เขาเคยมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อปกป้องอธิปไตย บัดนี้ ช่วงเวลาแห่งสันติภาพได้ผ่านไปแล้วถึง 10 ปี แต่ไม่มีอะไรดีขึ้น เขารู้สึกเหนื่อยและผิดหวัง⁷

⁶ Ngo Vinh Long, *Before the Revolution: The Vietnamese Peasants under the French*. New York: Columbia University Press, 1991. Pp. xv-xvi.

⁷ Ngô Ngọc Bội, 'Chuyện của Lão Thường Dân' trong *Người Đàn Bà Quý*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988. Pp. 64-65.

แต่งงานเขียนที่ได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษในการนำเสนอความไม่เป็นธรรมในสังคมผ่านมุมมองของชาวนา คือ เรื่องสั้น *Kẻ sát nhân lương thiện* (ฆาตกรผู้มีคุณธรรม) โดยนักเขียน Lai Văn Long ซึ่งได้สะท้อนประเด็นความเป็นธรรมในสังคมและประเด็นความขัดแย้งเรื่องชนชั้นที่ฝังรากลึกมานานในสังคมเวียดนาม รวมไปถึงการวิพากษ์กระบวนการทางยุติธรรมในสังคม ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม และการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง นอกจากนี้แล้ว เรื่องสั้นเรื่องนี้ยังได้รับรางวัลเรื่องสั้นยอดเยี่ยมของนิตยสาร Văn Nghệ ซึ่งเป็นนิตยสารทางวรรณกรรมที่สำคัญของประเทศเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1991

นักเขียน Lai Văn Long เป็นนักเขียนหน้าใหม่ที่เริ่มอาชีพงานเขียนหลังนโยบายโดยเมย์ เขาเกิดเมื่อปี ค.ศ. 1965 ที่เมือง Đà Lạt เขาสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาปรัชญา ปัจจุบันเป็นบรรณาธิการประจำหนังสือพิมพ์ Báo Công An Thành Phố Hồ Chí Minh ที่เมืองโฮจิมินห์ซิตี้ (เดิมคือไซ่ง่อน) เขาเริ่มเขียนเรื่องสั้นตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเรื่องสั้น *Kẻ sát nhân lương thiện* (ฆาตกรผู้มีคุณธรรม)

ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการยุติสงครามในเมืองโฮจิมินห์ซิตี้ (ชื่อเดิมคือเมืองไซ่ง่อน) นายพันทหารผู้หนึ่งซึ่งได้เข้าร่วมกับกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์และทำการรบอยู่ทางภาคเหนือของประเทศเกือบสามสิบปีได้กลับมาพบภรรยาและลูกของเขาอีกครั้ง รางวัลสำหรับความเสียสละของเขาคือบ้านหลังใหญ่ที่ทางการได้ยึดมาจากคหบดีผู้หนึ่งซึ่งถูกประณามว่าเป็นเหวียดชาน (Việt Gian) หรือผู้ทรยศ เนื่องจากทำงานกับชาวต่างชาติในช่วงสงคราม ต่อมาเจ้าของบ้านก็ได้หลบหนีไปอยู่ประเทศฝรั่งเศส และบ้านหลังนี้เองที่พ่อแม่ของนายพันซึ่งเป็นชาวนายากจนทำงานเป็นคนรับใช้ นายพันและครอบครัวของเขาต่างพากันดีใจและเต็มไปด้วยความหวังว่าชีวิตของพวกเขาจะดีขึ้นภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ต่อมาลูกชายของเขาตัดสินใจไปทำงานเป็นกรรมกรที่ประเทศในยุโรปตะวันออก ซึ่งก็เป็นไปตามค่านิยมของคนเวียดนามในยุคก่อนเปิดประเทศที่นิยมไปทำงานเป็นแรงงานในประเทศสังคมนิยมแถบยุโรปตะวันออก หรือที่เรียกกันว่า “แรงงานส่งออก” (exported workers)

แต่แล้ว สิ่งที่เขาหวังไว้ก็ไม่ได้เป็นไปตามแผน ลูกชายของนายพันกลับประเทศมือเปล่าเนื่องจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในประเทศยุโรปตะวันออก หลังจากที่รัฐบาลเวียดนามประกาศนโยบายเปิดประเทศและเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ทำให้ชาวเวียดนามที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศเดินทางกลับมาในฐานะนักลงทุนต่างชาติและได้รับการต้อนรับจากรัฐบาลเป็นอย่างดี รวมทั้งเจ้าของบ้านที่นายพันและลูกชายกำลังอาศัยอยู่ และเมื่อเจ้าของบ้านเดิมยังได้มอบเงินจำนวนหนึ่งเพื่อสร้างอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึก คำร้องขอเขาที่ขอบ้านคืนก็ได้รับการอนุมัติจากทางการอย่างง่ายดาย ทำให้นายพันและครอบครัวของเขาต้องเปลี่ยนสถานภาพจากเจ้าของบ้านเป็นลูกจ้างในบ้านและทำงานรับใช้เจ้าของบ้านเช่นเดียวกันกับที่พ่อแม่ของเขาเคยทำมาก่อน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับลูกชายนายพันและเขาได้ก่อคดีฆาตกรรมครอบครัวของเจ้าของบ้าน ด้วยความแค้นเขายังยิงภาพของบรรพบุรุษของเจ้าของบ้านที่แขวนไว้ที่ผนังด้วย เมื่อถูกสอบสวนเขาให้การว่า

คนที่มีความคุณธรรมเท่านั้นถึงจะสามารถเล็งกระบอกปืนไปยังการกดขี่ข่มเหงได้ ! ผมไม่ต้องการให้ “ลูกกษัตริย์เป็นกษัตริย์” พ่อของผมพยายามต่อสู้กับการถูกกดขี่โดยรวมต่อสู้กับศัตรูและรับใช้

ประเทศชาติกว่า 30 ปี ผมพยายามจบบันตามแบบของผม สำหรับผมแล้ว การปลดปล่อยตนเองจากความยากจนและความทุกข์ยากนั้นถือว่าเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง ถ้าผมมีลูก พวกเขาจะได้ไม่ต้องตัดหญ้าและเลี้ยงม้าให้กับพวกเจ้าของที่ดินเหมือนกับบรรพบุรุษของเขาทั้ง 3 รุ่น⁸

ผู้เขียนได้เน้นการต่อสู้ทางชนชั้นของชาวนาด้วยการยกคำกล่าวโบราณที่ว่า “ลูกกษัตริย์ย่อมเป็นกษัตริย์ ส่วนลูกคนกวาดลานวัดย่อมต้องกวาดลานวัด” ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความต่อเนื่องของการถูกกดขี่ทางชนชั้น และผู้อ่านยังเห็นความไม่พอใจของชนชั้นชาวนาผ่านตัวละครลูกชายนายพันในเรื่องนั้นไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด การที่นักเขียนนำเสนอประเด็นความขัดแย้งทางชนชั้นผ่านอารมณ์ความรู้สึกโกรธแค้นและเจ็บปวดของปัจเจกบุคคลช่วยให้เราเห็นภาพความขัดแย้งทางชนชั้นที่ยังดำเนินต่อไปในสังคมเวียดนามยุคหลังสงครามได้ชัดเจนขึ้น ดังเช่นที่ Nussbaum ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

...[A] story of class action, without the stories of individuals, would not show us the point and meaning of class actions, which is always the amelioration of individual lives.⁹

ในกรณีของลูกชายนายพันในเรื่องสั้น *Kẻ sát nhân lương thiện* (ฆาตกรผู้มีคุณธรรม) การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาดังกล่าวยังเป็นเครื่องหมายของการเดินทางมาสู่ทางตันของปัญหาซึ่งตัวละครหรือผู้เขียนเองก็ไม่ได้มองหาทางออกไม่พบ ยิ่งไปกว่านั้นมีมิติทางประวัติศาสตร์ที่นักเขียนปูพื้นไว้ตั้งแต่ต้นเรื่องเกี่ยวกับการเสียสละของนายพันที่ต้องจากครอบครัวถึงสามสิบปีเพื่อเข้าร่วมการปฏิวัติและการยกคำกล่าวโบราณที่ว่าด้วยความไม่พอใจของชาวนาต่อความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมทำให้ผู้อ่าน (จำนวนหนึ่ง) รู้สึกเห็นใจฆาตกรเห็นว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหานั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับได้

2. ความเป็นธรรมกับเพศสถานะ

นอกจากประเด็นเรื่องชนชั้นแล้ว ประเด็นเรื่องเพศสถานะโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลดปล่อยสตรีจากชนบทประเพณีดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากขงจื๊อก็ได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับขบวนการกู้ชาติเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพยายามในการลบล้างค่านิยมที่เรียกว่า “trọng nam khinh nữ” หรือ การยกย่องผู้ชายแต่ดูถูกผู้หญิง ครั้งหนึ่งประธานาธิบดีโฮจิมินห์เคยกล่าวถึงความจำเป็นในการเรียกร้องเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของสตรีไว้ดังนี้

⁸ Lại Văn Long, ‘Kẻ Sát Nhân Lương Thiện’ trong *Ánh Trăng: Tập Truyện Ngắn*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1995. P. 18.

⁹ Nussbaum, Martha C. *Poetic Justice: The Literary Imagination and Public Life*. P. 71.

ถ้าเราไม่สามารถปลดปล่อยผู้หญิงได้ก็เท่ากับว่าเราไม่สามารถปลดปล่อยประชากรครึ่งหนึ่งของโลก ถ้าเราไม่สามารถปลดปล่อยผู้หญิงได้ก็เท่ากับว่าการสร้างสังคมนิยมนั้นสำเร็จเพียงครึ่งเดียว...¹⁰

หากแต่ในทางปฏิบัติแล้ว การเรียกร้องเสรีภาพให้กับสตรีนั้นกลับเป็นเรื่องรองหรือเป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนนโยบายทางการเมืองของรัฐบาล ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าจุดประสงค์ของการส่งเสริมบทบาทของสตรีนั้นไม่ได้สนับสนุนความเท่าเทียมกันทางเพศแต่เพื่อให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติและกระบวนการผลิตในระบบสหกรณ์ (คอมมูน) ตามรูปแบบของสังคมนิยมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงก็ยังคงคาดหวังจากสังคมว่าจะทำหน้าที่ของภรรยาและแม่ได้เป็นอย่างดีด้วย งานวิจัยหลายชิ้นได้สะท้อนถึงความล้มเหลวของการปลดปล่อยสตรีในเวียดนาม เช่น ดักลาส ไพก์ (Douglas Pike) นักประวัติศาสตร์ชาวอเมริกันได้กล่าวในเชิงเปรียบเปรยถึงภาระงานที่หนักยิ่งของผู้หญิงเวียดนามในช่วงการปฏิวัติ

*'The women were in truth the water buffalo of the Revolution.'*¹¹

นอกจากนี้ คริสติน ไวท์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการเมืองในเวียดนามได้วิจารณ์ถึงความไม่จริงใจของนโยบายการปลดปล่อยสตรีในเวียดนาม ดังนี้

*'[T]he Leninist route to Women's emancipation by drawing women into productive labour seems a cruel joke, a formula for total exhaustion rather than for liberation.'*¹²

ดังนั้น สภาพความเป็นอยู่ของผู้หญิงเวียดนามในยุคสงครามจึงไม่ต่างไปจากเดิมมากนัก ซึ่งตามปกติแล้ว ผู้หญิงมักมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจของครอบครัว รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว แต่กลับมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าผู้ชายเนื่องจากในสังคมเวียดนามยึดถือความคิดแบบผู้ชายเป็นใหญ่ เช่น มักเรียกผู้หญิงตามชื่อหรือตำแหน่งของสามีหรือลูกชาย หรือดังที่สะท้อนในคำสุภาษิตว่า "ผู้หญิง 10 คนไม่เท่าอ้นทะอ้นเดียว"

ในเรื่องสั้น *Bức thư gửi mẹ Âu Cơ* (จดหมายถึงแม่โอร่าเกอ) ของนักเขียนหญิง Y Ban ได้สะท้อนให้เห็นถึงอคติอันเกิดจากค่านิยมของสังคมต่อผู้หญิง Y Ban เป็นนักเขียนหญิงที่เป็นที่รู้จักมากคนหนึ่งของเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย เธอเกิดเมื่อปี ค.ศ. 1961 ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่เมืองฮา

¹⁰ Quoted in Bergman, Arlene Eisen. *Women of Vietnam*. Second edition. San Francisco: People Press, 1975. P. 215.

¹¹ Pike, Douglas. *Viet Cong: The Organisation and Techniques of the National Liberation Front of South Vietnam*. Massachusetts: The M.I.T Press, 1966. P. 178.

¹² Quoted in Pham Van Bich. *The Vietnamese Family in Change: The Case of the Red River Delta*. Surrey: Curzon, 1999. P. 64.

น้อย ผลงานของเธอส่วนใหญ่เป็นเรื่องสั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิง ผลงานที่สร้างชื่อให้เธอได้แก่ เรื่องสั้น "ผู้หญิงมีพลังวิเศษ" (Người đàn bà có ma lực) พิมพ์ในปี ค.ศ. 1983 และเรื่อง "ผู้หญิงมาจากความมืด" (Người đàn bà sinh ra từ bóng đêm) พิมพ์ในปี ค.ศ. 1993

เรื่องสั้น *Bức thư gửi mẹ Âu Cơ* (จดหมายถึงแม่โอรourke) ได้เสนอปัญหาของผู้หญิงผ่านมุมมองของเด็กหญิงคนหนึ่งซึ่งต้องทำแท้ง เธอได้บรรยายความรู้สึกต่าง ๆ ไว้ในจดหมายถึงแม่โอรourke ซึ่งถือว่าเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดของชาวเวียดนาม ซึ่งมีที่มาจากนิทานว่าด้วยการกำเนิดประเทศเวียดนามเรื่อง "หลางลองเกวีนกับโอรourke" นิทานเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนเวียดนามที่ว่าพวกเขาคือลูกหลานของพญามังกรกับนางฟ้า (con rồng cháu tiên) พญามังกร (Lạc Long Quân) กับนางฟ้า (Âu Cơ) ได้มีบุตรด้วยกัน 100 คน ต่อมาได้แบ่งจำนวนบุตรเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งขึ้นไปบนสวรรค์กับมารดา และอีก 50 คนลงมายังทะเลพร้อมกับบิดา ซึ่งนิทานเรื่องดังกล่าวยังเป็นการอธิบายลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวเวียดนาม ซึ่งสามารถแบ่งเป็นสองประเภทหลัก ๆ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ตามภูเขาและบนที่ราบสูง และผู้ที่อาศัยตามชายทะเลและที่ราบลุ่มแม่น้ำ นิทานเรื่องดังกล่าวสะท้อนถึงการตั้งถิ่นฐานและอพยพของชาวเวียดนาม ซึ่งมีจุดกำเนิดที่ราบลุ่มแม่น้ำแดงทางตอนบนของประเทศเวียดนามปัจจุบัน ต่อมา มีการอพยพลงได้ ทำให้ความเชื่อและนิทานเรื่องแม่โอรourke ก็ได้แพร่ลงมาสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในตอนล่างของประเทศด้วย นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าว่า ลูก ๆ ของนางโอรourkeส่วนหนึ่งได้ตั้งหลักปักฐานอยู่ที่ฟองโจว (Phong Châu) หรือที่ปัจจุบันกลายเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดผู้เถาะ (Phước Thọ) ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองฮานอยไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 90 กิโลเมตร ต่อมาลูกชายคนโตได้กลายเป็นกษัตริย์และมีชื่อว่ากษัตริย์หุ่งเวือง (Hùng Vương) และปกครองประเทศที่มีชื่อว่าวันลาง (Văn Lang) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของประเทศเวียดนามในปัจจุบันนั่นเอง

ในเรื่องสั้น *Bức thư gửi mẹ Âu Cơ* (จดหมายถึงแม่โอรourke) นักเขียนนำเสนอข้อความจากจดหมายที่เด็กผู้หญิงคนหนึ่งเขียนถึงแม่โอรourke ถ้อยคำที่ปรากฏในจดหมายสะท้อนถึงความเจ็บปวดของผู้หญิงที่ทำแท้งเนื่องจากเธอยังอยู่ในวัยที่ยังไม่พร้อมจะมีลูก ความเจ็บปวดนั้นไม่ได้เป็นผลมาจากความเจ็บป่วยทางร่างกาย แต่ยังเกิดจากความรู้สึกผิดและความกดดันทางสังคม หรือแม้แต่ผู้หญิงด้วยกันเองก็ยังไม่เข้าใจเธอ เธอถูกตำหนิและวิจารณ์จากกลุ่มผู้ป่วยหญิงในโรงพยาบาลที่เธอรักษาตัวอยู่ว่าเป็นอาชญากรที่ทำแท้ง ทั้งนี้เป็นเพราะในสังคมเวียดนามมีค่านิยมว่าการเป็นแม่เป็นหน้าที่หลัก (และอาจจะสำคัญที่สุด) และอาจจะมีความปรารถนาสูงสุดในชีวิตของผู้หญิง การมีลูกเป็นหลักประกันในชีวิตของผู้หญิงว่าจะมีผู้ดูแลในวัยชราและทำพิธีบูชาบรรพบุรุษตามหลักของขงจื้อ ส่วนผู้หญิงที่ไม่สามารถเป็นแม่ก็มักจะรู้สึกว่าการทำหน้าที่ของผู้หญิงได้ไม่สมบูรณ์ สิ่งนี้นักเขียนพยายามนำเสนอก็คือสังคมมักจะคาดหวังจากผู้หญิงว่าต้องเป็นภรรยาและแม่ที่ดี สังคมเวียดนามโดยรวมมักจะเรียกร้องจากผู้หญิง หรือการกำหนดหน้าที่และบทบาทให้กับผู้หญิงมากกว่าที่จะเห็นใจหรือคำนึงถึงความต้องการและปัญหาของผู้หญิง ในตอนหนึ่งของเรื่อง ตัวละครได้กล่าวว่า

แม่โอรourkeให้กำเนิดลูกชาย 50 คน และลูกสาว 50 คน บรรดาลูกชายของแม่ต่างเป็นวีรบุรุษ กวี ส่วนลูกสาวโตขึ้นมาเป็นผู้หญิง ประเทศของวีรบุรุษ ข้าราชการกรรณ มีภรรยาตามตัวอย่างต่อเนื่อง แม่จึงสนใจแต่วีรบุรุษและกวี แม่ไม่ได้ให้ความสนใจต่อบรรดาลูกสาวซึ่งอ่อนโยนและบอบบาง

และไม่เรียกร้องมากนัก แต่ตอนนี้ ลูกขอเรียกร้อง แม่จำ แม่โปรดสนใจลูกบ้าง โปรดมองถึงความเจ็บปวดของผู้เป็นลูกสาวและผู้เป็นแม่¹³

จากข้อความดังกล่าว เราจะเห็นได้ว่าแม้ว่าปัญหาของสตรีได้ถูกกำหนดไว้ในนโยบายของรัฐบาล และขบวนการสตรีก็เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างชาติและต่อสู้กับกองกำลังต่างชาติ แต่ในทางปฏิบัตินั้นก็ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่า ผู้หญิงจะได้รับความสนใจก็ต่อเมื่อบ้านเมืองอยู่ในภาวะวิกฤติ เช่น ในยามสงคราม ซึ่งผู้หญิงต้องพยายามมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ชายหรือเข้ากันได้กับแนวคิดเรื่อง "ความเป็นชาติ" เช่น กล้าหาญ ร่วมรบในสงคราม หรือเป็นแม่ของวีรบุรุษที่เสียชีวิตในสงคราม ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสหกรณ์หรือหน่วยการผลิตก็เฉพาะในยามที่ผู้ชายไปรบที่แนวหน้า แต่เมื่อบ้านเมืองกลับเข้าสู่ภาวะปกติและผู้ชายก็กลับมาจากแนวหน้าแล้ว ผู้หญิงก็ควรกลับไปทำหน้าที่เป็นแม่และภรรยาที่ดีเช่นเดิม และพื้นที่สำหรับผู้หญิงก็ยังจำกัดอยู่เฉพาะแต่ในครัวหรือในบ้าน ถ้าผู้หญิงจะทำงานนอกบ้าน ก็มักจะเป็นการเป็นแรงงานตามไร่นาหรือค้าขายในตลาด ส่วนปัญหาของผู้หญิงหรือประเด็นเรื่อง "ความเป็นผู้หญิง" นั้นแทบจะไม่ได้มีการกล่าวถึงเลยแม้แต่ในวรรณกรรมเอง ดังนั้น เรื่องสั้น *Bức thư gửi mẹ Âu Cơ* (จดหมายถึงแม่โอรourke) จึงเป็นก้าวที่สำคัญในการพยายามที่จะแยกประเด็นเรื่องเพศออกจากประเด็นเรื่องชาติและเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ผู้หญิง และยังชี้ให้เห็นว่าปัญหาของผู้หญิงนั้นเป็นเรื่องเฉพาะและต่างไปจากปัญหาของ "ชาติ" โดยรวม

3. ความเป็นธรรมระหว่างปัจเจกบุคคลกับผู้อื่น

นอกจากประเด็นเรื่องความเป็นธรรมหรือความไม่เป็นธรรมในระดับปัจเจกบุคคลกับโครงสร้างสังคมหรือระบบแล้ว วรรณกรรมเวียดนามยุคหลังสงครามยังได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของความเป็นธรรมหรือความไม่เป็นธรรมในระดับของปัจเจกบุคคลกับผู้อื่นด้วย ดังที่นักเขียน Nguyễn Minh Châu ได้นำเสนอผ่านเรื่องสั้น *Đứa ăn cắp* (หัวขโมย) ซึ่งกล่าวถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม การลงโทษและการให้อภัยในชีวิตประจำวัน และกรอบความคิดเรื่องศีลธรรมอาจจะไม่ใช่เกณฑ์ในการตัดสินหรือการทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ได้เพียงอย่างเดียว

Nguyễn Minh Châu เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งของเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเขียนวรรณกรรมของเวียดนาม ในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย Nguyễn Minh Châu เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1930 ที่จังหวัด Nghệ An แต่ไปเรียนหนังสือที่จังหวัด Huế และ Hà Tĩnh เขาเข้ารับราชการทหารในปี ค.ศ. 1952 ต่อมาในปี ค.ศ. 1962 ได้รับมอบหมายให้ไปประจำที่กองบรรณาธิการของนิตยสารด้านงานวรรณกรรมชื่อ Văn Nghệ Quân Đội ซึ่งอยู่ในสังกัดของกองทัพในเมืองฮานอยจนกระทั่งเขาเสียชีวิตลงในปี ค.ศ. 1989 Nguyễn Minh Châu มี

¹³ Y Ban, "Thư Gửi Mẹ Âu Cơ" trong *Những Truyện Ngắn Hay*. Hanoi: NXB Thiên Nhiên, 1993. P. 215

ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์และได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก เรื่องสั้น *Đứa ăn cắp* (หัวขโมย) เป็นผลงานที่เขาเขียนขึ้นในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย

ในเรื่อง *Đứa ăn cắp* (หัวขโมย) ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวชีวิตประจำวันของบรรดาแม่บ้านที่อาศัยอยู่ในแฟลตข้าราชการ¹⁴ ในแต่ละวันพวกเธอจะมีเรื่องมาปนหรือเล่าสู่กันฟังมากมาย พวกเธอแบ่งปันประสบการณ์ทั้งความสุขและความทุกข์ แต่วันหนึ่งเมื่อแม่บ้านคนหนึ่งเอะอะโวยวายขึ้นมาว่าผ้าที่เธอเพิ่งซื้อมาใหม่หายไป และเหตุการณ์ทำนองเดียวกันก็เกิดขึ้นอีกหลายครั้ง ทำให้มีการสืบหาว่าใครเป็นขโมย ในที่สุดก็พบว่าหัวขโมยคือหญิงทอ้งแก่ใกล้คลอดชื่อ Thoan ซึ่งปกติแล้วเป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี และชอบทักทายคนทั่วไป แต่มักเดินใจลอย บรรดาผู้หญิงในแฟลตต่างพากันรังเกียจหัวขโมย และไม่อยากจะอะไรหาญทุกคนต่างพากันโทษว่า Thoan เป็นผู้ขโมย สามียของ Thoan ไม่สามารถทนเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของชาวบ้านได้อีกต่อไปจึงขอย้ายกลับไปทำงานที่ต่างจังหวัด ด้วยความทุรกันดารและอยู่ไกลจากโรงพยาบาล Thoan แท้งลูกและเสียชีวิตในเวลาต่อมา เมื่อรู้ข่าวการตายของหัวขโมยบรรดาแม่บ้านในแฟลตต่างพากันเสียใจและรู้สึกผิดว่าตนเองมีส่วนผลักดันให้ Thoan และลูกไปสู่ความตาย

แม้ผู้เล่าเรื่องไม่ได้ตำหนิบรรดาแม่บ้านชาวแฟลตโดยตรง แต่จากน้ำเสียงและท่วงทำนองในการเล่าเรื่องทำให้เราเห็นว่าผู้เล่าเรื่องเองก็เห็นด้วยว่าการตายของ Thoan นั้นมีส่วนมาจากอคติของพวกแม่บ้านที่มีต่อ Thoan เช่น ในบางตอน ผู้เล่าเรื่องกล่าวว่า Thoan อาจจะขโมยของครั้งสองครั้ง แต่ด้วยอคติทำให้เธอถูกกล่าวโทษหรือเหมารวมว่าเป็นคนขโมยทุกครั้ง

บางครั้งก็ไม่เข้าใจว่าใครเป็นขโมยกันแน่ เพราะบางครั้งขโมยก็คือสายลมที่พัดพาเสื้อผ้าที่ตากไว้ให้ปลิวไปที่อื่น หรือบางครั้งก็คือตัวเจ้าของนั่นเอง บางคนชอบลืมหืมหรือไม่ก็ยุ่งมาก¹⁵

เรื่องราวของแม่บ้านชาวแฟลตนี้ทำให้เราเห็นว่ากระบวนการตัดสินความดี-ความชั่วนั้นมีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน และบางครั้งเราเองก็ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาและตัดสินโทษของคนอื่นโดยที่บางครั้งเราอาจจะไม่รู้ตัวเองด้วยซ้ำ ดังเช่นที่บรรดาเหล่าแม่บ้านชาวแฟลตไม่พิจารณาโทษของ Thoan แต่แล้วพวกเธอก็ต้องเสียใจและรู้สึกผิดว่าหัวขโมยได้รับโทษหนักเกินกว่าที่ควร การขโมยนั้นอาจจะมีความผิดแต่โทษของ Thoan ก็ไม่ควรถึงแก่ชีวิต นอกจากนี้ ผู้เล่าเรื่องได้เสนอว่าบางครั้งเราไม่สามารถพิจารณาเรื่องผิด-ถูก หรือ ดี-ชั่ว ผ่านกรอบความคิดเรื่องศีลธรรมได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่พิจารณาอย่างรอบคอบและรอบด้าน เช่นที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงการขโมยของ Thoan ว่า “การขโมยนั้นไม่ใช่ความชั่วร้าย แต่เป็นโรค” กล่าวคือ เธอมักเดินใจลอยและบางครั้งทำอะไรโดยไม่รู้ตัว เธอไม่ได้มีเจตนาขโมยซึ่งในกรณีตัวหัวขโมยเองกลับเป็น “เหยื่อ” และต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งแนวคิดเรื่องจิตวิทยาเป็นเรื่อง

¹⁴ ที่พักประเภทนี้กลายเป็นสัญลักษณ์ของยุคสังคมนิยม นั่นคือ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยจะแบ่งเป็นห้องพักขนาดต่างๆ แต่จะมีพื้นที่สาธารณะที่ต้องใช้ร่วมกัน เช่น ลานซักล้าง ห้องน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ไม่นิยมที่พักแบบนี้เพราะขาดความเป็นส่วนตัว

¹⁵ Nguyễn Minh Châu, ‘Đứa ăn cắp’ trong *Nguyễn Minh Châu toàn tập*. Hanoi: NXB Văn Học, 2002, P. 377.

ค่อนข้างใหม่ในสังคมเวียดนาม ในวรรณกรรมเวียดนามนั้นมักจะอธิบายการขโมยว่าเป็นเรื่องของเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ บางครั้งคนเราต้องขโมยเพราะความยากจน หรือเป็นเรื่องของความจน-ความรวย แต่งานเขียนของ Nguyễn Minh Châu เปิดมิติใหม่ที่เสนอว่าการขโมยอาจมาจากปัญหาทางจิต

ข้อสังเกตประการหนึ่งจากการกล่าวโทษและลงโทษหวั่นขโมยจากเรื่องสั้นคือเราอาจจะต้องระมัดระวังในการอยู่ร่วมกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการอยู่กันอย่างเข้าใจไม่ใช่มุ่งประเมินค่าหรือตัดสินแต่เพียงอย่างเดียว เช่นที่นักเขียน Nguyễn Minh Châu ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในเรื่องว่า “บางครั้งคนเราก็โหดร้ายได้อย่างเป็นธรรมชาติหรือโดยที่ไม่รู้ตัว” นอกจากนี้ ปัญหาต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราอาจจะมี ความซับซ้อนเกินกว่าที่กรอบของกฎหมายหรือศีลธรรมจะครอบคลุมได้อย่างทั่วถึง ซึ่งบางครั้งเราอาจจะต้องใช้ความเห็นใจในเพื่อนมนุษย์เป็นสิ่งแรกในการเข้าไปตัดสินปัญหา

บทสรุป: ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์กับความเป็นธรรมในสังคม

จากการศึกษาเรื่องสั้นเวียดนามยุคหลังสงครามทั้งสามเรื่องทำให้เราเห็นว่าวรรณกรรมมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอเรื่องราวของความเป็นธรรมและความไม่เป็นธรรมในสังคมผ่านประสบการณ์ และมุมมองของปัจเจกบุคคล ซึ่งสะท้อนความขัดแย้งของแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมทั้งในระดับของปัจเจกบุคคลกับสังคมหรือระบบ และระหว่างปัจเจกบุคคลกับผู้อื่น ความคิดเรื่องความเป็นธรรมที่สะท้อนในวรรณกรรมนั้นนอกจากจะตั้งอยู่บนประสบการณ์ของตัวละครซึ่งเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งการเคารพในความคิดเห็นของปัจเจกบุคคลก็เป็นส่วนสำคัญในสังคมประชาธิปไตย นอกจากนี้แล้ว งานวรรณศิลป์ยังสะท้อนถึงความคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในระดับของปัจเจกบุคคลที่มาจากอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งในประเด็นนี้ Nussbaum ได้ให้ความเห็นไว้ว่าการใช้อารมณ์ความรู้สึกอย่างเหมาะสมนั้นจะช่วยให้เราเข้าใจความรู้สึกหรือปัญหาที่ผู้อื่น (ตัวละคร) กำลังประสบอยู่มากขึ้น

Appropriate emotions are useful in showing us what we might do, and also morally valuable in their own right, as recognitions of the character of the situation before us. Furthermore, they motivate appropriate action.¹⁶

แม้ว่า Nussbaum ไม่ได้มองว่าอารมณ์และความรู้สึกนั้นเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักการและเหตุผลเสมอไป แต่เธอก็ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของอารมณ์และความรู้สึก

On the other hand, not all emotions are good guides. To be a good guide, the emotion must, first of all, be informed by a true view of what is going on – of the facts of the

¹⁶ Nussbaum, Martha C. *Poetic Justice: The Literary Imagination and Public Life*. P. 74.

case, of their significance for the actors in the situation, and of any dimensions of their true significance or importance that, may elude or be distorted in the actors' own consciousness.¹⁷

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ Nussbaum เห็นว่าเป็นข้อจำกัดของการใช้อารมณ์และความรู้สึกที่เกิดจากการอ่านก็คือการกำหนดบทบาทของผู้อ่าน กล่าวคือเราจะต้องตระหนักว่าตนเองอยู่ในฐานะของผู้สังเกตการณ์ แต่ไม่ได้เป็นผู้ที่อยู่ร่วมในสถานการณ์จริง

Second, the emotion must be the emotion of spectator, not a participant. This means not only that we must perform a reflective assessment of the situation to figure out whether the participants have understood it correctly and reacted reasonably; it means as well, that we must omit that portion of the emotion that derives from our personal interest in our own well-being.¹⁸

ในกรณีนี้ ในเรื่องสั้น *Kẻ sát nhân lương thiện* (ฆาตรกรผู้มีคุณธรรม) เป็นตัวอย่างที่ดีของการที่ผู้อ่านจะรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกที่สะท้อนในงานวรรณกรรม ในเรื่องผู้เขียนได้เสนอความขัดแย้งและการต่อสู้ทางชนชั้นในบริบทของสังคมเวียดนามเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงการตัดสินใจของตัวละครที่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง แต่ในกรณีไม่ได้หมายความว่าผู้อ่านจะเห็นว่าความรุนแรงนั้นเป็นทางออกที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาหรือยอมรับว่าความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ หรือการที่เราเห็นใจหรือเข้าใจพฤติกรรมการขโมยของตัวละครในเรื่อง *Đứa ăn cắp* (หัวขโมย) นั้นไม่หมายความว่าเรายอมรับว่าการขโมยเป็นเรื่องถูกต้อง

เช่นเดียวกันกับที่ Nussbaum ได้เสนอว่าความทรงจำเชิงวรรณศิลป์นั้นช่วยให้เราใช้อารมณ์ความรู้สึกเช่นเดียวกันกับเหตุผลในการเข้าใจถึงความเป็นธรรมในสังคมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับค่านิยมในสังคม ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมือง การศึกษาเรื่องสั้นของเวียดนามทั้งสามเรื่องที่ได้เสนอไปแล้วในข้างต้นทำให้เราเข้าใจถึงความซับซ้อนของแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมในสังคมเวียดนามได้อย่างชัดเจนขึ้น และแม้ว่าความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์นั้นจะจำกัดอยู่ภายในกรอบความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ และความปรารถนาของปัจเจกบุคคล แต่ประสบการณ์ชีวิตของปัจเจกบุคคลที่ต่างเพศ อายุ วรณะ เชื้อชาติ และอื่นๆ ที่สะท้อนในงานเขียนสามารถช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับความหลากหลายในสังคมได้มากขึ้น ซึ่งน่าจะนำไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรม มีความเป็นประชาธิปไตย และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น

¹⁷ อ้างแล้ว หน้าเดียวกัน

¹⁸ อ้างแล้ว หน้าเดียวกัน

บรรณานุกรม

- Bergman, Arlene Eisen. *Women of Vietnam*. Second edition. San Francisco: People Press, 1975.
- Lại Văn Long, 'Kẻ Sát Nhân Lương Thiện' trong *Ánh Trăng: Tập Truyện Ngắn*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1995.
- Lê Lưu, 'Tâm huyết và mong ước của một đời văn' trong *Nhà Văn Nói về Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Văn Học, 1998.
- Ngô Ngọc Bội, 'Chuyện của Lão Thường Dân' trong *Người Đàn Bà Quỳ*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988.
- Ngo Vinh Long. *Before the Revolution: The Vietnamese Peasants under the French*. New York: Columbia University Press, 1991.
- Nguyễn Minh Châu, 'Đứa ăn cắp' trong *Nguyễn Minh Châu toàn tập*. Hanoi: NXB Văn Học, 2002.
- Nussbaum, Martha C. *Poetic Justice: The Literary Imagination and Public Life*. Boston: Beacon Press, 1995.
- Phạm Thị Hoài, 29 April 2005, translated by Nguyen Nguyet Cam and Peter Zinoman, in [www. OpenDemocracy.net](http://www.OpenDemocracy.net)
- Pham Van Bich. *The Vietnamese Family in Change: The Case of the Red River Delta*. Surrey: Curzon, 1999.
- Pike, Douglas. *Viet Cong: The Organisation and Techniques of the National Liberation Front of South Vietnam*. Massachusetts: The M.I.T Press, 1966.
- Y Ban, "Thư Gửi Mẹ Âu Cơ" trong *Những Truyện Ngắn Hay*. Hanoi: NXB Thiên Nhiên, 1993.



เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ
“เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ ไทย ครั้งที่ ๒”

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว เชียงใหม่
สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ จัดประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย
ครั้งที่ 2

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)



แบบประเมินผลการประชุมวิชาการระดับชาติ

"เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒"

วันที่ ๑๐ - ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อหัวข้อ.....วิกฤติโลก วิกฤติมนุษยศาสตร์.....

ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม

☒ อาจารย์ 45 ท่าน ☒ นิสิต / นักศึกษา 19 ท่าน
 สื่อมวลชน ☒ ผู้สนใจอื่น ๆ 12 ท่าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามรายการประเมินต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ดี/น่าสน ใจอย่างยิ่ง	ดี/น่าสน ใจมาก	ดี/ น่าสนใจ	ดี/น่าสน ใจพอ ใช้	ไม่ดี/ น่าสน ใจ
เนื้อหาของการประชุมวิชาการ	27	42	8	9	1
ประโยชน์ที่ได้รับ	25	39	10	11	-
ความเหมาะสมของวิทยากรอภิปราย	27	40	14	7	-
ความเหมาะสมของวิทยากรเสนางานวิจัย	28	41	14	1	-
เอกสารประกอบประกอบการประชุม	12	21	15	10	11

ความคิดเห็นเพิ่มเติม /ข้อเสนอแนะ

- ผู้ดำเนินการอภิปรายสรุปเนื้อหาของผู้บรรยาย และทำให้เกิดความซ้ำซาก
- ดร.ไชยยันต์ "มนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยกำลังถดถอย" มนุษยศาสตร์น่าจะมองนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสังคมที่กว้างกว่า เช่น Harry Potter, Lord of the Ring, ละครทีวี, HBO ฯลฯ
- ดร.วีระ อ่าน Post modernism แบบประเมินค่า ทำให้รู้สึกสภาวะของมนุษยศาสตร์หดหู่ แต่ถ้าอ่านแบบวรรณกรรม "Postmodern Condition" จะให้แง่คิดใหม่กับสังคมได้ แม้แต่เรื่องเศร้า Tragedy ก็ยังเป็นความเพลิดเพลินใจ
- คุณสุกัญญา พูดได้น่าสนใจ แต่เปิดประเด็นมากจะไม่รู้จะเถียงได้อย่างไร
- ดร.เดือนเด่น ไม่ทราบว่าธรรมเนียมมาภิบาลเกี่ยวกับวิกฤติมนุษยศาสตร์

- อยากให้ผู้ดำเนินรายการควรแนะนำวิทยากรบ้าง เพื่อให้คนรู้จักและจะได้เข้าใจประเด็นที่อภิปรายมากขึ้น
- ผู้ดำเนินรายการไม่ควรต้อนสรุปประเด็นของวิทยากร เพราะพูดได้ชัดเจนดีแล้ว น่าจะชวนถกเถียงประเด็นให้กว้างขวางต่อไปมากกว่า
- การอภิปรายให้ความรู้ดี แต่ไม่ค่อยแรงหัวข้อ
- เนื้อหาการบรรยายบางที่หัวข้อไม่ตรงกับเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ เช่น เรื่อง "ธุรกิจไทย"
- เอกสารประกอบไม่มี วิธีการนำเสนอยาวเกินไป
- ควรมีการแนะนำวิทยากรสั้นๆ ให้ทราบว่า มีจุดยืนในสิ่งที่คนพูดอย่างไร ตัวอย่างเช่น ถ้ามีการแนะนำคุณสุภิญญา กลางณรงค์ ก็ให้ทราบว่า คุณสุภิญญาพูดเกี่ยวกับเรื่องอะไร เพราะแน่ใจว่าหลายคนในที่ประชุมไม่รู้จักคุณสุภิญญา และจะไม่เข้าใจว่าเรื่องที่มาพูดคุยเกี่ยวกับอะไร
- ควรเพิ่มเติมแหล่งศึกษาและสถาบันการศึกษาของวิทยากร และผู้ที่เข้าร่วมประชุม เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการติดต่อต่อไป (ถ้าผู้เข้าร่วมประชุมมีมาก และไม่สามารถรวบรวมรวบรวมได้ ก็มีเพียงแค่ว่าข้อมูลของวิทยากรก็เพียงพอ)
- อยากรู้จักวิทยากร เนื่องจากไม่มีการแนะนำวิทยากรเลย หากรู้ว่าวิทยากรเป็นใครทำงานด้านใดจะทำให้มีข้อมูลที่จะติดตามวิทยากรต่อไป วิทยากรบางท่านน่าสนใจมาก
- การนำเสนอดีในบางท่าน แต่ยังขาดบทสรุปที่ชัดเจน และขาดการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่เด่นชัดกับวิกฤติมนุษยศาสตร์
- การใช้เวลาในการอภิปรายควรกำหนดให้เหมาะสมกว่านี้ และควรเปิดโอกาสให้มีการซักถามมากกว่านี้ด้วย
- ถ้ามีเอกสารประกอบด้วยจะดีมาก
- งงๆกับประเด็นของ ดร.เดือนเด่นกับหัวข้ออภิปราย มึนๆกับประเด็นของคุณสุภิญญาที่ไม่รู้ว่าคืออะไร แต่ภาพรวมแล้วก็ OK ชอบเป็นพิเศษคือ อ.วิระ สมบูรณ์
- เกี่ยวกับการจัดการ
 - น่าจะจัดเวทีให้พร้อมก่อนเริ่มการ โต๊ะและเก้าอี้วิทยากรไม่เพียงพอ
 - กำหนดการประชุมที่แจ่มให้สับสนมาก ดูยาก วัน/เวลาข้ามไปข้ามมา
 - ดินสออยู่ไม่เหลาให้ดีก่อนมาวางให้ผู้เข้าประชุม
- ควรจัดเอกสารประกอบการอภิปรายแจกให้ผู้เข้าร่วมการประชุม
- เห็นควรให้ถอดเทปและเผยแพร่ให้ผู้เข้าร่วมประชุมก่อนลงการสัมมนาครั้งนี้
- ดีมากทุกประการ
- การบรรยายมีความหลากหลาย แต่สอดคล้องกันดี
- ควรบริหารเวลา – เปิดโอกาสให้มีการซักถาม
- หัวข้อการบรรยายกับเนื้อหาที่วิทยากรนำเสนอ ดู(เหมือนว่า)จะไม่สอดคล้องกัน(หรือไม่)
- มีผู้อภิปรายร่วมมากเกินไป เวลาจำกัด

- การจัดเวลาอภิปรายไม่เหมาะสม ควรกำหนดเวลาแต่ละคนไม่เกิน 20 นาที และรักษาเวลา เพื่อจะได้มีเวลาอภิปราย/ซักถามเพิ่มเติมได้มากขึ้น
- มีปัญหาเรื่องการแบ่งเวลาสำหรับการอภิปรายที่มีวิทยากรหลายคน
- มนุษย์จะฝ่าฟันวิกฤติของโลกวิกฤติทางมนุษยศาสตร์ได้ มนุษย์จะต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
- ใช้เวลาในการบรรยายมากเกินไป
- ขอชื่นชมคุณอภิญา พุดได้ดีมากแม้จะไม่สามารถจดได้เลย
- ทุกคนพูดถึงวิกฤติ แต่ไม่มีทางออกที่เป็นรูปธรรมให้
- อยากให้จัดทุกปีในแนวนี้ในเชียงใหม่ (ช่วงปิดเทอม หรือ จัดศุกร์ – เสาร์ – อาทิตย์ จะได้ไม่ติดสอนคะ)
- วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ แต่พูดไม่ตรงหัวข้อ แม้ว่าเรื่องที่พูดจะฟังสนุกดี
- การเตรียมเวทีไม่เหมาะสม คณะกรรมการควรตรวจสอบก่อนจะเปิดพิธี
- การนำเสนอในรอบหัวข้อหนึ่ง แต่พูดไปคนละด้านมันอาจจะเป็นประโยชน์ แต่ปัญหาคือถ้าคนฟังฟังแล้วมันไม่ตรงหัวข้อก็ยากในการทำความเข้าใจตาม ควรมีการดูแลเรื่องที่วิทยากรแต่ละคนจะมีพูด, สถานที่เยอะๆควรมีการประสานงาน และการเตรียมพร้อมที่ดีกว่านี้, โดยรวมแล้วถือว่าพอใช้แต่มีหลายเรื่องที่ต้องปรับปรุง
- แสงสว่างน้อยไปนิด
- เอกสารบางส่วนอ่านแล้วสับสนคะ / แบบประเมินอ่านแล้วงงเล็กน้อยคะ
- ควรมีป้ายต้อนรับนอกตัวอาคาร การจัดเวทีควรตรวจสอบให้พอกับผู้ร่วมอภิปรายทุกคน ผู้ร่วมอภิปรายควรจะเป็นผู้ที่มีแนวความคิดหลากหลายและกว้างขวางมากกว่านี้ ฟังแล้วมีพูดเข้าประเด็นจริงๆ(ตามหัวข้อ) เพียงคนเดียว
- วิทยากรท่านสุดท้ายเสนอไม่ตรงประเด็น วิกฤติมนุษยศาสตร์
- สงสัยข้อมูลของวิทยากรท่านสุดท้ายอาจไม่ตรงประเด็นเท่าที่ควร
- น่าจะมีเวลาให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากกว่านี้
- เอกสารไม่เพียงพอ แบบสอบถามไม่ชัดเจน ภาพรวมเต็ม 10 ให้ 7 คะแนน
- กรุณาระมัตระวังเรื่องการเขียนชื่อ-สกุลและตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์หลายๆท่าน รวมทั้งชื่อหัวข้อบทความด้วย เนื่องจากผิดพลาดมากพอสมควร และน่าจะแนะนำวิทยากรคร่าวๆ
- มีคนสนใจเยอะ น่าจะจัดสถานที่ให้เหมาะสมต่อจำนวนคน
- หัวข้อนี้ไม่ควรจัดอยู่ในรูป “อภิปราย” น่าจะจัดในรูป “ปาฐกถา”(keynote) มากกว่า ยกเว้นผู้อภิปรายบางคนซึ่งอภิปรายไม่ตรงประเด็น
- ห้องแอร์เย็นเกินไปกับหนาว ขอให้พอเพียง เป็นการประหยัดไฟด้วย



แบบประเมินผลการประชุมวิชาการระดับชาติ

"เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒"

วันที่ ๑๐ - ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อหัวข้อ.....มนุษยศาสตร์ รัฐ ท้องถิ่น และความรุนแรง.....

ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม

☒ อาจารย์ 64 ท่าน ☒ นิสิต / นักศึกษา 31 ท่าน
☐ สื่อมวลชน ☒ ผู้สนใจอื่น ๆ 3 ท่าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามรายการประเมินต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ดี/น่าสนใจ อย่างยิ่ง	ดี/น่าสนใจ มาก	ดี/ น่าสนใจ	ดี/น่าสนใจ พอใช้	ไม่ดี/ไม่ สนใจ
เนื้อหาของการประชุมวิชาการ	27	43	29	12	3
ประโยชน์ที่ได้รับ	21	43	31	14	3
ความเหมาะสมของวิทยากรอภิปราย	25	37	28	13	8
ความเหมาะสมของวิทยากรเสนางานวิจัย	24	43	31	10	5
เอกสารประกอบประกอบการประชุม	22	47	25	13	2

ความคิดเห็นเพิ่มเติม /ข้อเสนอแนะ

อาจารย์สุรเดช โชติอุดมพันธุ์

- นำเสนออย่างเป็นระบบดี เข้าใจง่าย และน่าสนใจ
- ยังไม่ได้เอกสารเรื่องความเป็นหัว
- วิทยากรนำเสนอข้อมูลได้ดีมาก ตรงประเด็นหัวข้อที่นำเสนอ
- การใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายขัดแย้งกับความเป็นของตัวเอง
- น่าจะใช้เวลาการบรรยายหัวข้อนี้มากกว่าครึ่งชั่วโมง

คุณคมสัน รัตนะสิมากุล

- ในการนำเสนอ ส่วนหนึ่งมีกลิ่นอายของความเป็นวัฒนธรรมไทยอยู่พอสมควร อาจจะเป็นตัวครอบความคิดของเขาส่วนหนึ่ง
- วิทยากรนำเสนอข้อมูลได้ดีน่าสนใจ

- ผู้ดำเนินรายการควรให้เวลาถามมากกว่านี้ ผู้ดำเนินรายการไม่ควรพูดแทรกระหว่างผู้นำเสนอ paper พูด
- ความรุนแรงในสถาบันการศึกษาไทย ร่ำรวยในการใช้ภาษาแต่ฟังไม่รู้เรื่อง บทบาทของสื่อมวลชนไทย น่าสนใจอย่างยิ่ง และนำเสนอได้ดี
- กรอบทฤษฎีที่อธิบายไว้แต่ต้น ดูเหมือนไม่ได้ถูกนำมาใช้อธิบาย ตัวอย่างที่นำเสนอ (กล่าวคือไม่โยงระหว่างทฤษฎีกับตัวอย่าง)
- บทสรุปและเหตุผล เกี่ยวกับการส่งเสริมความรุนแรงของสื่อไม่ค่อยมีอะไรใหม่ต่างจากสิ่งที่มีคนเสนอมานานแล้ว

คุณชวลิต ว่องวาริทิพย์

- ควรจะเริ่มจากการไม่พยายามครอบคลุมความคิด ตามแนวเรื่องที่เขาพยายามนำเสนอ
 - วิทยากรพูดภาษาไทยบกพร่องอยู่ ในเรื่อง ตัวควบคล้ำ และ ร ล ทำให้คำสำคัญบางคำมีความไม่ชัดเจน(นิดหน่อย)ต่อผู้ฟัง ทำให้สับสนคิดเป็นระยะ การฟังไม่ราบรื่น การกล่าวส่วนนำ (introduction) มากไปหน่อย ทำให้สาระที่ต้องการเสนอน้อยไป
 - ผู้เสนอมีความพยายามที่ดี แต่อาจถูกครอบงำด้วยทฤษฎีมากเกินไป อาจไม่ได้ดู discourse ของไทย
 - ควรมีเวลาถามมากกว่านี้ ผู้ดำเนินรายการสรุปเองมากเกินไป น่าจะให้ผู้พูดได้สรุปสุดท้ายจะดีกว่านี้
 - วิทยากรถ่ายทอดเนื้อหาไม่ตรงกับหัวข้อ
 - เนื้อหาไม่ตรงกับหัวข้อ “ความรุนแรงในสถานศึกษา” การนำเสนอไม่เป็นระบบ กรอบแนวคิดไม่เชื่อมโยงกับสิ่งที่ต้องการอธิบาย
 - การอธิบายกรอบการวิเคราะห์ทั่วไปยังไม่ชัด คือ พยายามบอกว่า discourse ของการพัฒนา และ globalization นำไปสู่ความรุนแรง แต่อธิบายไม่ชัดเลย
- เมื่อนำกรอบข้อ 1 มาใช้อธิบายความรุนแรงในสถาบันการศึกษาไทยก็ไม่ชัดเจนเช่นกัน
- วิทยากรเตรียมข้อมูลดี แต่ยังขาดความมั่นใจในการนำเสนอ และการตอบประเด็นต่างๆในการซักถาม

คุณวศินรัฐ นวลศิริ

- ควรจะบรรยายให้ช้าลงและดึงอารมณ์คนฟังมากกว่านี้

ภาพรวม

- สถานที่ไม่ค่อยเหมาะสม ไม่มีโต๊ะให้เขียน



แบบประเมินผลการประชุมวิชาการระดับชาติ

“เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒”

วันที่ ๑๐ – ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อหัวข้อ.....อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง และ พหุวัฒนธรรมกับเอกภาพแห่งรัฐประชาธิปไตย.....

ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม

☒ อาจารย์ 37 ท่าน ☒ นิสิต / นักศึกษา 36 ท่าน
☒ สื่อมวลชน 2 ท่าน ☒ ผู้สนใจ/อื่นๆ 10 ท่าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามรายการประเมินต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ดี/น่าสนใจ อย่างยิ่ง	ดี/น่าสนใจ มาก	ดี/ น่าสนใจ	ดี/น่าสนใจ พอใช้	ไม่ดี/น่า สนใจ
เนื้อหาของการประชุมวิชาการ	16	22	6	-	-
ประโยชน์ที่ได้รับ	20	16	6	3	-
ความเหมาะสมของวิทยากรอภิปราย	20	15	7	2	-
ความเหมาะสมของวิทยากรเสนางานวิจัย	24	17	3	-	-
เอกสารประกอบประกอบการประชุม	20	7	7	6	-

ความคิดเห็นเพิ่มเติม /ข้อเสนอแนะ

หัวข้อ อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรี ดิงศภิทัย

- หัวข้อน่าสนใจ น่าจะมีวิทยากรจากหลากหลายสาขามาช่วยอภิปรายมากกว่านี้
- ห้องหนาวเกินไป ควรลดอุณหภูมิลงบ้าง ทั้งสบายกายและประหยัดช่วยชาติและโรงแรมตนเอง
- ควรมีเอกสารแจกเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาอภิปราย เพื่อการกระชับเวลา
- สนุกมาก
- มีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการที่สนุกและน่าสนใจมาก
- สนุกดี แต่ไม่ควรจัดช่วงเวลาที่ติดมากนัก ควรเป็นส่วนหนึ่งของรายการในช่วงเวลาปกติ
- มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ดีและน่าสนใจ

- น่าจะมีการประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ หลายคนต้องการมาฟังแต่เวลาไม่อำนวย ประโยชน์ในการฟังวันนี้ ช่วยตอบคำถามบางสิ่งได้ชัดเจนขึ้น
- หาห้องยาก
- ไม่มีเอกสารประกอบ แต่การนำเสนอน่าสนใจและคนมีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นดีมาก ได้รับความรู้และความประทับใจดีมาก
- ได้แง่มุมในการวิจารณ์วรรณกรรมและชีวิต เพิ่มมิติในการมองเพื่อเกิดความหลากหลายในการคิด

หัวข้อ พหุวัฒนธรรมกับเอกภาพแห่งรัฐประชาธิปไตย

รองศาสตราจารย์ ดร.มารค ตามไท

- ควรให้เวลาต่อหัวข้อนี้มากกว่านี้ คือ วันเปิดและวันปิด เพื่อจะได้คำคำตอบต่อสังคม
- ถ้ามีการประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ คนอีกมากมายคงจะได้รับประโยชน์ดีๆ เหมือนทุกคนที่มาวันนี้
- ดีมากตามคำแนะนำของอาจารย์ไชยันต์ และตามข้อเท็จจริง น่าเสียดายสำหรับเวลาน้อยเกินไป เพราะเรื่องที่อาจารย์มารคพูดมีความลึกซึ้งมาก ยากจะนำไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ ซึ่งไม่ได้สัมผัสกับ "อุดมการณ์" และเรื่อง "จิตไม่สำรวม"
- เปิดโลกทัศน์ทางความคิดได้อีกหนึ่งมิติของประสบการณ์ชีวิต
- เป็นการเสนอแนวคิดที่สามารถนำไปสู่การถกเถียงและวิจารณ์แนวคิดในวงกว้างต่อไปได้
- ดี อย่างนี้ น่าจะมีเอกสารแจก
- น่าสนใจดี ไม่ควรนำมาไว้ท้ายรายการเมื่อผู้ฟังเหนื่อยแล้ว



แบบประเมินผลการประชุมวิชาการระดับชาติ

“เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒”

วันที่ ๑๐ - ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อหัวข้อ.....ความเป็นธรรมเชิงวรรณศิลป์.....

ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม

☒ อาจารย์ 47 ท่าน ☒ นิสิต / นักศึกษา 5 ท่าน
☐ สื่อมวลชน ☒ ผู้สนใจอื่น ๆ 6 ท่าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามรายการประเมินต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ดี/น่าสนใจ อย่างยิ่ง	ดี/น่าสนใจ มาก	ดี/ น่าสนใจ	ดี/น่าสนใจ พอใช้	ไม่ดี/ไม่ สนใจ
เนื้อหาของการประชุมวิชาการ	33	23	16	3	-
ประโยชน์ที่ได้รับ	33	24	13	4	-
ความเหมาะสมของวิทยากรอภิปราย	31	19	18	8	-
ความเหมาะสมของวิทยากรเสนางานวิจัย	33	24	14	2	-
เอกสารประกอบประกอบการประชุม	22	19	20	7	-

ความคิดเห็นเพิ่มเติม /ข้อเสนอแนะ

อ.พจิ ยุวชิต

- สนุกดี
- ประเด็นน่าสนใจ แต่การนำเสนอยืดไปหน่อย
- ติดคำว่า "เอ่อ" บ่อยมาก
- ใช้เวลานานเกินไป ควรสรุปให้สั้นกว่านี้จะดีมาก
- พุดนานเกินไปควรสรุปมากกว่านี้
- ใช้เวลาพุดนานเกินไป
- ถ้ารักษาเวลาให้ตรงตามที่กำหนดไว้จะดี การเอากาแฟมาทานในห้องก็สะดวกดี แต่ผู้ฟังก็อยากจะออกไปยืดเส้นยืดสายบ้าง

- วิธีการนำเสนอไม่น่าสนใจ น่าจะสรุปประเด็น ไม่ใช่อ่านเอกสาร ผู้เสนอไม่รักษาเวลา

อ.คารินา โชติศิริ

- นำเสนอรายละเอียดมากเกินไป จนคลุมประเด็นหลัก ไม่ชัดเจน
- ถ้าอธิบาย ขยายความนอกเอกสาร จะเด่นชัด
- พูดนานเกินไป
- น่าจะพูดมากกว่าอ่านจากเอกสาร
- ใช้เวลาพูดนานเกินไป
- ถ้ารักษาเวลาให้ตรงตามที่กำหนดไว้จะดี การเอากาแฟมาทานในห้องก็สะดวกดี แต่ผู้ฟังก็อยากจะออกไปยืดเส้นยืดสายบ้าง
- นานมาก อ่านมากกว่า
- น่าจะมีวิธีนำเสนอให้น่าสนใจกว่านี้ เนื่องจากหัวข้อน่าสนใจมาก มีปัญหาเรื่องการรักษาเวลา

อ.ศุติมา ประกาศวุฒิสาร

- การนำเสนอด้วย power point ใช้ตัวอักษรเล็กเกินไป และไม่ควรใช้ตัวอักษรสีเหลือง ทำให้มองเห็นไม่ชัด
- น่าสนใจดี และมี power point แต่สีที่ใช้ทำให้มองเห็นไม่ชัด

อ.มนธิรา ราโท

- ดีมาก น่าสนใจมาก ผู้นำเสนอ เสนอได้ดีมาก
- ชอบวิธีการถ่ายทอดความคิดของอาจารย์มาก ทำให้ฟังง่าย เข้าใจและวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน
- นำเสนอน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพประกอบ

ภาพรวมทั้งหมด

- การนำเสนอไม่น่าสนใจ เนื้อหาบางอย่างลึกซึ้งเกินไป แต่วิทยากรไม่นำเสนอให้ง่ายและน่าสนใจ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย
- การบรรยายดำเนินไปเรื่อยๆ ไม่มีจุดเน้นและความโดดเด่นในการนำเสนอ ทำให้กินเวลาไปมาก น่าเบื่ออยู่บ้าง
- ไม่ได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับความเป็นธรรมหรือลักษณะความเป็นธรรมที่สะท้อนผ่านวรรณกรรม
- วิทยากรบางท่านใช้เวลาเกินจากที่กำหนด ทำให้หัวข้ออื่นมีปัญหาเรื่องเวลาที่ต้องเร่งรัด
- วิทยากรน่าจะนำประเด็นจากเรื่องมาพูด ดีกว่าอ่านจากเอกสาร



แบบประเมินผลการประชุมวิชาการระดับชาติ

"เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒"

วันที่ ๑๐ - ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

ณ โรงแรมโลดสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อหัวข้อ.....มนุษยศาสตร์ต้องห้าม.....

ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม

☒ อาจารย์ 34 ท่าน ☒ นิสิต / นักศึกษา 30 ท่าน
☒ สื่อมวลชน 1 ท่าน ☒ ผู้สนใจ/อื่นๆ 7 ท่าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามรายการประเมินต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ดี/น่าสนใจอย่างยิ่ง	ดี/น่าสนใจมาก	ดี/น่าสนใจ	ดี/น่าสนใจพอใช้	ไม่ดี/น่าสนใจ
เนื้อหาของการประชุมวิชาการ	25	27	16	14	-
ประโยชน์ที่ได้รับ	21	31	15	14	-
ความเหมาะสมของวิทยากรอภิปราย	14	25	20	17	6
ความเหมาะสมของวิทยากรเสนางานวิจัย	31	27	10	13	-
เอกสารประกอบประกอบการประชุม	14	22	18	18	6

ความคิดเห็นเพิ่มเติม /ข้อเสนอแนะ

- ผู้ดำเนินอภิปรายช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ถ้าผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจได้ เรื่องที่พูดคงจะเป็นความลับต่อไป เรื่องที่ซับซ้อนแบบปรัชญาควรอย่างยิ่งต้องมีเอกสารประกอบและคำอธิบายที่ง่ายต่อความเข้าใจ
- การหัวเราะกับความจริง ทำให้ความจริงที่เราเชื่อว่ามีอยู่น่าค้นหาและนำไปสู่ความพอเพียง อยากให้มีอีกและประชาสัมพันธ์เยอะๆ ยังมีคนที่สนใจแต่ยังไม่ว่าง เรื่องดีๆ ควร แบ่งปันกัน
- ชอบ Comment อ.ธีระ มากๆ
- ควรใช้การบรรยายไม่ควรมาอ่านหนังสือ

- หัวข้อน่าสนใจ แต่การนำเสนอของวิทยากรมีความเป็นปรัชญาและความคิดสูงมากจึงทำให้ผู้ฟังที่มิได้มีความรู้เชี่ยวชาญทางปรัชญา ตามความคิดของวิทยากรไม่ทัน หากนำเสนออย่างเป็นรูปแบบมากกว่านี้ จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจความคิด นำเสนอได้ชัดเจนและเป็นรูปแบบมากขึ้น
- ไม่ควรอ่านให้ฟังเพราะใครก็อ่านเองได้ น่าจะเป็นการขมวด Concept ที่ตนคิดถ่ายทอดให้ผู้ฟัง เพื่อแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อ่านให้ฟัง น่าเบื่อมาก
- ฟังไม่ค่อยรู้เรื่อง ดร. เป็นแบบนี้ทุกคนหรือเปล่า
- น่าจะสลับไว้ตอน Section สุดท้าย
- น่าสนใจและเข้าใจง่ายสำหรับผู้เข้าร่วมอภิปราย อย่างไรก็ตามทั้งสามท่านควรนำเสนอเป็น Dialogue มากกว่าต่างคนต่างมาอ่าน Paper ของตนในประเด็นเดียวกัน
- อ.ธเนศ มานั่งอ่าน Paper ทำไม
- มีวิธีการบรรยายแบบอ่านทุกคนเลย นี่น่าเป็นเรื่องจริงจังที่พูด
- ไม่ควรอ่าน Paper (อ.ธเนศ) ไม่ควรไม่ส่ง Paper (อีก 2 คน)
- การนำเสนอเข้าใจยาก
- เรื่องน่าสนใจ แต่การนำเสนอแบบอ่านเรื่อยๆทำให้ยากให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจให้มากกว่านี้
- วิทยากรไม่ควรอ่านบทความทั้งหมด แต่ควรสรุปและชี้ประเด็นที่น่าสนใจ
- วิทยากรน่าจะสรุปประเด็นไม่ควรอ่านให้ฟัง และผู้ดำเนินรายการควรจะถามความเห็นมากกว่านี้ คือ มีประเด็นที่จะถามวิทยากรแต่ละคนเพื่อแสดงมุมมองของแต่ละคน เป็นการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับมนุษยศาสตร์ต้องห้าม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายมองภาพชัดเจนขึ้นและสนใจ... ไม่ใช่วิทยากรต่างคนต่างนำเสนอของตนแล้วก็จบ
- ไม่ควรอ่านให้ฟัง ควรมีประเด็น + ขยายประเด็น
- ผ.ศ. ธเนศ บรรยายเร็วมาก ฟังไม่ทันค่ะ
- วิทยากรไม่ควรมาอ่าน Paper ให้ผู้เข้าร่วมประชุมฟัง ควรจะสรุปประเด็น + อภิปราย เพราะทุกคนสามารถอ่านเองได้ นอกจากนี้เวลาในการอภิปรายมีน้อย
- ผ.ศ. ธเนศ พูดเร็วมาก
- ความจริงน่าจะแยกทั้ง 3 คนให้พูดคนละตอนไปเลย จำเป็นหรือไม่ที่ต้องให้เจ้าภาพพูดบ้างหรือไม่พูดก็ได้
- เนื้อหาดีมาก มีความน่าสนใจทั้งน้ำเสียงและเนื้อหา บุคลิกน้ำเสียงทำให้ผู้ฟังสนใจ มีความรู้มาก มีประโยชน์จริงๆ การถ่ายทอดประกอบด้วยสื่อการสอนชั้นดี เอกสารมีความน่าสนใจเหมาะสมมาก ในทางวิชาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นนักวิชาการที่ค้นคว้าและรักการอ่านมากๆ

- ผู้ดำเนินรายการ (รศ.สุพรรณภา อภานันท์) ทำการสรุปและขยายความเนื้อหาการบรรยาย ทำให้
เข้าใจมากขึ้นดี สามารถทำความเข้าใจ ในเนื้อหาที่ค่อนข้างเข้าใจยากได้ง่ายขึ้น
- Reading the paper is boring.



แบบประเมินผลการประชุมวิชาการระดับชาติ

“เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒”

วันที่ ๑๐ – ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อหัวข้อ... ศิลปะและวรรณกรรมขั้วขึ้น ศิลปะและวรรณกรรมเยี้ยวยา

วิธีคิดและวิธีวิทยาของมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ : อดีต ปัจจุบัน อนาคต

ภาษา สื่อ จินตนาการ อำนาจ

ความเป็นไทย ความเป็นอื่น

ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม

- | | | | |
|---|--------|--|---------|
| ☒ อาจารย์ | 7 ท่าน | ☒ นิสิต / นักศึกษา | 12 ท่าน |
| ☒ สื่อมวลชน | 3 ท่าน | ☒ ผู้สนใจ/อื่น ๆ | 3 ท่าน |

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามรายการประเมินต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ดี/น่าสนใจ อย่างยิ่ง	ดี/น่าสนใจ ใจมาก	ดี/ น่าสนใจ	ดี/น่าสนใจ พอใช้	ไม่ดี/ไม่ สนใจ
เนื้อหาของการประชุมวิชาการ	15	6	7	1	-
ประโยชน์ที่ได้รับ	15	7	4	4	-
ความเหมาะสมของวิทยากรอภิปราย	13	8	9	2	-
ความเหมาะสมของวิทยากรเสนองานวิจัย	16	7	7		-
เอกสารประกอบประกอบการประชุม	7	10	5	3	1

ความคิดเห็นเพิ่มเติม /ข้อเสนอแนะ

อ.ชลธิป วสุวัต

- น่าสนใจมากค่ะ
- ประเด็นที่น่าสนใจดีมาก
- น่าจะมีการประชาสัมพันธ์และเปิดให้ประชาชนเข้ารับฟังมากกว่านี้

คุณกอบปรพร มณีรัตน์

- น้ำเสียงในการอธิบายชัดเจนดีมาก เนื้อหาที่ดีค่ะ เป็นกำลังใจให้ทำงานอย่างนี้ต่อไปนะคะ

หัวข้อ วิธีคิด วิธีวิทยาของมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์

- เป็นหัวข้อที่น่าสนใจและน่าจะเป็นแนวการเปลี่ยนความเป็นคนให้เป็นการพิจารณาตัดสินสรรพสิ่งที่คุณภาพมากกว่าปริมาณ
- ควรจะมีการสืบต่อหรือเติมการให้ความรู้และเสนอต่อคนหลายๆวัยตามสื่อต่างๆเพื่อความเสมอด้วยความคิด (ทฤษฎี)
- สร้างแบบการคิดที่เป็นระบบที่เป็นสัมมาทิส
- วิทยากรไม่รักษาเวลา
- ควรแนะนำภูมิหลังของวิทยากร จะได้เข้าใจมากกว่านี้



**แบบประเมินผลภาพรวมของ
การประชุมวิชาการระดับชาติ
“เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ ๒”**

วันที่ ๑๐ – ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลผู้เข้าร่วมประชุม

☒ อาจารย์ 61 ท่าน ☒ นิสิต / นักศึกษา 44 ท่าน
☒ สื่อมวลชน 2 ท่าน ☒ ผู้สนใจอื่นๆ 11 ท่าน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามรายการประเมินต่อไปนี้

ความคิดเห็น	ดี/น่าสน ใจอย่างยิ่ง	ดี/น่าสน ใจมาก	ดี/ น่าสน ใจ	ดี/น่าสน ใจพอ ใช้	ไม่ดี/น่า สนใจ
เนื้อหาของการประชุมวิชาการ	41	49	26	2	-
ประโยชน์ที่ได้รับ	39	47	27	4	-
ความเหมาะสมของวิทยากรอภิปราย	39	45	32	7	-
ความเหมาะสมของวิทยากรเสนางานวิจัย	27	57	29	6	-
เอกสารประกอบประกอบการประชุม	28	58	22	5	1
ระยะเวลาของการจัดประชุม	23	60	29	10	1
สถานที่จัดประชุม	26	56	28	10	5
อาหารและอาหารว่าง	17	41	32	22	4
ความพร้อมของโสตทัศนูปกรณ์	20	53	34	13	1

ความคิดเห็นเพิ่มเติม /ข้อเสนอแนะ

- บาง section ผู้เสนอผลงานอ่านให้ฟัง ทำให้บรรยากาศน่าเบื่อ และคิดว่า เป็นช่วงที่ทำให้เสียเวลา
- ระยะเวลาการเสนอหัวข้อที่น่าสนใจบางครั้งอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้ต้องเลือกฟังหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งเพียงหัวข้อเดียว ทั้งๆ ที่อยากฟังทั้ง ๒ หัวข้อ จึงอยากให้จัดหัวข้อหลายๆ กันในคนละเวลา ไม่ควรซ้อนเวลากัน

- อาหารว่างและอาหารกลางวันไม่อร่อย ไม่แสดงอัตลักษณ์ของล้านนา ทำให้ผิดหวังมากที่ต้องมารับประทานข้าวราดแกงซึ่งหาทานได้ทั่วไปตามร้านข้างทาง
- วิทยากรบางท่านอ่านงานที่ตนเขียนซึ่งไม่เหมาะสม
- เสียเวลาในการจัดน้อยไป (แต่ถ้าเป็น ๓ วันก็ไม่แน่ใจว่าอาจมากไปไหม)
- เน้นงานวิจัยวรรณกรรมมากเกินไป อยากให้มีความหลากหลายมากกว่านี้
- อาหารไม่อร่อย
- ควรจัดแบ่งประเด็นที่มันชัดเจน และแจ้งวิทยากรให้ทราบทั่วกันเพราะบางรายการวิทยากรเหมือนพูดคนละเรื่องคนละประเด็น
- ควรให้หัวข้อละเอียดก่อนการประชุมประมาณ ๑ เดือน เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าควรจะยอมเสียเวลามาฟังดีไหม หลายหัวข้อน่าสนใจมาก และอยากชักชวนผู้อื่นมาฟังด้วย เสียเวลาที่ฟังได้รายการหัวข้อเมื่อมาลงทะเลเป็นนแล้ว
- เรื่องโลดทะนุกปรกณ์ ควรปรับปรุงบางจุด โดยเฉพาะห้องประชุมเล็ก ที่บางห้องไม่ได้จัดไมโครโฟนไว้สำหรับผู้ถามคำถาม
- ควรจัดทำกำหนดการประชุมให้เข้าใจง่ายขึ้น
- ครั้งต่อไปควรจัดที่ ม.ปัตตานี
- วิทยากรควรรักษาเวลาเพื่อให้วิทยากรท่านอื่นมีโอกาสเต็มที่ในการเสนอผลงานของตนเองและผู้ฟังมีเวลาในการอภิปรายมากขึ้น
- วิทยากรกลุ่มย่อยควรรักษาเวลาในการนำเสนอ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น
- การนำเสนอผลงานควรสรุปประเด็นจากเอกสารไม่ใช่การอ่านเอกสาร
- เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรกระดาษ ขอเสนอว่าบทความต่างๆ อาจแจกในรูปแบบดิสเกตต์เพียงแผ่นเดียว (หรือสองแผ่น) นอกจากนี้ยังช่วยลดน้ำหนักของสัมภาระที่ต้องนำกลับ
- เป็นเวทีสัมมนาทางวิชาการที่ให้สาระอย่างยิ่ง ควรแก่การจัดขึ้นอย่างมากเป็นประโยชน์แก่นักมนุษยศาสตร์ในทุกๆ สาขาวิชา คิดเห็นว่าครั้งต่อไปควรเพิ่มเนื้อหาทางมนุษยศาสตร์ให้ครอบคลุมทุกสาขาทางมนุษยศาสตร์ให้มากขึ้น
- เป็นการจัดที่ดีและควรมีแบบนี้ต่อไป ส่วนสถานที่ในปีนี้น่าจะเป็นภาคใต้บ้างเพราะวิทยากรบางท่านพูดถึงภาคใต้ในมุมมองของคนท้องถิ่น หากได้ไปอยู่ในพื้นที่นั้นก็คงได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นและเข้าใจภาคใต้ในอีกมุมมองหนึ่ง
- ขอทางโรงแรมช่วยตรวจเช็คโต๊ะในห้องเสนาต่อด้วย เพราะโยกแล้ว
- เนื้อหาบางหัวข้อควรแยกออกไปเฉพาะไม่ควรมารวมกลุ่ม เพราะกรอบ เนื้อหา มีลักษณะไม่สัมพันธ์กันกับหัวข้อเรื่องใน section นั้น เช่น หัวข้อที่เป็นเศรษฐศาสตร์

- ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พัก และสถานที่ประชุมให้ละเอียดกว่านี้เพื่อความสะดวกของผู้เข้าประชุมที่มีปัญหาทางกายภาพ
- การอภิปรายใน section มนุษยศาสตร์ต้องห้าม ยังไม่มีความดึงดูดใจ วิทยากรแต่ละคนน่าจะสรุปประเด็นให้ชัดเจน
- เนื้อหาดี แต่อาจารย์บางท่านอ่านเป็นส่วนมาก ทำให้น่าเบื่อ ผู้ดำเนินการอภิปรายควรดูแลเวลาของผู้เสนอฯ ให้ตรงตามเวลา
- ตารางชุดแจกดูยากมากเพราะสลับไปสลับมา
- เอกสารประกอบการนำเสนอของนักวิชาการน่าจะมีการ update สรุปรวมข้อเสนอของนักวิชาการล่าสุด
- เอกสารการปรับให้เหมือนกับสิ่งที่นักวิชาการพูดนำเสนอในวันจริง
- การรักษาเวลา ควรจะมีความเข้มงวดมากกว่านี้ เพราะทำให้เสียโอกาสในการรับฟังต่างห้อง หรือแม้แต่ห้องเดียวกันก็อาจจะพลาดได้
- ตารางของการสัมมนา ค่อนข้างสับสน ทั้งในการเสนอวันเวลา+ ภาพรวมการใช้ห้องต่างๆ
- เขียนหนังสือไม่ถนัด ไม่มีโต๊ะ ห้องแคบค่ะ
- ควรจัดห้องประชุมย่อยให้มีโต๊ะและเก้าอี้จะได้สะดวกในการจดบันทึกการประชุม
- ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลความพร้อมของสถานที่ และเสียงและบรรยากาศแวดล้อม
- กรอบคิดยังเป็นเพียงการมองเพียงด้านเดียว เนื่องด้วยประสบการณ์ชีวิตของเราต่างกันด้วยปัจจัยหลายด้าน
- ควรจัดลำดับเนื้อหาให้นำเสนอให้เหมาะสมกับเวลาของวิทยากร
- ไม่ควรสลับเปลี่ยนหัวข้อนำเสนอ ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมพลาดโอกาสในหัวข้อที่สนใจในกลุ่มอื่น
- เวลาในการนำเสนอในบางหัวข้อน้อยเกินไป ทำให้วิทยากรไม่ใช่สามารถนำเสนอได้อย่างเต็มที่โดยเฉพาะที่มีผู้อภิปรายหลายคน
- เวลาที่ใช้ในการนำเสนอไม่ตรงตามกำหนด
- วิทยากรบางคนไม่รักษาเวลา ใช้เวลาของวิทยากรคนอื่นจนหมดก็มี ทำให้ผู้ฟังหมดโอกาสได้ความรู้ไปอย่างน่าเสียดาย (กรณี ดร.อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล)
- ควรรักษาเวลาตามกำหนดการ
- ผู้ดำเนินการอภิปรายควรจะดำเนินการอภิปรายให้เหมาะสมทั้งในแง่การควบคุมเวลา การสรุป
- ควรเน้นให้ผู้เสนอผลงานรักษาเวลา อย่ากินเวลาของผู้อื่น
- ผู้เสนอควรสรุปประเด็น ไม่ควรมาอ่านหรือร่ายยาวส่วนที่ไม่จะเป็น
- ควรจัดเวลาให้ขนานกัน ศิลปะ Vs วรรณกรรม Vs ปรัชญา

- ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พักและสถานที่ประชุมให้ละเอียดกว่านี้ เพื่อความสะดวกของผู้เข้าประชุมที่มีปัญหาทางกายภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการประชุมวิชาการในปีต่อไป

- น่าจะจัดในสถาบันการศึกษา เพื่อบรรยากาศทางวิชาการ และเปิดโอกาสให้นิสิต / นักศึกษา เข้าร่วมได้มากขึ้น
- น่าจะจัดประชุมในสถาบันการศึกษาเพื่อให้ได้บรรยากาศทางวิชาการอย่างแท้จริง
- ควรจะมีการประสานงานที่ดีกว่านี้ ทั้งการจัดเตรียมสถานที่ และการจัดแบ่งหัวข้อ ที่สำคัญคือ สถานที่ในการจัดควรอยู่ในบริเวณเดียวกัน ไม่ใช่ต้องมาคอยผจญภัยหาห้องบรรยาย
- ในการประชุมครั้งต่อไปควรเป็นเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์เพื่อศาสตร์อื่นๆ ในทุกสาขา
- การจัดเวลารายการควรจัดให้เหมาะสมกับหัวข้อต่างๆ ตรงกับความจริงของแต่ละรายการ และควรมี paper ในรายการสำคัญๆ ให้ครบ
- การจัดรายการ / จัดเวลา ดูให้เหมาะสมและตรงกับความ เป็นจริง
- อยากให้คงมุมมองที่หลากหลายของการใช้มนุษยศาสตร์ต่อไป
- ควรจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยทางจังหวัดภาคใต้บ้าง
- จัดสัก ๓ วัน ที่ ม.ปัตตานี
- ควรไปจัดที่ภาคใต้เพราะคนได้น่ารัก (ม. ปัตตานี)
- ช่วงเวลา สถานที่ ผู้จัดทำได้ดีมาก แต่ประเภทลักษณะอาหาร ของว่าง ควรปรับปรุง แก้วน้ำ เปลาที่อยู่ในห้องประชุมควรเปลี่ยนเมื่อมีการแบ่งห้อง เพราะคนนั่งเปลี่ยนที่ แต่แก้วเดิมแล้ว เอาน้ำมาเติมเท่านั้น
- ควรมีประเด็นมนุษยศาสตร์ชาวบ้าน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ชาวบ้าน / รากหญ้า / กลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ ให้มีพื้นที่ในการประชุมด้วย (มนุษยศาสตร์ถิ่นใต้)
- ปรับค่าลงทะเบียนถูกลง เพราะนักเรียน นักศึกษา ประชาชน ที่อยากเข้ามาฟังหรือสนใจ ได้มีโอกาสมาเรียนรู้ได้มากขึ้น
- ปรับค่าลงทะเบียนให้ลดลง เพื่อขยายกลุ่มประชาชนที่สนใจเข้ามาฟัง โดยเฉพาะ นักเรียน นักศึกษา
- ควรจัดที่หอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- จัดโรงแรมอื่น, ประชาสัมพันธ์เยอะๆ ล่วงหน้า
- สถานที่จัดประชุมมีดี
- สมควรจัดภาคใต้บ้าง เพื่อเป็นการไปเยี่ยม นอกจากนี้ควรมีบุคลากรในศาสตร์สาขาอื่นมาร่วม สัมมนาด้วย เพื่อเป็นการบูรณาการทางการศึกษา

- ควรมีการจัดประชุมแบบนี้อีกแต่อาจเปลี่ยนประเด็นให้แตกต่างจากครั้งที่ 1 และ 2
- การจัดแบบนี้ไม่ควรเปลี่ยนแปลงรายการ เพราะบางหัวข้อที่เลือกไว้แล้วต้องตัดออกเพราะเปลี่ยนเวลาแล้วไม่ตรงกัน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม งานประชุมเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทยครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๐-๑๑ สิงหาคม		
ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
ผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่ สกว.		
๑	ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง	ผู้อำนวยการ สกว.
๒	รศ.ดร.วารุณี บุญ-หลง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๓	ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	ผอ.ฝ่ายชุมชนและสังคม (สกว.)
๔	อ.นิตยา มาศะวิสุทธิ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๕	ผศ.ดร.ธีระ นุชเปี่ยม	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๖	ศ.ดร.ปราณี กุลละวณิชย์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๗	รศ.ดร.เรณูทัย สัจจพันธุ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๘	ผศ.ดร.อาวรรณ โอภาสพัฒนกิจ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๙	ดร.สินธุ์ สโรบล	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๐	คุณพรทิพย์ ลิ้มประสิทธิ์วงศ์	สกว.
๑๑	คุณอาภา พงศ์ศิริแสน	สกว.
๑๒	คุณ ปัทมากร คติธรรมนิตย์	สกว.
๑๓	รศ.ดร.อนง กิมสุวรรณ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๔	คุณสุภาพรรณ ไกรฤกษ์	ศูนย์ประสานงาน สกว.
๑๕	คุณเดือนเพ็ญ วงศ์จันทร์	ศูนย์ประสานงาน สกว.
๑๖	ศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๗	คุณรัตนา กิตติกร	ประชาสัมพันธ์ สกว.
๑๘	คุณลดาวัลย์ คำจูน	ประชาสัมพันธ์ สกว.
๑๙	ดร.เดือนเด่น นิคมบริรักษ์	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย(TDRI)
๒๐	คุณสุภิญญา กลางณรงค์	คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ
๒๑	คุณมุกหอม วงษ์เทศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๒๒	คุณพรสิดิต มีสิดิตย์	ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์นครราชสีมา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
๒๓	รศ.ดร.สุวรรณมา สถาอานันท์	ผู้ประสานงานโครงการ
๒๔	อ.ดร.สุภัทวดี อมาตยกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและผู้ช่วยผู้ประสานงาน
๒๕	คุณพรเทพ สหชัยรุ่งเรือง	เจ้าหน้าที่โครงการประสานงาน
๒๖	รศ.ดร.พจี ยุวชิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๗	ผศ.ดร.คารินา โชติทวี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๘	อ.ดร.ชุดิมา ประกาศวุฒิสาร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
๒๙	อ.ดร.มนธิรา ราโท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๐	อ.ดร.วีระ สมบูรณ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๑	อ.ดร.อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๒	คุณศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๓	รศ.สุรัชย์ หวันแก้ว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๔	ผศ.ดร. จาตุรี ดิงศภักย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๕	ผศ.ดร.ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๖	คุณคมสัน รัตนะสิมากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๗	อ.สุรัชย์ ยิ้มประเสริฐ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๘	คุณสมิทธิ์ กนกมศาสนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓๙	อ.ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๔๐	คุณวศินรัฐ นวลศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่		
๔๑	รศ.ดร.สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๒	ผศ.สมชาย ปรีชาศิลป์กุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๓	อ.ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๔	อ.หทัยา จันทรมังกร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๕	อ.ศตวรรษ เปียงบุญทา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๖	รศ.สายชล สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๗	รศ.ดร.อรอดจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๘	คุณชำนาญ แสนศิริโฮม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๔๙	พระภูวคัล ปิยสีโล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๐	อ.เรียวราย อักษรดิษฐ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๑	Alexander Shylov	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๒	คุณชวลิต ว่องวาริทิพย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๓	อ.ดร.ชลธิป วสุวัต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๔	คุณวรรณพรรรค์ สุรนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๕	คุณกอบปรพร มณีรัตน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๖	คุณเมธาวิ โหละสุด	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๗	รศ.สมเกียรติ ตั้งนโม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕๘	ผศ.ดร.ไชยันต์ รัชชกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
๕๙	รศ.ดร.ศิวรักษ์ ศิวารมย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๐	อ.สยาม ภัทรานุประวัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๑	อ.พรวิภา ไชยสมคุณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๒	อ.ชัชวาล บุญปัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๓	อ.ดร.ประมวล เพ็งจันทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๔	อ.ดร.อภิญา เพื่องฟูสกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๕	ผศ.ศรณีย์ สุขุมวาท	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๖	อ.สุดาวรรณ สินธุประมา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๗	ผศ.ตรุณี ณ ลำปาง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๘	อ.สุรัชย์ จงจิตงาม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๖๙	อ.ดร.วรรณภา ลีระศิริ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๐	รศ.รัตนา ณ ลำพูน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๑	อ.จณิษฐ์ เพื่องฟู	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๒	อ.ดร. นันทิยา สาเยี่ยม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๓	รศ.ดร.ธีรา ศุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๔	รศ.ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๕	รศ.สมร เจนจิยะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๖	อ.ธนนท์ เศรษฐพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๗	อ.ดร.วิไลลักษณ์ สหายาทอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๘	อ.เวลา กัลลโสภา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๗๙	อ.บัณฑิต แสนบุญเรือง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๐	รศ.เรณู วิชาศิลป์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๑	อ.ดร. จิตรลดา บุณรัตน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๒	ผศ.นฤมล ธีรวัฒน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๓	ผศ.จุฬพร วิชาสุรมนทล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๔	อ.บดินทร์ จินดา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๕	อ.กุลย์พิรล กลิ่นบุหงา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๖	คุณอุศนา นาศรีเคน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๗	คุณอภิวัฒน์ พันธุ์สุข	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
นักศึกษา		
๘๘	ไมท วงศ์อนุตรโรจน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๘๙	คัทลียา รัตนวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๐	ยุวดี ช่วยกิจ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๑	วิสิษฐ์ คิดคำสวน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๒	ลลิตา ยาทำเสน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๓	มงคล เจริญจิตต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๔	วรรณสิริ ทิพย์มงคล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๕	กิตติพงษ์ พลอยวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๖	ทีมาญวัฒน์ สวัสดิ์ดลออก	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๗	อภิวัฒน์ บุตรอุดม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๘	นครินทร์ กลิ่นบุศย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๙๙	พระมหาคำจันทร์ เครือชุย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๐	กชกร สังข์คง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๑	เอกฤทัย ฉัตรชัยเดช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๒	นาตนัดดา ชื่นแสงเนตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๓	อิสระ ตรีปัญญา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๔	จิรศักดิ์ เฟื่องพลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๕	กุลย์พิรล กลิ่นนุหงา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๖	จิตรา นุช ปานขาว	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๗	อารียา จินมหันต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๘	เกี้ยวสัมพันธ์ ราชพน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๐๙	บัววัน สิริพงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๑๐	จิตติมาพร ดันจำปา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๑๑	Mr. Lamphong Khanthavanh	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๑๒	Mr. Nalongsack Xayalath	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๑๓	Ms. Souleekhane Phommavongsa	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยทักษิณ		
๑๑๔	ผศ. อนันต์ อารีย์พงศ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๑๑๕	รศ.ปรีชา ทิชนพงศ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๑๑๖	อ.บัวงาม ห่อแก้ว	มหาวิทยาลัยทักษิณ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
๑๑๗	อ.สุนีย์ ลิ้มบุญย์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๑๑๘	อ.คันสนีย์ จันทร์อานภาพ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๑๑๙	อ.ศิริพร ชนะสิทธิ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๑๒๐	อ.วิญญู ต้นพิทยคุปต์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๑๒๑	อ.จิน อังสุ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์		
๑๒๒	ผศ.ธเนศ วงศ์ยานนาวา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๒๓	รศ.ดร.เกษียร เตชะพีระ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๒๔	ผศ.ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๒๕	อ.ดร.เกษม เพ็ญภินันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๒๖	ผศ.ดร.ธเนศ อารมณีสวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๒๗	อ.กฤษณา พรพิบูลย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๒๘	ผศ.อดิสร หมวกพิมาย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๒๙	อ.ภัลลร เขียวปัญญา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต		
๑๓๐	อ.เอกวิณ ขุนบุญจันทร์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยนเรศวร		
๑๓๑	รศ.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
๑๓๒	อ.นาถนิตดา พงษ์ประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
๑๓๓	อ.สนธิ ปิ่นศักดิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
๑๓๔	อ.คมกฤช ตาชม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยบูรพา		
๑๓๕	อ.ศศิธร ธาตุเหล็ก	มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๓๖	อ.ธนิกันต์ กู้เกียรติ	มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๓๗	อ.ภริณี อุดมมณีสุวัฒน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๓๘	อ.ศรีบุญญา ขวัญทอง	มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๓๙	อ.เอกพงศ์ ประสงค์เงิน	มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๔๐	อ.อภิรักษ์ ชัยปัญญา	มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยพายัพ		
๑๔๑	รศ.ดร.มารค ตามไท	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๔๒	อ.จิราภรณ์ สุนทรธรรม	มหาวิทยาลัยพายัพ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
๑๔๓	ผศ.ศิวาพร วัฒนรัตน์	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๔๔	อ.วิชนนที วงศ์ศิริอำนวย	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๔๕	อ.ชฎารัตน์ สุนทรธรรม	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๔๖	อ.รวิพิมพ์ สมจิตร	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๔๗	อ.มัลลยา นริติศยภูติ	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๔๘	ผศ.ดร. แกมมณี เจริญวงศ์	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๔๙	อ.ณริสสร ธีรทีป	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๐	อ.ประสิทธิ์ ฤกษ์พิศุทธิ์	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๑	อ.ธันวา เบญจวรรณ	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๒	อ. ปิยรัตน์ ปันลิ	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๓	อ.วิศิษฐ์พร รัตนประยูร	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๔	อ. สุภาณี เย็นใจ	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๕	อ.วิรสลา ชลิตาพงศ์	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๖	อ. พัชรกร เจ้าตระกูล	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๗	อ. อาทิตยา จันทิมา	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๘	อ.สุชาติ เศรษฐมาลินี	มหาวิทยาลัยพายัพ
๑๕๙	อ.บรรจง ศิละวงษ์เสรี	มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม		
๑๖๐	อ.ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
๑๖๑	อ.มัทนา เจริญวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
๑๖๒	อ.ถวัลย์ ภูถวัลย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
๑๖๓	อ.เบญจพร ดิขุนทด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยแม่โจ้		
๑๖๔	อ.ดร.บงกชมาศ คลักก์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๑๖๕	อ.พรทิพย์ คำดี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๑๖๖	อ.สุวรรณ เลียงหิรัญถาวร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๑๖๗	อ.หทัยา อนันต์สุชาติกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๑๖๘	ผศ.ลลิตา ภูทอง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		
๑๖๙	อ.วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
มหาวิทยาลัยรังสิต		
๑๗๐	อ.ปัญญา ศรีวัลลภานนท์	มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง		
๑๗๑	รศ.ดร.อัจฉรา เฟ่งพานิช	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์		
๑๗๒	อ.วรรณรัตน์ นาทิ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร		
๑๗๓	ผศ.ดร.เฉลิมศรี จันทสิงห์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๗๔	อ.นันท์วัลย์ สุนทรภาระลิตย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๗๕	อ.มนทรัตน์ พิทักษ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๗๖	อ.ปัทมา ทิมประเสริฐกุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๗๗	อ.วิมลศิริ กลิ่นบุปผา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๗๘	อ.ชาญณรงค์ บุญหนุน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ		
๑๗๙	รศ.สุภา ปานเจริญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๑๘๐	รศ.อัครา บุญทิพย์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๑๘๑	อ.สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๑๘๒	อ.พิพาภรณ์ บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๑๘๓	อ.วิธัญญา วัฒนโธ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม		
๑๘๔	อ.ว่าที่ ร.ต. สมเกียรติ แสงอรุณเฉลิมสุข	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์		
๑๘๕	ผศ.ดร.สุจิตรา จรจิตร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๖	ผศ.กฤษณีย์ ไทยะวณิช	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๑๘๗	อ.วิภาพ คัญทัพ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช		
๑๘๘	รศ.ดร. จิตรา วีรบุรินทร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
๑๘๙	อ.ดร.ลัดจิต เจนนมกาญจน์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย		
๑๙๐	อ.สัญญา ภูแก้วเผือก	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
๑๙๑	อ.ธนิภาญจน์ จินาพันธ์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
๑๙๒	ผศ.ดร.ธเนศ เวก์ภักดา	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี		
๑๙๓	อ.ชญานนท์ แสงศรีจันทร์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
๑๙๔	อ.รุ่งทิพย์ อ้นมัย	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี		
๑๙๕	อ.ทวีศักดิ์ สุรชาติดำรงรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง		
๑๙๖	อ.ธานินี แข็งขัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม		
๑๙๗	ผศ.ดร.ชำนาญ รอดเหตุภัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา		
๑๙๘	ผศ.จินดา เกณฑ์มา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๙๙	ผศ.กรรณิการ์ ฤทธิเดช	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๒๐๐	ผศ.มยุรี สุทธิเลิศอรุณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์		
๒๐๑	ผศ.พิสนธ์ อริยะภูกันต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
๒๐๒	อ.เสนอ ตริวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
๒๐๓	อ.สุศักดิ์ กาญจนเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา		
๒๐๔	ผศ.พัชรา ฉายศรีศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
๒๐๕	ผศ.ปิยะวรรณ สุธารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์		
๒๐๖	อ.สุทธินันท์ สายสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
๒๐๗	อ.บุญวัฒน์ บุญสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา		
๒๐๘	ผศ.สมัย วิถีรุ่งโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต		
๒๐๙	คุณรัชฎาพร อนันตริยเวช	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
๒๑๐	คุณฐิติยา เนตรวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
๒๑๑	คุณสายสุดา บันตระกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
๒๑๒	คุณสายทิพย์ ธรรมชีวีวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
โรงเรียนบ้านห้วยแห้ง จ.แม่ฮ่องสอน		
๒๑๓	อ.พิมุข ชาญธนะวัฒน์	โรงเรียนบ้านห้วยแห้ง จ.แม่ฮ่องสอน
วิทยาลัยพาริอิสเทอร์น		
๒๑๔	อ.หนึ่งฤทัย บุญยานพคุณ	วิทยาลัยพาริอิสเทอร์น
๒๑๕	อ.สุวรรณี ทองรอด	วิทยาลัยพาริอิสเทอร์น
University of Wisconsin		
๒๑๖	ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกุล	University of Wisconsin
บุคคลทั่วไป		
๒๑๗	คุณเหมือนวาด มุขประดิษฐ์	กรุงเทพ
๒๑๘	คุณสุณีย์ วงศ์ไศยวรรณ	โครงการจัดพิมพ์คบไฟ
๒๑๙	คุณอติปาต เกตตะพันธุ์	รัฐแคลิฟอร์เนีย
สื่อมวลชน		
๒๒๐	คุณจิรภัทร บัวอิน	สำนักข่าวประชาธรรม
๒๒๑	คุณวิมลวรรณ ปัญญาจุ	นสพ.ไทยนิวส์
๒๒๒	คุณพัชรินทร์ วงศ์वालเรื่อน	นสพ.ไทยนิวส์
๒๒๓	คุณฉัตรชัย ชัยมนต์	นสพ.พลเมืองเหนือ
๒๒๔	คุณวรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง	Open
๒๒๕	คุณองอาจ เตชา	สื่อมวลชน
๒๒๖	คุณเจษฎา โชติกิจภิราชัย	สื่อมวลชน
๒๒๗	คุณอนุเทพ ปูนสง	สำนักข่าวประชาธรรม
๒๒๘	คุณคำรบ คุณสินา	สำนักข่าวประชาธรรม
๒๒๙	คุณแสงดาว ศรีเมือง	นักเขียนอิสระ
๒๓๐	คุณจินตนา กิจมี	มติชน